LION FEUCHTWANGER

DUCESA SLUTĂ

COLECȚIA MERIDIANE

EM

Apărut în 1923, romanul *Ducesa slută* relevă vastele cunoştinţe istorice ale autorului, acţiunea derulându-se în secolul al XIV-lea, când Tirolul îşi trăieşte ultimele clipe de independenţă înainte de a intra sub stăpânire austriacă. Personajul central, Margareta de Tirol, din familia Meinhard, a fost ultima suverană a Tirolului şi a fost poreclită *Maultasch* adică *Botoasa*. A avut nenumărate defecte însă şi o calitate care a făcut ca supuşii ei să-i rostească supranumele cu duioşie, cu dragoste chiar: şi-a iubit ţara şi a luptat pentru ea prin toate mijloacele de care a dispus. Ca personaj istoric, s-a născut în 1318 şi a murit în 1369, între timp fiind căsătorită de două ori: prima dată cu Ioan de Luxemburg în 1330, pe care l-a izgonit în 1341, a doua oară cu Ludovic de Brandemburg, în 1342.

Alte personaje istorice întâlnite în carte, care dau farmec şi consistenţă naraţiunii, sunt: Visconti din Milano, aristocrat italian, Papa Ioan al XXII-lea, Papa Nicolae al V-lea, Marsilius de Padova şi Wilhelm de Okkam, vestiţi teologi ai vremii, care s-au remarcat prin tratate care argumentau scăderea influenţelor papale în treburile statelor feudale, Albrecht al II-lea de Hasburg, supranumit Ologul şi Înţeleptul, cronicarul florentuin Villani, etc.

Cartea readuce printre noi artmosfera cavalerească a timpurilor medievale, cu bune şi rele, personaje intrate în legendă sau doar în istorie, atitudini curajoase, sfidătoare uneori la adresa unor puteri ce păreau de neatins şi mai ales sentimentele patriotice ce au făcut posibile făurirea unor state şi progresul unor naţii. Este o lecţie de istorie romanţată, un îndemn de reflecţie pentru cei care conduc şi sunt conduşi, dar rămâne în esenţă o ficţiune la care putem să ne raportăm şi să-i raportăm pe cei care, în numele nostru, săvârşesc acte şi fapte ce vor avea efect şi peste ani, peste veacuri poate.

Lion Feuchtwanger

Ducesa slută

Titlul original:
Die häßliche Herzogin
1923

În româneşte de Ion Roman

Editura pentru Literatură Universală
1968

CUPRINS:

CARTEA ÎNTÂI
CARTEA A DOUA
CARTEA A TREIA
CÂTEVA CUVINTE DESPRE DUCESA SLUTA ŞI CONTEMPORANII EI

CARTEA ÎNTÂI

1.

Între oraşul Innsbruck şi mânăstirea Wilten, pe câmpia largă, deschisă, se înălţau corturi, prăjini pentru steaguri; fuseseră ridicate tribune, se însemnaseră marginile unui fel de piste pentru turnire şi alte jocuri sportive ale nobilimii. Se pregătiseră locuri pentru multe mii de oameni, aşa ca lumea să se simtă bine; într-un cuvânt se puseseră la cale toate cele trebuitoare pentru petrecere. De doi ani corturile acestea acopereau câmpiile de la Wilten, aşteptând măreaţa, fastuoasa nuntă pe care voia să şi-o serbeze Henric, duce de Carintia, conte de Tirol, rege al Boemiei. Fraţii monahi purtau de grijă ca vântul să nu strice corturile, iarba să nu acopere din nou arena pentru jocurile sportive, tribunele să nu se prăbuşească din pricina putreziciunii. Dar serbarea se tot amâna, iar cel de-al doilea plan de căsătorie ce se pusese la cale părea să fi căzut baltă la fel ca şi cel dintâi. Târgoveţii din Innsbruck, călugării de la Wilten zâmbeau pe sub mustaţă, munţii priveau încoace cu nepăsare. Nevestele celor din Innsbruck ieşeau la plimbare printre pânzele de preţ, pestriţe ale corturilor, copiii se jucau de-a prinselea prin tribune, perechile de îndrăgostiţi foloseau corturile drept binevenite ascunzişuri.

Regele Henric, care începuse să îmbătrânească – toată Europa îi lăsa cu bunăvoinţă şi fără batjocură titlul regesc, deşi îşi pierduse de mult regatul Boemiei şi stăpânea acum numai comitatul Tirolului şi ducatul Carintiei – trecea călare, mohorât, printre corturi. Îşi luase prânzişorul la stăreţia Wilten; păstrăvi prăjiţi, muiaţi în zeamă clocotită de ghimbir, găini în lapte de migdale, iar după masă rugăciuni de mulţumire şi prăjituri. Dar cei de la Wilten nu se pricepeau în bucătăria aleasă: lipseau nuanţele. Stareţul era un bărbat de treabă şi înţelept, un diplomat folositor, dar despre rafinamentele bucătăriei habar n-avea. Oricum, lui, regelui, nu-i plăcuse, şi dacă, de obicei, după masă se simţea în toane bune, de astă dată era mai posomorât decât înainte. Străbătea

crâmpeiul de drum până la Innsbruck călare şi fără armură. Veşmântul strâmt, croit după cerinţele modei, îl strângea; nu se putea tăgădui că de la o lună la alta se tot îngrăşa. Dar era un om de lume; se proţăpea cu măreţie pe bidiviul lui de rasă, gătit cu podoabe şi nu se lăsa stânjenit de mânecile nemăsurat de lungi şi de largi.

Adia un vânt uşor, fulguind zăpada, umilind pereţii corturilor, făcându-i să fâlfâie, să pleoscăie. Mica suită rămăsese în urmă, regele călărea singur, alene. Cerceta cu amărăciune construcţiile sărbătoreşti ce se întindeau până departe. Obrajii bine bărbieriţi îi atârnau moi şi graşi, gura i se ţuguia, mare, urâtă, cu buza de jos umflată. Ochii limpezi, apoşi i se plimbau cu supărare peste oraşul de pânză, peste tribunele, şi stănoagele arenei. Era, fireşte, un bărbat înţelegător. Dar în cele din urmă şi răbdarea lui avea o margine. Acuma, Ioan, luxemburghezul, l-a tras din nou pe sfoară: i-a făgăduit pentru a doua oară o mireasă, s-a hotărât totul în mod solemn – şi pentru a doua oară l-a lăsat mofluz.

Răsufla greu, respiraţia trecea şuierând prin nasul lui mic, turtit şi se preschimba în norişori deşi de aburi, în aerul îngheţat şi ceţos. De fapt, în ciuda celor întâmplate, nu-i purta pică lui Ioan de Luxemburg; în general, îi era greu să fie supărat pe cineva. Ioan era cel care-l alungase într-un chip ruşinos din Boemia, aşa că din regatul lui nu-i mai rămăsese decât titlul; dar fusese lesne împăcat de prietenosul şi elegantul bărbat, atunci când acesta îi oferise despăgubiri băneşti şi mâna frumoasei, tinerei lui surori Maria. Chiar atunci când luxemburghezul nu-şi ţinuse făgăduiala şi nu-şi putuse îndupleca sora să se mărite, el nu pusese lucrurile la inimă şi se declarase gata să se mulţumească cu cea de-a doua mireasă pe care i-o propunea luxemburghezul, vara lui Ioan, Beatrix de Brabant. Totuşi, acum, când şi această înţelegere rămăsese în vânt, găsea că e prea de tot. Sărbătoarea sfântului Bartolomeu{1} când Beatrix ar fi trebuit să sosească, trecuse de mult; scumpa vară din Brabant a lui Ioan nu venise, iar frumoasele corturi de pe câmpiile de la Wilten aşteptaseră în zadar. Sigur că luxemburghezul va şti din nou să găsească un

pretext ticluit subţire. Numai că de data asta regele Henric nu se va mai lăsa potolit cu atâta uşurinţă. Şi răbdarea unui rege creştin multîncercat îşi are marginile ei.

Agită mânios cravaşa bogat împodobită. Îşi amintea foarte limpede cum se întâlnise cea din urmă oară cu Ioan, în mai, şi puseseră la cale totul. Luxemburghezul, trebuia s-o recunoască, apăruse într-o înfăţişare de o eleganţă uluitoare. Purta, ca şi domnii din suita lui, veşminte lucrate după croiala cea mai nouă ce tocmai se ivise în Catalonia şi Burgundia şi care nu fusese încă văzută în Germania: haine nemaipomenit de strâmte, strânse – era nevoie de doi slujitori ca să ţi le smulgă de pe corp – din stofă multicoloră, cu aplicaţii de fâşii în pătrăţele, ca tabla de şah, cu mâneci largi, care atârnau aproape până la genunchi. El însuşi, regele Henric, punea mare preţ pe tot ce era legat de modă, dar luxemburghezul – nimic de zis – îl întrecuse. Toţi seniorii de stirpe luxemburgheză sau din Boemia – cât de repede se puseseră la punct! – îşi, însuşiseră de îndată noul port al părului: barbă mare şi plete, în locul obrazului neted bărbierit şi al părului tuns scurt, aşa cum fusese obiceiul printre cavaleri de când îşi poate aduce el aminte. Cu adevărat îl uimise şi-i impusese felul sigur şi de la sine înţeles în care luxemburghezul adoptase peste noapte moda cea nouă. Plin de o tainică admiraţie stătuse atunci de vorbă cu Ioan numai despre noutăţile modei, apoi despre femei, cai, sport, iar politica şi târguielile privitoare la nuntă le lăsase pe seama sfetnicilor săi. Seniorii lui, prudentul, devotatul stareţ de la Wilten, multcititul şi iscusitul la vorbă abate Ioan de Viktring, impunătorul burgrav Volkmar, iubiţii şi înţelepţii lui seniori de Villanders, de Schenna se pricepeau într-adevăr mult mai bine decât el în aceste treburi băneşti migăloase şi plictisitoare; în mâinile lor credincioase şi destoinice încheierea contractului se găsea într-o mai mare siguranţă. De aceea el, Henric, se mărginise doar la cele mondene, iar când regele Ioan îi lăudase calităţile doamnelor din Paris şi Burgundia, din care îi plăcea să facă eroinele aventurilor sale, îi opusese farmecele straşnice ale tirolezelor, pe care le cunoştea foarte, dar foarte bine şi din

puncte de vedere mereu noi. În cele din urmă, iubitul lui secretar, abatele Ioan de Viktring, îi pusese înainte contractul gata, îi citase un dicton latinesc: „*Şi astfel fuse dusă treaba la bun sfârşit*”, şi-l încredinţase că toate erau în cea mai deplină rânduială şi încheiate, aşa că în ziua sfântului Bartolomeu îşi va primi o dată cu mireasa şi treizeci de mii de mărci în arginţi veronezi. Iar acum se găsea aici şi dădea ocol călare locului pregătit pentru festivităţi. Iată corturile, prăjinile de steaguri, arena pentru turnir – dar nici mireasă, nici bani.

În drumul regelui şedea un băieţaş. Nu auzise calul venind; se cinchise grăbit şi încordat în colţul unui cort, îşi ridicase haina şi-şi făcea nevoile. Priveliştea acestei profanări a locului unde ar fi trebuit să-şi sărbătorească nunta îl mânie pe rege, care-l lovi pe băiat. Îndată, însă, când copilul scoase un urlet, îi fu milă, se căi şi îi aruncă un bănuţ.

Nu, cu adevărat, aşa nu mai mergea. Felul cum şedeau şi aşteptau aici corturile era ceva nedemn pentru maiestatea sa. Va termina cu luxemburghezul şi cu proiectele lui mereu spulberate. La Innsbruck se va întâlni cu austriacul, cu ducele Albrecht cel Olog. Va încheia cu dânsul un contract, să-i dea austriacul o nevastă. E oare la cheremul luxemburghezului? Cristoase, Dumnezeule! Ceea ce nu poate sau nu vrea să-i dea Luxemburgul, o să găsească la Habsburgi.

Nu era deprins să rumege în el multă vreme o supărare. Îndată ce luă hotărârea, îşi împrăştie necazul în aerul rece şi vesel al Celui-de-sus. Începu să se uite cu alţi ochi, voioşi, la construcţiile sărbătoreşti din juru-i. Râdeţi voi! Toate acestea îşi vor avea în curând rostul lor. Se săltă în şa, începu să fluiere un cântecel poznaş şi dădu pinteni calului, aşa că seniorii se grăbiră să-l ajungă din urmă.

Trecând călare prin întinsul oraş de corturi, cei cinci domni din suita cea mai apropiată schimbaseră între ei fraze pline de aluzii glumeţe cu privire la nunta mereu amânată a regelui. Toţi cinci erau cu mult mai înzestraţi decât suveranul lor, îl storceau cât puteau, mai ales grosolanul burgrav Volkmar, îi smulgeau mereu noi moşii şi otcupuri{2}. Dar cu toate acestea

ţineau în felul lor la prinţul acesta neînfrânat şi trândav. Era un stăpân darnic, cuvios, un bun tovarăş de zaiafeturi, doritor de petreceri şi de sport, îi plăceau femeile, veşmintele la modă, toate felurile de distracţii, avea şi fantezie, era uşor să-l câştigi pentru orice fel de aventură; numai că-i pierea repede cheful. Într-o vreme când toată politica depindea de personalitatea suveranului, un astfel de stăpânitor nu avea perspectivele cele mai fericite, iar de la păţania din Boemia se terminase cu el definitiv pentru marea politică europeană. Pe cât de puţin bănuia regele asta, pe atât de bine o ştiau seniorii. Ei îşi dădeau seama: Henric nu mai făcea politică, era pionul altora.

Cu gândul acesta judecau ei planurile de căsătorie ale lui Henric, iar corturile ce şedeau în aşteptare aveau pentru dânşii un cu totul alt sens decât pentru bunul rege, unul ironic.

La cârma destinelor Imperiului roman de naţiune germană se aflau trei principi. Vioiul, strălucitul, sclipitorul Ioan de Luxemburg-Boemia, greoiul, şovăielnicul Ludovic de Wittelsbach şi tenacele, departe-văzătorul Albrecht de Habsburg, pe care infirmitatea îl asprise şi-l făcuse conducător al fraţilor săi cu care domnea împreună. Cei trei principi aveau cu toţii aceeaşi putere, îşi întindeau braţul spre stăpânirea imperiului şi a creştinătăţii, şedeau încordaţi, se pândeau unul pe altul. Îşi aţinteau privirile spre ţara din munţi, spre Carintia şi Tirol, unde domnea Henric, văduvoiul ce îmbătrânea fără clironomi{3} în linie bărbătească. Doar într-acolo era cu putinţă să-şi sporească hotărâtor puterea şi moşia. Ţara din munţi, bogata, rodnica, vestita ţară, se-ntindea de la hotarele burgunde până la Adriatica, de la podişul bavarez până în Lombardia. Era puntea ce lega posesiunile austriece ale Habsburgului cu cele şvăbeşti{4}, Germania cu Italia, într-un cuvânt, cheia imperiului. Fiecăruia dintre cei trei principi i se părea un ţel lesne de atins să-l câştige, să-l moştenească pe stăpânitorul acestei ţări, petrecăreţul blajin ce-ncepuse să-mbătrânească. În socotelile lor, ţineau seama de năzuinţa acestuia de a avea pe lângă

numeroşii-i fii din flori şi pe lângă cele două fete legitime, un adevărat moştenitor în linie bărbătească, şi-l momeau cu planuri de căsătorie ticluite cu grijă.

Cei cinci seniori, trei cavaleri în armuri şi doi stareţi în haine de călătorie de-o tăietură foarte lumească zâmbeau gândindu-se cum regele Henric încerca să-şi tăinuiască lui însuşi această ţesătură de interese. Regele se purta ca şi cum luxemburghezul, ducele de Wittelsbach şi Habsburgul şi-ar fi dat osteneala să-i afle mireasa cea mai potrivită numai din dragoste şi devotament princiar, sau din prietenie.

Cel care se vădise cel mai hotărât fusese Ioan, luxemburghezul. Mai întâi îi propusese lui Henric mâna tinerei, frumoasei sale surori Maria şi douăzeci de mii de mărci în arginţi veronezi, cerând în schimb ca una dintre fiicele lui Henric să se cunune cu unul dintre prinţişorii Luxemburgului. Îl fermecase pe bătrânul şi iubeţul văduv cu nişte portrete ale Mariei, fără a fi cerut măcar cu o vorbuliţă consimţământul gingaşei, strălucitoarei prinţese. Nu era greu de înţeles că tânăra, graţioasa luxemburgheză, fiică de împărat, avea să se împotrivească prin orice mijloace căsătoriei cu vârstnicul chefliu, stors de vlagă. Fata făcuse un legământ de veşnică feciorie, dar legământul acesta – principii înlemniseră când le-a vorbit despre el pe ocolite – n-o împiedicase ca după numai câteva luni să se mărite cu regele Franţei.

Poate că Ioan, ştiind dinainte că nu-şi va putea îndupleca niciodată sora să-l ia de soţ pe ducele de Carintia, voise numai să-l zăbovească pe bătrânul rege, care se şi bucura copilăreşte la gândul că din această căsătorie i se va naşte un prinţ chipeş. Sigur era însă că plănuirea celei de-a doua căsătorii, cu Beatrix de Brabant, nu fusese pentru el decât un joc nesocotit cu vârstnicul principe. Făgăduindu-i o zestre încă mai mare, îl păcălise pe Henric, făcându-l să-şi pună semnătura pe un contract, conform căruia copila lui Henric, Margareta, urma să se mărite cu unul dintre fiii cei mai mici ai lui Ioan şi să moştenească ţările lui Henric, dacă acesta ar fi murit fără succesori de parte bărbătească. În felul ăsta, bătrânul principe

prăpădindu-se fără să i se fi născut un fiu, luxemburghezul avea la îndemână pretextul ca să înhaţe Carintia, Görzul şi Tirolul. Acum, cercetând cu grijă feluritele aventuri de dragoste ale lui Henric, ajunsese la constatarea că regele, care se ofilea repede, nu mai avusese nici un prunc, în cei din urmă patru, cinci ani, de la vreuna dintre ibovnicele sale. Totuşi, în treaba asta nici un doftor şi nici un om trecut prin ciur şi prin dârmon nu putea să tragă o încheiere sigură; cu cât el, luxemburghezul, ar fi întârziat mai mult căsătoria regelui, cu atât mai vârtos i-ar fi crescut nădejdea de a pune mâna, prin mijlocirea feciorului său, pe ţara din munţi şi, o dată cu ea, pe Imperiul roman de naţiune germană.

Toate aceste urzeli erau foarte limpezi pentru seniori, ei ştiau cât se poate de bine că aici era temeiul pentru care sărbătoreştile corturi rămăseseră goale şi triste. Când iubita verişoară a luxemburghezului, Beatrix de Brabant, fiică a seniorului de Louvain şi Gaesbecke, nepoată a răposatului împărat Henric al VII-lea, se arătă şovăitoare, când pretextă că ea e singurul sprijin al părinţilor săi, că nu vrea să schimbe frumoasa ei Flandră cu ţara cea muntoasă, străină şi înspăimântătoare – hei! tare degrabă renunţase Ioan să-ncerce a-i scoate din cap toate astea.

În fond, seniorii priveau cu neplăcere şi cu împotrivire tot acest plan de căsătorie, care era miezul întregii politici din ţinuturile Alpilor. Ce-i drept, burgravul Volkmar, masiv şi grosolan în straşnica lui armură, spunea cu vocea-i hârâitoare că ori Luxemburgul, ori Habsburgul totuna-i, numai să-şi aibă în sfârşit regele mireasa în pat; maiestatea-sa, şi laolaltă cu el, ei înşişi, sfetnicii şi seniorii lui, se făceau de râsul lumii, din Sicilia până în cea mai îndepărtată provincie de la miazănoapte, din pricina astei însoţiri împiedicate la nesfârşit. Numai că spusele burgravului sunau niţel cam silnic şi făţarnic, şi atât vicleanul Tägen de Villanders, cel zgârcit la vorbă, cât şi Iacob de Schenna, seniorul distins şi slab, cel mai tânăr dintre sfetnici, a cărui armură nu se potrivea nicidecum cu aerul obosit şi sceptic al feţei, făcură nişte mutre pline de îndoială. Regele Henric se pricepea prea puţin la finanţe, ceea

ce era cât se poate de bine; lăsa întreaga cârmuire pe seama sfetnicilor, iar când aceştia se văicăreau, la înfăţişarea socotelilor, că trebuiseră să-şi dea foarte multă osteneală şi că avuseseră multe cheltuieli de acoperit, dânsul le mulţumea cu un belşug de cuvinte prieteneşti, dar, în ciuda vistieriei goale, nu sfârşea cu investiturile, privilegiile, otcupurile. În slujba lui puneai frumuşel, lesne şi în tihnă osânză pe tine, îţi sporeai pământurile şi-ţi burduşeai sipetele. Dacă vreun străin – seniorii oftară – şi-ar vârî acum botul în troaca asta plină ce le sta la îndemână, nu le-ar mai fi în nici un caz atât de bine, oricâte măsuri s-ar îngriji ei să ia.

Cu adevărat mulţumiţi erau cei doi oameni ai bisericii, isteţul, slăbănogul stareţ de la Wilten şi celălalt, Ioan de Viktring, nu numai bun de gură, ci şi dibaci. „*Plin de învăţăminte şi frumos este a deschide ochii asupra faptelor oamenilor celor mari*”, cita acesta pe un clasic din vechime, iar amândoi se bucurau în taină, ca de o întrecere sportivă, de diplomaţia luxemburghezului. N-aveau pricini de nemulţumire; fie Henric, fie luxemburghezul, fie Habsburgul, ei vor şti să dobândească toate cele de trebuinţă pentru plăcutele şi mănoasele lor stareţii. Aşa că aşteptau cu o curiozitate aproape lipsită de părtinire să vadă cum se va încheia lupta dintre Albrecht şi Ioan de Boemia şi priveau cu bunăvoinţă această figură de şah rubicondă, blajină, dedată plăcerilor, care era regele Henric în jocul cu miză mare al celor trei germani aflaţi pe culmea puterii.

Seniorii îl ajunseră din urmă pe rege, care sta şi mai ţeapăn în şa, băgară de seamă că se luminase şi-i ghiciră hotărârea de a primi în orice condiţii mireasa pe care i-o va hotărî Habsburgul. Ei da, oricum, odată şi odată tot trebuia să se ivească prilejul pentru o festă ca asta. Bine, vor trece aşadar de partea Habsburgului.

Totuşi, când, în sfârşit, după numai câteva luni corturile de la Wilten se umplură într-adevăr cu oaspeţi, mireasa fu fireşte o altă Beatrix, aceea pe care o propusese Albrecht de Austria, Beatrix de Savoia; numai că Ioan de Luxemburg se vârâse între cei doi, Ioan de Luxemburg mijlocise căsătoria, semnase

şi garantase contractul, Ioan de Luxemburg plătise zestrea sau cel puţin făgăduise s-o plătească, iar fiul lui cel mai mic, Ioan, devenise logodnicul Margaretei de Carintia şi moştenitorul ţării din munţi.

2.

Margareta, în vârstă de doisprezece ani, principesă de Carintia şi Tirol, călătorea de la castelul ei natal din Meran spre Innsbruck, la nunta cu prinţul Ioan de Boemia, un băiat de zece ani. Tatăl ei, regele Henric, o povăţuise să ia calea cea mai scurtă, prin trecătoarea Jaufen. Ei însă îi plăcuse mai mult ocolul uriaş prin Bozen şi Brixen, fiindcă voia să se desfete văzând frumuseţile aşezărilor populate pe care le străbătea drumul acesta.

Călătorea cu o suită numeroasă. Seniorii călăreau la pas, caleştile cu coviltir, ales împodobite, ale doamnelor, scârţâiau hurducându-se pe drumurile de munte în sus, în jos, şi zdruncinau jalnic. Multe doamne se arătaseră mai bucuroase să încalece pe catâri, cu toate că asta nu prea se cuvenea, sau se lăsau luate de domni pe cai, pentru câte o scurtă postaţă de drum.

Mica principesă şedea într-o litieră purtată de cai, împreună cu dădaca ei, doamna de Londrone, şi cu camerista Hildegard de Rottenburg, o fiinţă sfrijită, neînsemnată, nemaipomenit de săritoare. Cele două doamne oftau şi se văitau fără răgaz din pricina prafului şi a drumurilor rele, a duhorii cailor, a hâţânelii fără sfârşit; prinţesa însă răbda osteneala fără un cuvinţel de tânguire.

Şedea tăcută, cu un aer serios, gătită, înţepată. Avea talia atât de subţire, fiindcă se strângea cu şireturi; mânecile din atlas greu, verde, atârnau umflate, cum o cerea moda, până la pământ; un olăcar fusese trimis în grabă să-i aducă din Flandra una din acele noi şi scumpe împletituri pentru păr, care tocmai începuseră să se poarte acolo. Pe gât, deasupra decolteului, îţi atrăgea privirile un lanţ greu, iar pe degete purta inele groase. Aşa şedea ea, serioasă, asudând, încărcată cu podoabe făloase, între cele două doamne posomorâte, veşnic cârtitoare.

Părea să aibă mai mult decât cei doisprezece ani ai ei. Deasupra unui trup îndesat, cu mădularele scurte, se înălţa

capul mare, diform. E-adevărat, avea o frunte limpede şi curată, ochii îi fugeau încolo şi-ncoace cu isteţime, judecând, iscodind; dar sub un nas mic, turtit, ieşea la iveală o gură proeminentă de maimuţă, cu fălci enorme şi cu buza de jos groasă. Părul arămiu îi era aspru, uscat, lipsit de strălucire, pielea cenuşie ca varul, palidă, lăbărţată.

Aşa călătorea copila din Carintia prin ţară, sub un strălucitor cer de septembrie. Pe unde ajungea, o salutau cornuri şi trâmbiţe, băteau clopote, steaguri fâlfâiau în vânt. La Brixen, episcopul şi canonicii o întâmpinară sărbătoreşte pe fiica şi moştenitoarea suzeranului lor. Marii aristocraţi feudali o primeau la hotarele feudelor. La bariere o aşteptau mai-marii oraşelor, cu închinăciuni solemne.

Margareta răspundea într-o latinească limpede, pe un ton imatur, de stăpână, cuvintelor smerite ale celor ce-o omagiau. Poporul holba ochii la ea cu evlavie, o ovaţiona ca pe o preasfântă, sălta copiii cât mai sus, ca s-o vadă pe viitoarea lor prinţesă.

Îndată, însă, ce se-ndepărta, oamenii se uitau unul la altul, rânjeau. „Ce mai bot umflat! Ca o maimuţă!" ziceau batjocoritor femeile cu înfăţişare neînsemnată şi amărâtă; celor frumoase le era milă. „Biata de ea! Că slută mai e!"

Aşa trecea copila prin ţară, albă ca varul, palidă, grăsună, serioasă, apăsată de grele podoabe, ca statuia unui idol.

În marele cort de recepţie din oraşul de pânză de la Wilten străluceau gobelinurile şi covoarele scumpe, foşneau sărbătoreşte steagurile, se-ngrămădeau solemn stemele ţinuturilor Luxemburg, Carintia, Craina, Görz, Tirol. Prinţişorul de zece ani, Ioan, îşi aştepta mireasa cu care trebuia să fie cununat. Deşirat, foarte înalt pentru anii lui, prinţul şedea acolo, cu capul lui slab şi lunguieţ, altminteri destul de frumuşel, dar cu nişte ochi mici, răutăcioşi, adânc înfundaţi în orbite. Fără tihnă se freca în veşmântul lui strâmt, la modă, cu pieptul îngust strivit dureros într-un pieptar de armură, pur decorativ, pe care-l purta cu acest prilej pentru întâia oară. Se înăbuşea asudând, ciudat de nesigur, între cei cincisprezece seniori din Boemia şi Luxemburg care-i formau

suita.

Trompete, steaguri înclinate. Sosea prinţesa. Arhiepiscopul de Olmutz păşi înainte, o salută în numele prinţului, cu vorbe răsunătoare, iscusite. Apoi cei doi copii se aflară faţă în faţă, băiatul gătit în armura lui elegantă, iar fetiţa în grelele-i podoabe. Se uitară unul la altul cu priviri cercetătoare. Clipind neplăcut, cu sfială şi încăpăţânare, Ioan îşi aţintea ochii mici, răutăcioşi asupra urâtei lui mirese; rece, aproape cu dispreţ îl privea Margareta pe băiatul lung ca o prăjină şi nesigur de sine. Apoi, şovăind, ceremonios, îşi dădură mâna.

Sosiră taţii. Cu admiraţie îl văzu Margareta pe uriaşul, strălucitorul rege Ioan. Ce mai bărbat! Iar luxemburghezul, care era un politician foarte abil, se stăpâni. Nu-şi îngădui nici o tresărire. Ridică sus de tot, în braţele-i viguroase, fetiţa urâtă care-i aducea fiului său Carintia, Craina, Tirolul, Görzul şi, în faţa tuturora, privind-o pătrunzător în ochii aţintiţi pe copila care tremura şi se topise toată de fericire, o sărută pe gura mare şi proeminentă, de maimuţă. Regele cel îmbătrânit, Henric, şedea acolo bucuros şi mişcat, cu ochii-i limpezi mai apoşi ca de obicei. Cu mâna lui cărnoasă, de chefliu, care-i tremura uşor, fără încetare, scutură mâna năclăită de o sudoare rece, lipsită de vlagă, osoasă a micului său ginere, îi vorbi ca unui om mare. Şi-atunci răsunară goarnele, bubuiră tobele, începu ospăţul. Cortul, în care copiii şedeau la masa de onoare, strălucea în purpură şi aur. Trei mese încărcate erau întinse în arc de cerc sub tribune. Episcopiile din Trient şi Brixen oferiseră cu împrumut feţele lor de masă scumpe, oraşele Bozen, Meran, Sterzing, Innsbruck, Hall dăduseră tacâmurile de preţ. Deasupra capetelor perechii de miri atârnau făloase şi grele stindarde cu neîmblânzitele animale de pe steme. Călări pe caii lor de luptă aprigi şi împodobiţi, cei dintâi seniori din Boemia, Carintia şi Tirol aduceau mâncările pentru micii prinţi, în sunetele muzicii. Cavaleri ofereau apă, ştergare după fiecare fel, turnau vin, tăiau carnea. Serioşi, cu feţe îmbătrânite, cei doi copii tronau sub purpură şi aur.

Bunul rege Henric plutea de fericire. Trecea dincolo, la

noua lui nevastă, tânăra, sfioasa, clorotica, mereu înfrigurata Beatrix de Savoia, care ocupa locul de cinste la masa doamnelor din familiile princiare, o mângâia pe mână, îi închina paharul. Se-ntorcea agale la luxemburghez, cel dintâi cavaler, cel mai galant om de lume al creştinătăţii. Se simţea, bine stând cot la cot cu acesta, fiind una cu el. Avea cu totul altă fire decât seriosul, anostul bavarez, împăratul Ludovic, care nu vorbea decât despre ale politicii şi ostăşiei. Era omul lui, făcut din aceeaşi plămadă. El, Henric, trăia şi iubea peste tot în castelele lui de la Zenoberg, Gries, Trient, în cetăţile seniorilor săi, iar doamnele acestora se simţeau onorate şi bucuroase când puteau să arate principelui lor supunere. Chiar atunci când călătorea nu se ferea din calea nici unei aventuri, îi făcea plăcere când magistrul vreunui oraş îl poftea solemn să-i arate casa tălaniţelor{5}. Şi totuşi – anafura... şi pe toţi dracii! – Ioan ăsta era şi mai şi. Nu rămăsese nici un oraş, de la hotarul Spaniei până-n inima Ungariei, din Sicilia până în Suedia, în care să nu-şi fi făcut mendrele. Se strecura noaptea pe uliţe, străvestit{6}, aţâţat de pofte ca un motan, se hârjonea cu muierile târgoveţilor, se ciomăgea cu ibovnicii încornoraţi. Toată Europa îi ştia aventurile uimitoare, neruşinate, fermecătoare şi pline de strălucire. Fericit, cherchelit rău de băutură, Henric se-ndesa lângă luxemburghez; îi purta credinţă în toată cinstea, fără nici o pizmă. Fireşte, el era ceva mai în vârstă, oleacă mai copt; dar, una peste alta, vedea în Ioan doar propria-i replică, aşa ca un frate mai tânăr croit la fel. În voioşia şi lipsa lui de orice bănuială, credea că lumea trebuie să vadă în el însuşi ceea ce dânsul vedea în celălalt.

Bea vârtos, cu gâlgâieli; îi dădea ghionţi, cu ochii înceţoşaţi, luxemburghezului, chicotea cu familiaritate, îi bâlbâia în şoaptă taine scârbavnice. Vicleanul, strălucitorul Ioan accepta prieteneşte intimitatea bătrânească şi guralivă a carintianului, nu lăsa să se bage de seamă nici prin cel mai mic gest că nu-l socotea altceva decât o biată căzătură. Cei doi regi îşi şopteau la ureche, se prindeau cu braţele pe după umeri, şuşoteau frivolităţi, hohoteau.

Şi ceilalţi seniori se-nsufleţeau, şi lor li se împurpurau obrajii. Cei din Boemia, din Luxemburg, din Tirol se înţelegeau anevoie unii cu alţii, sau nu se-nţelegeau de loc. Asta era prilej pentru unele glume. Mereu se auzeau mai ales hohotele zgomotoase de râs ale celor doi fraţi naturali ai regelui, Henric de Eschenbach şi Albrecht de Camian.

Copila Margareta se uita cu ochii mari şi isteţi la veselii ei unchi aflaţi de partea cealaltă a mesei. Damele ei de onoare, doamna de Londrone, domnişoara de Rottenburg, îi rugau ruşinate pe domni să nu-şi mai povestească cu glas atât de tare în faţa copiilor istorioarele pipărate. Cele două dame de onoare ofilite băuseră din vinul dulce, aveau pete roşii în obraji, zâmbeau acru, aţâţate. La masa doamnelor se afla şi sora mai mică a Margaretei, Adelaida cea bolnăvicioasă şi cocoşată. Sfielnica fetiţă ar fi fost mai bucuroasă să rămână printre maicile de la Frauenchiemsee. Dar Margareta ceruse stăruitor ca surioara ei să nu lipsească de la nuntă. Acum nepoata puternicului cuceritor al ţării şedea acolo, în zgomotul petrecerii, între cavalerii gălăgioşi, sub steaguri şi tribune, pământie, pipernicită, suferindă, semănând leit cu piticul de la curte, care se tot învârtea prin faţa ei, făcând glume chinuite şi grosolane. Blânda Beatrix de Savoia, mama ei vitregă, îi zâmbea, îi mângâia mâna.

Micul prinţ Ioan, mirele, stătea întunecat, ţeapăn, strâmtorat pe locul lui de onoare. Copiii mai că nu-şi vorbiseră de loc. Când şi când, prinţul aluneca o privire piezişă către mireasa lui, care şedea tare sigură de ea şi fără nici o sfială. Ca să scape de stânjeneala care-l stăpânea, înfuleca repede şi mult din toate, dădea de duşcă vinul dres cu mirodenii. În cele din urmă i se făcu rău; mai întâi luă o mutră încruntată, încercă să se stăpânească, dar sfârşi prin a se da bătut. Arhiepiscopul de Olmütz trebui să-l conducă afară. Se râse în jurul mesei, cei de faţă se înveseliră, se rostiră glume binevoitoare. Margareta privea rece, cu dispreţ, drept înainte.

Când băiatul se reîntoarse, era fără armură, se simţea uşurat. Cu un chip întunecat, îndărătnic, se aruncă asupra fisticului, smochinelor, turtei-dulci, magiunurilor,

bomboanelor. Călătoria asta, fetiţa cea slută şi îngâmfată, mireasa lui, petrecerea, tatăl său, babalâcul ăla gras care-i era acum socru – totul îi făcea silă. I-ar fi plăcut mai mult să se afle în satul acela murdar din Boemia, care ţinea de castelul mamei sale, să se încaiere cu băieţii de ţărani, cu Wenceslas, Bogislav, Prokop. Era înalt, puternic şi laş. Obişnuia să-şi cotonogească tovarăşii de joc cu sălbăticie, să-i muşte. Când ei se apărau, se lăsa mai întâi lovit. Dacă însă erau mai-mai să-l biruie, atunci redevenea dintr-o dată fiul de rege, făcea spume la gură de furie, îi pâra, punea să fie pedepsiţi fără milă. Creştea lângă maică-sa, Elisabeta de Boemia, care-i adusese luxemburghezului regatul. Regina era o femeie isterică, îndrăgostită nebuneşte de strălucitorul ei soţ şi de o gelozie feroce faţă de nenumăratele lui ibovnice. Mai mult decât pe toate o ura cumplit pe văduva răposatului rege Rudolf, regina din Graz, ale cărei legături scandaloase cu Ioan azvârliseră ţara în război civil şi în mizerie. Pe micul Ioan îl creştea sub stăpânirea aceloraşi simţăminte schimbătoare faţă de soţul ei, pe care acum îl adora în extaz, acum îl ura dintr-o dată cu sălbăticie şi-l blestema. Băiatul aproape că nu se putea înţelege cu tatăl lui; regele nu ştia limba celor din Boemia, el habar n-avea de franceză; trebuiau să vorbească între ei în germană, limbă pe care amândoi o cunoşteau prost. De altfel, fiul îşi vedea arareori tatăl, când acesta apărea, ca adus de furtună şi numai pentru câteva zile de zaiafeturi zgomotoase, în regatul lui pe care nu-l putea suferi, pe care doar îl storcea de bani şi căruia îi prefera cu mult Luxemburgul şi frumoasele-i posesiuni de pe Rin. Mamă-sa îl silea atunci să-i arate regelui, cu aceeaşi prefăcătorie, ură sau dragoste, după cheful ei. Asta făcuse ca băiatul să devină foarte de timpuriu făţarnic, reţinut, încăpăţânat şi timid.

Tirolul, această ţară muntoasă scăldată în lumină, în care totul apărea nespus de limpede şi în contururi atât de precise, nu-i plăcea. Îi era dor să se-ntoarcă în Boemia lui ceţoasă şi învăluită în nori. Clipea din ochi, se simţea sătul. Vinul îl aţâţa, ar fi vrut să facă ceva, să dea porunci, să chinuiască.

În spatele lui stătea camerierul şi îi turna dintr-o cană de

aur apă pe mâini. Ioan se răsti la el, să bage mai bine de seamă, că-i udă mânecile. Camerierul roşi, buzele mici îi tresăriră, voi să răspundă, se stăpâni, tăcu.

Margareta îşi întoarse capul, aruncă o privire fugară camerierului. Băiatul, cu vreo doi-trei ani mai mare decât Ioan, era tras ca prin inel, îndrăzneţ, avea faţă smeadă, nas viguros şi buze mici, pline; părul lui lung, neîngrijit, era castaniu.

— Cum îl cheamă pe camerier, înălţimea-voastră? spuse ea cu vocea-i caldă, limpede.

Ioan se uită la dânsa pieziş, cu bănuială.

— Chrétien de Laferte, răspunse morocănos.

Chrétien îi fusese trimis de vreun an de la curtea tatălui său, ca prieten de joacă şi camarad mai mare, care să-ndeplinească pe lângă el unde slujbe şi totodată să-l deprindă cu bunde maniere franceze şi burgunde.

— Dă-mi nişte prăjituri, Chrétien! zise Margareta încet, în linişte, şi-l privi.

Chrétien se grăbi să-i întindă talerul cu dulciuri. Ca şi când ar fi fost lucrul cel mai firesc, fata rupse o bucată în trei părţi, îşi opri una, pe a doua i-o dădu lui Ioan, iar pe a treia camerierului, care fu foarte stânjenit.

Seniorii de la masă băgară de seamă gestul şi făcură haz de copilăreasca imitare a galanteriei celor mari. Treptat, glumele deveniră răutăcioase. Bărbaţii începură să-şi bată joc de nemaipomenita urâţenie a miresei.

— Bietul flăcău! spuse unul dintre cei din Boemia. Cu câtă silă trebuie să-şi plătească ţările.

— Eu mai bine le-aş fi cucerit cu paloşul! zise altul.

— Pentru ca un asemenea bot să aibă niscai dulceaţă, fu de părere un al treilea, trebuie uns din gros.

Baronii tirolezi se ţinură mai întâi de-o parte; dar în cele din urmă, pe jumătate fără voie, se alăturară celorlalţi. Margareta se uită spre ei. Cu neputinţă să fi auzit; totuşi, ochii mari, gravi, păreau să ştie tot, aşa că domnii, cam încurcaţi, îşi puseră frâu gurii.

Printre aceştia se afla şi Iacob de Schenna, cel mai tânăr

dintre sfetnicii şi oamenii de credinţă ai regelui Henric. Fusese de multe ori oaspete pe la castelele regale. Margareta îl văzuse adesea. Era singurul pe care-l putea suferi, în care avea încredere. El nu-i vorbea cu acea bunăvoinţă neroadă, cu acea maimuţăreală copilăroasă cu care i se adresau în mod obişnuit cei maturi şi care o scotea din sărite. O trata ca pe un om mare.

Iacob de Schenna se uita cum stă acolo făloasă şi solemnă, se uita la micul prinţ necioplit din Boemia, de la care nici un drum nu ducea spre inima ei, vedea cum fata încearcă să înnoade un fir de prietenie cu camerierul Chrétien. Auzea zeflemelele crude privitoare la bietul ei trup. Atunci se ridică, trecu încet dincolo, se opri în picioare în faţa ei, cu ţinuta lui urâtă, neglijentă, o privi curtenitor cu ochii săi cenuşii, binevoitori, foarte bătrânicioşi şi începu cu dânsa o conversaţie liniştită, serioasă. Fata îi spuse că socrul ei, maiestatea-sa regele Boemiei, arată minunat, că multele-i osteneli n-au lăsat nici o urmă asupra lui. Şi-i mai spuse că plănuita şedere a regelui în Tirolul de miazăzi va fi desigur pricină de oboseală pentru ea însăşi, Margareta; fiindcă regele va umple fără-ndoială cu suita şi ostaşii lui toate castelele. Şi câţi bani va costa campania iminentă din Lombardia! Micul Ioan trăgea cu coada ochiului spre ei, uluit de deşteptăciunea Margaretei.

Îndată după aceea, masa luă sfârşit. Înainte de a se retrage, Margareta se despărţi de soţul său cu câteva cuvinte protocolare. Îl întrebă cum i-au plăcut Tirolul şi curtea tatălui ei şi dacă se bucură de turnirul ce va urma; îi ură să se simtă cât mai repede ca la dânsul acasă. Băiatul îi răspunse cu stângăcie, prosteşte, în timp ce pe chipul lui, nu urât, se citea dezgustul şi o anumită stupiditate încăpăţânată. Când fata se-ndreptă spre ieşire, camerierul Chrétien îi ţâşni înainte şi ridică iute pânza de la intrarea cortului. Margareta îi mulţumi demn, rece, cu un aer străin, princiar.

Apoi se lăsă condusă în cortul ei; se simţea tare trudită. Doamnele o dezbrăcară, flecărind mult, chicotind, dând prin ciur pe anume părtaşi şi anume întâmplări din timpul

ospăţului. Un timp îşi urmară pălăvrăgeala şi după ce fata se vârâse în pat. În cele din urmă, ieşiră. Margareta se întinse, cu mădularele mântuite de grelele şi strâmtele podoabe. Acum o să tragă un pui de somn straşnic. Îl şi merita. Era mulţumită de ea însăşi. S-a ţinut bine, chiar ca oamenii mari, s-a purtat întru totul ca o prinţesă şi n-a vădit nici o slăbiciune faţă de domnii din Luxemburg şi Boemia. Cu Ioan, fireşte, n-aveai de ce te făli.

— Cu prinţişorul vostru nu prea aveţi de ce vă făli, chicoti afară vocea mojică, anevoie stăpânită a slujitoarei care făcea curăţenie.

— Faţă de prinţesa voastră, îi răspunse batjocoritor argatul din Boemia, care-i era logodnic şi-i ajuta, e, cu toate astea, un îngeraş din cer. Mamă, ce mai bot! Ce mai dinţi! La noi, o dihanie ca asta ar fi înecată îndată după naştere, ca pisoii.

În vremea asta, regele Henric plătea ospăţul de nuntă. Fusese o nuntă foarte frumoasă. Se-nţelege că trebuia să coste mult; el nu era un zgârie-brânză. Seniorii îi avansau cu plăcere sume mari, iar regele, cu aceeaşi plăcere, împins de cea mai voioasă dărnicie, le răsplătea bunăvoinţa cu ipotecări de sate bogate, slujbe, vămi şi hatâruri. De ce să nu-i treacă iubitului său burgrav Volkmar, moşiile Visiaun şi Möltern? Îi mai dădu pe deasupra şi Rattenbergul. Lacul dintre Igls şi Vill era o plată de nimica toată pentru stareţul de la Wilten, care trebuise să se-ngrijească atâta vreme de frumosul oraş nupţial din pânză. Apoi mai trebuia să facă o danie şi mănăstirii Viktring. Fiindcă dacă s-ar fi ales cu foloase numai Wiltenul, bunul său secretar Ioan s-ar fi simţit pe bună dreptate jignit. Aşadar, şi mănăstirea Viktring obţinu câteva gospodării ţărăneşti şi pământuri în arendă. „*Nu se află bucurie mai mare decât a fi darnic cu prietenii cei buni*”, spuse, drept mulţumire, stareţul cel iscusit la vorbă, citând un clasic din vechime.

Luxemburghezul era de faţă când regele Henric, nepăsător, prietenos, milostiv, vesel, ameţit de vin, semnă aceste danii şi ipoteci uriaşe. Şi el, Ioan, era mână spartă; dar baronii lui n-ar fi cutezat să se arate faţă de dânsul atât de neruşinaţi. Ar fi bine dacă i s-ar înnoda mai strâns băierile pungii acestui

bătrân vesel. Altminteri o să-şi dea în dar toată ţara, ba o să zică şi mulţumesc când i-ar lua-o, aşa că până la urmă micul său fiu, Ioan de Boemia, va rămâne numai cu prinţesa lui, să-şi irosească zilele cu ea. Tânăra, palida, blânda soţie a regelui Henric privea îngrozită cum bărbatu-său îşi risipea bogatele posesiuni. Era învăţată de acasă cu gospodărirea strânsă şi chibzuită; după felul de a fi al lui Henric se temea că în curând vor fi zălogite până şi cămăşile slujnicelor ei. Se hotărî să ia finanţele în propriile-i mâini; chipu-i palid şi sfios căpătă dintr-o dată un aer de îndârjire.

Pentru zilele următoare fusese anunţat un turnir. Cu acest prilej, mai mulţi tineri urmau să fie făcuţi cavaleri. Margareta îi ceru de-a dreptul micului ei soţ să îngăduie ca şi camerierul lui, Chrétien de Laferte, să primească atunci învestitura. Ochii lui Ioan se făcură mai mici, mai îndărătnici; băiatul mormăi ceva. Margareta îşi repetă dorinţa încă mai stăruitor. Prinţul Ioan răspunde apăsat, sarcastic, că nu vrea. Cu toată puterea pumnuleţului său osos îi dădu camerierului un ghiont în coaste.

— Na, asta-i acolada lui de cavaler! zise în batjocură şi-şi strâmbă cu răutate faţa lunguiaţă.

— Vă mulţumesc, alteţă, de o mie de ori pentru favoarea ce mi-o faceţi, se adresă Chrétien, roşu-gotcă{7}, prinţesei, dar dacă nu vrea...

— Eu vreau, eu vreau! strigă Margareta cu vocea-i plină, mânioasă.

Alergă la tatăl ei, la regele Ioan. Fu întâmpinată cu râsete şi i se împlini voia. Chrétien îi mulţumi prinţesei, cu inima îndoită. Camarazii îl şi zeflemisiseră fără cruţare din pricina împopoţonatei lui drăguţe.

În ziua statornicită, se desfăşură strălucitorul turnir, în aşteptarea căruia Tirolul întreg se bucura de câţiva ani. A fost o desfătare straşnică. Patru cavaleri fură străpunşi cu lancea, şapte, răniţi de moarte. Toată lumea găsi că a fost petrecerea cea mai izbutită de mult timp încoace.

Regele Ioan luă şi el parte la lupta cu lancea. Fiindcă îşi dăduse seama că adesea, din teamă de a nu-l învinge pe rege,

partenerii săi luptau numai de formă, se arătă în arenă purtând stema unui anume Schilthart de Rechberg. În zilele care trecuseră, între cei din ţinutul Alpilor şi străini se iscaseră câteva pricini de pizmă; pe deasupra, seniorii tirolezi şi carintieni erau îngrijoraţi că, sub înrâurirea luxemburghezului, huzurul în care trăiau pe lângă regele Henric ar putea fi pus în primejdie. Se-nţelege aşadar de ce, dincolo de jocul plin de veselie, mocnea o invidie serioasă, turbată, de-o parte şi de cealaltă aşteptându-se nu fără plăcere ca unul sau altul dintre potrivnici să-şi frângă gâtul. Fie din întâmplare, fie pentru că stema de împrumut fusese trădată{8}, Ioan se pomeni în luptă cu cel mai aprig şi primejdios cavaler tirolez, bădărănosul burgrav Volkmar. Se izbiră sălbatic şi fără cruţare; în cele din urmă regele, care avea în urma lui o noapte zbuciumată, căzu de pe cal şi, tăvălit în noroi, călcat amarnic în picioare, julit rău, abia fu scos de sub copite. Trebui să-şi răscumpere calul de la burgrav, plătindu-i şaizeci de mărci în arginţi veronezi. Îşi ascunse ciuda că l-a doborât tocmai acest bărbat grosolan, lacom şi neplăcut, îşi purtă râzând şi cu demnitate ologeala, lăudă cu multe cuvinte amabile, de cunoscător, buna pregătire şi reuşita în toate privinţele a acestor întreceri sportive tiroleze.

Seara, regele Henric şedea obosit în cortul său. Bucuria pricinuită de frumoasa serbare i se-ntunecase; veneau socoteli, socoteli peste socoteli. Măcelarii din Bozen voiau bani, târgoveţii din Innsbruck prezentau cereri mari; bunul, învăţatul abate de Marienberg nu ştia cum s-o scoată la capăt cu dreptcredincioşii lui, pe care i-ar mulţumi lesne, dacă regele i-ar înapoia măcar o parte din ceea ce-i împrumutase. Henric ar fi plătit din toată inima, plătit şi răsplătit, dar nu mai avea nici o para. Firește, regele Ioan îi era dator cele patruzeci de mii de mărci în arginţi veronezi, dota făgăduită la nuntă. Cu suma asta uriaşă şi-ar fi acoperit toate datoriile. Dar nu-l puteai soma pe rege. Cel puţin astăzi, nu. Simţea el însuşi, pe propria-i piele, cât de neplăcut era tulburată cu aşa ceva o petrecere.

Şedea aşadar în cort, neştiind cum s-o scoată la capăt.

Atunci seniorii lui îi înfăţişară trei bărbaţi uscăţivi, fantomatici. Erau foarte tăcuţi, foarte umili, foarte neînsemnaţi. Aveau ochi ageri, care însă puteau simula cea mai adâncă supunere. Semănau unul cu altul ca două picături de apă. Regele îşi aminti că-i mai văzuse, dar nu ştia de unde să-i ia. Nici o mirare. Erau atât de mici, atât de firavi! Se ploconiră de mai multe ori, începură să vorbească în şoaptă. Erau *messer* Artese din Florenţa, otcupciul tarapanalei{9} din Meran, şi cei doi fraţi ai săi. Dumnealor se arătau şi de data asta gata să-l scoată din impas pe bunul rege creştin, cu măruntul lor capital. În schimb cereau o nimica toată: maiestatea-sa să le cedeze veniturile ocnei de la Hall. Curăţica şi micuţa mină de sare.

Regele Henric tresări de spaimă. Administraţia ocnei de la Hall! Cea dintâi sursă de venituri a ţării! Scump îl mai costa petrecerea de nuntă pusă la cale pentru fiica lui. Chiar uşuraticii săi sfetnici căzură pe gânduri, când auziră condiţia ce i se punea. În cele din urmă, fu chemată tânăra lui soţie care, cel puţin, obţinu ca ocna să fie arendată numai pe doi ani. Florentinii făcură mai multe plecăciuni. Plătiră banii, luară hrisoavele cu ei. Plecară parcă lunecând, fantomatici, cenuşii, neînsemnaţi, unul aidoma celuilalt.

Margareta îl întrebă pe domnul de Schenna:

— Oare Chrétien de Laferte mă vorbeşte de rău? Spuneţi-mi cinstit, domnule de Schenna, credeţi oare că râde la fel ca şi ceilalţi de mine, fiindcă sunt urâtă?

Iacob de Schenna auzise cu urechile lui cum Chrétien de Laferte, luat în bătaie de joc de ceilalţi că fiind cavalerul celei mai slute doamne a creştinătăţii, mai întâi tăcuse, apoi îşi întrecuse camarazii în urâte vorbe de ocară la adresa Margaretei. Iacob de Schenna vedea acum ochii mari ai copilei aţintindu-l întrebători.

— Nu ştiu, prinţesă Margareta, răspunse el. Îl cunosc prea puţin pe tânărul Chrétien de Laferte. Dar n-aş crede ca el să vă vorbească de rău.

Şi seniorul îi puse mâna sa mare, uscăţivă, fără putere, pe

cap, ca unui copil, iar prinţesei îi făcu plăcere de astă dată că e pentru el doar un copil.

3.

La castelul Zenoberg, regele Ioan ducea tratative cu baronii tirolezi. Le cerea încă de pe acum, ca tutore al fiului său, să primească a-i depune jurământ de credinţă în împrejurarea că Henric ar răposa. În principiu, seniorii nu aveau nimic împotrivă, doreau însă chezăşii că li se vor respecta privilegiile şi vasalităţile, că luxemburghezul nu va numi străini de ţară în slujbele cele mai de seamă. În afară de asta, mai revendicau, pe ocolite sau de-a dreptul, bani, prescripţii, moşii, monopoluri comerciale, vămi.

Cu făgăduinţele şi chezăşiile, Ioan era foarte darnic. Semnă şi puse a se întări cu peceţi tot ce i se ceru. În Boemia câştigase experienţă; ştia că asta era până la urmă o chestiune de putere. Dacă va izbuti să facă rost de bani şi de ostaşi, atunci, ca guvernator, o să-i jupoaie după pofta inimii pe aceşti neobrăzaţi munteni franţuzi, burgunzi, renani. Dacă n-o să-şi procure parale şi oaste, va trebui să-şi ţină în numele Domnului făgăduielile. Deocamdată, notarii săi făceau bătături la degete scriind: *„Noi, Ioan, din mila lui Dumnezeu rege al Boemiei şi Poloniei, margraf de Moravia, conte de Luxemburg, declarăm prin aceasta şi dăm de veste şi ne îndatorim spre ştiinţă cu hrisov şi pecete...”* Cu banii, Ioan era ceva mai prevăzător. Îi lăsă pe lacomii şi nesătulii seniori porniţi pe tocmeală să bage prea puţin de seamă că îi înţelege. În cele din urmă le respinse cererile, cavalereşte şi cu dispreţ. Bani peşin, fireşte, nu, aşa ceva nu are, ci poliţe pe termen lung.

Şi bunul rege Henric trebui să recunoască, mâhnit, că nu-şi va căpăta atât de curând cele patruzeci de mii de mărci veroneze de argint. Fără supărare, cu veselie şi familiaritate, luxemburghezul îl luă pe după umeri, îi puse zălog, ca în treacăt, jurisdicţiile Kufstein şi Kitzbühel – le avea de la ginerele lui, ducele Bavariei de Jos, căruia îi dăduse în schimb alte ipoteci – îl amână pentru la primăvară, îi lăudă ghetele lungi, moderne, soţia drăguţă, vânjoasă, cu care dansase. Henric nu mai reuşi să întoarcă vorba la cele băneşti.

Seara, regele Ioan jucă zaruri cu seniorii carintieni şi tirolezi. Miză sume enorme. În cele din urmă nu-i mai ţinu nimeni piept, afară de burgravul cu ceafă de taur, Volkmar. Luxemburghezul îl ura pe bărbatul violent şi grosolan, care-l învinsese la turnir. Mări miza aşa de mult, încât până şi regelui Henric i se tăie răsuflarea. Pierdu. La sfârşit, spuse într-o doară, peste umăr, că rămâne dator suma pierdută. Burgravul mârâi, deveni primejdios. Ioan îl potoli fulgerându-l cu o asprime mlădie. Spre mirarea tuturor, luxemburghezul nu se întoarse în Boemia, deşi acolo izbucniseră revolte. Ţara lui respira uşurată. O apuca groaza, când venea. Şederea lui dura puţin, îi folosea numai că să stoarcă bani. Bine că nu se-ntorcea!

Da, el rămase în Tirol. Se duse în ţinutul episcopului de Trient. Ioan, strălucitorul stăpân, cel dintâi cavaler al creştinătăţii, şedea la pândă tăndălind, plănuind în umbră; nici un om nu ştia ce pune la cale.

Episcopului Henric de Trient, oaspetele acesta nu-i era de loc la îndeamnă. Cât timp îi era îngăduit să-i arate prietenie, fără a-l jigni pe papă sau pe împărat? Întotdeauna în jurul acestui rege al Boemiei plutea o umbră din care se năşteau încurcături. Oriunde se arăta, se iscau tulburări sălbatice. Curieri trimişi de toate curţile Europei goneau după el, dar nu-l găseau. Căci regele întârzia rareori în acelaşi loc; parcă-l mânau fără odihnă pe faţa pământului ape învolburate. Nu se ştia încotro, cum, de ce. Ah, de s-ar întoarce odată în ţara lui, blestematul! Dar, fireşte, ţara lui şi-o lăsa să se spulbere-n vânt. Nu-i era dragă ţara aceea tristă şi umedă, îi plăceau mai mult Apusul luminos, Rinul, comitatul Luxemburg, Parisul.

Episcopul, un bărbat înalt, voinic, oacheş tare, cu faţă de italian, şedea apăsat de griji la castelul său Bonconsil, şi-şi spunea păsul prietenului său, stareţul de la Viktring, cel iscusit şi de ispravă. Amândoi slujitorii Domnului blestemau cu năduf. Păgânul ăsta! Ieroboamul{10}! Cumplit îşi mai jefuia bisericile şi mănăstirile. Nu s-a dat înapoi nici dinaintea mormântului sfântului Albert{11}, ci a pus să se scormonească după comori. Profanator de biserici! Irod! „*Dară cândva naşte-*

se-va din oasele noastre răzbunătorul!”, cită învăţatul abate un clasic din vechime.

Da, hotărât, acesta era cel mai primejdios, cel mai supărător oaspete pe care l-a avut de ani de zile episcopul. Un rege uns cu sfântul mir, dar – episcopul tocmai o spunea – un golan şi un făcător de rele. Fără coroană, ar fi fost spânzurat până acum de o sută de ori. Trişa la joc; pentru asta stareţul da mărturie; o făcuse din nou, de curând, la Innsbruck. Era cel mai dezmăţat risipitor şi omul cel mai plin de datorii din tot veacul. Pe deasupra, şi scandaloasele sale legături cu cele două regine din Boemia. Bine au ieşit lucrurile acum doi ani, la Praga. Atunci Ioan pusese la cale un mare turnir, îl pregătise cu de-amănuntul, poruncise să se dărâme casele din piaţă, ca să se facă loc pentru ridicarea corturilor şi a tribunelor. Din două mii de invitaţi, împăraţi şi regi, principi şi seniori, n-au venit însă decât şapte cavaleri zdrenţăroşi, suspecţi, şi un zaraf genovez.

Din păcate, acum nu mai era cu putinţă să te porţi cu el aşa. Asta te ducea la deznădejde. Faima numelui său era schimbătoare ca luna de pe cer. Dacă, numai cu câteva săptămâni în urmă, lumea-l ocolea ca pe un lepros, astăzi îl sărbătoreau cu toţii ca pe viteazul cel mai luminos al creştinătăţii, şi însăşi Boemia lui golaşă, stoarsă de bogăţii prin jaf, se lăsa orbită, când se-ntorcea după izbânzi strălucitoare.

Abatele îi cerea cu stăruinţă să ia aminte a nu avea cu luxemburghezul nici în clin, nici în mânecă. Politica ăstuia nu-i la urma urmei decât o joacă fără rost. „*Valurile răcoritoare îl momesc cu sticliri şi sclipiri pe drumeţ; dară aruncă-se în mare fără de grijă, că-l şi trag viclene la fund*”, cită el. Abatele îl trecu prin ciur şi prin dârmon pe luxemburghez şi scandalurile lui, pe îndelete, simţind o adevărată plăcere literară în a-l analiza. Cavalerismul lui rafinat nu se mulţumeşte numai să scormonească prin pădurile dese după uriaşi şi după bărbaţi împlătoşaţi. Îi plac aventurile mai încurcate ale politicii. Nu-l ispitesc succesele, îl atrage bucuria primejdioasă de a aţâţa tulburări şi mişcări. Când se iveşte în Europa asta zăpăcită

vreo vrajbă, când se ceartă împăratul cu papa, vreun rege cu un pretendent, Franţa cu Anglia, oraşele lombarde între ele, maurii cu castilienii, întotdeauna trebuie să-şi fi vârât coada luxemburghezul. Datorită lui se pun la cale tratate şi coaliţii, se fac căsătorii, se înnoadă şi se rup iţe, se provoacă războaie şi se încheie pace, au loc măceluri, se pun piedici, se produc mereu învălmăşeli cumplite, se statornicesc prietenii sau se aprind duşmănii, se adună ostaşi, se iau sau se dau ţări.

— Numai bani nu, oftă episcopul.

Abatele îşi încheie vorbirea, bucurându-se de propria-i elocvenţă plină de eleganţă. Acest genial făcător de planuri vede şi posibilităţile cele mai îndepărtate, îşi întinde mâna asupra întregului Apus, smulge cu japca, sau renunţă. Şi în timp ce Boemia devine din ce în ce mai bolnavă pe dinăuntru, el înghite mereu alte drepturi de posesiune, ţări, oraşe, sentinde peste toate hotarele, se umflă gigantic. Tihnitul şi cumsecadele abate se lungea, vorbea retoric, ca din amvon:

— Dară, chiar dacă acest domn Ioan s-ar întinde încă şi mai grabnic asupra pământului, râzător, în pas cu moda, călcând mereu jurăminte, mereu fără parale, mereu furtunos şi victorios cuceritor de inimi – totuşi un sfârşit avea-va el. Tărăboiul lui rod nu va da, fiindcă este fără de înţeles şi fără Dumnezeu. Câteodată, omul acesta din Boemia mi se arată ca o păpuşă, ca o stafie. *Măsură este în toate lucrurile, pus e tuturora un hotar*, încheie abatele citând pe un scriitor vechi.

Episcopul era de aceeaşi părere. Însă până atunci putea să mai treacă o bună bucata de vreme. Oricum, deocamdată Dumnezeu n-a hotărât sfârşitul lui Ioan, iar el, bietul episcop, îl are pe cap. Stareţul cel iscusit la vorbă nu ştia nici el mai multe, şi astfel cei doi slujitori ai bisericii şezură privind pe fereastră în tăcere, gânditori, roditorul pământ roşcat, coastele de munte cenuşii-violete, tremurătoare în lumină, grele de livezi şi vii.

Nu, deocamdată nu se hotărâse nici un sfârşit prinţului din Boemia. Dimpotrivă, acest domn Ioan îşi continua masul, voios şi tare, în însoritul Trient, se lăţea, se întindea. Îşi lăsa

pletele şi barba mare, frumoasă, în voia vântului desfătător al toamnei de miazăzi. Făcea curte doamnelor germane şi velşe{12} din Tirol. Prin Lombardia, prin bogatele şi puternicele oraşe, prin castelele baronilor fuduli, zbura vestea: Ioan de Boemia este aici, regele Ioan, fiul lui Henric al VII-lea, împăratul roman, cel mai desăvârşit cavaler al Apusului, steaua ghibelinilor{13}, în această toamnă splendidă şi binecuvântată, cavalerii şi fruntaşii din Burgundia, Boemia, Renania treceau cu steagurile lor pasul de la Brenner. Din München, împăratul Ludovic arunca priviri bănuitoare. La Avignon, papa Ioan al XXII-lea era neliniştit. Din nou ochii întregului Apus se îndreptau spre strălucitorul bărbat, despre care nu ştiai niciodată ce vrea.

Căpeteniile de partizi şi seniorii din şesul Padului se luau la întrecere în a-l câştiga pentru sine, îi trimiteau emisari, daruri. Doi splendizi cai arabi îi sosiseră de la Mastino della Scala şi de la fratele acestuia, seniorul de Verona. Dar Brescia îi dărui prin vicarul său, Frederic de Castelbarco, nu numai cai, ci se dărui pe sine însăşi, ca seniorie pe viaţă. Aldrigeto de Lizzana porunci să se plătească intendentului lui Ioan patru mii de mărci veroneze de argint şi-l rugă pe rege – ca protector al Toscanei şi al Lombardiei – să-l învestească apoi cu ţărmul brescian al lacului Garda. Şi deodată iată-l şi pe *messer* Artese din Florenţa, zaraful, cenuşiu, neînsemnat, fantomatic, cu cei doi fraţi ai săi, care-i semănau leit, şi cu foarte mulţi bani.

Şi-atunci, fără veste, uşurel, Ioan se puse în mişcare. Îl urmau numai câteva mii de cavaleri. Dar cu toţii, înarmaţi straşnic şi ostaşi încercaţi. Luminosul alai strălucea vuind prin îmbelşugata ţară din munţi, unde totul se pârguia. O toamnă dulce, grea de roade, însorită. Ciorchini mari de struguri, poame umflate să plesnească. Din munţii cenuşii-violeţi, torentul argintiu de fier curgea la vale, spre şesul lombard. Câmpia se supunea viteazului ca o logodnică. Bergamo, Pavia, Cremona treceau în posesia lui fără încrucişări de spade. Steaguri, clopote, autorităţi în genunchi oferind cheile oraşelor. Baronii cei mari implorând cu umilinţă confirmarea feudelor. Novara, Veroelli, Modena, Reggio, ocupate de

cavalerii săi. Intrări solemne. În balcoanele caselor multicolore, doamne gătite privindu-l cu ochii mari pe învingătorul care cucerea sărbătoreşte ţara cea mare şi bogată, parcă dansând, fără osteneală, fără să asude sau să se umple de praf. Împăratul, adânc neliniştit, trimise emisari speciali, mai întâi pe burgravul de Nürnberg, apoi pe contele de Neiffen, ca să vadă ce urmăreşte în Italia regele Boemiei. Ioan rămase nepăsător; el nu pune la cale nimic împotriva lui Ludovic, tot ceea ce câştigă ia în stăpânire pentru imperiu; vrea numai să viziteze mormintele părinţilor săi, mormântul împăratului roman, Henric al VII-lea, la Pisa, mormântul mamei sale la Genova, să le-aducă, de va fi cu putinţă, trupurile în patrie. În timp ce, de Crăciun, toate clopotele din München rămân mute, din interdicţia papii, iar în capela palatului împăratul Ludovic, în faţa unei suite puţin numeroase, cu sabia strălucitoare ridicată, ca suveran protector al creştinătăţii, dă citire evangheliei Naşterii Domnului, Ioan îşi face strălucită intrare în Brescia. Vine el în numele împăratului? În numele papii? Doar pentru sine? Nimeni n-o ştie. O ştie el însuşi? Se intitulează urmaş al împăratului, pacificator. Familia Gonzaga din Mantua, familia Visconti din Milano se înclină în faţa lui. În juru-i se rotunjeşte un regat al Lombardiei, îi cade în mână ca un fruct desprins de pe ram.

Îşi rânduieşte tabăra pe amândouă malurile Padului; nici un împărat roman nu s-a mai înconjurat de o curte atât de mândră. Se lasă slăvit de la Adriatica până în Liguria. Zâmbeşte cu înţeles, sătul, reţinut. Coboară el cu un plan anumit în câmpie? Astăzi este cel mai puternic bărbat al creştinătăţii. Are ţară şi seniorie pe Rin în jos şi-n sus, până în inima Franţei. Are Boemia, Moravia, Silezia, se-ntinde departe, în ţinuturile leşeşti. Ale sale sunt Bavaria de Jos prin fiica lui, Carintia, Craina, Tirolul, prin fiu. Pe Ludovic de Wittelsbach îl ţine în cleşte, se află de jur împrejurul lui Albrecht de Habsburg. Are acum bogatul, dulcele regat al Italiei de miazănoapte. Se întinde. Respiră. Petrece. Atrage la curtea lui femeile cele mai frumoase. Când şi când,

fantomatic, şters, *messer* Artese din Florenţa, soseşte cu fraţii săi, stă la distanţă, umil, se ploconeşte de mai multe ori.

4.

Copila Margareta creştea făcându-şi veacul{14} în castelele Zenoberg, Gries, Tirol. Învăţa cu plăcere şi mult. Despre toate cele ce vedea şi auzea îl întreba de ce şi cum pe abatele Ioan de Viktring, cel isteţ, bun de gură şi prietenos. Cu stareţele mănăstirilor Stams şi Sonnenberg studia teologia. Fastul, rânduiala solemnă a liturghiei o umpleau de încântare. Vorbea şi scria curgător latina şi franceza. Vădea un interes pătimaş pentru treburile politice şi economice. Asculta cu atenţie prelegerile de istorie ale învăţatului abate şi, în timp ce toţi ceilalţi luau în râs, plictisiţi, teoriile politice abstracte ale acestuia, ea nu se mai sătura să le audă. Se informa temeinic, la numeroşi oaspeţi străini ai tatălui său asupra împrejurărilor de la alte curţi şi din alte ţări. Strâmba din nas cu dispreţ când auzea că Ludovic de Wittelsbach, bavarezul, împăratul roman ales, al patrulea cu acest nume, nu ştia latineşte.

Călătorea prin ţară. Cu caleaşca, în lectică purtată de cai. Prin trecători, în sus, în jos, printre terasele cu vii şi livezi. Trecea cu ochii treji, isteţi prin oraşele pline de culoare Meran, Bozen. Îi cerceta pe târgoveţi, casele lor de piatră, primăria, piaţa, zidurile, stâlpul infamiei, butucul pentru condamnaţi, hanurile, băile, leşurile celor spânzuraţi în faţa porţilor. Făcea scurte şi mândre popasuri în gospodăriile ţăranilor, în colibele de pază ale podgorenilor.

Blajinul rege Henric o lua prea puţin în seamă. O lăsa să facă ce vrea. Când şi când se interesa afectuos dacă are îmbrăcăminte de ajuns, dacă nu-i mai trebuie podoabe, cai, slujitori. Se mai întâmpla s-o întrebe ce părere are despre noul bucătar flamand, sau despre mantia lui genoveză pe care tocmai şi-o făcuse. Era preocupat doar de grija veşmintelor, de daniile pentru mănăstiri, de sărbători, ospeţe, turnire, femei. Când Margareta şedea de vorbă cu învăţatul lui secretar, îşi privea mişcat fiica şi-i spunea soţiei sale Beatrix, oaspeţilor: „Buna mea copilă! Ce deşteaptă e!”

De la maici, Margareta învăţa să cânte. Era uimitor să auzi

cum de sub nasul turtit, lătăreţ, din gura cu buze groase de maimuţă, vocea ei ţâşnea frumoasă, caldă, plină. Dacă nu-şi ascundea niciodată ştiinţa şi vorbea fără sfială, de cântat nu-i plăcea să cânte în faţa străinilor. Seara, în livadă, singură, îşi cânta cântecele pline de măiestrie din Italia şi din Provenţa, sau şi pe cele germane simple, aşa cum le auzea în jurul ei de la oamenii din popor. Uneori, chiar când era singură se întrerupea deodată în mijlocul cântecului. Puteau s-o audă piticii. Piticii locuiau prin toate peşterile. Mâncau şi beau, se jucau şi dănţuiau cu oamenii. Dar nevăzuţi. Putea să-i vadă numai principele domnitor, cel ce avea dreptul de stăpânire asupra ţării în care ei îşi duceau traiul. Tatăl ei văzuse pitici, aşijderea şi episcopul din Brixen, în ţinutul căruia se duceau când şi când. Iacob de Schenna i-a povestit lucruri foarte precise despre pitici. Micuţii ăştia scriau scrisori, formau laolaltă un stat, aveau legi şi un principe, mărturiseau credinţa catolică, veneau în taină prin casele oamenilor, le erau binevoitori. Purtau cu ei nestemate, datorită cărora se puteau face nevăzuţi. Fata îl întrebase pe domnul de Schenna de ce se făceau nevăzuţi piticii. Domnul de Schenna nu-i răspunsese. Din întâmplare, a aflat pricina de la o slujnică: fiindcă le era ruşine de urâţenia lor. Margareta deveni mai palidă ca niciodată. Abia-şi stăpâni, sughiţând, plânsul.

Îşi îngrijea cu migală corpul. Făcea în fiecare zi o baie de aburi, se spăla cu apă, în care se fierseseră tărâţe, şi cu săpun franţuzesc. Mai înainte de a-şi freca dinţii mari, ieşiţi în afară, înfăşură praful de dinţi în lână proaspăt tunsă. Pielea şi-o ungea cu ir de tatru, folosea rumeneală din băcan{15}, pudră albă din bulbi de ciclamene. Noaptea îşi acoperea obrazul cu o mască de ceară, ca să-şi înfrumuseţeze tenul pătat. Cu grijă, cu jertfe, dădea urmare fiecărei noi cerinţe a modei.

Când vedea totuşi că privirile bărbaţilor se-ntorceau spre orice ţărancă îndesată şi nespălată cu mai multă plăcere decât spre dânsa, îşi îndepărta brusc gândurile de la toate acestea şi se azvârlea cu o energie înverşunată în studiu şi politică. Pentru a suta oară cumpănea puterea, posibilităţile, cercurile de influenţă ale Habsburgilor, ale casei Wittelsbach, ale

luxemburghezilor. Habsburg, Wittelsbach, Luxemburg nu erau pentru ea noţiuni politice abstracte. În mintea ei, oamenii care purtau aceste nume, culorile lor, ţările, animalele de pe steme, munţii, fluviile, bisericile lor se amestecau într-o unitate tainică. Albrecht de Habsburg era de-o agerime drăcească, energic, caustic, însă olog. O dată cu el îi ologeau ţările, Dunărea, oraşul Viena, labele leilor de pe stemele lui. Regele Ioan, luxemburghezul, nu era doar un om de lume galant. Picioarele lui erau Toscana şi Lombardia, vinele, Rinul şi Elba, inima, luminosul Luxemburg. Bavaria nu şi-0 putea închipui fără nasul lung, adulmecând cu chibzuinţă, al împăratului Ludovic şi fără ochii lui uriaşi, albaştri şi ciudat de morţi. Când cei trei principi se suspectau unul pe altul, se pândeau pe furiş, se-nşelau, se războiau, atunci se războia în ei şi se batjocorea însăşi lumea, iar în nori animalele de pe steagurile lor purtau o crâncenă luptă mistică.

Pe soţul ei, prinţul Ioan, nu-l vedea prea des. În pofida înălţimii şi a deşteptăciunii, acesta părea să fi rămas în urma vârstei. Faţa-i slabă, care nu era urâtă în sine, părea mereu mai grosolană, mai prostească şi, datorită ochilor mici, înfundaţi în orbite, mai răutăcioasă. Băiatului îi erau nesuferite cărţile, abia învăţase să scrie. Se îndeletnicea bucuros cu exerciţiile fizice. Se lupta cu băieţii, mai degrabă cu aceia ai slujitorilor decât cu camarazii lui nobili, vâna, făcea călărie. Prindea păsări, se ocupa, nu fără pricepere, cu vânătoarea cu şoimi, întindea laţuri pentru sălbăticiuni. Chinuia animalele. Juca sătenilor feste urâte. Un băiat de ţăran, care nu ştiuse cine e, îl cotonogise. Atunci flăcăul fu prins, pus în butuci, biciuit. Prinţul privise cu nesaţ, îi asmuţise pe călăi. De Margareta râdea din pricina neroadei ei ştiinţe popeşti; când avea prilejul, îi smulgea dinainte opurile, îi ciufulea pieptănătura. Ea răbda totul. Trebuia neapărat ca bărbatul ei să fie un luxemburghez. N-avea încotro, era nevoită să-i înghită grosolăniile. Dar, în tăcere, se-ngrămădeau în inima ei mânia şi dispreţul. Şi Chrétien de Laferte, aghiotantul şi camerierul prinţului, ar fi dorit ca tânărul său stăpân să ajungă în fundul iadului. Margareta îl vedea foarte

rar pe tânărul cel zvelt. Îi dădea puţină atenţie. Vrednicul, scepticul, guralivul stareţ de la Viktring, care nu putea să nu bârfească toate cele, o tachina uneori din pricina camerierului. În ciuda obiceiului, Margareta îi răspundea cu violenţă.

Cel mai mult îi plăcea să stea cu Iacob de Schenna. Tânărul senior firav, cu o ţinută neglijentă, cu faţa distinsă şi bătrânicioasă, se bucura întotdeauna când o vedea. Margareta avea acum paisprezece ani, el treizeci. Dar un fluid de simpatie emanat de persoana tânărului răzbătea în inima ei, şi era bine primit. Ceea ce spunea şi făcea Iacob de Schenna i se părea fetei ca şi cum s-ar fi iscat din propriile-i gânduri. Se simţea bine în lumea lui. Între Margareta şi ceilalţi oameni dăinuia răceala. Râdeau de dânsa, o priveau cu dispreţ, în cel mai bun caz cu milă, deoarece era urâtă. Fireşte, fiind prinţesă, nu-şi arătau simţămintele pe faţă. Dar ea zărea adânc, în întuneric. O! avea privirea pătrunzătoare şi ştia bine ce-i cu dânsa. Totuşi, Schenna îi arăta căldură şi prietenie, mâinile lui mari, delicate, ochii lui cenuşii, inteligenţi, binevoitori erau plini de atenţie faţă de ea, luminaţi de cordialitate şi camaraderie.

Iacob de Schenna era mai bogat şi mai puternic decât fraţii săi Estlein şi Petermann. Avea şapte castele întărite, nouă jurisdicţii şi protectorate, numeroase vii, privilegii, vămi, bani. Obişnuia să vorbească despre această avere cu dispreţ şi cu anumită ironie. Dar ţinea la ea, mângâia cu drag frunza viilor, pietrele bătute de soare ale castelelor. Erau viile lui, castelele lui. Averea şi banii erau într-adevăr, în sine, lucruri vrednice de dispreţ, dar din păcate viaţa oamenilor ar fi fost neplăcută fără ele. Adeseori, Schenna îi dezvăluia copilei cu câtă ticăloşie îl despoaie pe Henric nobilimea tiroleză şi carintiană. Spre necazul lui, trebuia să facă şi el acelaşi lucru, fiindcă altminteri pe partea lui ar pune gheara un altul, mai puţin vrednic. Aşa că, sceptic, cu o resemnată părere de rău şi plin de milă, îl jecmănea şi el pe regele jumulit de toţi..

Castelele lui erau cele mai frumoase şi cele mai îngrijite din toată ţara asta muntoasă. Castelele celorlalţi erau construite

numai ca adăposturi sigure şi întărite; interioarele erau incomode, încăperile mici, umede, întunecate, fără aer, ca nişte pivniţe; pretutindeni se simţea izul grajdurilor. Castelele lui Schenna, mai ales reşedinţele preferate de la Schenna şi Runkelstein, erau luminoase şi pline de soare. Le construiseră arhitecţi italieni; erau încărcate cu lucruri frumoase, covoare şi ornamentaţii. În timp ce pereţii celorlalţi erau doar văruiţi şi numai în capele fuseseră zugrăviţi sfinţi, el pusese maiştri germani şi italieni să-i acopere cu fresce toate sălile. Ba chiar şi zidul exterior dinspre miazăzi al castelelor preferate era încărcat de zugrăveli. În culori luminoase, cavalerul păşea cu leul alături, Tristan pornea pe mare cu corabia, Garel din valea înflorită îşi trăia aventurile.

Seniorului de Schenna îi plăceau mult versurile care povesteau toate aceste istorii. Margareta nu punea nici un preţ pe ele. Ea înţelegea versurile latineşti, pe care le citea cu atâta plăcere vorbăreţul abate de la Viktring, îl pricepea pe Horaţiu, Eneida. Acelea aveau înţeles, respectau regulile, aveau demnitate, erau bine închegate. Dar aceste stihuri nemţeşti i se păreau curată nebunie, ceva nu mai presus de scornelile dezmăţate ale nebunilor şi piticilor de la curtea ei. Era vrednic de un om serios să povestească în cuvinte scrântite lucruri care n-au fost şi nu vor fi niciodată? Domnul de Schenna încerca s-o facă să priceapă că oamenii aceştia, Tristan şi Parzival şi Kriemhilda trăiau şi erau adevăraţi, ori de câte ori cineva citea despre ei şi-i simţea aievea. Dar ea nu voia să creadă asta. Poveştile lui rămâneau pentru dânsa doar nişte minciuni pestriţe şi neplăcute; ea nu înţelegea cum bărbatului acestuia serios şi învăţat puteau să-i placă asemenea lucruri de nimic.

5.

Pe împărat, înaintarea grabnică a Ioan în Italia îl neliniştise adânc. Şi Habsburgul, căpetenia de fapt a Austriei, ologul, înţeleptul, înăcritul Albrecht vedea, scrâşnind din dinţi cu o mânie crescândă, cum se ridica din nimic strălucitorul regat lombard al lui Ioan. Cum, printr-o întorsătură neruşinată, uşuraticul, neseriosul luxemburghez îi va îndepărta de la putere pe ei, oameni serioşi şi cu greutate, se va ridica deasupra lor? Căscau ochii unul la altul, greoiul, încetul bavarez, tenacele, înăcritul Habsburg. Se urâseră întotdeauna. Dar îndată ce un al treilea încerca să le-o ia înainte, se uniră împotriva lui. Se sfătuiră în taină, masivul, năsosul Ludovic de Wittelsbach cu ceafă de taur şi enormi ochi albaştri, şi Albrecht, ologul cu buzele strânse. Se adulmecară unul pe altul, clătinară din cap, ajunseră la înţelegere.

Cei doi hotărâră ca imperiul de miazăzi să fie smuls luxemburghezului. Dacă moare regele Henric, Carintia va trece în seama Habsburgului, Tirolul va fi partea lui Ludovic. Împăratul îl asigură pe Habsburg de succesiunea în Carintia, tot atât de solemn cum îl asigurase cu un an înainte pe Ioan. În ceea ce privea Lombardia, se aliară cu alţii, ca să cadă împreună asupra luxemburghezului. Împăratul ceru verilor săi din Palatinat să-l sâcâie pe Ioan la Rin, îi puse în mişcare pe ginerele său din Meissen, pe fiii săi Ludovic, brandenburghezul, şi pe Ştefan. Ducele de Austria, împreună cu regii Ungariei şi Poloniei, trebuiau să dea năvală în Moravia.

În timpul acesta, luxemburghezul domnea regeşte în primăvara toscană. Îşi chemă fiii la el, pe cel mare, Carol, şi pe mezin, Ioan. Cel din urmă n-avea chef să se ducă. Margareta îl rugă s-o lase pe ea să-l reprezinte.

Pătrunse în însoritul martie lombard cu o mică suită, condusă de Chrétien de Laferte. Pe malurile lacurilor nespus de luminoase, livezi de măslini arginteau costişele, se

întindeau dumbrăvi întunecate de lămâi şi portocali. Câmpuri de narcise. Migdali încărcaţi cu flori trandafirii. Oraşe pline de culoare, zgomotoase, palate, oameni grăbiţi, gălăgioşi. Lângă oraşul episcopului de Aquileia, al cărui suzeran era tatăl ei, iată marea, cu corăbii legănătoare, îndrăzneţe, şi depărtarea fără de sfârşit, aventuroasă.

Triumful orbitor al lui Ioan. Festivităţile lui, sub cerul senin, de două ori mai vesele şi mai pline de fantezie. Femeile luxoase, înfloritoare, mândre. În faţa lor se simţea foarte singură şi jalnică, se ţinea departe de cele tinere, se arăta numai în societatea bătăiilor cu farmecele ofilite. Totuşi, chiar de acestea se simţea dispreţuită, în cel mai bun caz compătimită. Erau acum veştede şi uscate, dar cândva fuseseră şi ele în floare. La vârsta primăverii lor de altădată, ea arăta ca o ramură golaşă şi lipsită de nuri. Sub cerul acesta, preţuia şi mai puţin faptul că era deşteaptă, de cel mai nobil sânge şi tobă de carte. Sub cerul acesta nu se vedea decât un singur lucru, mereu acelaşi: că era grozav de urâtă.

Nu era laşă, nu se ascunse de lume, îşi înghiţi amărăciunea. Apărea la mese, în lojă, la turnire, la danţ. Peste tot băga de seamă cum la vederea tânărului de neam nobil, Chrétien, care păşea în urma ei, buzele femeilor se deschideau, privirile lor deveneau mai vii, poftitoare; cum aceste priviri lunecau apoi cu silă şi batjocură peste ea însăşi, peste gura cu buze groase, de maimuţă, peste pielea ei palidă şi dezgustătoare. Nu-şi întorcea privirea în faţa acestui dispreţ; ochii ei înfruntau batjocura cu atâta răceală şi vădită înţelegere, încât, câteodată, femeile se dădeau bătute, aproape ruşinate.

La Brescia, Margareta îl întâlni pentru întâia oară pe prinţul Carol, fiul cel mare al lui Ioan. Tânărul de şaisprezece ani părea foarte matur, în Boemia, rezolvase singur unele probleme de stat, era stăpân pe el şi cumpătat. Învăţase de la maică-sa să nu se lase orbit de strălucirea tatălui. Cu ochii lui căprui şi reci o privi pe Margareta şi-o văzu că e urâtă, dar deşteaptă. Se putea sta de vorbă cu ea. Şi în timp ce, în palatul signoriei, Ioan conducea dansul cu minunat de frumoasa Giuditta de Castelbarco, în timp ce lumânările ardeau

sărbătoreşte, lumânări atât de grele, încât trei oameni abia le ridicaseră cu trudă, cei doi copilandri, fiul de rege şi nora regelui, stând alături sub valurile muzicii şi sub steaguri, printre cavaleri cu platoşe de argint şi supuşi ce depuseseră jurământ de credinţă, vorbeau, cu chibzuială şi pricepere, despre urmările întâmplărilor din Lombardia asupra suveranităţii episcopului de Trient, despre starea proastă a finanţelor.

Domnia petrecăreaţă a lui Ioan în Italia dăinui până în iunie. În ciuda oricărei critici, Margareta nu se putu smulge din orbirea teatrală a acestui triumf. Apoi veştile din Germania şi Boemia deveniră atât de ameninţătoare, încât Ioan puse deodată capăt la toate, îl lăsă pe Carol în locu-i, iar el se repezi spre Boemia. În urma sa, aventurosul lui imperiu italian se prăbuşi de la sine. Abia plecase regele, şi Margareta văzu cu ochii mari, înspăimântaţi, cum seniorii lombarzi se treziră ca dintr-o vrajă, se uniră cot la cot, uneltiră cu Robert de Apulia şi, cu toată rezistenţa vitejească şi iscusită a principelui Carol, îl azvârliră din ţară, în numai câteva săptămâni, pe luxemburghez. Spulberaţi, trişti, copleşiţi de ruşine, leoarcă de sudoare, cavalerii cu platoşe de argint părăsiră în fugă Lombardia, deasupra căreia fierbea un soare dogoritor. Încă în timpul prăbuşirii, Ioan, tocmindu-se prost, ipotecă în toată graba câtorva seniori germani creduli oraşe italiene pe care le pierduse de mult. Dar cu sumele obţinute nu putu să acopere decât o mică parte din uriaşele cheltuieli pe care le făcuse cu campania din Toscana. Încă după mulţi ani, la Paris, la Praga, la Trier, pretutindeni unde se întâmpla să-şi aibă reşedinţa, apărea, fantomatic, şters, ploconindu-se de multe ori, *messer* Artese, florentinul, cu cei doi fraţi ai săi, şi-i înfăţişa prescripţii, poliţe, căci asta era tot ce-i mai rămăsese din regatul Lombard.

Într-un mod ciudat, pentru Margareta aventura italiană a lui Ioan câştigă importanţă şi deveni mai adevărată tocmai prin prăbuşire. Acum această aventură trecuse şi se încheiase, acum devenise istorie, acum era realitate. Chiar şi stihurile

domnului de Schenna, povestirile lui de necrezut deveniră prin asta mai concrete, mai adevărate. Ceea ce săvârşise şi trăise Ioan în Italia, suna ca una dintre acele poveşti. Şi totuşi era adevărat, ea însăşi o văzuse cu proprii ei ochi.

Nu folosea la nimic să se lase zăpăcită de toate acestea. Dacă priveai lucrurile cu chibzuială, reieşea limpede că nereuşita lui Ioan se datora lipsei de bani. Banii nu reprezentau totul; dar erau grozav de importanţi. Păcat că tatăl ei îşi dădea seama de asta tot aşa de puţin ca şi socru-său. Fata vorbea adesea cu Ioan de Viktring despre lucrurile acestea. Sfântul părinte era cu totul altfel. Ioan al XXII-lea, mărunt ca un pitic, tare bătrân, şedea în palatul lui de la Avignon şi îngrămădea bani. Îi stivuia în monede, în bare, în argint şi aur, în poliţe şi trate. Ah, şi cu ce ochi ageri străjuia să i se plătească la soroc zeciuielile şi dările. Cum întârzia vreun episcop, papa îi şi trântea excomunicarea. Bietul episcop Henric din Trient! Cu ce i-a fost de folos lupta zeloasă pentru papalitatea legitimă! Fiindcă n-a putut plăti şase sute patruzeci de ducaţi, pe care i-i cerea Avignonul, fulgerul excomunicării căzu de îndată asupră-i. Şi cu câtă pricepere ştia papa să împartă înaltele cinuri bisericeşti! Fiecare episcop nou era obligat să verse curiei{16} papale veniturile unui an întreg. Dacă murea un episcop, nu era numit în locul lui un prelat nou, nu, papa chema în locul vacant pe titularul altui episcopat, aşa că, la moartea fiecărui episcop, deveneau libere un şir întreg de feude papale. În felul acesta, în ierarhia înaltă a bisericii dăinuia o veşnică schimbare, un du-te-vino ca într-un han, iar Sfântul Scaun storcea *annatele*{17} cele mai grase. „Arenda! Arenda!” ziceau papa şi vistiernicii săi. Da, papa Ioan se pricepea la asta. Nici nu era de mirare, fiindcă se trăgea din Cahors, oraşul zarafilor şi al oamenilor de afaceri. Partea cea mai mare din aurul Apusului curgea în lăzile lui. Papa era ahtiat de bani; nu se putea hotărî să-i valorifice mai departe. Cu ei ar fi putut să recucerească Roma şi Italia. Dar îi erau prea dragi arginţii, ca să se poată despărţi de ei. Şedea deci în Avignonul său, bătrân tare, gnomic{18}, veghindu-şi comorile, dezmierdând poliţele, vânturând aurul printre

degetele-i uscate, de pitic.

Dacă inteligentul şi energicul papă îşi ruina politica prin setea de bani, diplomaţia împăratului, ca şi a luxemburghezului şi a regelui Henric, pătimea din pricina uşurinţei în ale finanţelor. Margareta asculta cu atenţie când abatele îi povestea cu ce mână sigură îşi consolidase finanţele bunicul ei Meinhard. Tristă şi cu fruntea încreţită privea cum toate veniturile se topeau între degetele bunului ei tată, cum acesta, pentru a salva de prăbuşire o feudă, jertfea altele mereu mai mari şi mai importante.

Şi mama ei vitregă, palida, sfioasa Beatrix de Savoia, suferea mult din pricina proastei administraţii băneşti a regelui Henric. Fusese deprinsă de către harnicii ei părinţi cu gospodărirea chibzuită şi, oricât de timidă şi de modestă se ţinea altminteri în umbră, sfârşi prin a-i împuia urechile soţului din pricina risipei lui. Era bolnăvicioasă. Regele Henric vedea cu resemnare şi cu o umbră de mâhnire că nu trebuie să aştepte, nici de la ea un moştenitor. Beatrix, însă, nu-şi pierdea nădejdea. Făcea socoteli, economisea, ceru soţului ei să-i cedeze vămi şi privilegii, ba chiar, luptându-se cu ghearele şi cu dinţii, obţinu ca, după ce *messer* Artese îşi scoase banii, veniturile ocnei de la Hall să-i fie trecute ei. Deveni aspră, lacomă de avere, zgârcită, şi astea toate pentru fiul pe care nu-l mai aştepta nimeni, în afară de ea.

Adesea se sfătuia cu Margareta cum să îndrepte ici şi colo finanţele care mergeau prost. Fata, deşi vedea cu ochi buni această străduinţă, nu-şi iubea mama vitregă. Cât de meschină era femeia asta, cât de lipsită de însuşiri princiare, cât era de colbuită şi de nepăsătoare faţă de cele ale tinereţii! Margareta nu voia să recunoască în sufletul ei că nu aici şedea pricina pentru care nu-şi putea suferi mama vitregă. Beatrix era bună şi prietenoasă cu dânsa, simţind că le leagă aceeaşi soartă. Dânsa, regina, nu avea fiul dorit, iar biata copilă era atât de urâtă! Pe amândouă, Dumnezeu le umilise şi le vătămase în feminitatea lor. Dar Margareta respingea prietenia, nu strângea mâna ce i se întindea. Această Beatrix şedea între ea şi domnie. Ce altceva îi rămânea ei, urâtei, decât nădejdea de

a domni? Dacă Beatrix, în ciuda tuturor, ar naşte un fiu, atunci până şi acest ultim lucru s-ar spulbera.

Regele Henric suporta tutela soţiei sale surâzând şi cu murmure de glumeaţă împotrivire. Numai într-o singură privinţă nu îngăduia nici o obiecţie, şi aici Beatrix nu cuteza să se amestece niciodată: dărnicia regelui faţă de multele femei care-i plăceau şi faţă de copiii lui rămânea fără margini.

Pe fraţii săi naturali Albrecht de Camian şi Henric de Eschenloh îi ţinea la mare cinste şi-i dăruia din belşug cu titluri, demnităţi, seniorii; tot astfel, prin toate castelele sale şi pe la moşii creşteau copii de-ai lui. Avea inimă prea bună, ca să-i facă reproşuri palidei Beatrix. Totuşi găsea plăcere în a-şi spune: nu el era de vină că nu are moştenitor; ghinionul şi zodia proastă purtau vina. Mândru şi cu voie buna, vârstnicul petrecăreţ păşea în mijlocul liotei bălaie şi oacheşe a copiilor lui. Îi alinta mişcat: „Ăsta are ochii mei! Iar ăla, nasul.” În faţa unuia mare: „Îmi calcă pe urme. Ăsta o să câştige multe premii pe la turnire!” Pe câte un nătăfleaţă, care abia dacă avea înfăţişare de om, îl ridica sus de tot: „Are leit mutra mea!” Şi-şi răsfăţa copiii, le dăruia jucării, dulciuri, ba şi fâneţe, păduri, castele.

Margareta îşi privea cu drag fraţii vitregi. Ţinea mai ales la Albert, tânăr în pragul maturităţii, pe care regele Henric îl făcuse cavaler şi-l învestise cu jurisdicţia Andrion. Tânărul şi blondul senior avea inima bună a tatălui, pe deasupra o neabătută şi voioasă siguranţă de sine în purtări, o seninătate potrivită împrejurărilor şi netulburată. Pe Margareta n-o jignea nici cu cea mai mică batjocură. El însuşi n-avea de loc înclinare spre învăţătură şi teorie, dar se minuna nemăsurat de deşteptăciunea şi ştiinţa surorii. Fata îi era recunoscătoare că urâţenia ei nu ştirbea cu nimic preţuirea ce i-o arăta.

Pe femeile pe care le întâlnea, mereu altele, acolo unde făcea popas Henric, Margareta le privea cu ochi cercetători. Erau femei de toate stările, de toate temperamentele, germane şi velşe; unele treceau grăbite, foşnindu-şi rochiile, prin ganguri, altele călcau alene cu paşi apăsaţi; râsul unora părea sunet de clopoţei, altele vorbeau cu glas profund şi încet; toate

însă, când o întâlneau pe prinţesă, deveneau reţinute, jenate, se înveleau parcă într-o crustă de compătimire duşmănoasă. Ah, cui îi era îngăduit să trăiască aşa, ca femeile acestea, uşor şi cu nepăsare! Ei nu-i era permis, era urâtă şi era prinţesă. Trebuia să fie severă cu ea însăşi. N-avea voie să ţopăie ca veveriţele, trebuia să-şi meargă drumul ei greu, cu hârtoape, drept înainte, fără popas, ca un animal de povară împodobit, care, încărcat cu obiecte de lux şi comori, duce daruri unui om de seamă.

O frământau gândurile. Stătu de vorbă despre toate acestea cu abatele de la Viktring. Urâţenia ei era oare o pedeapsă de la Dumnezeu? Ce voia Dumnezeu cu ea? Stareţul îl cită pe Anselmus: „*Ora nu trece mai repede decât se schimbă priveliştea lucrurilor. Ceva de nimic şi al vieţii de aici este a lua în seamă podoabele pământeşti*.” Cuviosul, văzând că asemenea mângâiere rămâne fără de folos, o întrebă dacă s-ar simţi mai bucuroasă să fie o fiinţă de jos, o fată de ţărani şi să placă bărbaţilor.

— Nu, răspunse prinţesa repede, asta nu! Dar tot ea izbucni: Da, da, da mai bine să rânesc bălegar toată ziua, dar să fiu bine făcută, decât să stau într-un castel şi să am o gură ca asta, dinţi ca ăştia, obraji ca ăştia.

Stătu de vorbă cu stareţa de la Frauenchiemsee. Îşi vizitase sora mai mică, pe Adelaida, fetiţa bolnăvicioasă şi cocoşată. Acum şedea pe malul insuliţei cu stareţa, o femeie delicată, trecută, blajină.

— Mama nu era frumoasă, spuse copila, dar nici urâtă nu era.

Bătrâna maică îşi puse mânuţa uşoară pe părul ei arămiu, aspru.

— Nu vreau să-ţi vorbesc despre Dumnezeu şi despre viaţa de dincolo, zâmbi ea, unde trupul nu are nici o însemnătate. Dar cât de repede se zbârceşte şi chipul cel mai neted! L-ai mai avea încă cincisprezece, douăzeci de ani. Astăzi sunt foarte mulţumită, încheie dânsa, că n-am fost frumoasă niciodată.

Cele două femei rămaseră cu privirile pierdute pe faţa

palidă a întinsului lac; se arătă un soare trudit, un pescăruş ţipă.

În anul următor, Beatrix, mama ei vitregă, se puse deodată în pat şi nu se mai sculă. Fusese întotdeauna o femeie slabă, acum se adăugase şi dezamăgirea că nu poate avea copii. După ce i se dădu sfântul maslu, îi mai spuse soţului ei să bată cu biciul pe croitorul curţii şi să-l alunge cu ocară. Omul sferetisea pe ascuns multe din stofele scumpe de care avea nevoie pentru garderoba regelui. Henric mai trebuie să-şi găsească şi un alt meşter pielar pentru frumoasele lui armuri. Apoi Beatrix îşi încredinţă sufletul Domnului şi muri.

Acum, Ioan şi Margareta erau moştenitorii necontestaţi ai ţării din munţi, căci nimeni n-avea habar de înţelegerea tainică dintre Albrecht de Habsburg şi Ludovic de Wittelsbach. Chiar şi tânărul Ioan prinse aripi, ştiind că a devenit principe moştenitor. Îşi repeta titlurile pe care le va avea: duce de Carintia, Görz, Craina, conte de Tirol, protector al episcopatelor Cuera, Brixen, Trient, Gurk, Aquileia. Îşi imagina vechile ceremonii pitoreşti ale încoronării după datina din Carintia, care-i plăceau atât de mult. Principele apare îmbrăcat în port ţărănesc şi îl alungă pe un sătean liber de pe bolovanul pe care stă. Aşezându-se el pe piatră, vântură spada strălucitoare spre cele patru zări. Apoi bea o gură de apă proaspătă dintr-un clop ţărănesc. Băiatul îşi închipuia despre sine că e un om foarte însemnat.

Margareta, mişcată de moartea mamei sale vitrege, eliberată prin sentimentul că acum este moştenitoarea sigură a ţării, îl găsi în drumul ei pe Chrétien de Laferte. Îi vorbi mai cald şi mai aţâţată decât altădată. Cu câtă plăcere ar fi primit de la el un cuvânt bun, omenesc. Dar tânărul se înclina înainte-i ceremonios, îi vorbea plin de respect, ca unei prinţese.

Bunul rege Henric deveni, prin moartea soţiei sale, mai cucernic. Mânca şi bea încă mai zdravăn, se ţinea mai departe de fustele femeilor. Dar se şi ruga mai mult decât înainte, se spovedea adesea, se pocăia necontenit, făcea danii şi mai mari decât până atunci mănăstirilor şi bisericilor.

6.

În episcopatul Cuera îşi avea bunurile un anume Petre de Flavon, vasal al episcopului. Domnul de Flavon căzu în plină tinereţe, cu prilejul uneia din campaniile italiene ale regelui Henric. El lăsă în urma lui o văduvă, în vârstă de abia treizeci de ani, şi trei fiice. Se iscară discuţii, dacă posesiunile rămase se moşteneau numai pe linie bărbătească, sau dacă erau feude asupra cărora aveau drept de succesiune şi femeile. Episcopul Ioan de Cuera şi consiliul canonicilor hotărâră să confişte bunurile. Doamna de Flavon veni cu cei trei copii minori să ceară ajutor regelui Henric. Îngenunche în faţa lui, izbucni în lacrimi. Bunul, tânărul, viteazul ei soţ! Şi căzuse în slujba regelui Henric. Iar acum, samavolnicul episcop din Cuera vrea să-i răpească proprietăţile ce-i reveneau ca văduvă şi să le azvârle în mizerie şi jale pe orfane. Cele trei fete drăguţe, trandafirii şi atrăgătoare în veşmintele lor negre, îngenuncheară alături de mama lor, îşi reuniră rugăminţile cu ale ei. Bunul rege Henric fu foarte mişcat.

Îi scrise episcopului de Cuera. Luă cu energie partea doamnei de Flavon. Episcopul răspunse scurt, pe un ton jignit. Nu renunţă nici cu o iotă la pretenţiile sale. Văduva, care în timpul acesta era găzduită împreună cu fiicele ei la castelul Zenoberg, începu să-i placă de la o zi la alta din ce în ce mai mult regelui Henric. Se ajunse la certuri violente cu episcopul, ba chiar la ostilităţi şi ciocniri cu armele. În cele din urmă, regele obţinu pentru doamna de Flavon o compensaţie neînsemnată.

Între timp, doamna devenise favorita lui declarată. N-o putea hrăni cu fărâmituri. Trebuia oare ca micuţele astea, ai căror tată murise pentru el, să ajungă nişte biete domnişoare din nobilimea măruntă de la ţară? Nu, aşa de meschin nu era regele Henric. Le dădu senioriile de la Taufers şi Velturns. Din pricina aceasta intra în conflict cu episcopul de Brixen, care cerea pentru sine aceste feude fără stăpân. Dar regele Henric se ţinu tare. În cele din urmă plăti episcopului bani, dar

doamna rămase cu senioriile.

Văduva zburda În voie cu cele trei fiice. Se simţea în siguranţă sub protecţia regelui. Era o femeie drăguţă, cu pielea foarte albă, cu părul foarte blond, voinică şi durdulie. Râdea din toată inima şi nu lipsea de la nici un danţ şi turnir. La castelele ei, larma petrecerilor nu se termina niciodată. Trebuia să aibă mereu câte ceva de făcut, se amesteca în toate, povestea, ca despre cine ştie ce, întâmplări fără însemnătate, încurca toate lucrurile. Într-o bună zi i se năzări să strămute în capela castelului de la Taufers rămăşiţele pământeşti ale soţului ei. Ani de zile se strădui să-şi ducă la bun sfârşit gândul acesta, în cele din urmă plecă în Lombardia. Mortul, înhumat acolo ca un oarecine, fu scos din mormânt, leşul, cum se obişnuia, fu aruncat în apă clocotită, astfel încât carnea se desprinse de pe oase, osemintele fură aduse la Taufers şi reîngropate cu fast, în bocetele doamnelor de Flavon. Dar nu era nicidecum sigur dacă acelea erau rămăşiţele domnului de Flavon.

Cele trei fetiţe crescură fără prea multă educaţie, sălbatice şi foarte răzgâiate. Se încăierau mereu, adesea se ciorovăiau urât pentru toate nimicurile. Ori de câte ori venea bunul rege, trebuia să le împace, să le potolească. Fetele se răzvrăteau şi împotriva mamei, se uneau împotriva ei. Mama se plângea regelui de fiicele ei, acestea de mama lor. Tot aşa de fără rost cum se certaseră se şi împăcau cu toatele şi-şi duceau zgomotos mai departe viaţa lor de familie. Fetiţele făceau nebunii pe tot întinsul feudelor, îi încurcau în treburi pe slujbaşi, chinuiau ţăranii, schingiuiau oameni şi animale.

Toate trei erau foarte drăguţe, cu pieliţa albă, netedă, trandafirie, rotunjoare şi bălaie. Cea mai frumoasă era cea mijlocie, Agnès de Flavon. Mai înaltă decât surorile ei, cu părul mai închis la culoare şi mai lucios, cu faţa mai prelungă, ceva mai puţin grăsulie, cu nasul nu chiar aşa de mic ca de păpuşă şi cu buzele mai subţiri. Toate trei surorile erau foarte cochete. Cât de tânără era, cu numai doi ani mai mare decât prinţesa Margareta, Agnès trecea pentru toată lumea drept cea mai frumoasă doamnă dintre Etsch şi Inn. La toate turnirele,

cavalerii se luptau pentru ea; ea împărţea premiile. Dacă erau lăudate doamnele velşe, seniorii germani strigau într-un glas: „*Agnès de Flavon*”, iar italienii amuţeau. Când, obligată de unele treburi, maică-sa o luă cu dânsa la curtea episcopului din Trient, poporul se adună în faţa palatului, rămase acolo în aşteptare, strigând cu însufleţire:

— Un înger s-a coborât din cer! Blagosloveşte-ne, îngere!

Agnès era perfect conştientă de frumuseţea ei. Găsea drept un lucru de la sine înţeles ca regele, cavalerii, poporul să-i îndeplinească orice dorinţă. Se închipuia stăpâna Tirolului.

Regele Henric, cu tact şi din bunătate, se ferea să adune laolaltă pe cele trei surori şi pe fiica lui, Margareta. Fireşte, câteodată întâlnirea nu putea fi evitată. Agnès, cu respectul tuturor formelor exterioare, o trata pe Margareta cu o anumită condescendenţă batjocoritoare, care o umplea de mânie pe prinţesă. Odată, aflându-se singure, în prezenţa doar a lui Chrétien de Laferte, cele două fete se împunseseră una pe alta aproape o jumătate de oră, apoi Agnès, luându-şi rămas bun, spuse:

— Domnule Chrétien, însoţiţi-mă!

— Domnul Chrétien rămâne aici! replică Margareta, cu vocea neobişnuit de uscată şi aspră. Apoi, însă, după ce Agnès plecă dând din umeri şi cu un surâs răutăcios, batjocoritor, adăugă: Duceţi-vă, domnule Chrétien! Duceţi-vă!

Tânărul, încurcat, consternat, o urmă pe domnişoara de Flavon. Prinţesa, rămasă singură, cu inima sfâşiată, răsuflă cu năduf.

Altă dată şedea aplecată împreună cu domnul de Schenna deasupra unui manuscript cu versuri ilustrate. Blanscheflur semăna cu Agnès; domnul de Schenna şi prinţesa priveau imaginea colorată.

— Da, zise după o vreme domnul de Schenna, e leită Agnès.

— E minunat de frumoasă, recunoscu Margareta, cu o voce surdă, ciudat de stinsă.

— Dar domnişoara de Flavon are ochii mult mai prosteşti, reluă domnul de Schenna.

— Să citim mai departe! spuse Margareta, şi vocea îi sună

grav, plină şi caldă, ca de obicei.

Regele Henric îmbătrânea pretimpuriu, se prăbuşea văzând cu ochii. Îi tremurau mâinile, adesea îşi pierdea glasul, se bâlbâia. Teama pedepsei de dincolo îi tăia răsuflarea. Văzuse de atâtea ori zugrăvite la portalurile bisericilor Judecata-de-Apoi, chinurile iadului, diavolii hidoşi rânjind în aburii de pucioasă! Toate acestea îl zguduiau acum ca nişte lucruri înspăimântător de apropiate, îşi îndoi daniile cucernice, înzestră mănăstirile Marienberg, Stams, Rotenbuch, Benediktbeuren cu donaţii bogate. Dar asta îl liniştea tot atât de puţin cât şi asigurările mângâietoare ale stareţului de Viktring. Ca să-şi chinuie trupul, spre pocăinţă, puse să se aşeze în capela de la Zenoberg un coşciug şi zăcu în el o întreagă noapte lungă de iarnă. I se arătară oameni care din porunca lui fuseseră jefuiţi, supuşi la cazne, ucişi; era un stăpânitor bun, dar numărul acestora fu cu toate astea mare. Îi apărură femei cu care trăise în desfrâu; îl priveau cu feţe zâmbitoare, dar, când se întorceau, spatele lor era ros adânc, până-n măruntaie, de coptură şi viermi. Capela întreagă se umplu de diavoli hidoşi, care întindeau ghearele spre el. Începu să strige. Dar tot el poruncise ca uşa capelei să fie încuiată şi nimeni să nu se afle în preajma sa, fiindcă vrea să rămână până la utrenie singur, cu păcatele şi pocăinţa lui. În cele din urmă nu mai putu să suporte. Se căţără – spaima îi dădea puteri – pe zid, sări pe fereastră. Se strecură în patul lui, clănţănind, acoperit de o sudoare rece.

De-atunci boli într-una. Vorbea adesea singur, tuşea cavernos şi neajutorat. Margareta şedea mult în preajma lui, dar fără a fi prea mişcată. Aşadar, acum va muri şi el. N-are de ce se plânge, şi-a trăit viaţa din plin.

Îi era drag să-i aibă aproape pe copii, mai ales pe cei mici de tot. Îşi târşâia picioarele în mijlocul liotei de mărunţei care gângureau, păşeau pe picioarele lor încovoiate, făceau tumbe, ştergea ici un năsuc mucos, liniştea colo un plod dolofan, trandafiriu, care urla scos din fire, gata să se sufoce, căzut pe podea. Ridica pruncii, se aşeza aproape de tot de ei, le

povestea acestor micuţi, care-l ascultau serios şi fără să-nţeleagă ceva, despre bani, pocăinţă şi politică înaltă.

Sosi aprilie. Sub un cer azuriu, ţara se înveşmântă în flori de migdali şi piersici. Atunci simţi el că i-a sunat ceasul. Ceru să fie dus în capela sfântului Pangratie. O Sfântă Fecioară blajină, albastră îi zâmbea. În soarele puternic, vitraliul multicolor strălucea prieteneşte. În juru-i şedeau copii micuţi, cu ochii mari, şi blândul, destoinicul om, stareţul de la Viktring. Aşa îl năpădi o ultimă vărsare de sânge, care-l înăbuşi.

Corpul neînsufleţit fu golit, îmbălsămat; inima şi măruntaiele trebuiau să fie îngropate la castelul Tirol, iar celelalte rămăşiţe, astrucate{19} mai târziu, cu mare pompă, în cripta princiară din mănăstirea Sfântul Ioan de la Stams.

Episcopul de Brixen, care, la aflarea veştii despre moartea regelui Henric, porni îndată spre castelul Tirol, călărind încă de cu noapte, auzi pe drum tropote de paşi mulţi. Îşi întrebă oamenii dacă văd ceva. Auzeau şi ei zgomotul, dar nu zăreau pe nimeni. Scrutând mai bine întunericul, episcopul văzu că erau piticii care se-ndreptau în convoi mare spre miazănoapte. Aveau nestemate la degete, aşa că numai el îi putea zări. Opri pe unul şi-l întrebă. Piticul îi dădu răspuns: Acum când a murit bunul rege Henric, nu se mai simţeau la adăpost şi trebuiau să părăsească ţara.

Chiar în aceeaşi zi porniră la drum olăcarii, să ducă prin ţară vestea morţii. Unul trecu munţii în câmpia velşă, spre Verona. Acolo fraţii della Scala se bucurară. Acum se vor isca tulburări în munţi. Acum vor putea să întindă din nou mâna spre miazănoapte, să mai smulgă pentru ei o bucată de ţară. Altul călări spre Viena. Acolo, ologul duce Albrecht şedea în faţa vetrei, tremurând mereu de frig, rău bărbierit, slab, bolind. Ascultă vestea cu cea mai mare atenţie, îşi vesti fratele, chemă secretarii, dictă scrisori, uită să mănânce din pricina planurilor şi a lucrului. Unul călări spre München, la împăratul Ludovic. Acesta se uită la crainic cu ochii lui mari, trişti, albaştri, pe deasupra nasului lung şi, în timp ce-şi

mărturisea în vorbe ceremonioase şi sincere mâhnirea pricinuită de trecerea la cele veşnice a multiubitului său unchi, chibzuia anevoie la pretextele cu ajutorul cărora ar putea să-i smulgă micii lui nepoate, în felul cel mai lesnicios, ţările.

Margareta se cerceta în oglindă. Pe cutia de fildeş în care era prinsă oglinda, se vedea, sculptată în relief, o scenă înfăţişând cucerirea cetăţii doamnei Minne{20}. Da, întocmai ca doamna Minne era ea, Margareta, nu însă chiar la chip. În schimb, era ducesă de Carintia şi contesă de Tirol. Aşadar astfel arăta o ducesă. Se cercetă cu un surâs amar. Ia te uită! Ochii şi fruntea ar merge. Cel mai prost stă cu gura, botul ăsta proeminent de maimuţă. În schimbul ei, avea Carintia. Apoi rău de tot era cu obrajii moi, căzuţi. Nu-i cumpăneşte însă comitatul Tirolului? Şi tenul cenuşiu, pătat? Compensaţia stă în Trient, Brixen, Cuera, Friaul. Datorită acestora, pielea nu îi e netedă şi curată?

Ioan, soţul ei, nu-şi mai încăpea în piele. Era acum principe şi suveran. În buna lui dispoziţie deveni de-a dreptul amabil. Margareta îl cercetă cu privirea. În definitiv, era un tânăr drăguţ: faţa prelungă, mândră, părul frumos. Şi ochii lui îi păreau astăzi mai sinceri, mai isteţi. La rându-i, el gândea: „Frumoasă nu e. Dar ţările pe care mi le-aduce sunt frumoase.” îi spuse: „Ei, Gretl?” şi o sărută cu drag pe gura urâtă. Ba mai zise că acum ar trebui să-l însoţească o dată la vânătoarea cu şoimi.

Apoi, cei doi copii stătură împreună, sfătuindu-se cu toată seriozitatea asupra celor dintâi măsuri de guvernământ ale lor. Situaţia nu era simplă. Baronii feudali aveau să le dea de furcă. Fără îndoială că vor încerca să se folosească de complicaţiile legate de schimbarea suveranului. Băiatul îţi luă mutra fudulă. Îi va îngenunchea prin luptă. A învăţat să domolească până şi caii sălbatici. Înainte de toate, însă, trebuie să trimită după tatăl lui, regele Ioan; acesta se afla desigur încă la Paris, la turnir, la cumnatul său, regele Franţei. Apoi trebuie mânaţi emisari la împărat, la ducii din Austria. Copiii porunciră să vină la ei stareţul de Viktring, îi

încredinţară misiunea aceasta, vorbindu-i cu gravitate, dar şi pe un ton de joacă. Îşi semnară numele sub împuternicire: „Ioan, din mila lui Dumnezeu conte de Tirol, Margareta, *Dei gratia Carinthiae dux, Tyrolis et Goritiae comes et ecclesiarum Aquilensis Tridentinae et Brixensis advocata*.”{21}

Când însă stareţul de Viktring înmână scrisoarea, semnatarii ei şi pierduseră cele mai multe dintre aceste ţinuturi. Împăratul şedea la Linz şi se sfătuia cu ologul Habsburg cum să pună în aplicare înţelegerea prin care ţara din munţi era împărţită între Habsburg şi Wittelsbach. Bădărănos şi violent, bavarezul se proţăpea în scaun, voia totul pentru el, n-ar fi mişcat degetul nici de pe cel mai mic sat. Ducele olog se zbătea cu încăpăţânare şi îndărătnicie, căuta vorbe tăioase, nu ceda nimic. Stăteau, priveau, cu gândul numai la hărţile şi catastifele lor, spre Dunărea ale cărei ape creşteau, ploaia curgea şiroaie. Cei doi bărbaţi şedeau calare pe posesiunile lor grase, se smuceau încolo şi-ncoace. Tocmindu-se aprig, căzură în cele din urmă la învoială: Carintia, Craina, Tirolul de Sud treceau pe seama austriacului. Tirolul de Nord revenea bavarezului. Când ajunseră aici, sosi şi abatele de Viktring, cu scrisorile şi împuternicirile copiilor. Cei doi principi îl primiră cu cea mai mare curtenie. Citiră cu atenţie scrisorile. Mai întâi răspunse austriacul, mărturisind cu ascunsă batjocură cât de mult îi stă la inimă moartea unchiului său, nobilul şi prealuminatul principe, cel mai vârstnic din întregul lor neam şi părinte al tuturora. Oricât de mult deplânge pe mica lui verişoară şi pe tânărul ei soţ, Craina îi aparţine însă acum lui. Carintia a intrat de asemenea în stăpânirea sa prin dărnicia împăratului; oştile se şi află pe drum, pornite să ocupe ţara pentru el. Dacă i-ar putea fi în altfel pe plac şi într-ajutor micii lui verişoare, este gata s-o facă. Într-un fel asemănător vorbi şi împăratul însuşi, privindu-l ţintă pe abate, cu ochii lui mari, albaştri, candizi. Rosti însă cuvintele cu mai multă solemnitate, mai răsunător, căci doară el era împăratul. Din păcate, copiii au venit cu rugămintea lor prea târziu; el a şi pus la cale totul împreună cu iubiţii lui unchi din Austria. În rest, va arăta

copiilor cea mai mare îndurare.

Cei doi copii aflaţi în castelul Tirol, îndată ce văzură cât de prost stau cu treburile, trimiseră în toată graba curieri după curieri la Paris, la tatăl şi tutorele lor, regele Ioan. Dar acesta fusese rău rănit la turnir. Zăcea zdrobit, cu lumina ochilor aproape stinsă, în legături şi prişniţe şi nu putu trimite la Tirol altceva decât o slabă mângâiere: copiii să nu-şi piardă curajul; îndată ce puterile îi vor îngădui, va veni el însuşi şi le va apăra ţările. O zodie nenorocoasă hotărâse să zacă neajutorat, în timp ce împăratul şi Habsburgul îşi împărţeau între ei bogatele ţări pe care dânsul şi le asigurase de atâta vreme printr-o diplomaţie dibace. Dar, ca un fatalist şi pătimaş de jocuri ce era, nenorocirea nu-l atinse prea tare. Era obişnuit cu schimbările repezi, aşa că, în neputinţa şi în starea lui jalnică, făcu glume uşuratice despre femeile şi ţările care-i scăpau din mână, bizuindu-se, cu sângele rece al jucătorului, pe o întorsătură fericită.

Estimp, Carintia şi Craina fură ocupate de Habsburg fără nici o rezistenţă. Oraşele se puseră în slujba lui, hrisoavele prin care împăratul întărea feudele fură citite pretutindeni cu solemnitate, baronii feudali şi slujbaşii luară lucrurile aşa cum erau şi făcură jurământ de credinţă noilor stăpânitori. Seniorii fruntaşi, în cap cu Conrad de Auffenstein, cel plin de măreţie, locţiitorul regelui răposat, dăruit de Henric cu cele mai bogate bunuri şi cu toată încrederea lui, jucă un rol foarte tulbure. Norodul fu răsplătit pentru trădarea faţă de cei doi copii prin aceea că ducele Otto de Austria, reprezentându-şi fratele olog, se supuse vechilor ceremonii statornicite de tradiţia patriarhală la înscăunare, ceremonii pe care micul principe Ioan le aşteptase cu atâta bucurie. Ducele Otto se îmbrăcă aşadar în port ţărănesc, îi porunci săteanului ales pentru asta să se ridice de pe piatră, bău apă dintr-un dop şi îndeplini mai multe alte asemenea ceremonii păstrate din bătrâni. Altminteri, ducele era un tânăr domn cu înfăţişare aleasă, în pas cu moda; în port ţărănesc arăta foarte caraghios, şi el însuşi, ca şi seniorii săi, făcură mult haz de asta. Dar

norodului îi fu nespus pe plac respectul arătat obiceiurilor strămoşeşti, oamenii fură mişcaţi şi trecură din toată inima de partea noului principe.

Margareta nu fusese niciodată o fire patetică. Nu se aşteptase ca ţinutul Carintiei, din devotament faţă de casa domnitoare de baştină, să i se aşeze cu înflăcărare înainte şi să-i ia apărarea. Dar felul neruşinat în care, ca lucrul cel mai de la sine înţeles, dreptatea fu jertfită şi cu toţii trecură de partea puterii, fiecare smulgând pentru sine în toată graba şi mici profituri, o umplu totuşi de scârbă şi revoltă. Nu formulă nici o obiecţie când ducele Ioan, cu spume la gură, cu vocea piţigăiată, bătând din picior, dădu ordin să fie devastată citadela Auffenstein de la Matrei, castelul strămoşesc al necredinciosului guvernator al Carintiei. Înţeleptul domn de Schenna fu de părere, fireşte, că ar fi fost mai cuminte să fie pur şi simplu confiscată.

Dacă ţinutul Carintiei rămase pierdut, în Tirol lucrurile luară o întorsătură foarte prielnică pentru copii. Baronii tirolezi aveau de la luxemburghez asigurări temeinice că nu va numi în funcţiile cele mai de seamă nobili străini; oricum, era mult mai uşor s-o scoată la capăt cu cei doi copii decât cu Ludovic de Wittelsbach, cel atât de stingheritor în treburile băneşti. Seniorii tirolezi îşi făcură deci cu ochiul unul altuia, căzură la înţelegere, hotărâră să rămână alături de suverana lor de baştină, cum le-o cerea verificata lor credinţă tiroleză, pregătiră rezistenţa cu armele, stârniră în ţară starea de spirit trebuitoare.

Astfel, margraful Carol, fratele mai mare al ducelui Ioan, trimis de regele Ioan să-i ţină deocamdată locul în Tirol, găsi comitatul în bună stare de apărare şi după un scurt război, care fu extrem de bine condus, temeinic şi cumplit, cei trei copii putură păstra Tirolul. Micul duce Ioan dovedi în acest război o vitejie personală dârză şi înverşunată, care nu putu să n-o mişte pe Margareta.

Între timp, regele Ioan se putu ridica şi el de pe patul de suferinţă. Fireşte, ochii nu-i mai puteau fi salvaţi. Din lumea înconjurătoare nu mai zărea decât o slabă licărire şi ştia că în

curând nu va mai vedea de loc. Asta îi dădea un simţământ de oboseală, îl înclina spre cele filozoficeşti şi spre dorinţa de pace. La rându-i, şi Habsburgul, ologul Albrecht, era ostenit de luptă; înţelegea că, în afară de Carintia, nu se mai putea alege cu nimic şi, dacă ar purta mai departe război, s-ar bate doar pentru împărat, care, când fu vorba de plată, se retrase şi de data aceasta ca totdeauna, monosilabic, mândru şi calic, la adăpostul rangului său împărătesc. În aceste împrejurări, Albrecht putu să cadă curând la învoială cu Ioan, îi recunoscu pe luxemburghezi ca stăpânitori legiuiţi ai Tirolului, iar Ioan se declară de acord cu stăpânirea habsburgică în Carintia; desigur, mai ceru pe deasupra şi o compensaţie bănească: zece mii de mărci veroneze de argint.

Fiindcă se pornise pe tocmeli, îi propuse un târg şi împăratului: Brandenburgul în locul Tirolului. Ludovic, căruia îi plăceau grozav asemenea treburi, primi de îndată, şi cei doi suverani cumpăniră cu mare însufleţire amănuntele proiectului. Atunci însă izbucni în văpăi devotamentul tirolezilor faţă de principesa lor – baronii feudali ar fi fost greu vătămaţi băneşte prin trecerea stăpânirii în mâinile împăratului; se ajunse la hotărârile cele mai energice, iar mişcarea poporului fu atât de puternică, încât regele Ioan trebui să declare solemn că nu i-a trecut niciodată prin minte un asemenea schimb. Da, fiul şi locţiitorul său, margraful Carol, socoti starea de spirit atât de îngrijorătoare, încât îl sili pe tatăl său să se oblige prin jurământul cel mai solemn că nu va înstrăina niciodată Tirolul. Ceea ce acesta şi făcu, ridicând din umeri şi zâmbind cu bunăvoinţă.

Tânăra pereche nici nu se gândea, de altminteri, să ratifice acordul lui Ioan privitor la Carintia. Margareta îşi dădu frâu liber gurii, condamnând în cuvintele cele mai aspre felul ruşinos în care tutorele lor le trăda interesele; ea şi tânărul ei soţ îşi menţinură în continuare pretenţiile asupra Carintiei şi Crainei. Tânărul duce Ioan găsi binevenit prilejul pentru desfăşurarea unei mari şi patetice ceremonii. Adună în jurul său nobilimea Tirolului şi-i puse pe seniori, orânduiţi ca pentru un tablou, să jure, cu spadele scoase, pe Cruce, că nu-şi

vor mai găsi odihnă şi răgaz, până când Carintia nu va fi din nou în stăpânirea lui şi a Margaretei.

Ioan, regele orb, găsi că fiul său e un nătărău. Fiindcă singura urmare a acestui mare spectacol fu că Austria nu-i mai plăti cele zece mii de mărci veroneze de argint. Austriecii rămaseră în fapt stăpânitorii Carintiei, ceremonioşii seniori tirolezi îşi vârâră din nou, în pofida jurământului, spadele în teacă, iar prin încăperile regelui Ioan alunecă fantomatic, umil şi cu multe ploconeli, *messer* Artese din Florenţa.

7.

Ducele Ioan deveni mai matur, mai bărbat. Faţa îi rămase vicleană, îndârjită; trupul, însă, îşi pierdu înfăţişarea de prăjină, de tânăr prea lung şi prea slab, deveni robust, arătos, nu prea mlădiu, dar sigur în mişcări. Era un bun vânător, se pricepea de minune la vânătoarea cu şoimi, se dovedise şi în război un viteaz. Margareta îl plăcea. Existau bărbaţi mai frumoşi, mai deştepţi, mai sclipitori. Dar el se purtase bine în luptele grele pentru stăpânirea ţării, nu mai era un băiat, devenise foarte de timpuriu bărbat, era bărbatul ei. Ioan însă o ocolea. Fiindcă se dovedea a fi încă timid; vorbăreţ, încrezător era numai cu vânătorii lui; trebuia câştigat. Margareta îi ieşi în cale. Nu fu de nici un folos; ducele trecu pe lângă ea, respingând-o.

Ducesa îşi umplea ziua cu mii de preocupări – găteală, reprezentaţii, politică, studii. Dar gândurile îi rămâneau mereu aninate de el. De ce nu putea răzbate până la inima lui? Nopţile îi erau pline de el. Îi căuta apropierea de-a dreptul stăruitor. Îndată ce-l ştia în preajmă, găsea tot felul de pretexte ca să pătrundă la dânsul. Dar Ioan era mereu grăbit, se ferea, morocănos, de orice conversaţie intimă. Margareta nu căuta pricina în reaua lui voinţă, nu-i purta pică nici măcar o clipă. Se socotea vinovată numai ea, îşi reproşa neîndemânarea.

Trebuia să se destăinuie cuiva, să ceară sfat. Dar cui? Doamnele care o-nconjurau erau seci şi neroade, bunul abate de Viktring ar fi venit cu maxime şi citate încurajatoare. După o noapte de nesomn, i se adresă domnului de Schenna.

Cu ţinuta lui neglijentă, seniorul cel înalt şedea în faţa ei, picior peste picior, rezemându-şi în mâna-i mare obrazul cam ofilit. Printre coloanele subţiri ale loggiei{22} se vedea până departe în munţi, pe deasupra ţinutului înveşmântat în culori tari, luxuriant, însorit. Pe pereţii loggiei păşea, foarte zvelt, în haine pestriţe, Tristan. Isolda, cu o mână ridicată, şedea mândră, respingându-l. La picioarele ducesei Margareta se

umfla în pene păunul ei de casă. Margareta, într-o rochie de culoarea nalbei, cu părul arămiu scânteind în lumina albă a zilei, care-i dezvăluia însă fără cruţare toată urâţenia feţei, vorbi cu întreruperi, în jumătăţi de cuvinte. Îşi pregătise dinainte ceea ce avea de zis; totuşi obişnuita-i îndemânare la vorbă o părăsise, se exprima în aluzii. În definitiv, Ioan e totuşi soţul ei. Cineva trebuie totuşi să-i spună asta. Ea însăşi nu, n-o poate face. Îl privi pe domnul de Schenna. Dar acesta stătea liniştit, clipea în soare, tăcea. Margareta continuă încă mai şovăielnic. S-a mai întâmplat uneori şi în trecut ca nişte principi, care fuseseră cununaţi încă de copii, să-şi serbeze mai târziu în mod solemn nunta. Lui Ioan îi plac atât de mult ceremoniile. Oare domnul de Schenna nu crede potrivit ca ea să-i propună lui Ioan o asemenea festivitate?

Mai înainte de a răspunde, domnul de Schenna lăsă să treacă un răstimp. În liniştea însorită, păunul scoase un ţipăt; de jos, din adâncul viilor, foarte departe, răsunară strigătele unor copii care se jucau. Domnul de Schenna ştia că faţă de alte femei tânărul duce nu era de loc atât de sfios şi de bleg ca faţă de Margareta. Încet, cu multă prudenţă, începu în sfârşit să vorbească. După cum îl cunoaşte pe tânărul, încăpăţânatul, voluntarul principe, nu crede că ar da curs unui gând primit de la altcineva. Poate se va ivi o dată prilejul ca ideea să-i fie sugerată fără să bage de seamă, în aşa fel încât să creadă că i-a venit lui. Dar ar trebui să se procedeze cu foarte, foarte multă prudenţă. Şi fără grabă.

Apoi, bucuros că poate schimba vorba, arătă spre un senior care urca domol drumul spre castel, în soarele puternic.

— Iată-l pe Berchthold!

Berchthold de Gufidaun se apropie, salutând-o nespus de respectuos pe ducesă. Seniorul acesta falnic, cu chipul smead şi îndrăzneţ, cu ochii albaştri şi părul negru, era cel mai bun prieten al lui Iacob de Schenna. Domnul de Schenna obişnuia să spună: „E de două ori mai prost decât mine, dar de zece ori mai cumsecade.” Margaretei îi făcea plăcere să-l vadă pe acest bărbat voinic, de treabă şi foarte devotat.

Domnul de Schenna porunci să se aducă vin şi fructe. Se

lăsa seara, conversaţia urma în linişte. Deodată, într-un răgaz de tăcere, Margareta puse întrebarea:

— Spuneţi-mi, domnule de Gufidaun – dumneavoastră aveţi a face cu multă lume – ce gândeşte în definitiv poporul despre mine?

Luat fără de veste, vrednicul senior, cam încurcat, ocoli răspunsul, spunând că poporul o iubeşte şi o cinsteşte cum se cuvine. Sub privirea limpede, serioasă a fetei, începu să asude. Schenna, văzându-l stingherit, îi veni în ajutor. Pretutindeni se ştie cât e ea de înţeleaptă şi de dibace şi că a scăpat ţara de Habsburg şi de Wittelsbach.

Margareta îşi dădea prea bine seama că prudenţa la care o sfătuia domnul de Schenna era foarte la locul ei, o ştia chiar mai bine decât reuşise el să i-o spună cu toată curtenia. Dar nu voia s-o recunoască. Nu mai putea să rămână multă vreme inactivă şi să vadă cum Ioan o ocoleşte. Bine, chipul îi era urât, înfăţişarea lipsită de nobleţe şi farmec. Dar era sănătoasă, avea sânge în vine, era gata, în stare şi îndreptăţită să rodească şi să nască prunci de prinţ. Bărbaţii sunt nişte prostănaci, trebuie îmboldiţi; sigur că aşa era. Băiatul ăsta n-ajunge nicăieri, dacă nu-l împingi din urmă.

Îl întrebă deci, ca din întâmplare, stăpânindu-şi anevoie tulburarea, când şi unde crede el potrivit să-şi serbeze nunta. Mănăstirea Wilten, oraşul Innsbruck sunt în aşteptare. Ioan o privi de sus până jos batjocoritor, obrazul i se strâmbă de furie, ochii i se făcură mici de tot. Iar o serbare? Doar s-au cununat o dată. A fost destul chiolhan atunci. Nici nu-i trece prin cap să-i mai facă o petrecere de nuntă. Poate să aştepte mult şi bine; să-l lase în pace. Striga. Vocea i se schimbase. Râse cu un mârâit dispreţuitor. Ochii îi alunecară de la părul ei aspru, arămiu, peste trupul scurt, greoi, până la picioare. Ducele părea o mică maimuţă răutăcioasă. Margareta îşi înghiţi plânsul, se întoarse, ieşi.

Singură, se reculese, o cuprinse mânia. Dar cine e ăsta? Arăta ca un dulău urât gata să muşte. Cine s-ar fi uitat la el, dacă n-ar fi fost duce? Iar duce, ea l-a făcut. Şi-acum – cine să-i vină în ajutor? – trebuie să înghită batjocura asta

neobrăzată. De asta e ea ducesă? A fost vreodată o femeie respinsă cu atâta dispreţ şi jignită? Îşi zgârie pieptul şi bietul ei obraz urât. Spumega de furie, scrâşnea din dinţi, bombănea, gemea, aşa că doamnele năvăliră speriate în încăpere.

A doua zi se înveli într-o crustă de gheaţă. Se aruncă în politică. Margraful Carol, fratele mai mare a lui Ioan, era plecat în călătorie pe Rin. Regentul de fapt al ţării, care-l îndruma cu isteţime pe ducele Ioan, era episcopul Nicolae de Trient, fost cancelar al margrafului la Brünn, un senior energic, ager la minte, întru totul supus luxemburghezului. Acum, Margareta începu să se amestece în chestiunile cele mai mărunte. Îl sili pe episcop, arătându-se îndatoritoare în formă, dar neînduplecată, să-i îngăduie a lua parte la toate treburile de guvernământ.

Faţă de ducele Ioan se purta ceremonios şi rece, îl numea „domnul duce” şi-i înşira toate titlurile. Îl făcea părtaş la orice afacere politică, dar ştia, păstrând aparenţa cea mai protocolară, să-l înfăţişeze mereu seniorilor tirolezi ca pe un tinerel prostănac şi tonos{23}. Cu multă dibăcie se pricepea să-i reducă legiuitul consimţământ la ceva pur formal, fără ca el, întărâtat la culme şi furios, să poată face proba acestei desconsideraţii în faţa ei, care-l privea mirată şi plină de nevinovăţie.

Finanţele ţării erau într-o stare mai bună decât sub regele Henric, dar încă departe de a fi sănătoase. Margareta pretindea veşnic cea mai mare prudenţă şi băgare de seamă, orice hotărâre trebuind să fie luată după multă chibzuinţă. Ducele Ioan, plictisit de mărunţişurile obositoare, îl chemă pe salvatorul de totdeauna, pe care-l cunoştea de la tatăl său, *messer* Artese din Florenţa. Umil, fantomatic, nespus de dornic să fie de folos, marele bancher se arătă numaidecât la castelul Tirol. Fireşte că va da o mână de ajutor, şi din toată inima. Nu cerea în schimb decât un serviciu foarte, foarte mărunt: ipotecarea minei de argint abia deschise.

Ducele Ioan primi numaidecât. Margareta, dintr-un calcul viclean, se opuse numai în treacăt şi fără stăruinţă, îl lăsă să se prindă cu totul în mreje. Abia când planul fu gata până în

amănunte, protestă fățiș, cu cea mai mare hotărâre. Ioan își ieși din fire, vinele i se umflară ca niște șerpi.

— Velșul își va primi drepturile asupra argintului! țipă el.

Cu sentimentul triumfului, care-o făcea să tremure, Margareta îl înfruntă:

— Nu le va primi!

Ducele văzu roșu înaintea ochilor. Cum? El a și făgăduit bancherului drepturile asupra minei de argint, iar acum să nu-și poată ține cuvântul? Numai fiindcă vrăjitoarea, scârboasa, pocitania, zgripțuroaica nu vrea?

— Le va primi! Le va primi! răcni el și se aruncă asupra ducesei, o lovi în obraz, hotărât să nu-i cedeze.

Margareta însă, de-a dreptul fericită fiindcă îl atinsese atât de adânc, jubila, și vocea ei plină o domină pe a lui:

— Nu le va primi! Niciodată nu le va primi! Niciodată!

Gâfâind, neputincios în furia care-l mistuia, ducele o lăsă și ieși.

Margareta trimise în toată graba olăcari după margraful Carol. Necăjit că trebuie să lase baltă treburi importante, acesta se întoarse la Tirol, ca arbitru. Era limpede că dreptatea se afla de partea Margaretei; firește că mina de argint nu putea fi dată florentinului. Ducesa, schimbându-și cu șiretenie atitudinea, își cruță soțul de dezvăluirea publică a înfrângerii. Dar când rămaseră singuri, fratele mai mare îi trase un asemenea perdaf ducelui, încât acestuia i se sui sângele la cap de mânie.

Chibzuit și nepărtinitor, margraful nu putea să nu recunoască tinerei lui cumnate iscusința în trebile statului. Faima priceperii ei diplomatice se răspândi din Boemia și Luxemburg la toate curțile europene. Desigur, oficial se trata cu ducele Ioan; dar în toate cancelariile de stat se știa că în realitate țara din munți e condusă de tânăra ducesă slută.

8.

Curând după moartea regelui Henric răposă pe neaşteptate şi doamna Flavon, stăpâna de la Taufers şi Velturns. Făcând o plimbare cu fata ei cea mai mică, în timp ce culegea, cu chiote de bucurie şi larmă, flori alpine, drăguţa şi dolofana femeie căzu moartă pe loc. Fiicele o înmormântară cu mare fală, în prezenţa unei asistenţe numeroase, lângă osemintele îndoielnice, pe care le aduseseră din Italia, ca fiind ale lui Petre de Flavon. Cele trei frumoase domnişoare se găseau acum într-o situaţie cu adevărat îngrijorătoare. Protectorul lor, regele Henric, fiind mort, episcopul din Cuera îşi reînnoi pretenţiile asupra posesiunilor lor din apus, iar episcopul de Brixen ceru, cu bune temeiuri, să i se redea castelele şi jurisdicţiile de la Taufers şi Velturns.

Cele trei tinere femei, blonde, drăguţe şi neajutorate, se tocmiră în fel şi chip cu sfetnicii financiari ai episcopilor. Se găseau mulţi care le ţineau partea, dar era greu s-o scoţi la capăt cu îndreptăţitele cereri ale puternicelor episcopate. În cele din urmă, lucrurile ajunseră, ca la o ultimă instanţă, la curtea ducelui.

Agnès de Flavon apăru la castelul Tirol şi căzu în genunchi în faţa ducelui. Acesta, cu un aer de baieţoi ce-şi dă foarte multă importanţă, stătu înaintea celei îngenuncheate, strângându-şi cu seriozitate buzele desenate subţire pe faţa-i lunguiaţă şi îngustă. Felul cum gingaşa făptură, frumoasă şi palpitând toată sub veşmântul cernit, zăcea în faţa lui, vărsând torente de lacrimi şi privindu-l cu ochii adânci, albaştri, îl măguli cât se poate de plăcut în dorinţa lui de-a face pe suveranul. Aşa i se şi cuvenea. Aşa hotărâse Dumnezeu să fie. N-are decât cealaltă, sluta, să latre la el. Aceasta de aici, gingaşa, drăguţa, cea mai frumoasă femeie din ţară, zăcea în faţa lui în genunchi, îl privea cu evlavie, dăruindu-se, plină de încredere în el. Se arătă faţă de ea plin de milostenie.

Agnès făcu o vizită de curtoazie şi ducesei. Margareta rezistă cu eroism ispitei de a triumfa asupra frumoasei. Fu cât

se poate de binevoitoare, în cuvinte calde o mângâie pentru durerea încercată prin moartea doamnei de Flavon. Tatăl ei, regele Henric, adăugă dânsa pe un ton neutru, s-a arătat întotdeauna plin de o deosebită bunăvoinţă faţă de familia lor. Da, şi e foarte trist că, din câte aude, situaţia de drept este atât de neprielnică domnişoarei. Fireşte, ea personal este oricând gata s-o ajute din caseta particulară.

Agnès îşi propusese să n-o întărâte pe Margareta. Dar în faţa acestei batjocuri voalate, de două ori jignitoare, îşi ieşi din fire. Cum? O fată ca asta, cu un asemenea chip şi o astfel de gură, îndrăznea s-o ia în râs? Chiar dacă ar fi fost împărăteasa Romei, iar ea roaba ei, tot s-ar fi ridicat împotrivă. O privi lung, dispreţuitor. Apoi spuse că, totuşi, treburile ei nu par să stea chiar aşa de prost. Cel puţin domnul duce s-a arătat faţă de ea foarte milostiv şi gata să-i aducă alinare. Pe un ton cam sec, Margareta puse capăt întrevederii: ei da, se va aştepta hotărârea seniorilor competenţi, şi treburile vor fi chibzuite cu bunăvoinţă.

Mai înainte de a părăsi palatul, Agnès îl întâlni şi pe Chrétien de Laferte, care îi prezentă condoleanţe în cuvinte rostite cu gravitate. Domnişoara de Flavon îl ascultă cu o figură serioasă şi îi răspunse plină de demnitate. El o rugă să-i îngăduie a o însoţi în călătoria spre casa. Deşi purta masca tristeţii cerute de împrejurări, Agnès se lepădă pentru o clipă de rigiditatea doliului şi-i răspunse cu o glumă ştrengărească şi cochetă, zăpăcindu-l foarte prin această schimbare pe tânărul senior.

Situaţia lui Chrétien la curtea tiroleză nu era de loc plăcută. Câtă vreme Ioan fusese un copil, cercul obligaţiilor sale fusese limpede trasat, în calitatea lui de slujitor şi camarad, care îndrepta pe neobservate numeroasele abateri ale micului şi dificilului prinţ de la buna creştere şi moravurile de curte. Regele Ioan fusese convins că pentru fiul său rău-crescut nu s-ar fi putut găsi un aghiotant mai plin de tact decât acest tânăr drăguţ, ceremonios şi totuşi atât de modest. Prinţul Ioan însuşi nu-l putuse, însă, suferi niciodată pe acest camarad cu o fire atât de deschisă şi plăcută. Îl pişcase, îl maltratase, îl jignise,

pândind cu ochii lui mici, de lup, să vadă dacă nu cumva răbdătorul însoţitor se va revolta vreodată, dându-i prilejul să-l izgonească.

Chrétien era fiul cel mai mic dintr-o familie franceză nobilă, fără avere, şi de aceea silit să-şi caute norocul la curte. N-avea însă nici un rost pentru el să-şi irosească, fără nici o perspectivă, în Tirol anii cei mai buni. În campaniile regelui Ioan se purtase bine şi cu vitejie. Dar un prilej de a se evidenţia nu i se ivise niciodată. Ce să mai aştepte el acum de la acest tânăr duce răutăcios, care-l jignea mereu şi, oricum, nu-i arăta nici o bunăvoinţă? Îl bătea gândul să se întoarcă la curtea regelui Ioan sau în Franţa, ori, încă şi mai bine, să plece la regele Castiliei. În luptele cu maurii se puteau câştiga bani şi onoruri.

Multă vreme, Margareta nu-i mai dăduse tânărului cavaler semne deosebite de bunăvoinţă. Când însă văzuse că nici un drum nu duce de la ea la prinţul Ioan, începuse din nou să-l ademenească pe Chrétien. Îl însărcină cu mici, dar de încredere, misiuni diplomatice, îl consultă în lucruri neînsemnate, cărora însă le conferea importanţă prin felul cum le rostea. Tânărul se păstră în rezervă, plin de îndoieli, nu voia să priceapă. Era un mare noroc să dobândească favorurile unei doamne atât de sus-puse, dar un noroc cu două feţe: i-ar fi cu neputinţă să-şi asume riscurile de dragul unei femei atât de urâte. E-adevărat, acum nimeni n-ar mai fi cutezat să-şi bată joc de el pe faţă, ca mai înainte; dar se sufoca de indignare numai gândindu-se la rânjetele ironice şi la pălăvrăgelile neruşinate din spatele lui. Apoi, auzi cum la toate curţile se vorbea cu cea mai mare stimă despre prevederea şi inteligenţa Margaretei. Se simţi măgulit că o doamnă preţuită astfel l-a ales tocmai pe el. Începu să-i impună, îi fu recunoscător, nu se mai dădu de-o parte din calea ei. Se purtă aşa cum ştia că doreşte dânsa; când o vedea, privirea i se înveluia uşor, când îi vorbea, vocea îi devenea surdă.

Odată – tocmai se întorsese după o lungă absenţă – se anunţă la ducesă. Aceasta nu era în cămările ei; uscăţiva

domnişoară de Rottenburg îl conduse într-un colţ retras al grădinii umbrite de amurgul ce se lăsa. Dinspre un pâlc de pomi răsuna un cântec. Domnişoara de onoare duse degetul la buze, cerându-i să stea liniştit, să tacă. O voce caldă, plină cânta un cântec simplu, se ridica tresăltând de bucurie în înălţimi, hohotea jeluind toate durerile, îşi spunea dorul, mulţumea, îşi rostea rătăcirile. Tânărul senior fu foarte tulburat, ca şi când s-ar fi aflat în biserică, în ziua unei mari sărbători. Îşi scoase pălăria.

— Ducesa? şopti el, nevenindu-i să creadă.

Margareta tocmai se apropia pe aleea dintre copaci. Văzu pe chipul lui sincer marea-i uimire şi emoţie. Îi întinse încet mâna. El i-o sărută.

Între timp, chestiunea moştenirii doamnei de Flavon ajunsese într-un stadiu atât de avansat, încât hotărârea nu mai putea fi tărăgănată. Temeiuri juridice şi politice cereau ca feudele rămase libere să fie înapoiate episcopilor ce-şi câştigaseră mari merite în sprijinirea intereselor luxemburgheze. Cu toate acestea, sfetnicii găsiră şi felurite motive, nu prea solide, care pledau în favoarea domnişoarei de Flavon. Agnès fusese la fiecare în parte şi-şi pusese în joc tristeţea, tinereţea, şiretenia, neajutorarea, până când îi îmbrobodise pe sfetnici. Ioan hotărî, în virtutea puterii sale de suveran, ca bunurile să rămână domnişoarelor. Totuşi, Margareta se opuse. Cu argumente serioase şi cu atâta stăruinţă, încât nu se putea face nimic împotrivă. În cele din urmă se ajunse la un compromis. Castelul şi jurisdicţia Velturns trebuiau să rămână surorilor, posesiunile din apus să revină episcopatului de Cuera, iar Taufersul, episcopatului de Brixen, cu condiţia însă ca episcopul de Brixen să poată învesti în feuda respectivă numai pe un pretendent propus de curtea din Tirol.

Surorile, care-şi şi împărţiseră între ele întinsa posesiune, trebuiră aşadar să se mulţumească numai cu jurisdicţia Velturns. Erau gălăgioase, egoiste, certăreţe. La castelul Velturns domnea o necontenită ciondăneală, plină de venin. Izbitor era că, atunci când se certau, vocile plăcute ale

domnişoarelor căpătau un ton nemaipomenit de aspru, ascuţit ca de păun. În public, însă, surorile apăreau întotdeauna ca o familie unită, îmbrăţişate, afectuoase, surâzând cu graţie de flori.

Pentru senioria vacantă de la Taufers, Margareta îl propuse drept candidat pe Chrétien de Laferte. Ducele se opuse făcând spume la gură de indignare. Ce? Să înstăpâneşti în această posesiune grasă pe amărâtul asta, pe golanul asta fătarnic, care se strecoară mereu pe lângă ziduri cu o modestie mincinoasă, dar gata să înţepe pe cineva, îndată ce-i e la-ndemână? Totuşi Margareta se ţinu tare. Ducele de Carintia şi contele de Tirol nu se poate purta ca un calic. Nu poate cere cuiva atâta vreme servicii, iar apoi să se arate meschin şi zgârcit. Dacă, acum, Chrétien de Laferte ar pleca fără răsplată şi mulţămită la altă curte, ea însăşi ar fi dezonorată din pricina avariţiei murdare a ducelui. Când Ioan se împotrivi mai departe, îl ameninţă că îi va cere margrafului Carol să hotărască, aşa că până la urmă ducele îşi dădu consimţământul, mârâind.

Margareta însăşi îi vesti lui Chrétien hotărârea.

— Episcopul de Brixen vă va învesti cu castelul şi jurisdicţia Taufers. Băgaţi de seamă, domnule de Taufers! Dacă vă veţi purta ca un om de onoare, va fi spre cinstea mea; spre ruşinea mea va fi, dacă veţi da greş.

Chipul slab, smead al lui Chrétien roşi până la rădăcina părului îndărătnic. Încet, cavalerul se lăsă în genunchi. În clipa aceasta, nu mai vedea că gura îi e ca un bot de maimuţă, că pielea îi e cenuşie şi pătată.

— Doamnă ducesă! îngăimă el. Preamilostivă doamnă ducesă, scumpă inimii mele!

Cuvintele prin care îi mulţumi fură mai mult decât obişnuita formulă:

— *Pour toi mon âme, pour toi ma vie!*{24}

În castelul strămoşesc, construit din grinzi de lemn, al pârcălabului Volkmar de Burgstall din Tirol şedeau la un pahar de vin şapte-opt dintre cei mai influenţi baroni. Rareori

cumpătatul senior poftea la el oaspeţi, iar atunci o făcea cu o asprime care suna a poruncă. Sala unde şedeau baronii era sărăcăcioasă şi joasă, avea pereţii goi, iar podeaua presărată cu câteva preşuri. Din spirit conservator, gazda refuzase să pună geamuri la ferestre, lucru la modă atunci. Tânărul, veselul Albert de Andrion, fratele natural al Margaretei, făcea haz de scândurile cu care erau bătute în cuie acum, în anotimpul rece, deschiderile pentru lumină din zid. Parcă şedeau într-o pivniţă. Totul era înnegrit de fumul căminului, al lumânărilor, al făcliilor de smoală. Pe deasupra, încăperea nu putea fi încălzită ca lumea; seniorii se foiau stânjeniţi încolo şi-ncoace; când se perpeleau pe-o parte, îngheţau pe alta. Domnul de Schenna, nervos, tuşea, strănuta; îl apucase durerea de cap în această peşteră neprimitoare, mucegăită, în care plutea rece şi supărător izul grajdurilor. Dar mâncărurile, fripturi de vânat şi peşte, erau pregătite şi servite cu drag, în cantităţi uriaşe, iar vinul, nu se putea nega, era excelent. După cum îl cunoşteau seniorii pe pârcălab, îşi dădeau seama că nu-i poftise la el numai din dorinţa de a fi împreună. Volkmar de Burgstall era însă zgârcit şi aspru la vorbă; n-ar fi fost nimerit să-l întrebi, mai înainte ca el însuşi să înceapă. Aşadar, în aşteptare se bău, se vorbi despre nimicuri.

Încet, în fraze ursuze, neterminate, Volkmar îndrumă discuţia spre politică. Îi împinse, morocănos, pe seniori încotro voia el. Da, erau nemulţumiţi de domnia luxemburghezilor. Cel dintâi care se exprimă făţiş fu Henric de Rottenburg. Mărunţel, lat, cu faţa aspră şi roşie, cu bărbuţă neagră, seniorul se aprinse, lovi cu pumnul în masă, rosti ameninţări. Nu i s-a devastat castelul Laimburg, bunul lui castel din Kaltern, construit de tatăl, bunicul şi străbunicul lui, numai fiindcă a întârziat plata unor dijme? Tânărul duce a vrut-o, puiul ăsta viclean de lup. Iar porunca a dat-o episcopul de Trient, pripăşitul ăsta din Boemia cu inimă neagră care ţipă mereu: „Autoritate!” „Ascultare!” Şi măcar să-i fi zălogit ogoare, vii, vreun sat, bunurile vreunui vasal. Dar, numai ca să-l scoată din sărite, să nimicească un castel, o cetăţuie bună, din piatră tare, în propria-i ţară, nu în una duşmană, asta n-

avea nici un înţeles, era faptă de barbari porniţi să pustiască. Doamna Margareta, mica ducesă, nu a încuviinţat ticăloşia. Nici nu e de mirare, fiindcă ea e stăpânitoarea de baştină şi ţine cu ţara. Dară străinii, cei din Boemia, din Luxemburg cum au să ţină? Ăştia vor să stoarcă din Tirol bani, întocmai cum face luxemburghezul în Boemia. Iar el, Henric de Rottenburg, nu poate să uite că odată regele Ioan a vrut să vândă Tirolul în schimbul Brandenburgului, oricât ar tăgădui-o el.

Ceilalţi ascultară în tăcere aceste spuse pline de primejdie. Pe urmă începu cu luare-aminte Tägen de Villanders, bărbat prudent şi cultivat. Pur formal, zise el, luxemburghezii au respectat la urma urmei înţelegerea şi nu au numit străini în cele mai de seamă slujbe administrative. Nu se poate contesta că domnul de Rottenburg este majordom, iar domnul de Volkmar pârcălab. Nu-i aşa? Seniorul cel cultivat, cu obrazul ras şi cu o înfăţişare cam de modă veche îi privi pe cei doi cu atâta seriozitate, încât aceştia nu mai ştiau: îşi bătea joc de ei, sau ce voia cu adevărat?

Mărunţelul Rottenburg izbucni: oare vrednicul domn de Villanders îl ia drept nebun? Majordom? Pârcălab? Astăzi până şi cel mai prostănac ţăran şi-a dat de mult seama că astea-s titluri goale, căci cine conduce ţara în realitate? Episcopul Nicolae de Trient, cârnul ăla din Boemia care nu înţelege o boabă tiroleză.

Loialul Berchthold de Gufidaun şedea asudând, cu sprâncenele ridicate a nemulţumire. Ochii săi albaştri, pătrunzători priveau dezaprobator la baronii răzvrătiţi şi animaţi de porniri duşmănoase. Asemenea vorbe erau o necuviinţă faţă de casa domnitoare instituită de Dumnezeu. Şi tânărul Albert de Andrion căzu pe gânduri: Luxemburghezii s-au purtat urât cu el şi au tăiat vârtos din bogatele moşteniri lăsate de către bunul rege Henric numeroşilor săi copii naturali. Dar tânărul şi sincerul Albert era un flăcău de treabă, nicidecum înclinat spre necredinţă şi însufleţit de stimă faţă de sora lui mai mică, Margareta. Acum, cuvinte de adevărată răzvrătire nu prea s-au rostit. Domnul de Burgstall n-a spus nimic limpede, agerul senior de Villanders a vorbit chiar cum

se cuvine; ameninţări propriu-zise, care n-ar trebui îngăduite, a exprimat numai mărunţelul Rottenburg, dar şi acesta e sub stăpânirea vinului. Totuşi, treaba asta cam aduce a răzvrătire.

Prevăzătorul Tägen de Villandens vorbi din nou cu gândul să vadă cum stau lucrurile. Da, asta e drept. Casa domnitoare de baştină, crescută pe pământul ţării, în aerul ei, e hotărâtă de Dumnezeu să stăpânească în Tirol. Aici tăcu. Măruntul, furtunosul, hirsutul Rottenburg apucă firul. Luxemburghezii să domnească acolo unde i-a pus Dumnezeu sau dracul. În Luxemburg; dacă le-a plăcut boemilor, în Boemia. Dar dacă s-au aşezat şi domnesc în Tirol, asta-i treabă omenească, nu întocmirea lui Dumnezeu, şi tocmai aici a stat greşeala. Ei, seniorii înşişi, au fost în măsură să hotărască după moartea regelui Henric cine să ia cârma ţării. Habsburgul, cel din Wittelsbach, sau luxemburghezul. S-a arătat vădit că în Tirol poate domni numai acela pe care-l vor tirolezii înşişi. Dumnezeu a îmbinat în aşa fel munţii, văile, trecătorile, încât un străin nu s-ar putea năpusti asupra lor cu puterea. Să rămână devotaţi, să stea de partea Margaretei. Dar faţă de luxemburghez nu sunt îndatoraţi din vrerea Domnului, ci printr-o învoială. Ducele Ioan şi ceilalţi din Boemia au încălcat învoiala. Învoiala e ruptă, nu mai are temei.

Seniorii priveau cu ochii holbaţi gura celui ce vorbea, gâfâiau. Era limpede. Asta era rebeliune. Aici nu mai era cu putinţă nici o răstălmăcire. Şi cam unde-l duce gândul? iscodi domnul de Villanders. Cum s-ar putea despărţi Margareta şi poruncită de Dumnezeu datorie a supunerii, de luxemburghez?

Schenna, privind în gol, vorbi pe ocolite, în jumătăţi de cuvinte: prea fericită ducesa nu este, după câte ştie el. Un moştenitor nu are şi, după cât îi este cunoscut, ţara nici nu-l poate aştepta de la ducele Ioan. E de presupus că nu ea e pricina. Zicând acestea, Schenna îl arătă celor de faţă, zâmbind, cu o înclinare a capului, pe cel ce depunea mărturie de rodnicia regelui Henric, pe Albert de Andrion, care se afla între ei, roşu, proaspăt, râzând măgulit.

Domnul de Villanders trase concluziile: nu s-a spus nimic,

nu s-a hotărât nimic. Oricine poate cugeta la o cârmuire a ţării, răspunzând tradiţiei, mai bună decât aceea a unui străin cum e luxemburghezul. Însufleţiţi de un devotament neprecupeţit, cu toţii sunt alături de ducesa Margareta, cea unsă de Dumnezeu. Poate că ar fi potrivit să fie întrebată şi ea ce părere are şi care-i e voinţa. Pentru asta, după cum crede el, omul nimerit ar fi domnul Albert de Andrion.

Propunerea fu primită cu larmă. Numai lealul Berchthold de Gufidaun rămase tăcut, cu sufletul zbuciumat de îndoială. Tânărul Albert păru mai întâi îngândurat, dar sub stăpânirea vinului şi măgulit de îndemnurile celorlalţi primi, luând asupră-şi să aducă la cunoştinţă surorii sale părerea seniorilor, să stea de vorbă cu ea.

Margaretei îi plăcea acum să şadă multă vreme singură. Adesea pe faţă îi apărea un zâmbet calm, satisfăcut, de neînţeles pentru doamnele ei. Pe temelia îngustă a neînsemnatei sale experienţe reale de dragoste, fantezia construia un vis uriaş. Din tinerelul răucrescut şi nesincer, care era în realitate soţul ei, dânsa făcea un mare tiran întunecat, brutal, care n-o înţelegea şi o chinuia împins de setea lui de putere. Pe tânărul Chrétien îl împodobea cu toate virtuţile trupeşti şi sufleteşti. Era Erec şi Parsival, Tristan şi Lancelot şi cavalerul cu leul. Toate faptele mari săvârşite vreodată în istorie şi în literatură de vreun erou, el le făptuise sau, cel puţin, putea să le săvârşească.

Era o fericire şi o milostenie că cerul se arătase faţă de ea atât de vitreg, refuzându-i farmecul chipului şi al boiului{25}. Femeile, femeile oarecare din jurul ei îşi aveau bărbaţii, ibovnicii, se desfătau cu ei în plăceri josnice, ascunse în odăi sau prin tufişuri. Iubirea ei era curată întru totul şi înaltă, tot ceea ce era murdar, pământesc i-a fost de la început refuzat şi interzis. Plutea neîntinată şi cu totul deosebită pe deasupra măruntelor, jalnicelor pofte şi a dezgustătoarei vieţi trupeşti a celorlalţi. Minunat era să fii austeră şi pură în faţa ta şi a lumii. Minunat era să nu cazi în mreaja animalicelor, murdarelor atingeri ale pielii şi cărnii.

Margareta deveni bolnăvicios de sensibilă faţă de zgomot şi mulţime, faţă de cele trupeşti şi murdărie. Orice atingere străină îl făcea silă, mirosul trupurilor omeneşti era pentru ea un chin.

Veni luna martie; dinspre Italia bătea vântul în adieri calde, line, care trezeau în sânge doruri. Pe crestele munţilor stăruia zăpada groasă, dar coastele mai joase se înveşmântaseră în voalurile gingaşe ale florilor de migdali şi de piersici. Din loggia castelului lui Schenna, Margareta privea ţinutul învălurit, viu colorat. Deasupra capului ei păşeau, în haine pestriţe, nespus de zvelţi, Lancelot şi Ginevra; Tristan pornea peste mări, Didona se arunca în flăcări. Acum, ea aparţinea lumii lor. Versurile care fuseseră pentru dânsa atâta vreme goale de conţinut, ferecate, fără nici un înţeles, se deschiseseră, şi ea putuse bea din belşugul lor întunecat şi voluptos. Binevenită fii, măreaţă şi aspră soartă! Binevenită fii, urâţenie! Binevenite fiţi, diademă princiară şi sceptru! Îi era aproape recunoscătoare soţului brutal şi tiranic, fiindcă brutalitatea lui o făcuse să-şi găsească iubitul. Dulce prieten! El o cunoştea. Ştia că pielea palidă, flască, zgruţuroasă, gura hidoasă, părul mort nu sunt decât un înveliş exterior, dar sufletul este gingaş şi plin de drăgălăşenie.

Îl vedea rareori, nu-i vorbea mai niciodată, nicicând nu se rostise între ei un cuvânt pe care să nu-l poată auzi oricine.

Totuşi, ducesa nu se îndoia nici o clipă că el o iubeşte. Nu-i uitase privirea plină de dăruire şi gravă de-atunci, când ea cântase şi păşea spre el venind dinspre pâlcul de pomi. Nici vocea lui n-o uitase, şi cât fusese de tulburat când îi adusese la cunoştinţă învestitura cu senioria Taufers. Fireşte, asta era altfel de iubire decât aceea pe care o vedea în jurul ei, cu sărutări şi dulcege cuvinte obişnuite şi nimicuri. Prin privirea, prin tulburarea de atunci, devenise al ei, altfel şi cu mult mai profund, decât adoratorul cât de îndrăgostit al oricărei doamne. N-au decât celelalte să-şi stăpânească trupeşte bărbaţii. Asta era ceva ieftin şi obişnuit, ca mâncarea şi băutura. Ei, prinţesei, i se potrivea o iubire mai înaltă, mai austeră. Era şi uşor să aţâţi mereu o iubire josnică, aşa ca a

celorlalţi, s-o reîncălzeşti prin privire, prin desfătarea în plăceri animalice aflate la îndemâna oricui. Ea, însă, trebuia să lupte necontenit împotriva propriei sale înfăţişări, să smulgă iar şi, iar iubirea prietenului, făcându-l să-şi înfrângă repulsia pricinuită de exteriorul ei urât.

Fericită amărăciune a unei asemenea lupte! Margareta mulţumea lui Dumnezeu şi Sfintei Fecioare pentru o astfel de iubire devoratoare, aspră, cu adevărat princiară.

Nu osteni în a învălui fiinţa celui drag cu raze strălucitoare, care-l transfigurau. Chrétien nu era ambiţios. Era ea ambiţioasă şi pentru el. Dacă strălucirea lui nu se dezvăluia şi celorlalţi, asta se datora faptului că îl reţinea în Tirol, că aici îi lipsea mereu prilejul de a se afirma. Ea, Margareta, era vinovată că tânărul cavaler rămânea în faţa lumii neînsemnat şi lipsit de măreţie. Îi rămânea datoare, îi datora prilejul de a se face vestit.

9.

În vremea aceasta, Chrétien preluase stăpânirea la Taufers. În posesiunea lui intrau satele Luttach, Sand, Kematen, Valea Nevesului şi valea Reinului. Cât timp fuseseră în mâinile doamnelor de Flavon, cam decăzuseră. Tânărul senior se bucura la gândul de a le readuce într-o stare înfloritoare.

O mare şi nestăpânită mulţumire îi dădea faptul că acum, după anii cei lungi de la curte, era propriul său stăpân. Timpul pierdut lângă ducele Ioan se afla acum în urma lui, gol, tulbure şi neplăcut: numeroasele ceremonii pline de constrângeri, veşnicele înghiontiri, interdicţia de a vorbi, plecăciunile adânci şi îngenuncherile, observaţiile neobrăzate făcute în spatele lui, tocmelile meschine şi mincinoase la turnire, viaţa strălucitoare şi totodată strâmtorată a unui cerşetor, mereu stăpânit de frică în faţa celui ce-l întreţinea. Acum îşi lăsa obrazul prelung şi smead, cu nas puternic, părul lung şi neîngrijit, în voia aerului, a aerului care-i aparţinea. Rătăcea călare pe pământurile lui, ţăranii îl priveau cu plăcere, plini de respect pe seniorul zvelt, sigur de sine, sprinten, femeile şi fetele se uitau la el cu evlavie, ca la o icoană din biserică.

La curtea tiroleză n-ar mai fi putut rezista multă vreme. Ar fi plecat cu drag şi cu convingere încotrova, spre o lume de aventuri. Acum, totul se schimbase, iar el se simţea foarte bine. Dorinţa de activitate îşi găsea împlinirea în preocuparea de a-şi orândui viaţa. Fireşte, se va mai duce şi pe la curte, va lua parte la războaie, nu va lipsi de la turnire. Dar să mai plece, de-o pildă, în Africa pentru a ucide mauri, sau să se sfârtece cu turcii şi sarazinii pentru Sfântul Mormânt – aşa ceva nu, mulţumesc! Pentru asemenea isprăvi nu avea deocamdată nici un chef. Rătăcea călărind bărbăteşte şi mulţumit pe pământurile sale şi se bucura de noua lui situaţie de stăpânitor.

Într-o zi îl vizită ducesa. Chrétien nutrea faţă de Margareta un devotament profund şi smerit. Nici o clipă nu-i trecea prin

minte să amestece simţămintele pentru ea cu trecătoarele şi cât se poate de concretele legături cu cutare sau cutare femeie. Margareta era pentru el o noţiune, în care se amestecau şi imaginile cunoscute de la cântăreţi şi muzicanţi. Era un ce poetic şi vaporos, care-şi găsise o expresie neaşteptată, fericită, reală în învestitura cu senioria Taufers, dar pe care el nu-l punea în nici un fel de conexiune cu restul realităţii. Nici nu bănuia măcar ce însemna el pentru Margareta, ce rol juca în viaţa ei.

O întâmpină pe ducesă cu bucurie şi cu o cordialitate plină de supunere. Vocea lui avea acea sfială voalată, ambiguă, care o făcea pe Margareta să tremure. Ceea ce spunea el era, fireşte, prozaic, şi fără nici o legătură cu cele sentimentale. Îi vorbi despre schimbările pe care plănuia să le aducă bunurilor sale, despre o agricultură mai raţională, despre o mai severă disciplină printre ţărani. Ducesa îl întrerupse deodată, arătând spre gheţarii care zimţuiau albastrul limpede al cerului, singuratici, luminoşi, la o distanţă parcă sfidătoare:

— Nu doriţi niciodată, Chrétien, să vă căţăraţi pe unul dintre gheţarii aceia?

Chrétien o privi buimăcit şi cu un aer cam nătâng. Răspunse cu o voce care suna acum foarte clar şi fără nimic tainic:

— Nu. De ce m-aş căţăra?

Apoi, reînnodând firul rupt, îi spuse cât de plăcute şi productive erau coastele mai joase.

Peste câteva zile veni Agnès de Flavon. Fusese de mai multe ori la Chrétien, la castelul Taufers. Apărea mereu câte un mărunţiş care trebuia rezolvat; la rându-i, Chrétien găsea, nu fără iscusinţă, noi probleme care îl obligau să ceară lămuriri şi convorbiri personale. Agnès era bălaie, mişcătoare în neajutorarea ei, şi-şi lua întotdeauna rămas bun cu priviri pierdute de la castel şi de la munţii dimprejur.

Între timp, sora mai mare, Maria de Flavon, se căsătorise cu un senior bavarez şi lăsase castelul Velturns celorlalte două surori. Dar trebuia să i se plătească bavarezului o zestre mare; senioria Velturns era şi aşa greu împovărată de datorii. Cu

ochii mari şi încrezători Agnès îi ceru sfat lui Chrétien. El veni la Velturns, văzu gospodăria elegantă, dar neîngrijită a surorilor, recomandă ici şi colo economii, care erau foarte practice, dar ar fi transformat senioria dintr-o reşedinţă princiară într-o rentabilă gospodărie ţărănească. Agnès îşi invidia sora. Ajunsese bine, scăpase de mizerie. Desigur, bavarezul era un ins grosolan, un bădăran, şi-apoi era neplăcut să schimbi frumosul Tirol cu şesul bavarez lipsit de orice farmec. Dar, până la urmă, nu-i va rămâne nici ei decât ceva asemănător. Agnès îşi aţinti serios şi îndelung chipul gingaş şi totuşi îndrăzneţ, cu ochii pătrunzători, albaştri, spre Chrétien, care şedea în faţa ei, zvelt, brun, stânjenit şi niţel cam nerod.

Proiectul împotriva luxemburghezului se copsese. După ce azvârliseră sămânţa, Volkmar de Burgstall, Tägen de Villanders, Iacob de Schenna se trăseseră tot mai în umbră. În frunte şedeau acum mărunţelul, violentul Henric de Rottenburg şi, pe jumătate împotriva voinţei lui, voiosul Albert de Andrion, fratele Margaretei. Ducesa însăşi urzea şi ţesea iţele cu un zel pătimaş, febril. În cele din urmă, văzu aici prilejul de a-i da, în sfârşit, lui Chrétien locul ce i se cuvenea şi unde el putea săvârşi acele fapte mari cu care îi era datoare.

Ceilalţi seniori stăteau la îndoială dacă să-l iniţieze pe Chrétien, ba chiar să-i mai şi încredinţeze un loc de frunte. Chrétien nu era un băştinaş, ci un velş, camerierul cel mai de încredere al lui Ioan. Margareta trebui să le atragă atenţia amănunţit asupra grosolăniei cu care-l tratase mereu răutăciosul şi răuvoitorul Ioan şi să le destăinuie că, dintre toţi, Chrétien fusese acela care trebuise să sufere cel mai mult din pricina toanelor veninoase ale soţului ei cu porniri tiranice.

Chrétien fu cam mirat, când Margareta îi vorbi despre proiect. Fireşte, era destul de cavaler ca să se alăture numaidecât, de vreme ce era vorba de o acţiune pusă la cale pentru eliberarea doamnei, pe care o cinstea atât de profund şi căreia îi era în asemenea măsură îndatorat, din ghearele asupritorului ei. Dar chiar plin de însufleţire nu părea. Era

ocupat cu treburile domeniilor sale, i-ar fi plăcut ca aventura să fi venit ceva mai târziu. În afară de îndeplinirea datoriei de cavaler, de la sine înţeleasă, dar împovărătoare acum, împrejurarea îi oferea şi un singur avantaj, destul de mărunt. Avea prilejul să-şi întărească poziţia în rândurile nobilimii băştinaşe; seniorul de Taufers-Laferte, ca părtaş la această acţiune întreprinsă de tirolezi, aproape că nu mai putea fi privit ca un străin. Aşteptând, Margareta ardea de nerăbdare, instiga, întărâta, iscodea cu ochii ei ageri şi iuţi toate posibilităţile. Se pricepu să rânduiască lucrurile în aşa fel, încât alături de Albert de Andrion şi Henric de Rottenburg, Chrétien să apară ca adevărata căpetenie a acţiunii.

La castelul Velturns poposise în acest timp un anume domn Giulio din Padova, un om cu o înfăţişare neînsemnată, domol, tăcut, mereu zâmbitor, e drept, însă cam prostănac. Unchiul lui se afla în fruntea căpitanatului Padovei, iar el însuşi avea proprietăţi mari pe malul lacului Como. Părea stăpânit de un devotament de câine faţă de Agnès, iar Chrétien se simţi năpădit de o teamă cumplită că ea s-ar putea hotărî să-l urmeze în Lombardia, aşa cum, cu un an înainte, sora ei îl urmase pe bavarez. Când se gândi la asta, castelul de la Taufers, satele şi văile sale îi apărură deodată lipsite de valoare şi de lumină.

Cu Agnès nu se putea vorbi aşa cum o făceai cu celelalte femei. Nu puteai pur şi simplu s-o pui jos. Era atât de gingaşă. Şi-ar fi dat duhul de spaimă în braţele tale. Chrétien îi vorbi cu toată grija. Îi spuse că dacă Velturnsul împovărat de datorii nu-i mai place, ar putea, de-o doreşte, să se mute cu el la Taufers.

Ah, cât fu de uimită! Ochii i se înceţoşară, buzele schiţară un zâmbet reţinut, mâna făcu un gest în acelaşi timp de refuz şi de ademenire. Răspunse în crâmpeie de fraze pline de împotriviri şi făgăduinţe.

Chrétien era un tânăr frumos, fără îndoială, cu totul deosebit de neciopliţii seniori tirolezi. Avea chip cutezător, slab, cu nas puternic, cu buze mici şi pline. Te puteai juca în voie cu părul lui neîngrijit, lung, castaniu. Iar Taufersul era o

posesiune bogată. Dar, în definitiv, părul, ochii, pielea, gingăşia şi drăgălăşenia ei făceau, pentru numele lui Dumnezeu, cât zece asemenea seniorii. Când se gândea cât de fermecaţi îi priveau velşii părul blond, cât de palizi deveneau la vederea ei, atunci era convinsă că ar putea găsi în Lombardia cu totul altfel de cavaleri şi de seniori. A domni ca soţie a unui Visconti la Milano, a unui Scala la Verona, înconjurată de minunăţiile oraşelor pline de strălucire, acesta ar fi fost un triumf mult mai vădit decât a fi nevasta unui domn de Taufers-Laferte de la curtea tiroleză. Chrétien băgă de seamă că Agnès şovăie, că zăboveşte cu răspunsul. Îşi dădu seama că trebuie să crească în ochii ei, să arate că e cineva. Şi, astfel, o iniţie în planul împotriva luxemburghezului.

Agnès ascultă cu un surâs ciudat, prostesc, de mare satisfacţie. Îşi dădu numaidecât seama că era un triumf mult mai mare să fie soţia lui Chrétien decât a unui Mastino della Scala sau a lui Visconti din Milano. Era oare o victorie împotriva ducesei celei slute, cu gură respingătoare şi piele fleşcăită, să-i smulgă bărbatul? Da, da! Era o victorie! Ştiu deodată că aşteptase de multă vreme această victorie, că pregătise prin toate mijloacele această clipă. Între dânsa şi slută curgea parcă un fluviu, pe apele căruia ea, Agnès, plutea pe o scândură. Aceea era urâtă, fireşte; dar pe laţele Margaretei se afla o cunună princiară, iar din faţa ei slută priveau doi ochi diavolesc de ageri, de o energie aprinsă. Era mult mai greu s-o învingi pe ducesă decât pe alta, frumoasă. Ura dintre ea şi Margareta era ceva foarte viu, cea mai importantă frântură de viaţă, atât pentru ea, cât şi pentru ducesă. Cum se mai luptase sluta pentru bărbatul ăsta! O jefuise pe ea şi dăduse bărbatului senioria răpită, pusese la cale în mod artificial evenimente mari, ca să-l aşeze pe soclul lor şi să-l înalţe. Ea, Agnès, care era săracă şi nu avea nici o altă avere decât pe sine însăşi, făcuse doar un semn, iar bărbatul îi sărise numaidecât la picioare, de pe soclul uriaş pe care cealaltă îl ridicase cu atâta trudă. Gusta din plin această satisfacţie, înota în ea, îi creştea inima. Nu, va rămâne în Tirol, se va măsura cu ducesa, care o urăşte, îi va lua mai mult

decât bărbatul. Era minunat să pluteşti în înălţimi, ca în scrânciob, o fericire să planezi foarte sus şi s-o vezi pe cealaltă jos de tot şi nimicită.

Chrétien se angajă în periculosul complot împotriva luxemburghezului ca într-un turnir. Era fericit că, mai înainte, o cucerise pentru sine pe Agnès. Nici o clipă nu-i trecea prin minte că prin legătura cu ea ar putea s-o înjosească pe ducesă. Margareta era aici, Agnès acolo, relaţiile cu una, dragostea pentru cealaltă erau lucruri cu totul diferite. Pregăti nunta în toată graba, fiindcă evenimentele se precipitau. Agnès fu întru totul de acord; se simţea bucuroasă şi măgulită că Margareta îşi va datora eliberarea soţului ei, al ei.

La sfârşitul săptămânii, ducele Ioan şi margraful Carol, în fruntea celei mai mari părţi a oastei alcătuite din luxemburghezi şi oameni din Boemia, urmau să părăsească ţara pentru mai multe luni, ca să dea ajutor tatălui lor în războiul cu polonii. Agnès îl întrebă pe Chrétien când şi cum să vestească ducesei căsătoria lor. Chrétien se gândise s-o poftească pe Margareta la nuntă. Sub privirea adânc-albastră, plină de nerăbdare batjocoritoare aţintită asupra lui de către domnişoara de Flavon, tânărul senior deveni nesigur, amână înştiinţarea Margaretei, preocupată numai de revoltă, până după cununie, apoi până la ultima convorbire pe care trebuia s-o aibă cu ducesa. În timp ce discuta cu ea cele din urmă amănunte în legătură cu acţiunea, i se păru mai potrivit să-i aducă la cunoştinţă căsătoria lui abia după ce trupele şi slujbaşii luxemburghezi vor fi fost izgoniţi, iar ea va fi singura domnitoare a ţării. Când îşi luă rămas bun de la ea, urmând să se revadă abia după reuşita loviturii de stat, vocea i se voală, căpătând acel ton intim şi ambiguu care, în momentul culminant al afecţiunii ei, o făcuse atât de fericită.

Curând după ce plecase Chrétien, ducele Ioan veni în armură la Margareta, ca să-şi ia, şi el, rămas bun. Margraful Carol pornise mai dinainte cu grosul gărzii luxemburgheze. Rece, dispreţuitoare, Margareta ascultă frazele lui furioase. Ducele încheie sarcastic:

— Acum, când vei domni fără mine, va începe aici o

guvernare înţeleaptă. De altfel se şi vede, după cele ce se petrec la Taufers, ce se întâmplă atunci când hotărârile mele sunt încălcate.

— La Taufers? nu se putu ea reţine să întrebe.

— Ei, da, Agnès şi-a putut recăpăta în felul ăsta castelul. Puteam foarte bine să i-l fi lăsat de la început.

Margareta nu mai puse nici o întrebare. Dintr-o dată înţelese totul. Se stăpâni până când plecă ducele. Nu se prăbuşi, vocea nu i se stinse, privirea ei înfruntă, liniştită şi batjocoritoare, ochii mici, răutăcioşi, de lup la pândă.

Rămasă singură, izbucni într-un mod înfricoşător. Cine a mai fost vreodată trădat ca dânsa? Şi-a voalat vocea, a privit-o cu ochi elocvenţi şi luminaţi de un devotament fără margini, fiecare gest al lui a fost plin de înţelesuri. S-a lăsat legănată de iluzia că privirea lui răzbate dincolo de învelişul hidos al trupului, spre severa, aspra-i frumuseţe interioară. Dar numai s-a prefăcut că-i împărtăşeşte resemnarea, că luptă împreună cu ea, că se bucură de aceleaşi victorii dureroase, că părăseşte alături de ea văile tihnite ale plăcerilor de fiecare zi, ca să se înalţe pe culmile ei reci, singuratice şi de o sălbatică asprime. Şi, numaidecât, s-a lăsat în voia acestei fiinţe seci, poleite pe dinafară. Cine ştie, Agnès şi Chrétien stau poate acum împreună şi râd de ea!

Ei, da, bine a mai îmbrobodit-o! A naibii de scumpă răsplată a ştiut să smulgă cu prefăcătoria lui, cu mutrele lui de om căzut în extaz, cu mincinoasele lui dovezi de devotament. Cu o asemenea răsplată, cu senioria Taufers, ar fi putut fi cumpăraţi toţi piticii de curte, toţi cântăreţii, toţi saltimbancii, toţi muzicanţii imperiului. Iar acum a primit, îngăduitor, să fie aşezat în fruntea revoltei împotriva luxemburghezului. Desigur, se aştepta ca mai apoi să ajungă burgrav, pârcălab, adevăratul domnitor al Tirolului. De aceea nici nu i-a spus până astăzi nimic despre căsătoria cu Agnès. Dacă lovitura de stat va reuşi, el va avea puterea în mână. Nu va mai trebui să se teamă de mânia ei. Va putea să poruncească în ţară, ca salvatorul acesteia de domnia străină, chiar împotriva voinţei ei.

Cât haz trebuiau să facă, el şi aia, de proasta, sluta ducesă, de gâsculiţa care crezuse că prin daruri, prin sentimente poate să înlăture sila pricinuită de hidoşenie. Ca şi când pentru un bărbat sufletul încununat cu raze ar putea cântări mai mult decât o gură grosolană şi nişte obraji fleşcăiţi. Margareta îşi opri aici cursul gândurilor. O cuprinse mânia împotriva ei însăşi. Cu un trosnet se prăbuşi toată construcţia şubredă la adăpostul căreia se refugiase. Oh, cât de înşelătoare fuseseră toate aceste scorniri ale fanteziei, despre aspra şi înalta ei chemare, despre rostul binecuvântat al urâţeniei! Caraghioasă mai era, cât de caraghioasă, împopoţonată cu veşminte moderne şi însufleţită de sentimente măreţe, ea, pe care Dumnezeu o lepădase de la sine şi, dându-i o înfăţişare dezgustătoare, o batjocorise de două ori, prin locul unde o aşezase.

Cum o mai privise de sus, din înălţimea ei de cleştar, pe Agnès, musculiţa pestriţă şi proastă. Iar acum, ea, Margareta, zăcea în noroi, unde îşi şi avea locul, biată gânganie scârboasă ce era, iar Agnès zâmbea în jos, spre dânsa, din înălţimile albastre, cu buzele-i gingaşe, roşii şi, ah, cuprinse de un tremur atât de drăgălaş.

O ura oare pe Agnès? Nu, nu o ura. Ea era aşa cum era. Cine e atât de frumos, are tot dreptul să râdă – de ce nu? – de cea urâtă. Dar el, Chrétien! Cum a mai minţit! Cum a mai privit-o, cu chipul lui smead, sincer, îndreptându-şi asupră-i ochii cucernici, cu supunere de câine! Cum şi-a mai stins vocea în şoapte, ca să pară mişcat şi afectuos! Cum poate minţi aşa cineva cu o faţă atât de deschisă şi de devotată?! Cum poate îngădui Dumnezeu una ca asta?! Cum nu se crapă pământul sub el?! Câinele! Înşelătorul! Mincinosul ticălos!

În furia ei nepotolită, ducesa îngrămădi toate blestemele şi ocările, cele mai cumplite şi mai absurde, pe care le cunoştea, auzite cine ştie pe unde. Se zbuciumă, zbierând ca turbată prin odaie, până când căzu părăsită de puteri pe covor? Zăcu acolo, cu mâinile grosolane, sulemenite, întinse, incapabilă să se ridice, răguşită, cu părul subţire, arămiu desfăcut în şuviţe aspre.

Când se ridică, era schimbată cu totul. Porni la treburile ei, ţeapănă ca de gheaţă, ştiind bine ce vrea, cu o energie rece, stăpânită. Dictă, scrise ea însăşi scrisori, pregăti curieri. Alte scrisori, alte peceţi, alţi curieri. Asta ţinu două zile. Apoi se scufundă într-o toropeală tot atât de ciudată pentru ceilalţi ca şi purtarea ei dinainte. Nu mai primi pe nimeni. Se târa încolo şi-ncoace prin încăperi. Privea ore întregi peste întinderile ţării, cu buzele groase, urâte, pe jumătate deschise într-un ciudat zâmbet lacom, răutăcios. Aştepta. Nu mânca. Nu vorbea. Aştepta.

10.

Mai înainte de a fi atins hotarul Boemiei, margraful Carol şi ducele Ioan primiră o epistolă urgentă de la episcopul Nicolae de Trient, cel care era cu trup şi suflet devotat intereselor luxemburgheze. Episcopul îi vestea că primise din diferite regiuni ale ţării avertismente anonime. Ţara e în fierbere. În fruntea mişcării de revoltă s-ar afla Chrétien de Taufers, Henric de Rottenburg, Albert de Andrion. El îi sfătuieşte pe principi să se reîntoarcă în grabă cu oştile lor.

Luxemburghezii reveniră în marş forţat. Într-o ambuscadă, îi prinseră pe Albert de Andrion şi Chrétien de Taufers. Răscoala eşuase mai înainte de a fi izbucnit. Seniorii feudali rebeli se retraseră în castelele lor pe furiş; nici unul nu auzise de vreun protest împotriva domniei luxemburgheze, cu atât mai puţin de vreo ridicare cu armele. Instigatorii adevăraţi, Burgstall, Villanders, Schenna fuseseră de la început prea vicleni ca să se dea în vileag. În faţa oştilor luxemburgheze, rebelii pieriră ca zăpada sub soarele primăverii. Henric de Rottenburg scăpă; dar nişte buni prieteni, ca să se salveze ei, îl predară.

După ce revolta fu înăbuşită cu atâta repeziciune şi fără greutate, margraful Carol socoti că rămânerea lui pe mai departe în Tirol nu e de nici un folos. Recomandă fratelui său şi episcopului să nu-i urmărească pe complici, dar să pedepsească fără cruţare pe căpetenii. Lăsă garnizoane întărite la castelul Tirol, în cele mai importante citadele, apoi plecă în Polonia, cu restul trupelor, în ajutorul tatălui său.

În castelul Sonnenburg, la Innsbruck, episcopul Nicolae de Trient sta în jilţ şi asculta întunecat, cu atenţia încordată, protocolul pe care îl citea secretarul ducelui Ioan. Ducele însuşi, rezemat de masă, îl privea pe întunecatul prelat, care şedea, cu ochii lui mici, răi, sclipind într-un surâs triumfător.

Da, acum ieşea la iveală că el avusese dreptate. Episcopul socotise că nu e politic, ba chiar, de vreme ce nu se

întâmplase nimic, de-a dreptul păgubitor. Dar el, Ioan, a stăruit, s-a opus unor asemenea şovăieli fără sfârşit. Şi ce dacă-i frate al ducesei? Ce dacă-i sânge din sângele casei domnitoare de Carintia? Era vinovat de înaltă trădare, un rebel ce-şi călcase jurământul de credinţă. Şi el, ducele Ioan, poruncise ca Albert de Andrion să fie supus la chinuri.

Dintotdeauna i-a fost nesuferit omul ăsta blond, frumos, vesel. Albert de Andrion l-a urât de la început, a uneltit împreună cu Margareta împotriva lui. Numai că nu i s-a putut dovedi vina. Acum, în sfârşit, slavă Domnului, poate fi dat pe faţă, făcut inofensiv.

Ducele însuşi fusese de faţă când se luase interogatoriul prinsului supus la chinuri. La gradul întâi rezistase mut, şi cu încăpăţânare. Cu picioarele îngreunate de ghiulele de plumb, legat cu mâinile la spate, fusese tras în sus, coborât, iarăşi ridicat. Pielea lui albă, trandafirie se umflase, brobonată de sudoare. Rezistase şi la strivirea, cu şurubul, a degetului mare. Scrâşnise din dinţi, îi ţâşnise sângele, leşinase. Dar taina n-o mărturisise. Binevoise să vorbească abia când fusese ciupit cu cleştele înroşit în foc şi ars cu flăcări la subsuori.

Iar acum, iată protocolul. Un document bun, preţios. E-adevărat, episcopul fu de părere că Henric de Rottenburg nu-i decât un nebun zvăpăiat, că Albert şi Chrétien nu sunt decât nişte tineri fără minte, că înapoia lor trebuie să se ascundă alte capete, mai zdravene, iar la acestea nu se poate ajunge, în ciuda protocolului. În orice caz, acum era dovedit negru pe alb că răsculaţii se înţeleseseră cu Margareta, că ducesa era şi ea amestecată în complot.

Cu chipul său întunecat, episcopul întrebă ironic dacă Ioan avusese vreo îndoială în privinţa aceasta. Ducele răspunse că nu, dar că se bucura să aibă dovezile în mână. O va lovi peste obraz pe Margareta cu hârtia ce-o da în vileag. Episcopul îl întrebă dacă e de părere că prin asta va dobândi o sporire însemnată a puterii casei domnitoare de Luxemburg.

Mai înainte de a pleca la castelul Tirol, Ioan rosti sentinţa împotriva conducătorilor conspiraţiei. Albert, cu trupul zdrobit şi schilodit de chinuri, fu osândit pe viaţă. Îndată ce,

prin îngrijirea monahilor de la Wilten, va deveni oarecum transportabil, va fi dus în Boemia şi azvârlit pentru vecie în temniţă. În ce-l privea pe mărunţelul Henric de Rottenburg, Ioan porunci să-i fie înfăţişat în zdrenţe, legat în lanţuri şi cu căluş în gură; îi smulse barba, îl plesni peste amândoi obrajii şi, în timp ce osânditul abia sufla din pricina căluşului şi-şi rotea ochii în orbite, îl încunoştinţă că şi celelalte două castele îi vor fi devastate, arse, făcute una cu pământul. El, Rottenburg, fu dus într-o temniţă din Luxemburg, iar Chrétien luat la castelul Tirol.

Ducele o găsi pe Margareta nu chiar atât de deznădăjduită şi de zdrobită cum se aşteptase. Sta cinchită într-un colţ, pradă unei ciudate oboseli de moarte. Ioan avu simţământul că se află înaintea unui şarpe care a mâncat pe săturatelea, iar acum nu mai mişcă şi nu mai are nici o speranţă şi nici o teamă, în îndestularea care-l paralizează şi-l face apatic. Păşi apăsat prin faţa ei încolo şi încoace, făcând pe grozavul în armura lui, rosti ameninţări, cuvinte urâte de ocară. Să nu-i treacă prin minte să încerce să fugă, toate coridoarele sunt păzite, toate şanţurile, porţile, zidurile sunt străjuite de gărzi triple. Nu-i e îngăduit să-şi mai părăsească odaia luni întregi de-aci înainte; va chibzui temeinic cui să-i îngăduie să intre la ea. Dar, cu vorbele lui mari, ameninţătoare nu ajunse la nici un rezultat. Margareta ascultă totul aproape cu nepăsare, nu se putea atinge de ea, n-ar fi avut nici un sens s-o bată şi s-o scuipe, aşa cum gândise s-o facă. O fulgeră cu ochii lui mici de lup; dar băgă de seamă că zbieretele şi izbucnirile de mânie rămâneau cam fără rezultat, neizbutind s-o impresioneze în vreun fel. În cele din urmă, dezamăgit, se retrase.

Zăcu îndelung singură. Cât de gol îşi simţea sufletul! Era o zi posomorâtă, umedă. Îngheţase de frig. Voi să ceară să i se facă foc. Sună din clopoţel. Nu veni nimeni. Se târî până la uşă. Doi soldaţi îmbrăcaţi cu platoşe îi tăiară calea, întinzând fără o vorbă lăncile spre ea.

Se lăsă amurgul. Un om se strecură în odaie, aşeză pe masă, într-o linişte stranie, două lumânări mari, aprinse, puse alături o legătură de pânză şi un sul de hârtie, apoi ieşi lunecând tot

atât de fără zgomot.

Margaretei îi era mereu mai frig; privi clipind spre lumânările aprinse. În cele din urmă se târî până la lumină, îşi încălzi la flacăra lumânărilor mâinile rebegite. Sulul de hârtie conţinea capitole din Biblie. Din legătură răzbătea un miros dulceag de descompunere. Atrasă aproape fără voie, smulse pânza, o desfăcu. Fire de aţă, fire cafenii. Nu, era păr de om. Un păr lung, castaniu. Sub el, o frunte. În legătură era un cap de om retezat de pe trunchi. Îngrozită, se trase îndărăt câţiva paşi. Capul lui Chrétien o privea ţintă cu ochi sticloşi. Zăcea pe-o parte, împungând cu nasul puternic pânza; gura şi bărbia îi erau încă ascunse în învelitoare.

Simţi cum i se usucă gâtul. Respiră cu putere, leoarcă de o sudoare rece, se ghemui într-un colţ, horcăind. Holba ochii la capul pe care lumina pâlpâitoare îl schimonosea, dându-i o înfăţişare fantastică şi caraghioasă. Închise ochii. Noaptea dănţuia roşie înaintea ei.

Se sili să privească din nou, ţintă, capul de pe masă. Bine-ar fi dacă lumânările ar muri împreună cu pâlpâiala lor nebună. Ar trebui stinse. Dar nu avea puterea s-o facă. Îi era frică? Nu, nu-i e frică. Ea este ducesa. Dacă e pândită de-afară, prin vreo crăpătură a uşii? Se ridică, şi ţinând capul nemişcat, îndreptat înainte, cu picioarele ciudat de sigur proptite în podea, se îndreaptă păşind ţeapăn spre masă, stinge lumânările. Se prăbuşeşte.

Zace multă vreme înţepenită. Aproape că nu mai simte nimic, numai frigul şi altceva nimic. Apoi noaptea începe iar să dănţuie şi să zvâcnească. Şi capul retezat zvâcneşte la fel încolo şi-ncoace. Se lungeşte şi se îngustează fără sfârşit. Obrajii slabi, bruni scânteiază ca o otravă, galben-albăstrii, iar fiecare dintre firele de păr murdare, negricioase se-ndreaptă spre ea, ca s-o înţepe. Ochii morţi se închid şi se deschid în noapte. Sunt goi de orice expresie, ca ochii unui animal mort. Oh, dac-ar fi ziuă! Era mai bine să nu fi stins lumânările. Acum, noaptea o apasă, grea şi grosolană, ca o pătură aspră care-o înăbuşă. Zace în noaptea asta ca într-un coşciug, iar Chrétien, mort, îşi închide şi-şi deschide ochii lipsiţi de orice

expresie.

E urât. Nici o urâţenie vie nu e aşa de urâtă ca una moartă.

Nu, nu i-a mers bine, vrând s-o înşele. Nici celei frumoase nu i-a mai rămas mare lucru din el. Cu un bărbat fără cap nu te poţi făli.

I-a tras după el şi pe alţii. Sărmanul Albert! Dragul, blândul, prietenosul frate! Era atât de inocent şi un camarad atât de bun. Sigur că s-a alăturat celorlalţi ca să nu le strice cheful. Iar acum e lipsit de toate şi despuiat, şi schilodit, şi azvârlit în temniţă. Şi ce băiat vioi şi vesel era!

Cu Chrétien, însă, lucrurile stăteau altfel. Faţa îndrăzneaţă, slabă, smeadă. Nu-i va mai fi teamă de capul cel mort. Îl va privi îndelung, amănunţit, iar Chrétien îi va aparţine ei, nu celei frumoase. De s-ar face ziuă, ca să-l poată vedea; stihurile neroade ale domnului de Schenna cântă mereu splendorile nopţii şi spun că noaptea aparţine iubirii, şi afurisesc ziua, fiindcă iubitul trebuie să rămână departe. Prostii. Timpul ei este ziua. Arată-te, zi! Dăruieşte-mi, zi, prietenul mort ce-mi aparţine!

Dar când se ivi ziua şi lumina cenuşie a zorilor învălui capul mort, ea căzu, cu ochii închişi, pradă frigurilor.

După două luni de straşnică supraveghere, Margareta primi îngăduinţa să se ducă pentru câteva zile la mănăstirea Frauenchiemsee, la Adelaida, sora ei bolnavă. O găsi sfioasă şi închisă în sine ca întotdeauna.

Ducesa era cu totul stoarsă de vlagă. Mâncă, bău, se plimbă. Îşi îndoi genunchii în biserica mănăstirii la fel ca maicile, fu salutată şi dădu la rândul ei din cap, i se adresă cuvântul şi răspunse. Era tânără şi bătrână ca lumea. Era mult mai bătrână şi mai încercată decât ofilita, blânda stareţă, ştia mult mai bine decât ea că totul e zădărnicie şi încercare fără rost de a prinde vântul în pumni.

Stareţul de la Viktring veni s-o vadă. Acest om de ispravă nu nutrise niciodată simţăminte prieteneşti faţă de luxemburghezi, de regele Ioan, un necredincios ce ia totul în derâdere – de aceea îl şi pedepsise Dumnezeu cu orbirea – şi

se bucura că Margareta se ridicase împotriva lui. Îi vorbi în felul său guraliv, îngrămădi citate, însă ducesa rămase zgârcită la vorbă.

Petrecea ore lungi cu stareţa pe malul insuliţei, îşi lăsa privirile să rătăcească peste faţa palidă, sclipitoare a lacului. Apa clipocea leneş în stuf, se zărea un soare calm, şters, departe un pescar şedea în lotca lui străveche, grosolan cioplită. Stareţa o cerceta cu atenţie, îi mângâia mâna grăsuţă, acum lipsită de giuvaeruri.

— Tânără ducesă! spuse cu vocea-i veştedă, blajină, de femeie care ştie multe. Tânără ducesă!

— Tânără? îi întoarse vorba Margareta, atât de trudită, încât vocea ei nu exprima nici măcar amărăciune. Tânără? Dumneavoastră sunteţi de zece ori mai tânără decât mine, preacuvioasă măicuţă.

Stareţa zise:

— Un pom nu e mort, chiar dacă în timpul iernii stă golaş. Apoi adăugă: Nu e nimic mai dureros, dară nici mai plăcut decât atunci când, amorţit, te reîntorci la viaţă. Apoi mai spuse: Ar trebui să cânţi cu măicuţele, tânără ducesă.

11.

Când Margareta porni înapoi spre castelul Tirol, Ludovic de Bavaria îi dădu o escortă fastuoasă, împărătească, s-o însoţească până la hotarul ţării sale. În fruntea strălucitului convoi mergeau călări cei dintâi seniori ai curţii din München, steagul cu leul de Wittelsbach flutura în vânt, baronii feudali şi dregătorii îi ieşeau sărbătoreşte în cale.

Ducesa mulţumi seniorilor în neştire, nu cu obişnuita ei siguranţă făloasă. Era lipsită de vlagă, indiferentă, prea obosită ca să mai cugete la temeiurile care-l îndemnaseră pe împărat să-i arate o cinstire atât de bătătoare la ochi.

Da, Ludovic de Wittelsbach avea temeiurile lui serioase. Abia acum îşi reamintise cu neplăcere în ce măsură stăpânirea luxemburgheză îl stânjenea în Tirol. Intenţia sa de a pune capăt conflictului cu luxemburghezii printr-o acţiune militară fusese zădărnicită de episcopul de Trient, care-i interzisese rece şi fără înconjur trecerea prin ţinutul său. Seniorii feudali din Tirol se slujiseră cu isteţime de această supărare a împăratului. Burgstall, Villanders, Schenna, care la prima răzvrătire împotriva lui Ioan se ţinuseră în umbră, nu renunţaseră nicidecum la planurile lor. Insuccesul acţiunii le arătase că e necesar să câştige sprijinul unei mari puteri. Ce era mai la îndemână decât să se adreseze duşmanului luxemburghezilor, împăratul Ludovic de Wittelsbach? În ultima întreprindere, Margareta nu avusese o mână fericită. Nu era prea limpede pricina propriu-zisă pentru care revolta se poticnise. Dar atâta se ştia, totuşi, că mai ales toana ei ciudată de a-l amesteca în complot şi pe Chrétien de Taufers încurcase şi rupsese iţele atât de iscusit urzite. Oricum, de data asta era mai înţelept să se lucreze peste capul ei şi să fie încunoştinţată abia în clipa din urmă. Aşa cum şedeau lucrurile acum, eliberarea de ducele Ioan, pe care o dorise întotdeauna, avea să-i apară ca o mântuire.

Se trimise, aşadar, în taină, o solie la împărat. Acesta fu înştiinţat că în Tirol îndârjirea împotriva casei de Luxemburg

se află în creştere şi seniorii tirolezi au primit cu păreri de rău ştirea că, din pricina încăpăţânatei împotriviri a episcopului de Trient, de baştină din Boemia, campania împărătească din Italia a fost împiedicată. Împăratul mai fu întrebat în treacăt dacă, oricum, ar fi de acord să-l însoare pe fiul său, margraful de Brandenburg, cu ducesa de Tirol. Ludovic de Wittelsbach, ahotnic{26} să acapareze teritorii, fu foarte ispitit de perspectiva aceasta de a câştiga Tirolul, astfel că răspunse, tot ca în treacăt, că va discuta planul cu fiul său, margraful; câtă vreme, însă, casa de Luxemburg mai stăpâneşte în ţară, toate acestea nu sunt decât simple proiecte.

Răspunsul acesta fu îndestulător pentru seniorii tirolezi. Ei ştiau că prudentul Ludovic de Wittelsbach nu se va expune într-o măsură mai mare. Răspunsul lui era condiţionat, dar în miezul lui conţinea un da lămurit. Escorta fastuoasă pe care o pusese la dispoziţia suveranei lor reprezenta o confirmare îndestulătoare. Devastarea cetăţuilor lui de Rottenburg, torturarea lui Albert, fiul bunului rege Henric, executarea domnului de Taufers risipiseră, şi ultima brumă de simpatie faţă de luxemburghezi. Baronii continuară să comploteze, să aţâţe spiritele. Mereu fără a o încunoştinţa pe Margareta.

Agnès de Flavon încremeni, când află de nereuşita revoltei. Chibzui numaidecât asupra urmărilor. Aşadar, sluta răspunsese printr-o lovitură de o violenţă sălbatică. Pradă groazei, fricii animalice că viaţa îi e în primejdie, se gândi la fugă.

Când văzu că nu se întreprinde nimic împotriva ei, îşi reveni încet din spaimă, privi în juru-i. Află de măsurile aspre luate împotriva Margaretei şi nu mai înţelese nimic. Fusese atât de nepricepută, încât mişcarea sfârşise prin a se întoarce contra ei? Sigur că nu. Era prea vicleană, ca să se întâmple aşa ceva. Lucrurile luaseră noua întorsătură prin voinţa ei. Agnès nu-şi mai pricepu duşmana. Ura îi crescu o dată cu frica. Da, cu siguranţă că plănuia o lovitură încă şi mai grozavă, ca să se bucure de nimicirea ei.

Nu se întâmplă nimic. Nimeni n-o lua în seamă. Era de la sine înţeles că lumea o ocolea, pe ea, soţia celui ce sfârşise

printr-o moarte infamantă. Dar de ce nu-i erau confiscate bunurile? Nu putea să îndure liniştea şi nepăsarea din jurul ei. Pe deasupra o chinuia teama că toate acestea nu sunt decât pregătirea unei lovituri nimicitoare mai teribile. Se hotărî să se ducă la castelul Tirol.

La poarta oraşului Meran văzu capul bărbatului ei, Chrétien de Taufers, înfipt într-o prăjină. Holba ochii la ea, galben-albăstriu; părul lui lung, neîngrijit, castaniu flutura în şuviţe pâsloase, în adierea vântului molcom. Se trase înapoi îngrozită. Apoi, legănată în pasul cailor, litiera trecu pe sub capul celui executat, pătrunzând în oraşul Meran. Era aceasta o prevestire rea? N-avea vreme pentru sentimentalisme. Trebuia să se reculeagă în vederea convorbirii cu ducele Ioan. Nu-i va fi uşor de data asta. Înveşmântată în haine cernite mai îngenunchease o dată în faţa lui. Repetările istovesc. Iar de data aceasta lucrurile îi erau împotrivă.

Într-adevăr, Ioan o primi întârâtat, batjocoritor. O întrebă mânios dacă nu are arme asupra ei. E bine să-şi ia măsuri de prevedere. Agnès îl privi cu ochii mari, trişti, plini de reproşuri pentru această jignire. Vărsă multe lacrimi din pricină că tânărul duce mărinimos, care s-a purtat cu ea atât de binevoitor, are acum pricini să-i arate neîncredere. Se jură că n-a avut habar de uneltirile soţului ei, vinovat de înaltă trădare. E bine, spuse, că nu se mai află în viaţă; căci cine-şi trădează cu atâta perfidie principele nu ar sta mult pe gânduri să-şi trădeze şi nevasta. Mărturisi cu neruşinare că nu l-a iubit niciodată pe Chrétien; s-a măritat cu el numai ca să-şi păstreze senioria Taufers şi să rămână în preajma principelui. Ducele o ascultă cu îndoială, dar măgulit. Agnès se apropie atât de mult, încât Ioan îi simţi mireasma trupului. Îi răspunse mormăind că nu crede nici un cuvânt din tot ce-a spus, însă el nu se luptă cu femeile şi deocamdată poate să-şi păstreze domeniul Taufers. Apoi, în timp ce Agnès se pleca umilă şi pânditoare, el o plesni cu dispreţ, grosolan şi pofticios peste ceafă, se întoarse cu neobrăzare şi-i spuse într-o doară că va veni în curând la Taufers să vadă dacă se coace acolo vreo răzvrătire; dar singur, fiindcă lui nu-i e frică. Zicând acestea,

râse tare şi cu subînţeles, o lăsă şi plecă la vânătoare.

Între timp, conspiraţia nobilimii ajunsese în pragul acţiunii. Castelul Tirol urma să fie ocupat în lipsa lui Ioan. Nu se mai putea amâna încunoştinţarea Margaretei. Trebuia să se obţină şi consimţământul ei pentru căsătoria cu tânărul Wittelsbach. Această misiune şi-o asumă seniorul de Schenna.

Se aşeză în faţa ei, în ţinuta lui neglijentă, lipsită de eleganţă, îi vorbi cu vocea lui stinsă, întretăiată, despre fel de fel de nimicuri. Privirea ochilor săi bătrânicioşi, înţelepţi alunecă încolo şi-ncoace pe chipul ducesei. Cu grijă, ca din întâmplare, îi spuse că nu trebuie să se sperie dacă în zilele următoare castelul va fi luat în primire de altă garnizoană, o garnizoană întărită. Chiar dacă vor răsuna strigăte, zgomote, zăngănit de arme, să rămână în odaia ei, pentru dânsa nu e nici o primejdie. Seniorul se întrerupse, aşteptă. Ducesa nu reacţiona în nici un fel. După un răstimp, o întrebă încetişor dacă nu vrea să ştie de ce toate acestea. Nu, nu vrea să ştie.

Seniorul schimbă vorba. Îi vorbi despre Agnès. Pe asta, fiecare doliu o prinde mai bine. Acuma, când a fost la castel, toată lumea a putut să vadă că negrul îi vine cel mai bine. Margareta ciuli urechile; isteţul Schenna îşi dădu numaidecât seama: de astă dată indiferenţa ei nu mai era decât o mască. Schimbă iarăşi vorba, reveni. Da, acum Agnès va sosi la curte destul de curând, poftită pentru mai multă vreme; în privinţa asta, ducele Ioan seamănă cu regele Henric. Margareta sări în sus. Schenna i s-a arătat până acum întotdeauna prieten. Să fie oare adevărat? Ea ca prizonieră şi cealaltă ca stăpână, aici, între aceiaşi pereţi, respirând acelaşi aer – asta e de neînchipuit. Pentru Dumnezeu, să-i spună domnul de Schenna adevărul.

Schenna răspunse cu simplitate: da, Ioan a invitat-o pe Agnès de Flavon, iar doamna asta, aşa cum o cunoaşte el, va primi fără îndoială. Margareta închise ochii, faţa i se strâmbă. Un mijloc ar mai fi, o linişti Schenna, începând să-i împărtăşească cele puse la cale. Ducesa îl concedie, nu voia să mai asculte nimic. Ceru să fie poftit la ea numaidecât ducele

Ioan. E adevărat ce se vorbeşte? E adevărat că vrea să facă asta? Fierbea. Vrea să transforme castelul într-un tractir? El: da, are s-o facă. Are să-şi permită. Ducele îşi dădu seama că, în sfârşit, în felul acesta putea s-o atingă, să-i străpungă încremenirea, să-i sfredelească sufletul, s-o rănească. O privi cu ochii lui mici de lup, plini de ură, grozăvindu-se. Cum îşi îngăduie să-şi ia obrazul la purtare? Oare îi interzice să aibă a face cu femei? Ea, lui? Ea, care arată cum arată?

Margareta înghiţi în sec, spuse stăpânindu-se: nu-l roagă să se gândească ce se va zice în popor şi la celelalte curţi, când pe ea o va ţine închisă, iar pe cealaltă în strălucire aici, în castelul tatălui ei pe care de la ea îl are. Dar trebuie să-i aducă aminte că bărbatul ibovnicii lui a fost în fruntea răzvrătirii, că femeia aceea a fost amestecată în complot, că a fost poate iniţiatoarea lui, că ar fi de necrezut să fi uitat atât de repede moartea infamantă a soţului. Ducele să se ferească de ea!

Ioan râse sarcastic: cu asemenea bazaconii nu poate să-l ducă. Nu-i decât o gâscă geloasă. Apoi adăugă umflându-se în pene: cum să stea în picioare cele spuse de ea, când Agnès a fost aceea care l-a prevenit, care i-a dat pe faţă intrigile?

— Eu te-am prevenit! strigă ducesa. Eu! Eu!

Pentru o clipă, ducele retrăi un simţământ neplăcut: o văzu din nou ca atunci, când zăcea în faţa lui ca un şarpe sătul, se simţi umilit de lăudăroşenia cu care îl contrazicea. Dar îşi reveni numaidecât. Nu era decât o minciună vădită, vicleană, neruşinată, prin care voia să-l zăpăcească.

— Într-un laţ grosolan ca ăsta ai putea să-i prinzi pe ţărănoii tăi tirolezi, nu pe mine! zise el cu o răceală simulată, dispreţuitoare. Şi luându-şi vânt, continuă: Aşadar, în sfârşit, ţi-ai venit în simţiri? Te seacă la ficaţi? Femeia asta frumoasă să plece din casă? Te roade că e aici? Abia acum o să vină cu adevărat! Abia acum o să rămână aici! Am să mă plimb călare cu ea! Am să mă duc la vânătoare cu ea! Am să plec cu ea la Meran, la Boizen, la Trient! Ţi-arăt eu ţie, broască râioasă! Pocito! Otrăvito! Scârbo!

Când ducele ieşi, Margareta ridică din umeri, decisă. I-a vorbit cinstit, dornică de împăcare, i-a deschis încă o dată un

drum larg spre dânsa. Dacă n-ar fi fost surd şi nemernic, ar fi trebuit să audă. El însuşi a hotărât.

A doua zi, domnul de Schenna veni din nou. Îi puse înainte o scurtă scrisoare către împărat, prin care cerea protecţia acestuia, întărind înţelegerea cu baronii ei. Margareta semnă fără şovăială. Schenna îi dezvălui apoi pe scurt, în cuvinte liniştite, că în ziua următoare, în timp ce Ioan se va afla la vânătoare, castelul va fi ocupat de trupele baronilor, iar ducelui îi va fi interzisă intrarea. Ea însăşi ar putea să-i aducă la cunoştinţă asta, dacă, la întoarcere, Ioan ar cere s-o vadă. Pentru a nu încălca legea, se vor feri să se atingă de duce. Se vor mulţumi numai să-i refuze orice adăpost în cuprinsul comitatului. Dacă Ioan va părăsi ţara, încheie Schenna cu un zâmbet, nimeni nu-l va împiedica. În rest, adăugă el prieteneşte şi cu adâncă supunere, de data aceasta nu s-a scăpat nimic din vedere. Chiar dacă ducele ar fi prevenit, acţiunea n-ar mai da greş. Seniorul luă scrisoarea semnată, se înclină, ieşi cu paşii săi greoi, inegali, înceţi.

A doua zi, într-o vineri, Ioan plecă la vânătoare cu o mică suită. Vremea – era la începutul lui noiembrie – fu de dimineaţă frumoasă, cerul albastru, dar curând se lăsă ceaţă şi se porni. Un vânt umed, neprielnic. Ducele era posomorât; cele spuse de Margareta despre Agnès nu puteau fi mistuite uşor. Pe deasupra, şoimul lui preferat, un coroi norvegian frumos, cenuşiu cu alb, se sperie de o pasăre răpitoare mai mare şi nu se mai întoarse. Ducele se ciorovăi cu şoimarul, îl cicăli, ţipă.

Şi, astfel, puse capăt vânătorii mai devreme, iar spre seară se-ntoarse acasă. La castel găsi puntea mobilă ridicată, poarta încuiată. Se opri uimit, apoi se mânie, începu să ocărască. Sună din corn. Străjerul din turn se arătă la vedere, spuse că nu are poruncă să-l lase pe domnul să intre. Ducelui i se sui sângele în obraz, răcni câteva înjurături cumplite la adresa străjerului. În despicătura crenelului unuia dintre turnurile porţii apăru deodată Margareta şi-i strigă cu vocea ei caldă, gravă că prinţul de Luxemburg n-are decât să zbiere mai

departe, dar aici nu mai e loc pentru el, să-şi caute adăpost altundeva. Poate la Taufers. Ioan ridică arcul. Ducesa pieri mai înainte ca săgeata să ajungă la creasta zidului.

Şi iată-l acum stând în faţa porţii încuiate, spumegând de furie, ridicol, în veşmântul lui de vânătoare. Însoţitorii săi începură să şuşotească. Sufla un vânt rece, ploua. Câţiva dintre slujitorii din Boemia aflaţi la castel se apropiară de duce, îi povestiră în şoaptă, fără şir, că un număr nemăsurat de mare de tirolezi bine înarmaţi ocupaseră cetatea şi-i azvârliseră afară.

Ducele mai rămase un răstimp în faţa punţii mobile ridicate, ocărându-şi cu vorbe murdare oamenii care se arătaseră atât de laşi. Din cetate se auziră râsete, stihuri batjocoritoare:

Cine stă la poartă şi vântul îl bate?
Cerşetor să fie? Jidov? Slugă, poate?
Ba să-l dăm de gol –
E doar amărâtul conte de Tirol.

Blestemând, Ioan plecă în cele din urmă spre Zenoberg. Fu întâmpinat la fel. Se duse la Greifenstein. Aşijderea. Se apropia miezul nopţii. Era obosit de moarte, răguşit de strigăte şi zbierete, zdrobit. Tremurând jalnic, îşi petrecu noaptea sub cerul liber.

Se crăpă de ziuă. Ducele sări pe cal, murdar, nedormit, cu mădularele îndurerate, lihnit de foame. Nu mai avea în juru-i decât şase dintre oamenii săi, ceilalţi se făcuseră tiptil nevăzuţi.

Ploua fără întrerupere. Însoţitorii îi spuseră că norodul e foarte bucuros de cele întâmplate, râde, se veseleşte, petrece, îl batjocoreşte pe cel alungat. La urechi îi zumzăiaiu, ca nişte gângănii supărătoare, acele stihuri:

Cine stă la poartă şi vântul îl bate?
Cerşetor să fie? Jidov? Slugă, poate?

Se strecură pe drumuri lăturalnice spre citadelele unor

nobili, care-i erau în mod deosebit îndatoraţi. Domnii nu erau acasă, majordomii lor nu aveau nici o poruncă, porţile rămaseră încuiate. În jurul ducelui nu se mai aflau decât patru oameni.

Rătăci fără ţel prin vii, prin păduri. Ploua, ploua într-una. Se crezu urmărit, încercuit. În luptă nu ştia ce e teama; acum, frica scârbavnică i se strecură în suflet. Nu voia să fie hăituit ca un câine turbat şi doborât de vreun ţăran, de vreun împuţit de târgoveţ. O luă în sus, spre munţi. În cele din urmă ajunse la fortăreaţa izolată a lui Tägen de Villanders. Vicleanul, prudentul baron voia, dacă se poate, să se aibă bine şi cu luxemburghezul, aşa că îl primi. Nu cuteză însă decât să-i dea adăpost, în cea mai mare taină, doar pentru un răstimp foarte scurt. Ioan stătu acolo câteva zile, sub numele unui oarecare cavaler Ekkehard, nu se arătă nimănui. Şi aici îi vâjâiră în urechi crâmpeie din cupletul acela:

…slugă, poate?
Ba să-l dăm de gol –
E doar amărâtul conte de Tirol.

Porni la drum noaptea, bălăbănindu-se, urmat numai de doi slujitori. Purta tot veşmântul de vânătoare. Murdar, năclăit de sudoare, duhnind, se strecură cruciş şi curmeziş prin ţara lui, călare pe calul istovit, gata să cadă, care nu mai putea lua în copite drumurile lăturalnice mlăştinoase. Cel puţin dac-ar înceta ploaia asta blestemată! Îşi vându giuvaerurile pe care le avea la el, armele, cornul de vânătoare, în cele din urmă şi calul.

Zgâlţâit de friguri, singur de tot pătrunse în ţinutul patriarhului de Aquileia. Ajunse la Friaul. În palatul patriarhului. Slugile răcniră, izbucniră în hohote de râs când bărbatul acesta jegos le spuse că e ducele de Carintia, conte de Tirol, nepot al maiestăţii-sale romane. Patriarhul, vrăjmaş al seniorilor feudali tirolezi, acoperit dintotdeauna de favoruri de către casa de Luxemburg, îl primi cu toată cinstea, îl strânse în braţele sale. Anevoie, după mai multe zile,

principele istovit, tulburat îşi veni în fire. Scrâşnind, începu să ţească planuri pline de răutate, să fiarbă în sufletu-i otrăvuri, să scuipe blesteme şi ameninţări împotriva ţării din care îl alungase nevasta lui.

CARTEA A DOUA

1.

La München, Împăratul Ludovic îl îmbrăţişase pe după umeri pe fiul său, margraful de Brandenburg. Se plimba cu el încolo şi încoace, îi vorbea prieteneşte acestui tânăr întunecat, posomorât. Margraful, deşi nu avea decât douăzeci şi cinci de ani, arăta ca un bărbat matur. Mustăcioară blondă, ochii cenuşii-albaştri, cu o privire încruntată şi cam tăioasă, obraz negricios, slab. Moştenise de la tatăl său ceafa lată, era înalt, vânjos. Dar împăratul, masiv, greoi, îl depăşea totuşi binişor în înălţime. Prin vitraliile colorate pătrundea lumina slabă a zilei de iarnă. Aşa cum păşeau încolo şi-ncoace, împăratul, cu braţul pe după umerii fiului său, părea că vrea să-l urnească la drum pe cel ce şovăia, se împotrivea.

Nu, nu! Nu poate şi nu poate! Pur şi simplu inima nu-i dă ghes să se însoare cu Margareta. Are în urma lui o căsnicie de cinci ani cu Elisabeta, principesa daneză. A fost o fiinţă la locul ei, cam sfrijită, da. Acum a murit. Dumnezeu s-o odihnească. Vrea să rămână holtei trei-patru ani. În Brandenburg îl zoresc treburile de stat, e nevoie să se îngrijească de propăşirea agriculturii şi a oraşelor, venzii{27} îl necăjesc cu lupte de hărţuială. Să se însoare cu Margareta de Tirol, care şi-a alungat bărbatul într-un chip atât de nemaipomenit? Cu fiinţa asta îngâmfată? Nu, mulţumesc! Tatăl lui, împăratul, îl va găsi întotdeauna gata să-l slujească. Dar să se însoare cu Margareta, nu!

Împăratul îşi aţinti ochii uriaşi, albaştri asupra fiului său. Opunerea acestuia nu-l mira, nu-l scotea din sărite. Nu era nici o plăcere să te însori cu tiroleza. Să fi fost în locul tânărului, şi el s-ar fi împotrivit la fel. Dar ştia că Ludovic este un fiu bun, un principe cu scaun la cap, care înţelegea că o căsătorie era cel mai de seamă mijloc politic de a atinge un ţel. O împrejurare ca asta nu se va mai ivi. Dacă Tirolul ar trece în mâinile casei de Wittelsbach, atunci hotarele imperiului ar fi desăvârşite, atunci casa de Wittelsbach ar domni de la Marea Nordului până la Adriatica. El înţelegea

foarte bine că lui Ludovic i-ar fi plăcut mai mult să răsufle, să rămână în văduvie câţiva ani. Dar tocmai pentru asta era principe şi născut din spiţa de Wittelsbach. Nu-şi putea îngădui o asemenea tihnă.

Margraful, îmbufnat, continuă să-şi îngrămădească obiecţiile înciudate. În afară de faptul că această Margareta şi tot ce se-ntâmplă în jurul ei nu-i plăceau de loc, era sigur că papa nu va desface căsătoria tirolezei cu Ioan. Toată creştinătatea va urla ca un singur om, dacă el s-ar însura acum cu nevasta altuia. Împăratul îi răspunse liniştit că el însuşi a dus în spinare o viaţă întreagă excomunicarea şi interdictul; nu-l poate cruţa nici pe fiul lui de aşa ceva. Din păcate, un membru al casei de Wittelsbach nu-şi poate face drum înainte altfel.

Margraful se desprinse din îmbrăţişarea tatălui, se rezemă de masă, în cea mai proastă dispoziţie, îşi mângâie în neştire mustaţa. Daneza Elisabeta nu fusese o Elena din Troia, un principe nu poate să-şi aleagă nevasta după frumuseţe, asta o ştia şi el. Dar Margareta! Boiul ei grosolan! „Carintia!” spuse împăratul. Botul acela proeminent! „Tirolul!” spuse împăratul. Obrajii fleşcăiţi! Dinţii strâmbi, scoşi în afară! „Trientul! Brixenul!” spuse împăratul.

În timpul acesta, seniorii tirolezi care duceau tratativele intrau călări în München. Era o solie strălucită, având în frunte pe cei dintâi nobili ai ţării: Burgstall, Villanders, Schenna, Ekkelhard de Trostberg. Nu se grăbeau, erau siguri de reuşită, cercetau cu privirile preţăluitoare şi tihnite oraşul luminos, policrom, care prospera repede sub Ludovic, noua reşedinţă, confortabilă, pe care şi-o construia acesta. Cei din casa de Wittelsbach erau oameni circumspecţi, puternici. Ca să nu o păţeşti cu ei, trebuia să te asiguri prin toate mijloacele. Aşa şi procedară tirolezii. Cerură să le fie confirmate toate împuternicirile, hrisoavele, privilegiile. Smulseră cu japca, puseră mâna pe tot ce putură. Cerură dreptul de veto şi controlul asupra măsurilor de guvernământ. Înfuriat, deznădăjduit, margraful de Brandenburg îşi ieşi din fire. Ce-o să se facă el cu o asemenea nobilime, care-l va

strâmtora, îl va strânge în chingi, îi va pune piedici în toate? Împăratul îl privi deschis şi sincer în ochi:

— Îmbracă tu mai întâi mantia! Dacă o fi prea lungă, n-ai decât să mai tai din ea.

După Întâmpinarea Domnului{28}, în miez de iarnă, sub un cer albastru, luminos, măreţul alai al principelui de Wittelsbaah porni, în sunet de zurgălăi, prin munţii alb-cenuşii, spre castelul Tirol. Armurile zuruiau, atârnătorile, aurul şi argintul zornăiau. Uriaşul alai pestriţ – cai, animale de povară, litiere, oameni – înainta domol prin aerul umed din pricina zăpezii. Împăratul, într-o dispoziţie excelentă, fiul său Ludovic, margraful de Brandenburg, fără chef, încă şovăind, dar de pe acum pe jumătate fermecat de mărimea ţării şi de înfăţişarea ei atât de felurită, fratele lui mai mic, Ştefan. Ducele Conrad de Teck, bogatul senior şvab, prietenul cel mai apropiat al margrafului de Brandenburg, mohorât, fanatic, muncitor fără odihnă, devotat cu tot sufletul casei de Wittelsbach. Baronii tirolezi. Nobili bavarezi, şvabi, flamanzi, brandenburghezi, fără număr. Episcopii de Freising, Regensburg, Augsburg. Cei doi mari teologi pe care împăratul îi atrăsese la curtea lui, Wilhelm de Okkam şi Marsilius de Padova.

În tot timpul călătoriei, împăratul îi ţinu în apropierea lui mai ales pe aceşti clerici. Vestea proiectatei căsătorii a lui Ludovic de Brandenburg cu Margareta scandalizase toată Europa. Nu numai fiindcă ducesa era soţia altui bărbat, ci şi pentru că, după bunica ei, Elisabeta, era rudă de gradul al treilea cu Ludovic. Papa nu avea de gând s-o dezlege pe ducesă de această piedică în calea unei noi căsătorii; mai mult chiar, ameninţase numaidecât cu excomunicarea şi interdictul. Poporul află cu teamă şi nelinişte de această ameninţare. Împăratul însă nu avea de loc chef să dea înapoi în faţa curiei papale. Îi opuse papii pe teologii săi. Împăratul însuşi era lipsit de învăţătură, nu vorbea nici măcar latina; dar nutrea un respect profund faţă de erudiţie. Îi părea sincer rău că bavarezii lui erau atât de încuiaţi şi mărginiţi, atât de neînzestraţi pentru studiu. Ah, marii învăţaţi, pe care-i

atrăsese la curtea lui, Wilhelm de Okkam şi Marsilius de Padova, găseau ascultare peste tot în lume, numai în Bavaria lui nu.

Era cuvios, avea o conştiinţă curată, îi cinstea din inimă pe cei doi domni înţelepţi, credea în ei, era convins de ştiinţa lor privitoare la cele ale lui Dumnezeu. Aşadar, aţintindu-i cu ochii săi uriaşi, albaştri, îi întrebase pe cei doi teologi dacă obiecţiile papii stau în picioare. Marsilius şi Wilhellm puseseră pe hârtie un raport în care arătaseră că, din cauza incapacităţii soţului, căsătoria Margaretei cu Ioan nu se desăvârşise *de facto*{29}, că deci nu există, nu e valabilă. După aceea, rugat stăruitor de împărat, episcopul de Freising, Ludovic de Chamstein, se arătase gata să declare desfacerea căsătoriei dintre Margareta şi Ioan. Din acest motiv, aşadar, episcopii bavarezi porniseră şi ei în călătorie peste Alpi. Misiunea lor li se părea foarte primejdioasă, se închipuiau ei înşişi înţelepţi şi importanţi. Aveau feţe încordate, transpirau.

Ludovic de Brandenburg călărea alături de Conrad de Teck. Ţara, practica ocârmuirii îl interesau mereu mai mult. Pasionat de economie politică, nici nu-şi arunca ochii asupra ţinutului, asupra înfăţişării deosebite a oamenilor, vorbea cu vocea lui puternică şi limpede numai despre suprafeţe cultivate, despre posibilităţile de colonizare, drumurile de negoţ, împărţirea în judeţe, metodele de vămuire. Brandenburg sau Tirol – pentru el ţara nu era nimic altceva decât un obiect al activităţii administrative. Aici, totul era în paragină şi în neîngrijire. Se va apuca vârtos de treabă, cu destoinicie şi bunăvoinţă.

Domnul de Schenna călărea alături de Wilhelm de Okkam. În faţa lor – drumul urca domol – se înălţau spatele masiv şi ceafa lată a împăratului. Cei doi domni vorbeau despre acesta. Învăţatul şi abilul teolog lăuda, nu fără oarecare patimă, înclinaţia împăratului spre lumea ideilor, cinstirea pe care o arăta învăţăturii, reconstruirea într-o înfăţişare mai veselă a Münchenului, întemeierea Ordinului cavalerilor de Ettal, după modelul lui Parsival creat de Wolfram de Eschenbach. Domnul de Schenna, minte mai ageră, nu era însă de aceeaşi părere; el

vedea în Ludovic de Wittelsbach un tip mult mai modern. Împăratului îi erau mult mai dragi oraşele decât castelele, neguţătorii decât războinicii, tratatele mai mult decât bătăliile; punea mai mare preţ pe cele folositoare decât pe cele cavalereşti. Fireşte, mai avea şi unele gusturi de visător, dar acestea erau tradiţie, nu expresie a propriului său fel de a fi. Regele Ioan, luxemburghezul, acela era, în ciuda caracterului său schimbăcios, mult mai conservator, era un cavaler de croială veche, un aventurier. Împăratul, dimpotrivă, se asemăna mai curând cu târgoveţii, era un om de astăzi, un om al calculelor. De aceea luxemburghezul va şi pune mâna pe mai multe, dar va păstra mai puţine, aşa că, în timp, cel ce va triumfa va fi împăratul, fiindcă acesta era un copil, al epocii sale. Teologul asculta gânditor şi împotrivindu-se această vorbire altminteri înţeleaptă, dreaptă, ca din cărţi. Vedeau în faţa lor spetele late, masive ale lui Ludovic de Wittelsbach. Amândoi se gândeau la acelaşi lucru, pe care nu-l rosteau: împăratul va acţiona întotdeauna numai şi numai spre folosul său, va privi întotdeauna cu sinceritate şi cu ochii mari pe ceilalţi, lumea şi pe sine, va pune întotdeauna, cinstit şi convins, semnul egalităţii între dreptate, morală, voinţa lui Dumnezeu şi folosul lui.

Se făcu un popas de noapte la Sterzing, iar a doua zi, în aerul rece, tăios, dar curat şi plăcut, pătrunseră în trecătoarea Jaufen. Panta muntelui fusese lăsată în urmă, acum se înainta prin chei. Deodată, calul episcopului de Freising se poticni, se sperie şi-şi azvârli călăreţul înainte. Episcopul zbură prin aer şi, din nefericire, se izbi de o stâncă, frângându-şi gâtul. Acum iată-l cum zace, bietul omuleţ sprinten, culcat în zăpada îngheţată, sub cerul vesel, senin. Scaunul episcopal de la Freising îl ocupase înlăturând candidatul papii; de astă dată voise, din nou împotriva voinţei papii, să desfacă o legătură statornicită prin sfânta taină a cununiei; şi iată-l zăcând în zăpadă, galben, înţepenit şi mort. Alaiul pestriţ, zgomotos, zornăitor se opri din mers.

— Judecata lui Dumnezeu! murmurară unii dintre cei de faţă.

Seniorii stăteau cutremuraţi de spaimă în jurul leşului. Mortul fu înfăşurat în pături şi purtat pe o targă spre Meran. Mărunţelul, importantul senior pătrunse cu buzele mute în oraşul unde voia să aducă la îndeplinire fapta cea cutezătoare şi primejdioasă a vieţii sale. Episcopii de Augsburg şi de Regensburg şovăiră în faţa rugăminţii împăratului de a desface acum ei întâia căsătorie a Margaretei.

Buna dispoziţie puse din nou stăpânire pe împărat, când pătrunse în castelul Tirol. Avignonul era departe, Benedict n-avea decât să azvârle împotriva lui anatemele sale neputincioase. Acestea erau vorbe; el avea ţara. Unde mai era vreun principe al creştinătăţii atât de puternic ca el? Reunise cele două Bavarii, avea Brandenburgul, era necontestatul moştenitor prezumtiv în Olanda, în insulele Frisice, în Zeelanda, în Hennegau. De astă dată se adăuga ţara din munţi, frumoasa, vechea, bogata, vestita ţară. Dincolo se afla Italia, sfâşiată, lipsită de putere. Acuma, când stăpânea înălţimile Alpilor, o avea bine în mână. Frumos castel Tirolul! Bun, solid castel Tirolul!

Adunaţi în anticameră, seniorii îl auziră pe împărat cântând înăuntru cu voce limpede şi tare.

— Intonează cântece ca regele David în faţa chivotului legii! spuse episcopul de Augsburg.

Împăratul, însă, în camera lui, singur, privea ţara albă, scăldată în lumină, se bătea cu palmele peste coapse, cânta mici cuplete vesele, grosolane şi îndrăzneţe, aşa cum se cântau prin crâşmele satelor sale bavareze.

Peste două zile, împăratul însuşi celebră căsătoria margrafului Ludovic cu ducesa Margareta. Spre marea mânie a ţării şi a întregii Europe. După încă o zi, în oraşul Meran, îi învesti pe tinerii căsătoriţi cu Carintia şi Tirolul. Era înveşmântat cu hlamida imperială. Conrad de Teck ţinea spada imperiului, Arnold de Massenhausen, sceptrul, seniorul de Krauss, globul imperial. Margareta era încărcată cu podoabe, veşmintele şedeau ţepene pe ea, cusute de sus până jos cu nestemate, arăta de-a dreptul înlemnită şi lipsită de

viaţă.

În castelul de la Viena, Albrecht cel Olog şi Ioan de Boemia purtau o lungă convorbire. Felul în care Ludovic de Wittelsbach pusese mâna pe Tirol îi apropiase din nou pe luxemburghez şi Habsburg. Împăratul, omul ăsta fără ruşine, furase nu numai Tirolul, ci îşi investise fiul şi cu Carintia, pe care o stăpânea Habsburgul şi pe care împăratul însuşi îl ajutase pe acesta s-o cucerească. Cei doi principi erau mai puţin miraţi şi furioşi din cauza obrăzniciei, cât mai ales din pricina unei asemenea nebunii a lui Ludovic de Wittelsbach.

Albrecht luase toate măsurile trebuitoare, ca să-şi apere Carintia. Principele cel olog îndeplinise în Carintia încă o dată, el însuşi, tradiţionalele ceremonii de înscăunare, deşi lui îi erau de două ori împovărătoare; o făcuse, spre a-şi asigura popularitatea.

Ioan de Luxemburg cel orb avea mai multă fantezie şi planuri de perspectivă mai largi. Acest Tirol, cel mai frumos fruct pe care-l culesese pentru sine neobrăzatul şi necioplitul Ludovic de Wittelsbach, purta în miezul lui un vierme. Ologul Albrecht, cu îmbrăcămintea şi pieptănătura cam neîngrijite, se uita cu interes, cu o uşoară şi silnică admiraţie la regele cel orb, care sta în faţa lui dârz, elegant şi foarte îngrijit şi-şi dezvăluia cu înlesnire, dar precaut planurile neguroase şi îndrăzneţe. Nu, împăratul nu se va bucura multă vreme de noua lui ţară. El, Ioan, e în fond un om împăciuitor. Până acum i s-a împotrivit lui Ludovic când a fost necesar, când i-au cerut-o interesele, dar fără ură şi patimă. De aci înainte va fi altfel. E plin până-n gât de scârbă şi mânie din pricina acestui ultim renghi grosolan, ordinar, a acestei lăcomii şi obrăznicii prostesc de arogante, faţă de el şi de alţii. Mânia cavalerului şi a aventurierului se dezlănţuise împotriva micului târgoveţ.

Noul papă, Clement al VI-lea, care nu era un teoretician ca răposatul Benedict, nu, ci un principe, şi senior, şi politician strălucit, cunoscător în ale lumii, se afla în strânsă prietenie cu el şi cu fiul său Carol, era profesorul şi confidentul cel mai apropiat al lui Carol. Căsătoria lui Ludovic a trezit

pretutindeni indignarea împotriva împăratului. Dacă noul papă va porunci acum să se rostească de pe toate amvoanele excomunicarea şi interdictul împotriva împăratului, o asemenea afurisenie nu va fi luată drept o măsură politică, ci va fi încuviinţată din toată inima de creştinătatea întreagă. Principii electori, oraşele, poporul se vor opune împăratului, asta i-au şi spus-o cei din suită. Dacă, apoi, fiul său Carol va fi ales, cu ajutorul Avignonului, rege roman, el, Ioan, poate pune pe picioare o ligă de nebiruit împotriva lui Ludovic.

Albrecht îşi freca în neştire obrazul prost bărbierit, asculta pe gânduri expunerea celuilalt. Acestea erau planuri cu temelii mai solide decât proiectele obişnuite ale luxemburghezului; dar ele însemnau trecerea la atac, o luptă inevitabilă. El, Albrecht, nu avea nici un chef să se amestece în treaba asta. Nu mai era tânăr, se cuminţise, scotea sabia numai când nu se putea altfel.

Şi aşa şedeau împreună, cei doi puternici principi, care stăpâneau mai mult de jumătate din Europa centrală; orbul trăgea de olog, dar nu-l putea convinge să primească decât o alianţă defensivă.

Apoi, când întrevederea luă sfârşit, Ioan se întinse, se ridică să plece, pipăi, orbul, de-a lungul pereţilor, dar nu găsi uşa. Albrecht ar fi putut să-i spună unde e, dar nu şedea în puterea lui, a ologului, să-l ajute pe cel ce bâjbâia. Amândoi râseră atunci mult şi din toată inima, până când cineva din suită deschise de afară uşa.

Mari nenorociri se abătură asupra ţării din munţi, pedeapsa lui Dumnezeu, fiindcă ducesa îşi bătuse joc cu atâta grosolănie de sfânta taină a căsătoriei.

— Plăgile Egiptului! strigară partizanii papii, de-a latul întregii Europe.

— Plăgile Egiptului! murmură îngălbenit poporul, care începu să geamă, să-şi bată pieptul, să postească.

Mai întâi, ca o nouă pedeapsă pentru păcatele oamenilor, se rupseră zăgazurile cerului, se porni un al doilea potop.

— *Vai vouă! Vărsătorul revarsă ploi deucalionice*[30]! cită abatele Ioan de Viktring pe un latin din vechime.

Ca şi când toate fluviile Europei s-ar fi revărsat peste ţară, copaci, sate, livezi, oameni fură luaţi la vale, Innul căra cu sine poduri, turnuri, case, ţinutul Etschului, aflat mai jos, părea un lac, de la Neumankt la ogoarele de sub Tramin se mergea cu barca.

În acelaşi an, pârjoluri cumplite, izbucnite unul după altul, nimiciră oraşele Meran, Innsbruck, Neumarkt. Dar ceea ce fu lucrul cel mai îngrozitor şi cel mai ciudat, care îi înlemni pe oamenii din popor, fură uriaşele stoluri de lăcuste ce pustiiră în aceeaşi vară ţara. Veniră din răsărit.

După ce lăsară golaşe Ungaria, Polonia, Boemia, Moravia, Austria, Bavaria, Lombardia, se năpustiră asupra înfloritorului Tirol. Zburau în stoluri atât de dese, că nu se mai zărea soarele. Zburau ziua şi noaptea, şi totuşi, ca să parcurgă la vale malul Etschului, avură nevoie de douăzeci şi şapte de zile.

Norodul îngrozit târa în procesiuni statuile de sfinţi, se ruga, înălţa mâinile spre cer. Parohul de la Kaltern dădu în judecată gângăniile, care fură osândite de o curte cu juri, printr-o sentinţă legală, în toată forma, le anatemiză din amvon. Erau nişte lăcuste uriaşe, cu dinţi sclipitori ca pietrele preţioase, astfel că femeile îşi împodobiră cu ei îmbrăcămintea. Stolurile care devastară ţinutul Innului erau de două ori ciudate. Conducătorii, cu puţine alte lăcuste, soseau cu o zi înainte, căutau locurile potrivite pentru grosul stolului. Plecau apoi în formaţii, cu o disciplină militară. Rodeau tufe şi copaci, rodeau toată verdeaţa, paiele, grăunţele, meiul, butucii, tulpinile. Când în cele din urmă îşi luau zborul, pământul era negru şi cenuşiu, ca ars.

2.

Ducesa Margareta călătorea prin pasul Arlberg. La Sankt Anton, printre oamenii din popor care căscau gura se afla o fetiţă de unsprezece-doisprezece ani, cu mama ei. În timp ce trecea alaiul, copila strigă cu însufleţire, în gura mare:

— Mamă! Mamă! Care e milostiva doamnă ducesă? Aia lungă şi uscată, sau ailaltă, botoasă?

Mama, o femeie tânără, vânjoasă, plăcută la înfăţişare, rânji, se făcu roşie, o lovi pe fată:

— Ţine-ţi fleanca, purcico!

Oamenii din jur făcură haz, copila începu să zbiere, vorba ei trecu din gură în gură. Zbură de-a lungul şi de-a latul ţării, zbură mai departe, iar în curând toată creştinătatea n-o mai numi pe ducesa cea urâtă decât Botoasa. Margareta auzi de asta şi acceptă porecla cu o anumită intenţie liniştită şi amară. Cum să-şi numească noul ei castel? Bruneck? Neugrafenburg? îi spuse castelul Botoasa.

Margraful Ludovic şedea împreună cu prietenul său, ducele Conrad de Teck, având în faţă socoteli şi zapise. Tânărul, rigidul margraf confrunta cu chibzuială cifrele şi realitatea; masivul duce de Teck, ceva mai în vârstă, cu o înfăţişare militărească, îl asculta atent. Era în armură, nemişcat, în timp ce margraful nu se putea stăpâni să nu dea cu pumnul în masă, peste hârtiile care foşneau.

Chipul său hotărât, slab, dur, cu ochi albaştri lipsiţi de strălucire, cu pielea oacheşă, tăbăcită de vânt, cu părul blond cam rar, mai scurt decât cerea moda, cu mustaţa blondă, arăta supărat şi foarte iritat. Întotdeauna i-a socotit pe baronii tirolezi drept nişte jefuitori vicleni şi înşelători. Totuşi nu se aşteptase ca şi sub stăpânirea lui să îndrăznească a săvârşi pe faţă asemenea rapturi neobrăzate, să vâre în buzunarele lor, ca de la sine înţeles şi cu un aer nevinovat, nu jumătate, ci nouă zecimi din veniturile ce i se cuvin lui, iar, la depunerea socotelilor nici măcar să se ostenească a ascunde toate acestea. Asta-i o culme a lăcomiei neruşinate. Baronii au ştiut

să fie prevăzători. Şi-au asigurat dinainte amnistia pentru infracţiunile în administraţie şi nici nu pot fi controlaţi decât pe ascuns, iar cum toţi sunt înrudiţi între ei, un asemenea control rămâne doar formal.

Masivul Conrad de Teck, cu o înfăţişare militărească şi cu obrazul ras, îl lăsă pe margraf să spună tot ce-avea pe inimă. Apoi zise:

— Pune-le mâna-n piept! Acorduri, amnistie – fleacuri! Ia-l pe unul de guler! Lasă-i pe ăilalţi să reclame, să protesteze! Când or vedea că n-ajung la nici un rezultat, or să se domesticească numaidecât.

Cu un zâmbet reţinut, margraful îi întinse prietenului său un petic de hârtie: ordinul de arestare împotriva lui Volkmar de Bürgstall. Dar hârtia nu era semnată.

— Sunt sigur că tata n-ar face-o, spuse el. Poate să iasă al naibii de prost. N-am pe ce mă sprijini.

Conrad de Teck îl privi cu ochii lui căprui-întunecaţi şi zise scrâşnind:

— Asigură-ţi o acoperire.

Ludovic îi întoarse privirea, sună din clopoţel, porunci:

— Doamna ducesă.

Până să vină Margareta, cei doi bărbaţi rămaseră tăcuţi. Ludovic n-avea nici o taină faţă de prietenul său; acesta ştia bine cum stau lucrurile între el şi Margareta. Stăteau aşa, că din neîncrederea şi antipatia de la început crescuse o camaraderie rece, dar binevoitoare. Margareta era deşteaptă, nu încerca să i se vâre în suflet, nu făcea pe sentimentala şi nu-i cerea nici lui aşa ceva. O astfel de comportare se potrivea foarte bine cu Ludovic; felul său de a fi, rigid şi sobru, era singura atitudine din partea unui bărbat care în anii aceştia n-o scotea din sărite pe Margareta. Ludovic se obişnui pe încetul cu ciudata ei amorţeală, ca şi cu urâţenia ei, iar asta se întâmplă fără nici o notă de dispreţ, chiar dacă şi el, ca toată lumea, o numea pe Margareta, de-o pildă când vorbea cu Conrad, Botoasa.

Trecu un răstimp, până să vină Margareta. Fiindcă nu apărea niciodată altfel decât în îmbrăcămintea fastuoasă de

ducesă. Purta o rochie grea, din stofă cafenie, împodobită cu mult aur, obrazul ei părea o mască din pricina fardurilor şi a pudrei, chiar şi mâinile îi erau fardate. Margraful îi puse înainte documentele, îi arătă în câteva cuvinte cât e de îndestulător, mai ales materialul împotriva lui Volkmar de Burgstall. Margareta văzu aievea în faţa ochilor pe posomorâtul, vânjosul Volkmar, îi văzu lăcomia făţişă şi brutală înscrisă pe chip. Omul acesta pusese mâna lui grosolană pe ce putuse, îl împinsese înainte, în lupta împotriva luxemburghezului, pe tânărul Rottenburg, pe veselul şi nevinovatul Albert, iar el însuşi se ascunsese, laş şi perfid, în colţurile scârboase, ca de pivniţă, ale castelului său. Sub crusta de fard, obrazul ducesei rămase încremenit şi fără expresie.

— Arestaţi-l! spuse.

Chiar şi Conrad de Teck o privi cu surprindere:

— Sunteţi o femeie curajoasă, doamnă ducesă!

— De vreme ce aceasta vă e dorinţa, zise margraful, compatrioţii dumneavoastră vor trebui să stea liniştiţi, când o voi îndeplini.

O rugă să semneze şi dânsa ordinul de arestare. Margareta semnă.

Burgravul Volkmar fu arestat, i se deschise un proces. Un asemenea procedeu împotriva celui dintâi nobil al ţării făcu mare vâlvă. Baronii, tremurând fiecare pentru el însuşi, se strânseră cot la cot; la miazăzi tună şi fulgeră episcopul de Trient, la apus, episcopul de Cuera. Conrad de Teck, în seama căruia fusese lăsat prizonierul, nu dădu nici un pas înapoi. Învinuiri, confiscarea bunurilor, interogatorii, torturi. La pronunţarea sentinţei nu se mai ajunse. Burgravul muri mai înainte, în temniţă, pe neaşteptate. Ţara murmură, vru să se revolte, dar nu îndrăzni, se plecă, tăcu.

Când auzi vestea morţii subite a lui Volkmar, Margareta tocmai se afla în faţa mesei de toaletă. Domnişoara de Rottenburg, care-i pieptăna părul, începu să gâfâie, să tremure, pieptenele îi scăpă din mână.

— Continuă! zise Margareta, şi vocea ei plină, gravă era

indiferentă şi neşovăielnică.

Ducesa privea din loggia castelului Schenna peste ţara scăldată în soare. Iacob de Schenna sta în faţa ei. Deasupra capetelor lor, pe pereţi, păşeau cavalerii în haine pestriţe.

Era plăcut să asculte vocea ostenită, înţeleaptă a lui Schenna. Frazele lui limpezi, rostite fără nici un patetism, i se păreau o baie caldă. Margraful voise să-l atragă în serviciul său. Totuşi domnul de Schenna lăsase demnităţile diplomatice, lanţurile de aur ale onorurilor, fraţilor săi Petermann şi Estlein; el însuşi era, firește, oricând gata să dea un sfat, dar o slujbă nu-şi lua.

Vorbea despre margraf, ca în multe alte rânduri.

— Nu, spuse el, arătând spre cavalerii zugrăviţi pe pereţi, nu are nimic din însuşirile acestora. Când vede o pădure, nu se gândeşte la vreun monstru care şi-ar putea avea sălaşul acolo, nici la vreo doamnă pe care o stăpâneşte vreun uriaş şi pe care ar trebui s-o scape. El chibzuieşte cât de mare este preţul lemnelor pădurii, dacă face să transporte lemnul în cel mai apropiat oraş, ca să dea acolo avânt construirii de case. Piticii, margraful nu i-a văzut niciodată; nici nu se vor mai reîntoarce, câtă vreme va domni el. Nici nu se va lupta în arenă ca regele Ioan. Nu se va lăuda niciodată că a luat parte la optsprezece sau la douăzeci de turnire victorioase într-un an, că are armura cea mai la modă, că a fost de cât mai multe ori la Paris. Dar se va îngriji ca numele să-i apară rareori în corespondenţa lui *messer* Artese din Florenţa, ca neguţătorii să-şi poată face transporturile în siguranţă, ca în oraş să fie înscăunată o ocârmuire solidă şi de bună-credinţă.

Stăruia asupra temei lui favorite. Vechile timpuri s-au dus. Cavalerismul şi moravurile cavalereşti nu mai au preţ, ceea ce a mai rămas din ele astăzi e doar maimuţăreală. Nu mai poţi să-ţi iei pur şi simplu lumea în cap şi să te baţi cu unul sau cu altul; te umflă numaidecât zbirii, în timpurile acestea sarbede nu mai puteai să câştigi avere şi onoare cu aventurile. O fi fost poate mai frumos pe vremuri, mai multă culoare, mai multă cinste. Dar lumea a devenit mai complicată. În locul castelului

a apărut oraşul, în locul inşilor puternici, organizaţia. Dacă un cavaler rătăcitor ar cere adăpost, mâncare şi băutură, i s-ar pretinde – Cristoase Dumnezeule! – plată. Nu acestui cavaler îi aparţine viitorul, ci târgoveţului, nu armei, ci mărfii, banului. Colinde pământul, cât de măreţi, domni ca regele Ioan; ceea ce săvârşeau ei era lipsit de trăinicie. Trăinicie aveau micile, potolitele, grijuliile bresle, preocupate de câştiguri, din oraşe; acestea construiau încet de tot, construiau cu teamă, dar construiau bucăţică cu bucăţică, puneau piatră peste piatră, fără întrerupere.

Margareta era convinsă de adevărul acestor spuse. Nu le trăise, adânc şi îngrozitor, ea însăşi? Ce era iubirea? Ce erau aventurile? Îl zdrobeau pe om, îl făceau praf şi pulbere, lăsau în urma lor răni şi pustiu. Gânduri, pe care le gândise şi mai înainte, se orânduiau mai bine, deveneau concrete, i se amestecau în sânge. Urâţenia ei era un dar, era îndrumarul prin care Dumnezeu îi arăta calea cea bună. Cavalerismul, aventurile, acestea erau spuma multicoloră de deasupra, erau aparenţa. Îndatorirea ei era să clădească pentru viitor. Oraşe, negoţ şi meşteşuguri, şosele bune, ordine şi lege. Îndatorirea ei nu erau sărbătorile, călătoriile, dragostea îndatorirea ei era politica plină de chibzuială şi calmă.

Felul de a fi al margrafului se potrivea întru totul cu asemenea principii. Margareta recunoştea, ştia, simţea cât era el de mărginit şi pedant. Dar îi preţuia destoinicia, putea să aibă încredere în el, se obişnuise cu însuşirile sale cum te obişnuieşti cu ceva prietenos, de care anevoie te-ai putea lipsi. Soţii erau mult împreună, mâncau împreună, dormeau împreună. Lucrau împreună. Între ei domnea buna înţelegere. Gândurile lor se împleteau. Margareta era aceea care lua iniţiativa, dar aşa ca să nu se bage de seamă, astfel că nu se putea deosebi cine conducea şi cine era condus. Adesea, în convorbirile lui cu Conrad de Teck, mangraful spunea, recunoscând meritele soţiei lui:

— Da, nevastă-mea, Botoasa.

Totuşi, Margareta rămase închisă în sine, crusta în care se învelise nu putea fi înlăturată, toate acestea, firește, cu

păstrarea unei desăvârşite şi probe politeţi. În al doilea an al căsniciei sale, ducesa rămase grea. Datorită acestei împrejurări, felul ei de a fi deveni mai deschis, vocea plină, gravă, suna mai cald, dar înstrăinarea şi rigiditatea nu o părăsiră cu totul. Rămase departe de orice dorinţe vii şi exaltate, cumpătată, fără porniri de voluptate. Văzu că pruncul, o fetiţă, nu era nici frumos, nici urât. Avea fruntea energică şi colţuroasă a tatălui şi – slavă Domnului! – gura tot a lui, nu a ei. Se îngriji de copil cu devotament matern, îndeplinindu-şi îndatoririle în chip desăvârşit, dar fără afecţiune.

Papa luă braţul margrafului Carol de Moravia-Luxemburg într-al său şi-l purtă pe principe, plin de ardoare şi vorbindu-i, încolo şi încoace, prin încăperea confortabilă. Afară, deasupra albului oraş Avignon ardea un soare luminos şi puternic. În palatul papal domnea o umbră plăcută şi nu era prea cald. Clement al VI-lea, cu faţa brună, energică, foarte arătoasă, ale cărei contururi erau subliniate de umbrele albăstrui ale bărbii rase, nutrea sentimente de gingaşă şi părintească grijă faţă de tânărul principe, pupilul lui cel mai luminat la minte. Carol prevestise că dânsul va purta tiara papală, el că principele îşi va pune pe creştet coroana de împărat roman.

Da, şi acum se ajunsese aici. Ludovic de Wittelbach, ursul ăsta bădăran, cu prea mare lăcomie şi-a pus laba pe toate prăzile. Cu ultima halcă, Tirolul, trebuie să se înece şi să moară sufocat. Principii electori, oraşele din Imperiul roman n-au decât să se pună la adăpost, cu şi mai mare prudentă şi mârşăvie, faţă de controlul curiei papale; duhoarea împuţită care răzbate din treaba asta cu Tirolul le înţeapă tuturor nasul în asemenea măsură, încât nimeni n-ar putea rămâne alături de uzurpatorul Ludovic de Bavaria. Da, acum n-are decât să se umilească împăratul Ludovic de Wittelsbach. Smerit, scâncea în faţa scaunului papal, îşi recunoştea lungul izvod al ticăloşiilor, era gata să-l semneze şi să facă act de supunere. Clement zâmbi, îşi strânse mai tare învăţăcelul pe după umeri. Bavarezul venea prea târziu. El, Clement, şi pronunţase în faţa

consistoriului solemn marea excomunicare bisericească, după cum apucase să ceară colegiului principilor electori să aleagă un nou rege. Dacă iubitul său elev Carol de Luxemburg pleacă mâine spre Rin, la Rhense, unde are loc alegerea, se poate încredinţa; papa a făcut totul, prin binecuvântări şi afurisenii, ca profeţia în legătură cu coroana imperială să se împlinească.

Câteva zile mai târziu, majoritatea principilor electori îşi dădeau votul pentru Carol de Luxemburg. Din cei cinci principi care l-au ales, cel dintâi era tatăl său, al doilea era unchiul său, al treilea un episcop fără eparhie şi seniorie, al patrulea şi al cincilea oameni cumpăraţi cu aur greu.

După ce preşedintele colegiului, arhiepiscopul Balduin de Trier, îi aduse la cunoştinţă rezultatul votului, Carol primi îmbrăţişarea tatălui său şi urările de noroc ale principilor electori. Trimise apoi un curier grabnic la papă. În sfârşit, după aceea, singur, bărbatul înalt, uscăţiv, întinse braţele, respiră adânc. Era rege german ales, în curând împărat roman. Nu semăna cu tatăl său, orbul, cavalerul. Nu va căuta să strălucească şi să împrăştie în vânt ceea ce obţinea. Va păstra, va stăpâni ceea ce are. Nu semăna, însă, nici cu bavarezul, încetul, pedantul, burghezul. În el se reuneau cetatea şi oraşul, asta era: militar şi gospodar. Să smulgi doar teritorii, ce măreţie e în asta? E cu mult mai de seamă să le cultivi, să le frământi. Să clădeşti biserici, să întemeiezi oraşe, să strângi recolte, să sprijini arta, ştiinţa. Să strângi şi să cultivi totul: ţări, oraşe, titluri, castele, învăţaţi, relicve, obiecte de artă. Era oare înfumurat? Era lacom? Nu, în aceasta stau îndatoririle sale de principe, chibzuite şi recunoscute de toată lumea. Bărbatul uscăţiv, vânjos, se aşează la masa de scris. Aşternu câteva directive, schiţă o schemă, un canon al guvernării sale. Notă ştiinţific virtuţile pe care voia să le pună în practică, apoi cerinţe, planuri. Le puse în ordine: numărul unu, doi, trei. Lucră astfel multe ore, până târziu în noapte.

După o vreme părăsi cele scrise. Nu se ascundea totuşi aici niţică îngâmfare? Era un om cucernic, îngâmfarea e păcat. Se va pocăi. Începu să adune cu patimă relicve: spini din cununa lui Cristos, veşminte, ţeste, braţe de sfinţi. Din Pavia i se

oferiră rămăşiţele sfântului Veit. Sfântul era mult prea scump. Spre pocăinţă, deşi i se cerea un preţ neruşinat de mare, va cumpăra totuşi relicvele.

În faţa Margaretei şedea un om mărunt, gras, zdrenţăros; era foarte umil, vorbea gutural, cloncănind. Se numea Mendel Hirsdi. Era evreu, în timpul prigoanei puse la cale de fraţii Armleder fugise din Bavaria la Regensburg, şi acolo fusese luat sub protecţie de oraş. Din cele o sută douăzeci şi şapte de comunităţi evreieşti măcelărite atunci el era unul dintre puţinii supravieţuitori. Acum avea un salvconduct al împăratului şi, din prevedere, şi unul din partea contraregelui Carol.

Ducesa nu văzuse niciodată de aproape un evreu în carne şi oase. Îl cerceta deci cu atenţie şi cam cu silă pe bărbatul gras, care, îmbrăcat în caftan cafeniu şi cu pălărie ascuţită, se zbuciuma în faţa ei, tremurând repede, hârâind din gât, ţopăind caraghios. Aşa arată deci naţia asta blestemată de Dumnezeu, care-l ucisese pe Fiul Domnului, batjocorea sfânta împărtăşanie, chinuia îngrozitor copii nevinovaţi. A auzit adesea despre oamenii ăştia străini, dezgustători, şi nu de mult, cu prilejul ultimelor măcelăriri ale evreilor, a stat de vorbă amănunţit despre toate astea cu abatele Ioan de Viktring. Stareţul nici nu aprobase, nici nu condamnase prigoanele. Asupra poporului lovit cădea blestemul străvechi pe care şi-l chemase asupră-i el însuşi: „*Cadă sângele lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri*!” Abatele ridicase din umeri şi citase un clasic din vechime: „*Vai mie, nefericitul! Mult mă tem, căci multe rele am făptuit*!”

Margareta găsea încheierea asta cam simplistă. Fireşte un om care combătea astfel o prigoană împotriva evreilor, acţiona poate împins de zelul de a-l sluji pe Dumnezeu. Poate. Sigur era, însă, că el câştiga mult din asta. Căci exista oare un mijloc mai bun de a se descotorosi de creditorii evrei decât acela de a-i ucide? De ce, dacă era folositor şi potrivit ca ei să fie nimiciţi, tocmai cei mai înţelepţi stăpânitori bisericeşti şi lumeşti interveneau în favoarea lor? Legile lui Frederic al II-

lea de Hohenstaufen, bulele lui Inocenţiu al IV-lea dovedeau o cu totul altă concepţie decât a acestui de treabă abate. Iar Clement, care domnea acum – era duşmanul ei, dar al naibii de deştept – de ce îi apăra cu atâta hotărâre prin bule şi legi straşnice?

Margareta se uita la omuleţul care se istovea în faţa ei. Mendel îi povestea despre întâmplările jalnice prin care trecuse. Cum oamenii de-un neam cu el fuseseră înghesuiţi în casele lor de rugăciune şi arşi de vii, cum alţii fuseseră vârâţi în saci îngreuiaţi cu pietre şi înecaţi, nenorociţii, în Rin, cum fuseseră schilodiţi, torturaţi, sugrumaţi, cum femeile au fost batjocorite în faţa bărbaţilor legaţi de ţăruşi, cum copiii străpunşi cu suliţa erau atârnaţi ca nişte steaguri la ferestrele caselor aprinse. Povesti toate acestea pe nerăsuflate, cu multe amănunte înduioşătoare, gesticulând; cuvintele lui pline de culoare, lălăite, se rostogoleau unul peste altul, el zâmbea dezvinovăţindu-se, acuzând, resemnat, amesteca în povestire fraze glumeţe, invoca pe Dumnezeu, îşi răsucea nervos, în fuioare, barba spălăcită, îşi legăna capul. Ducesa îl asculta în tăcere; într-un colţ şedea, adus de spate, domnul de Schenna, cu ţinuta lui urâtă, privind cu atenţie la omuleţul atât de însufleţit şi caraghios.

Mendel Hirsch o rugă pe ducesă să-i îngăduie a se stabili la Bozen. Plecase spre coreligionarii săi din Livorno. Dar acum, când oraşele şi pieţele Tirolului înfloreau, i-a dat prin cap că aici ar fi un teren mai bun, mai nefolosit.

— Negoţ de tranzit, preamilostivă ducesă! spuse el. Negoţ de tranzit! Târguri! Pieţe! Pe-aici trec marile şosele dinspre Lombardia către Germania, dinspre ţările slave către cele romane. De ce să fie Trientul, Bozen, Riva, Hall, Innsbrudk, Sterzing, Meran mai rele decât Augsburg, Strassburg?

Episcopii de Brixen şi Trient s-au şi arătat gata să acorde evreilor protecţia lor şi privilegii. Cu milostiva îngăduinţă princiară va face ca negoţul să propăşească aici repede. Să intre în ţară bani, bani mulţi, bani grei. Dispune de capital îndestulător. Îşi oferă serviciile cu mai multă dărnicie decât domnii din Veneţia şi Florenţa. Va exporta vin, ulei, lemn; va

importa mătase, blănuri, spade, lână spaniolă, giuvaeruri, aurărie maură; din răsăritul slav, va aduce piei şi, înainte de toate, chiar robi. De-aşa ceva nu e nevoie aici? Sunt destui ţărani şerbi? Nu? Bine, nu. Dar sticlă, de aşa ceva e trebuinţă, sticlă siciliană, el are legături excelente. Şi de postav vopsit e nevoie. Şi de scorţişoară; piper, mirodenii. Va aduce de toate. Numai să i se îngăduie s-o facă.

Margareta îi spuse că va lua în considerare cererea lui. După ce Mendel plecă, ea chibzui împreună cu Schenna. Acestuia îi plăceau mult proiectele evreului. Desigur că trebuie să i se dea îngăduinţa, să se caute a-l reţine aici. Asta e epoca cea nouă, asta readuce viaţă în ţară. La turnir, domnul Mendel Hirsch n-ar face desigur o figură frumoasă; baronii, chiar şi târgoveţii vor încrunta sprâncenele. Dar tocmai din pricina înfumurării lor trândave, omul ăsta iute şi vioi trebuie vârât în cuibul norodului atât de leneş.

Şi astfel, evreul Mendel Hirsch sosi la Bozen. Veni cu o droaie de fii, fiice, gineri, nurori, nepoţi, cu trei sugaci şi o bunică bătrână cât veacul, care mormăia mereu. Toată liota asta mişună pe străzile Bozenului, cu ochi migdalaţi, cu picioare sprintene, gălăgioasă, privind casele colorate şi arătoase, zidurile, porţile, pieţele, oamenii, evaluând, apreciind în gura mare, cu vorbe şi gesturi repezi.

Nu se poate spune că cetăţenii din Bozen l-au primit chiar cu însufleţire pe evreul Mendel Hirsch. Mai mult chiar, a fost mai întâi nevoie de somaţia severă a margrafului – care, ca şi tatăl său, împăratul, îi socotea pe evrei drept un neam folositor statului şi-i ocrotea – pentru ca să-i dea nimic mai mult decât adăpost. Şi chiar şi apoi îl tratară cât se poate de grosolan şi bănuitor, îşi chemau copiii de pe uliţele pe care trecea, îşi ştergeau mânecile când îl atingeau, îi strigau înjurături şi batjocuri, aruncau după el cu noroi. Bărbatul gras şi vioi se făcea că nu aude nimic, se curăţa când îl mânjeau, surâdea, îşi pieptăna barba cu degetele. Dacă se purta cineva prea urât cu el, îşi legăna capul şi făcea: „Ei! ei!” Rămânea mereu tot atât de umil, se reîntorcea acolo de unde fusese alungat. Îşi cumpără o casă, încă una, a treia. Soseau pentru el

mărfuri, se strângeau în grămezi, mărfuri străine, frumoase, în cantităţi cum nu se mai văzuseră, şi nu prea scumpe. Cumpăra ceea ce i se oferea, preţăluia repede, sigur, avea întotdeauna bani, plătea pe loc. Neguţătorii localnici se uitau chiorâş, ceilalţi orăşeni se obişnuiră cu evreul, îl mai înjurau încă, dar mai mult din deprindere, nu din convingere.

Când Mendel Hirsch avea mărfuri noi deosebit de frumoase, postavuri, blănuri, giuvaeruri, le aducea mai întâi ducesei şi domnului de Schenna. Amândoi şedeau de vorbă cu plăcere cu omul acesta umblat prin lume, care cunoştea bine drumurile, mărfurile, oamenii, stările de lucruri şi le privea dintr-un unghi de vedere cu totul altul, neobişnuit. Când într-o convorbire serioasă i se adresau vorbe umflate, făcea o mutră acră; pentru cavalerism, turnire, steaguri şi alte lucruri asemănătoare nutrea un dispreţ blajin şi surâzător, de care Schenna îşi dădu seama şi se înveseli. Mendel spunea: „De ce să tot zăngăni ca să-ţi faci dreptate? Las-o niţel mai ieftin şi te descurci.” În faţa lăncilor, suliţelor, armurilor devenea nervos şi sperios. Odată, când îşi vestise sosirea la ducesă, nu mai veni la castel, fiindcă pe drum se aflau mulţi ostaşi.

— E laş, spuse Margareta.

— Fireşte, vorbi Schenna. Dacă ar purta spadă, s-ar tăia singur. Dar el colindă neînsoţit şi fără arme în mijlocul unui popor care-l urăşte, şi armura lui nu-i decât salvconductul margrafului.

Margareta află că Mendel citea seară de seară din jerpelitele lui cărţi ebraice, că-şi învăţa copiii cele scrise acolo. Auzi despre ciudatele lui obiceiuri, despre şalul şi despre filacteriile lui folosite ca să se roage, despre alte feluri de mâncare. Îi ceru amănunte. Politicos şi hotărât, el refuză să răspundă. Asta îi plăcu ducesei. Mendel era urât şi altfel decât ceilalţi oameni. Parcă ar fi fost învelit într-o crustă. Ea era Botoasa, el era jidovul.

În timpul săptămânii, evreii îşi făceau negoţul din zorii zilei până târziu în noapte. Nici o afacere nu era pentru ei prea neînsemnată, aşteptau ore întregi, neobosiţi, pentru orice. Se umileau cât se poate, se-ncovoiau, nu se apărau dacă se

repezea cineva după ei, dacă erau scuipaţi. Dar de vineri seara se închideau în casele lor, şi în timpul sabatului nu se mai mişcau pentru nimeni, fie şi seniorii cei mai mari, chiar dacă era vorba de cel mai de seamă negoţ. Norodul se-ngrămădea în faţa uşilor lor încuiate, rostind ameninţător: „Ăştia fac vrăji şi meştereli afurisite. Farmece, solomonii nelegiuite şi blestemate!” Evreii nu luau în seamă ameninţările, ţineau uşile şi ferestrele bine închise.

În aceste zile, Mendel Hirsch obişnuia să aprindă sărbătoreşte multe lumânări, îşi schimba caftanul cafeniu şi pălăria ascuţită cu veşminte frumoase din stofe vechi şi căciuli splendide, nevasta, fetele şi nurorile lui se îmbrăcau şi ele cu rochii scumpe. Apoi, cu vocea lui urâtă, guturală, Mendel cânta psalmi şi rugăciuni, iar copiii cântau cu el. Se plimba încolo şi încoace prin casă, şedea, mânca bine, se bucura cu copiii săi de bogăţia adunată. Citea cu glas tare un verset din Biblie, îl tălmăcea cu isteţime, îl potrivea la întâmplările zilei. Casa strălucea de podoabe, în odăi pluteau miresme scumpe. El punea mâna pe creştetul copiilor, îi binecuvânta, urându-le să ajungă ca Manasse şi Efraim{31}. Se plimba tihnit prin casa lui, îşi pieptăna barba cu degetele, se legăna, zicea: „De sabat, toţi copiii lui Izrael sunt copii de principe”.

Margraful îi spuse Margaretei:

— A fost bine că i-am statornicit pe evrei în ţară. Aduc bani, mişcare, dau vânt la treburi. Însă e cu totul de înţeles că poporul nu poate să-i înghită. Să trăieşti ca Mendel Hirsch ăsta! N-are biserică, n-are religie. E mai rău decât un păgân şi decât vitele cele necuvântătoare.

Domnul de Teck adăugă cu vocea lui scrâşnitoare:

— Cel mai scârbos lucru e că un om ca ăsta nu are nici brumă de demnitate. Cum se mai încovoaie! Cum se mai târăşte pe burtă ca un câine! Ploşniţă! Păduche!

Margareta rămase tăcută. „El e jidovul, gândi, eu sunt Botoasa”.

3.

Regele Ioan cel Orb şedea în odaia ţărănească goală, scundă. Bărbierul îi pieptăna părul şi barba. În ajun fusese o zi copleşitor de fierbinte, dar acum bătea un vânt proaspăt dinspre nord-vest. Era ceasul trei şi jumătate dimineaţa, soarele încă nu răsărise, cerul era senin. În jurul regelui se aflau doi dintre ofiţerii săi, în armură, primul camerier şi adjutant, doi paji. În ciuda celor şaizeci de ani ai săi şi a faptului că era orb, luxemburghezul ţinea foarte mult să poarte arme şi haine fără cusur. Camerierul şi pajii îi frecară pielea albă, scorţoasă, cu parfumuri, îl îmbrăcară ceremonios cu cămaşa, veşmintele de dedesubt, armura de argint.

Regele dormise numai câteva ore, dar era vioi şi în cea mai bună dispoziţie. În faţa lor se afla o dumbravă întinsă, dincolo de care erau englezii. Astăzi aşadar va avea loc, în sfârşit, lupta. N-o să fie o hărţuială oarecare, va fi o mare şi înverşunată bătălie. Pentru englezi e vorba de viaţă şi de moarte.

Bărbatul acesta orb, elegant, aşa cum stă acum aici, spălat, în armură, adulmecând dimineaţa de vară, a uitat toate uşoarele accese de melancolie care-i tulbură uneori nopţile, în ultima vreme, când se gândeşte la viaţa lui trecută ce s-a topit în urmă ca un abur. Ca un animal care, după ce a iernat îndelung în grajd, trage pe nări miresmele primăverii, aşa sorbea el mirosul bătăliei, ce plutea în aerul din juru-i.

Ieşi în faţa casei, îşi luă prânzişorul, glumi cu seniorii. Adia un vânt uşor, proaspăt. Acum se va ivi şi soarele. Tatăl său a fost împărat roman, stăpânitor al întregii creştinătăţi, El, Ioan, lupta acum în solda francezilor; de fapt, n-avea nici un rost să se amestece în marea vrajbă dintre Englitera şi Franţa, a făcut-o numai de dragul luptei. Pe deasupra, a prăpădit banii primiţi din partea Franţei pentru plata oastei, iar acum trebuie să recurgă la stratageme cam jalnice. Dacă te gândeai bine, n-avea nici un rost, dar nici unul, să se amestece în toate astea.

Şi ce dacă! De-aşa ceva nici nu-i mai pasă acum. Acum se

va avânta în bătălie. Iar asta-i umple sufletul de mulţumire.

I se întinseră felii de pâine albă, unt, miere, o cupă cu mied. În jurul lui zumzăiau albine. Mângâie părul moale al pajilor.

A risipit banii de soldă. Zâmbi. Ei bine, dacă fiul său Carol e astăzi rege german, acea soldă şi-a adus cu folos partea. Carol nu trebuie s-o ştie. Poate că bănuieşte ceva, dar de ştiut nu trebuie să ştie. E-atât de cinstit. Chiar prea. Lui, regelui Ioan, îi e dragă Franţa, i-a adus multe şi bune servicii Franţei, iar acum simte că banii folosiţi pentru altceva vor fi din belşug înlocuiţi. Se scutură, se întinse, întrebă dacă a răsărit soarele.

Săriră cu toţii pe cai, porniră la drum. Trecură printr-o dumbravă întinsă; dincolo, pe o câmpie largă, prăfoasă se afla duşmanul. Oamenii nu-şi coborâseră încă vizierele; cântau păsări, ramurile mângâiau obrajii, mirosea a frunze. Era frumos să trăieşti, era frumos să călăreşti în zori prin pădure, iar dincolo de copaci se afla duşmanul. Ah, iată, păsările au amuţit. Zăngănit, strigăte, bubuituri, cai care tropăie, bat cu copitele, trompete cu sunet ascuţit, praf, mult praf. Ajunseseră la sfârşitul pădurii. Regele şi seniorii săi struniră caii.

— Cum merge bătălia? întrebă el cu aţâţarea jucătorului pătimaş.

Seniorii trebuiau să-i descrie toate mişcările luptei. El comanda, azvârlea trupe aici, dincolo. Dar strategia orbului rămânea fatal teoretică, ofiţerii, fără multă vorbă, îi corectau ordinele după bunul lor plac sau, pur şi simplu, nu le executau. Praful plutea în nori deşi deasupra câmpiei, se aşeza, cenuşiu, gros, pe paie, ierburi, spice, pe cai şi armuri. Bătălia se desfăcuse în nenumărate grupuri care se izbeau cu înverşunare. Acum bătrânul rege nu mai putu fi ţinut pe loc. Simţea oare că ordinele sale erau vorbe-n vânt, primite cu supunere, apoi neluate-n seamă? Deodată se înălţă în şa, bidiviul său murg se ridică în două picioare, necheză, regele domină nechezatul cu un ascuţit chiot de bucurie, se avântă înainte. Ofiţerii încercară să-l oprească, pajii se repeziră, zeloşi şi înfierbântaţi, în faţa lui. Deşi stânjenit astfel, ajunse

în miezul învălmăşelii, podoabele, armura lui scumpă atraseră privirile duşmanilor. Fu încercuit, scos de-ai lui din încercuire, iarăşi înconjurat. Îndeosebi doi cavaleri scoţieni, băieţi tineri, oameni fără căpătâi, fuseseră ispitiţi de podoabele şi platoşa lui splendidă. Bătrânul rege vorbea, striga, râdea, împungea cu spada în juru-i. Fusese despărţit de ofiţerii săi, lângă el nu se mai ţineau decât pajii. Vorbea glumind, înverşunat, înflăcărând, cinic, adresându-se bălaiului şi gingaşului Jehan, preferatul său. Băiatul fusese doborât, era mort, dar regele orb continua să-i vorbească. În cele din urmă, calul rănit îl azvârli din şa, îl făcu una cu pământul. Duşmanii se repeziră asupra lui, îi smulseră coiful şi viziera, îi zdrobiră ţeasta. Acum zăcea mut şi jalnic în ţărână, bărbatul şi principele cel mai neastâmpărat al vremii sale, cu barba lui elegantă zburlită şi năclăită de sânge, iar cavalerii zdrenţăroşi îi smulgeau platoşa de argint de pe piept, încercau să-i scoată inelul de pe mâna chircită în praf şi, fiindcă inelul nu ieşea, îi tăiară degetul întreg. Apoi lupta urmă mai departe, şi francezii, care se bătuseră de dragul orbului, fără sens şi fără ţel, fură spulberaţi şi învinşi.

Regele mort zăcea părăsit. Muscoi albaştri, strălucitori i se aşezau pe faţă.

Carol de Luxemburg, regele german, s-a salvat din acea bătălie rănit. Regele Angliei, căruia îi plăcea să se laude mereu cu felul lui cavaleresc de a purta războiul, îi trimise cadavrul tatălui său cu o suită de onoare. Acum, Carol sta înaintea rămăşiţelor mutilate îngrozitor. Nu-şi iubise niciodată tatăl. Bătrânul risipitor, care-şi făcuse călătoria pe pământ cu ocolişuri dictate de bunul său plac, care se jucase atât de nebuneşte şi ca un fanfaron cu coroanele sale, în loc să le apere şi să le dea tărie, şi-a pus în mare primejdie moştenirea. Cu toate acestea, au fost câştigate pretutindeni drepturi, titluri, ţări. El nu le va împrăştia, nu va căuta să păstreze totul, chiar şi ce e de prisos, numai din îngâmfare, va face un singur mănunchi, va rotunji. Îl vor preocupa numai faptele, nu strălucirea de faţadă. Iată-l acum, zăcând în faţa lui, pe acest

rege Ioan, tatăl său. A fost un cavaler, cel dintâi cavaler al creştinătăţii; a strălucit ca nimeni altul, iar acum zace aici, o grămadă de carne sfârtecată îngrozitor, putrezită. A trăit pentru nimic, a murit pentru nimic. A râs de biserică, de preoţi, de sfinţi şi nu a îngenuncheat lumea sub călcâiul lui, n-a câştigat nici cerul, nici pământul.

— Dormi în pace, tată! Eu voi fi altfel decât tine.

Regele Carol puse să se scoată inima mortului, să i se desprindă cu apă clocotită carnea de pe oase. Transportă osemintele în Luxemburg, patria celui răposat, le înhumă cu mare pompă alături de relicve mult venerate. Apoi, fiindcă Aachenul îşi încuiase porţile, se încoronă la Bonn ca rege german, la Praga ca rege al Boemiei. Acum, după înfrângerea francezilor, împăratul Ludovic socoti că e timpul potrivit să adreseze contraregelui o energică notă de protest. Îi ceru în vorbe umflate să-şi lase aerele şi să i se supună lui, celui mai puternic. Carol îi răspunse în acelaşi stil, comunicându-i că puterea lui nu stă în oşti de războinici, ci în marele aliat: Dumnezeu. Mai înainte, însă, îşi aruncă ochii împrejur după aliaţi pământeşti. Intră în tratative cu Ungaria, cu ologul Albrecht. Carol avea de partea lui legalitatea, titlul, biserica, religia, simpatiile; Ludovic, puterea. Ţările lor aveau hotare comune; amândoi, însă, erau chibzuiţi şi prevăzători, aşa că se feriră ca războiul să izbucnească aici. Carol, inventiv, iscusit, socotea chiar că punctul slab al lui Ludovic de Wittelsbach se află cu totul în altă parte: în Tirol.

Aici, episcopii de Trient şi Cuera, care-l urau pe margraful Ludovic, aţâţaseră şi urziseră necontenit. Baronii feudali, scrâşnind din dinţi din pricina brutalităţii şi a străşniciei în socoteli a margrafului, nu aşteptau decât să-l cheme înapoi pe ducele Ioan. Marii seniori ai oraşelor din Lombardia, Carrara, Visconti, della Scala, Gonzaga, priveau cu adâncă îngrijorare vecinătatea primejdioasă a împăratului Ludovic.

Se trimise o solie la regele Carol. Curieri, mereu mai iuţi. Trupele episcopilor îi stau la dispoziţie, mercenarii lombarzi, contingentele baronilor, de asemenea. Carol se hotărî. O împrejurare mai prielnică decât aceasta nu s-ar putea ivi.

Margraful Ludovic era prins într-un lung război sus, la miazănoapte, în Prusia. N-are decât să-şi câştige faimă în lupta împotriva păgânilor. Oricum, Tirolul nu mai are acum nici oşti, nici stăpân.

În sufletul lui Carol se aprinse o scânteie din duhul aventuros al tatălui său. Porni în taină, însoţit de trei oameni de credinţă, cu toţii travestiţi în neguţători ce călătoreau cu paşapoarte lombarde. Călători pe un ger năprasnic, urmând cărările de munte acoperite de zăpadă. Sosi pe neaşteptate la Trient. Slujbă mare în dom. Carol, în hlamida împărătească. Fireşte, cu însemnele trebuitoare, globul imperial, sceptrul, spada, din păcate doar imitaţii; pe cele adevărate le păzea cu străşnicie Ludovic de Wittelsbach, Clopote, fum de tămâie. *Gloria in excelsis*{32} cântă cu vocea lui fanatică întunecatul episcop Nicolae, cântară băieţii din cor. Carol primi defilarea: trupele episcopului Nicolae, ale oraşelor italiene, ale episcopului de Cuera, ale patriarhului de Aquileia, ale multor baroni din Tirolul de miazăzi, ale fratelui său Ioan, cel însetat de răzbunare. Porni în campanie cu forţe mari, luă Bozenul, luă Meranul. Îşi aşeză tabără puternică aproape de tot în faţa castelului Tirol.

Aici, Margareta se afla singură, fiind nevoită să hotărască de capul ei. Margraful şi Conrad de Teck erau departe, în Prusia. Comandanţii inferiori şovăiau, făceau obiecţii, iar dacă erau întrebaţi: poate fi apărată cetatea? Dumnezeule, hotărârea trebuia iarăşi s-o ia Margareta. Cercul asediatorilor se închidea mereu mai aproape şi mai strâns.

Margareta se plimba stăpânită de o linişte plină de groază. Soţul ei Ioan, puiul ăsta viclean de lup, a stat cândva în faţa porţilor încuiate, iar ea nu i-a îngăduit să intre. Acum venea să-şi deschidă calea cu războinici înarmaţi, şi cu oşti, şi cu toată pohfala{33} războiului. De bine de rău, ea se ridicase din dezastru, adunase laolaltă sfărâmăturile, îşi construise o nouă căsnicie, îşi pusese oarecum în ordine şi-şi înjghebase ţara şi viaţa. Nu era în toate astea nimic mare, frumos, luminos. Era o bucăţică de viaţă mizerabilă şi istovită, o cârpeală ici, o înnădităură acolo, dincolo ştirbitură şi renunţare. Dar era totuşi

un câştig frântura aceasta salvată din noroi şi din nimicnicie, îngrădită, pusă în siguranţă. Iar acum voiau să i-o răpească ticăloşiile ce veneau asupră-i pentru a doua oară! Oh, o să le arate ea acestui umil şi perfid Carol şi acestui Ioan, lup crud, tupilat la pândă.

Margareta ştia că totul e să poată rezista primele zile. Nu avea trupe numeroase, însă erau de încredere. Organiză ea însăşi apărarea. Nu era laşă, nu se gândi nici o clipă că se expune – şi toţi văzură asta. Voinţa, energia ei pilduitoare şi plină de prevedere se transmiseră asupra garnizoanei. Cele dintâi asalturi fură respinse prompt şi fără mari pierderi; printre trupele castelului domnea o anumită voioşie înverşunată; ostaşii o priveau pe Margareta cu încredere şi admiraţie. „*Botoasa noastră*!” spuneau ei.

Printre ofiţeri se găsea un bavarez, un bărbat tânăr, urât, un albinos, Conrad de Frauenberg. Ceilalţi îl ocoleau, din pricina felului său de a fi; era nesociabil, obraznic, ursuz. Margaretei îi plăcu tocmai de aceea. Îi transmise comanda apărării, se înţelegea bine cu el. Ceea ce altora li se părea doar aroganţă ursuză, ei îi apărea ca decizie şi vigoare în vorbă şi deprinderi. La rândul său, Conrad de Frauenberg îi lăuda energia şi dispoziţiile, în cuvinte insolente, zgârcite, orăcăite.

Asediatorii deveniră de la o zi la alta mai descurajaţi. Era limpede: ţara putea fi cucerită doar în zbor, sau de loc. Acum zăceau acolo, în faţa unei piedici neaşteptate, asediau o femeie, pe urâta, dispreţuita ducesă, Botoasa, nu se mai putea înainta un pas. Carol înghiţea în sec din pricina obstacolului neprevăzut, îşi muşca buzele, se înăbuşea. Era de neînţeles ca oastea lui straşnic înarmată să se dea bătută în faţa acestor ziduri. De unde îşi lua puterea femeia aceasta, Botoasa asta în fond caraghioasă? Carol era adânc neliniştit, se ruga, îşi cerceta conştiinţa. La Trient i se arătase un deget al sfântului Nicolaus. Voise să cumpere relicva cea scumpă – o mână a sfântului o avea mai de mult – dar degetul nu-i fu dat. Nu putuse rezista ispitei, îşi scosese repede şi hotărât cuţitul şi tăiase o bucată din deget, luând-o cu sine. Poate prin asta îl supărase pe sfânt, poate că sfântul îndepărtase norocul de

steagurile sale şi-l trecuse de partea duşmancei. Carol trimise înapoi fărâma de os, cu o lungă scrisoare prolixă{34} prin care îţi cerea iertare.

Numai că asta n-a fost de nici un folos, pocăinţa lui a venit prea târziu. Margraful era aproape. Dacă s-ar fi primit lupta, se ivea marea primejdie ca drumul de întoarcere spre Italia să le fie tăiat. Carol ridică asediul castelului Tirol. Se retrase către sud, amărât şi furios. Ioan chelălăia, baronii italieni făceau spume la gură. Drumul lui Carol fu jaf, pârjol, pustiire. În cenuşă Meranul, în cenuşă Bozenul, pretutindeni în ţinutul Etschului ogoarele fură pustiite, viile retezate, casele distruse.

În timpul acesta, margraful pătrunse cu zornăit de armuri în castelul Tirol. O îmbrăţişă pe Margareta furtunos, din inimă. Niciodată nu o privise cu atâta drag. Ea, ea singură salvase Tirolul.

— Botoasa noastră! spuse margraful către Conrad de Teck, bătând-o pe ducesă pe umăr. Botoasa noastră!

Conrad de Teck folosi prilejul ca să umilească nobilimea băştinaşă, smulgându-i ultima fărâmă de putere. Margareta simţi toată grozăvia cumplită a măsurilor sale. Totuşi îi îngădui să acţioneze, nu făcu niciodată vreo obiecţie. De când salvase Tirolul pentru Ludovic de Wittelsbach se simţea legată afectuos şi profund de el. Se simţea una cu ţara, propria ei bunăstare fizică cerea ca ţara să fie administrată după principiile margrafului: nobilimea îngenuncheată, oraşele şi târgoveţii în plină prosperitate. Încet îşi ridică fruntea, laolaltă cu ţara eliberată de apăsarea baronilor.

Locuia în castelul ei, Botoasa. Îşi deschidea inima, dragostea ei se revărsa asupra ţării. Avea acum trei copii, două fete şi un băiat, pe Meinhard. Le purta de grijă cu devotament, dar nu avea cu ei nimic comun. Carnea şi sângele său era ţara. Râurile, văile, oraşele, castelele ţării erau trup din trupul ei. Vântul din munţii ei îi erau respiraţia, râurile arterele.

Odată, pe la prânz, plecă să se plimbe singură pe malul râului Passer, se aşeză sub stânci, să se odihnească, aţipi.

Deodată, o trezi o voce subţire, venită ca din adâncuri:

— Lăudat fie Domnul, doamnă ducesă! Tresări, văzu o arătare mărunţică, mică de tot, cu păr şi barbă lungă, stând într-o crăpătură de stâncă, doar numai o clipă, deoarece numaidecât se retrase, ploconindu-se de mai multe ori, cu mişcări repezi, încrezătoare, caraghioase. Un pitic! Piticii se reîntorseseră în ţară! Piticii, care veneau numai atunci când se simţeau în siguranţă, care se arătau numai adevăratului suveran, au putut fi văzuţi de ea. Acum era într-adevăr stăpâna ţării din munţi.

5.

La Ala în timp ce baronii Azzo şi Marcabrun de Lizzana tratau cu un cleric de la episcopia Trientului, fratele mai mare, domnul Azzo, şovăi la mijlocul unei fraze; faţa i se făcu galbenă, vânătă, căzu la podea. La subsuori, pe pântece, pe coapse îi apărură umflături negre, purulente, mari cât oul. Horcăia, nu-şi mai veni în fire, muri după câteva ore. Canonicul din Trient, îngrozit, se întoarse în goana calului acasă. Aşadar iat-o, era aici, ciuma. Pătrunsese şi în ţara din munţi. Nu fusese o minciună că la Verona patru-cinci se şi prăbuşiseră morţi. Iar acum moartea neagră se afla deci în munţi. De-aci înainte îndură-se Domnul de noi!

Ciuma venise încoace din Răsărit. Făcu ravagii mai întâi pe malurile lacului, apoi pătrunse înăuntrul ţării. Ucidea în câteva zile, adesea în ore. La Neapole, la Montpellier muriră două treimi din populaţie. La Marsilia se prăpădiră episcopul cu tot capitulul canonicilor, toţi monahii predicatori şi minoriţi. Ţinuturi întinse fură pustiite. Corăbii mari, cu trei rânduri de vâsle rătăceau rămase la voia întâmplării pe mare, încărcate cu mărfuri, fiindcă tot echipajul murise. Îngrozitor îşi revărsă ciuma furia în Avignon. Căzură la pământ cardinalii, cu veşmintele fastuoase mânjite de puroiul umflăturilor sparte. Papa se închise în încăperea cea mai îndepărtată a palatului, nu îngăduia nimănui să intre la el, întreţinea ziua întreagă un foc mare, în care ardea plante aromatice şi mirodenii ce curăţau aerul. La Praga, în trezoreria boltită din castelul său, între obiecte de aur, ciudăţenii, relicve, sta ghemuit Carol, regele german, postea, se ruga.

Înfiorător izbucni ciuma în văile Tirolului. Dintre locuitorii oraşului Wipptal rămase în viaţa doar o treime, dintre călugării mănăstirii foarte populate de la Marienberg, supravieţuită numai Wyso, stareţul, preotul Rudolf, un frate mirean şi fratele Goswin, cronicarul. Erau văi în care din şase oameni unul singur scăpă cu viaţă. Fiindcă răsuflarea şi aburul

respiraţiei, hainele şi uneltele transmiteau boala, oamenii fugeau cu duşmănie şi bănuială unul de altul, prietenul îşi părăsea prietenul, logodnica pe cel drag, copiii pe părinţi. Bolnavii îşi dădeau sufletul horcăind fără să primească sfintele taine, prin oraşe multe case rămăseseră goale, cu toate lucrurile înăuntru, dar nimeni nu cuteza să pătrundă în ele; nu se mai citeau slujbe, nu mai aveau loc procese. Doctorii îngăimau fel de fel de păreri, dar nu putură în cele din urmă să ajungă la alta decât aceea că aşa era voia lui Dumnezeu. O mână de ajutor nu erau în stare să dea. Oamenii, nebuni de spaimă, îşi chinuiau trupul ajunând, biciuindu-se, femeile se grupau în ligi de surori, se puneau la cale procesiuni de flagelaţi, apăreau exaltaţi şi profeţi. Alţii se purtau ca nebunii, se dădeau pradă lăcomiei, desfrâului, exceselor. Fraţii flagelaţi, cu trupurile scheletice, însângerate, întâlneau bălţate convoaie de nebuni de carnaval beţi.

Dintre cei trei copii ai Margaretei rămase în viaţă doar fiul, Meinhard, fetiţele muriră. Leşurile micuţelor zăceau umflate îngrozitor, cu enorme buboaie negre. Margareta gândea: „Acum sunt şi ele urâte, ca mine”.

N-avea timp să cugete mai mult la asta. Lucra, umbla de colo-colo, fără teamă, cu capul limpede, liniştită. În zăpăceala nemaipomenită puţine dintre poruncile ei erau urmate, dar şi astea prost; totuşi, ţinea ţara în mai multă orânduială şi ascultare decât puteau s-o facă în disoluţia generală alte stăpâniri. Când apoi ciuma se domoli, ducesa strânse numaidecât frâul, potrivi administraţia ţării la noile împrejurări, care, datorită depopulării, îngăduiau o mişcare mai largă şi mai liberă. Preîntâmpină risipirea numeroaselor bunuri rămase fără stăpân şi, cu acest prilej, ştiu să pună mâna, ieftin, dar nu într-un mod necuviincios pe multe moşii şi posesiuni.

Messer Artese era foarte ocupat, venise un timp prielnic pentru el. Pretutindeni în lume, case şi alte bunuri imobiliare, drepturi şi privilegii reveniseră unor moştenitori care nu ştiau ce să facă cu ele. *Messer* Artese cumpăra, lua cu japca. În Tirol, însă, se lovi de rezistenţă. Legi care-i legau mâinile,

dreptul de preempţiune rezervat curţii şi autorităţilor, clauze riguroase. Se duse la castelul Taufers şi, în faţa doamnei Agnès, izbucni spumegând de furie. Şmecherul ăsta de Mendel era vinovat de toate! Ăsta îl împiedica în afaceri pe dânsul, bunul bancher creştin. Ăsta îi punea beţe-n roate, el scornise toate clauzele şi piedicele neruşinate, diavolesc de viclene.

Agnès îl lăsă pe florentin să-şi verse năduful, îl ascultă în tăcere, privindu-l ţintă cu ochii ei albaştri adânci. Apoi începu să povestească ea, cu vocea-i indiferentă şi provocatoare. Călătorise pe Rin. În numeroase oraşe de-acolo evreii fuseseră prinşi şi arşi de vii. Fiindcă ei dezlănţuiseră ciuma, ei azvârliseră otravă în fântâni. Ştia asta precis. La Zofingen se şi găsise otravă. La Basel a fost de faţă când evreii fuseseră duşi pe o insulă din mijlocul Rinului, zăvorâţi într-o casă de lemn şi arşi acolo. Zbierau îngrozitor, iar duhoarea a plutit în aer încă multă vreme. Bine le-a făcut. Fiindcă ei, blestemaţii, erau cu adevărat vinovaţi de ciumă. Ologul Albrecht al Austriei, episcopul din Mainz şi Botoasa îşi protejau, fireşte, jidovii. Agnès rosti încet, cu nepăsare, cu ochii aţintiţi mereu asupra florentinului:

— Ocârmuirile vor fi având desigur temeiurile lor.

Messer Artese o ascultă, nu răspunse nimic. Se întoarse, cu treburile neduse la capăt, în Florenţa lui.

Peste scurtă vreme, din Italia se prelinse în văile Tirolului, ca o mâzgă otrăvită, mai întâi bănuiala, apoi convingerea sigură că evreii aduc ciuma. Ciuma nu piere atâta vreme cât aceştia vor fi îngăduiţi în ţara. Începură să se adune grupuri de oameni. Aţâţări, ameninţări.

În timpul acesta, evreii băteau drumurile, îşi vedeau de treburi. Erau multe afaceri, afaceri mari, aveau straşnic de lucru. Scundul Mendel Hirsch alerga, se agita, gâjâia, numeroşii lui copii alergau şi ei, cu ochii lor migdalaţi, dându-şi importanţă, ba chiar şi bunica tare bătrână, care mormăia într-una, reveni la viaţă, întreba vorbind cu greu şi lălăind: „Cum merg afacerile?” Mergeau minunat, slavă Domnului. Ciuma era în scădere, har Domnului. Era multă treabă, să faci negoţ, să cumperi, să mijloceşti, să închei contracte. Peste

numai câteva săptămâni, dac-o vrea Dumnezeu, se va putea ţine din nou la Bozen primul târg mare. Milostiva doamnă ducesă – Domnul s-o ocrotească – avea nevoie de Mendel pretutindeni.

Între timp, aţâţarea se lăţea mereu mai mult, primejdioasă, arătându-şi colţii, absurdă, de la o zi la alta mai neagră. Evreii ştiau ce va să zică asta. Aşa se petrecuseră lucrurile şi cu doisprezece ani înainte, când izbucniseră măcelurile puse la cale de fraţii Armleder. Acum venea dinspre miazăzi-apus. În zadar se împotrivi, cu propria-i persoană şi cu bulele, papa, înţeleptul, bunul Clement, cunoscător în ale lumii, în zadar atrase atenţia că evreii fuseseră atinşi de ciumă la fel ca toţi ceilalţi: atunci cum ar fi putut-o pricinui ei? Ceea ce i-a dus la pieire n-au fost fântânile otrăvite, ci bunurile lor şi poliţele datornicilor. Evreii fură ucişi şi jefuiţi în Burgundia, pe Rin, în Olanda, în Lombardia, în Polonia. În douăsprezece, douăzeci, o sută, două sute de comunităţi. Evreii din Tirol aşteptau. Posteau, se rugau. Aici nu era nevoie să se aducă plocoane grase autorităţilor. Se ştia că ducesa îi va apăra atât cât îi va sta în putinţă. De asemenea, că margraful le era binevoitor ca şi părintele lui, împăratul, care sprijinise oraşele şi negoţul, care ţinuse mereu mâna asupra lor. Dar se mai văzuse că împotriva norodului scos din fire, stârnit de pofta de sânge şi aur, nici un împărat şi nici un papă nu avea vreo putere. Evreilor nu le rămânea altceva decât să aştepte, să se roage, să-şi vadă de afaceri.

Şi-apoi, deodată şi în aceeaşi zi, răbufni. La Riva, la Rovereto, la Trient, la Bozen. La Riva, evreii fură înecaţi în lac, la Rovereto îi azvârliră cu mare veselie şi larmă de pe o stâncă, la Trient fură arşi de vii. La Bozen, oamenii se îngrijiră mai mult de prădăciuni, iar uciderile fură puse la cale în neorânduială. S-a lucrat fără metodă, aşa că bunica bătrâna care mormăia necontenit, una dintre nurori şi unul dintre copiii mici rămaseră în viaţă.

Margraful nu putu să-şi apere evreii din München; la Hall şi Innsbruck se puse cu energie între ei şi mulţimea pornită pe violenţe. El era de partea dreptăţii şi a justiţiei. Când ajungea

prea târziu şi nu găsea decât morţi, avea cel puţin grijă să-i alunge pe făptaşi şi să le smulgă prăzile. Ucigaşii trăgeau puţine foloase. În numele celor ucişi, seniorii bavarezi şi şvabi cereau înapoierea datoriilor pe seama margrafului, cu mult mai multă străşnicie decât ar fi putut-o face evreii înşişi. Se amestecă şi regele Carol. El ceru de la oraşele ai cărei evrei fuseseră ucişi, şi chiar de la margraf, o parte din moştenirea celor omorâti. Începu o tocmeală aprigă.

Îndată ce auzi de prigoane, Margareta alergă la Bozen înspăimântată, în toată graba. Sosi în timpul nopţii. La lumina pâlpâitoare a torţelor văzu casa devastată ca de o haită de fiare, văzu încăperile mici, pe care le ştia pline de fel de fel de nimicuri plăcute, goale, pustiite, murdărite. Văzu leşurile fiicelor, fiilor, ginerilor, nurorile, liota de copii cu ochi vioi, migdalaţi, unele sfârtecate şi ciumpăvite îngrozitor, altele chiar fără răni vădite. Toţi oamenii aceştia zăceau acolo foarte liniştiţi, şi foarte liniştit zăcea şi Mendel Hirsch. Purta un şal de rugăciune şi filacteriile la braţ şi pe frunte; pe corpul lui nu se zărea nici o rană, în lumina faclelor părea că zâmbeşte, umil, dar îşi păstra înfăţişarea de om serios, vrednic, blajin, deştept. Margareta se gândea că îndată îl va vedea clătinându-şi capul şi-l va auzi spunând cu vocea lui gâjâită că totul nu-i chiar aşa de rău cum pare, că totul e foarte simplu, oamenii nu sunt răi, au fost doar aţâţaţi, pe deasupra sunt şi niţel cam grei de cap; ar trebui numai să li se vorbească domol, cu blândeţe. Dar Mendel Hirsch nu spuse nimic, nu se zbuciumă ca de obicei şi rămase foarte liniştit. A avut cele mai bune intenţii, desigur faţă de el mai ales, dar şi faţă de ea şi de ţară, şi a fost deştept şi de ispravă şi a adus mari foloase ţării, dragilor ei oraşe. Acum l-au ucis, cu grosolănie, fără nici un rost, bestial. La urma urmelor de ce? rosti întrebarea, răstindu-se la unul din cei de faţă.

— Păi doar a adus ciuma! spuse omul sfios, prosteşte, cu un aer de încăpăţânare.

Încet, într-un colţ, orăcăia copilaşul salvat; femeia, foarte gătită, încercă să-l adoarmă cântându-i cu voce urâtă, spartă; bunica mormăia în felul ei. Margareta se apropie, ridică mâna

să mângâie pruncul. Se simţi trudită, nenorocită. În lumina torţei îşi văzu mâna; era mare, informă, cu pielea pământie, gălbuie; uitase să se fardeze.

La München, într-una din vastele încăperi ale noii reşedinţe, pe care tatăl său o începuse iar el o construise cu râvnă mai departe, margraful Ludovic o privea cu ochi reci pe baroana de Taufers, Agnès de Flavon, aşezată în faţa lui. Baroana îi cerea învoirea să vândă anumite părţi din senioria ei. Cumpărător era un localnic. Dar în umbră pândea *messer* Artese. Margraful n-o putea suferi pe Agnès; auzise multe lucruri neplăcute despre neorânduiala din gospodăria ei; chipul lui slab, smead, cu mustaţa scurtă, blondă, rămase ferecat, ochii cenuşii, sfredelitori, priveau cu neîncredere.

Agnès îi simţea foarte bine atitudinea ostilă, dar nu făcu de loc pe jignita. Unduia în faţa lui, îl privea cu ochii adânci, intens albaştri, zâmbea cu buzele subţiri, foarte roşii pe chipu-i alb, era feminină, veselă, amabilă fără exagerare. Cu prudenţă, folosindu-şi experienţa, îl ispitea, făcând niţel haz de ursuzenia lui.

Margraful o privea. Cu adevarat, oamenii au nedreptăţit-o mult. Prietenii lui cereau fiecărei femei să stea vârâtă până-n gât în treburile gospodăriei, să se ţină de coada slugilor, să vadă de bucătărie şi rufărie. Agnès era însă, neîndoielnic, o femeiuşcă gingaşă. Fiecare fibră a ei era delicată şi graţioasă, şi totuşi vânjoasă şi plină de putere. Se despărţi de ea cu mai multă curtenie decât îi arătase la venire. O pofti la el pentru o a doua oară.

Se uită lung în urma ei. Se gândea la Margareta. Ducesa rămăsese din nou grea. Da, frumoasă nu era. Dacă o aveai pe cealaltă alături, iar apoi ţi se ducea gândul la dânsa – putea să te-apuce groaza. Dar avea cap, Botoasa noastră. Oamenii o stimau. Însă nu le era dragă. Pe cealaltă, când se arăta, o primeau cu urale.

Acum muriseră cele două fetiţe. În popor se zicea: „*Pedeapsa lui Dumnezeu*.” Vina era a lui, fireşte! Fiindcă papa ar fi vrut mai bine să vadă Tirolul în mâna preferatului său Carol, căsătoria lui Ludovic nu fusese recunoscută de biserică,

pruncii săi rămâneau nişte bastarzi. Clopotele nu puteau să bată, iar de foc, inundaţii, lăcuste, molime el era vinovat.

Ce nebuni! Ce măgari! Ce tâmpiţi! Era oare atât de plăcut să fii soţul Margaretei? Multă vreme nici nu mai băgase de seamă cum arată. Acum, deodată, îl izbi iar urâţenia ei. Cu o femeie atât de slută, ajunsese batjocura Europei. Era un mare principe şi senior, cel mai puternic bărbat al Germaniei. Oraşe şi ţinuturi rodnice înfloreau acolo unde mângâia mâna lui; se prăbuşeau în ruină când îşi revărsa asupra lor furia. Nu i-a fost uşor să ajungă aici. A muncit, zi şi noapte, cu conştiinţa cea mai curată. N-a cunoscut altă teamă, decât pe aceea de Dumnezeu. Şi-a făcut datoria, cu trudă, greu, zi de zi. Şi cu ce se alegea din toate astea? Era batjocura Europei.

Jos, Agnès se suia în litieră. În juru-i se adunase poporul, cu capetele goale, minunându-se. Dacă ar fi ea în locul Botoasei, oamenii n-ar mai spune: pedeapsa lui Dumnezeu, nici la lăcuste, nici la molimă.

Oare Agnès nu se uita în sus? Margraful se întoarse repede, ca un şcolar vinovat prins asupra faptului.

Câteva săptămâni mai târziu, Margareta născu un copil mort. Margraful se întunecă, deveni mai rece faţă de ea. Nu, căsătoria lui nu era binecuvântată. Acum îşi punea toate speranţele în singuru-i fiu, Meinhard, un băiat indolent, gras, neînzestrat, bolnăvicios, care nu părea să semene de loc cu bunicul Ludovic, ci mai curând cu bunicul dinspre mamă, bunul rege Henric.

Margareta se întoarse la treburile ei după numai o săptămână. Lucra cu aceeaşi sârguinţă şi conştiinciozitate. Totuşi bucuria pe care i-o dăduse până atunci munca pierise. Oraşele nu-i mai erau dragi. Evreul cel mărunţel şi de ispravă, care adusese aici viaţă de pretutindeni, fusese ucis, copiii născuţi de ea erau morţi. Oriunde punea mâna, totul se prăbuşea. Nimic nu se înjgheba, nimic nu înflorea. Margraful? Un senior care-şi făcea datoria, dar cu sufletul sterp. Fiul ei? Un băiat de duzină, dolofan, prostănac. Ce-i mai rămânea?

În vremea asta se simţi mereu mai apropiată de Conrad de Frauenberg. Bărbatul acesta urât, cu ochii roşii, părul blond

aproape alb, era al cincilea din cei şase fii ai seniorului de Frauenberg, un cavaler bavarez nu prea fălos, care însă îşi câştigase merite într-o luptă, mai de demult, în slujba împăratului Ludovic. În felul acesta, Conrad ajunsese pe când era încă un băieţaş camerier la curtea bavareză, apoi făcuse parte din suita margrafului la venirea lui în Tirol, unde rămăsese multă vreme în umbră ca ofiţer subaltern. Urâţenia şi felul său de a fi, aspru, morocănos, acru îl însinguraseră; nu avea altă perspectivă decât de a rămâne un ostaş sub comanda altora, până când brava şi curajoasa lui comportare în timpul asedierii castelului Tirol îl scoase la lumină.

Margareta îl împodobi pe urâtul şi asprul Frauenberg cu tot ceea ce mai dăinuia în sufletul ei ca fantezie, sete de culoare, pitoresc, aventură, cu toate resturile „frumoaselor vremuri de odinioară”, cum le numea seniorul de Schenna. Albinosul cu bot lătăreţ de broască şi voce scârţâitoare, cu mâini scurte şi grosolane, îi apărea ca un fel de prinţ din poveste. Era aidoma cu ea; cu siguranţă că exteriorul lui necioplit ascundea un suflet gingaş, simţitor. Vârât într-un astfel de înveliş, nu puteai decât să devii grosolan şi brutal. Sărmanul, singuraticul, neînţelesul! Ducesa se purtă cu el deosebit de prieteneşte şi matern.

Umilit de toţi în tinereţe, Frauenberg se deprinsese cu o izolare rece şi aspră. Ştia cât e de slut; socotea firesc ca toţi să-l împungă. Dacă ar ajunge pe o treaptă mai înaltă, i-ar călca şi el pe ceilalţi în picioare. Nu credea în nimic pe lumea asta. Bani, putere, avere, plăcere, acestea erau ţelul tuturor oamenilor, setea de bani, setea de avere, desfrâul erau impulsurile ce-i mânau. Nu exista nici răsplată, nici pedeapsă, nici dreptate, nici virtute. Toată viaţa n-avea nici un sens. Erau dibaci sau nătângi, în rest noroc sau nenoroc. După părerea lui, adevărul era rostit de cântecul acela care preamărea, realist şi cu convingere, şapte lucruri ce meritau a fi dorite şi slăvite. Să mănânci zdravăn era primul, să bei vârtos, al doilea, să te uşurezi de ce-ai mâncat, al treilea, de ce-ai băut, al patrulea, să te culci cu o femeie, al cincilea, să te scalzi, al şaselea, dar al şaptelea şi cel mai frumos era să

dormi.

Când ducesa îi arătă deschis interesul ei, Conrad de Frauenberg nu se îndoi nici o clipă că interesul acesta ar fi altceva decât poftă trupească. De altfel, nici nu era de mirare ca sluta să-l aleagă tocmai pe el, urâtul. Se hotărî; era calculat şi realist. Îşi spusese de mult că, fiind al cincilea fiu şi având un astfel de chip, îi va fi cu neputinţă să ajungă departe. Însă nu încetase niciodată, viclean, dur şi gata de salt, să stea la pândă cu ochii în patru. Acum i se ivea o răsplată magnifică. Era un noroc nemaipomenit că zgripţuroaicei ăsteia pocite i se aprinseseră călcâiele după el. Va trage toate foloasele.

Îşi dădu drumul la gură în faţa ordonanţei, îşi arătă fără ruşine bucuria, lăudând-o cu vorbe dezmăţate pe Botoasa şi poftele ei. Cât era de zgârie-brânză, îl cinsti pe flăcău cu o cană de vin bun. La lumina unei lumânări, numai el şi ordonanţa, chefui toată noaptea. Îşi răcni cântecul despre cele şapte lucruri vrednice de dorit. Orăcăi că va şti el să se folosească de Botoasa asta. Apoi se întinse cu voluptate, să doarmă. Da, ăsta era lucrul cel mai frumos de pe lume. Îşi simţea mădularele îndurerate de trudă. Îşi trosni încheieturile. Deschise botul lătăreţ. Se răsuci pe partea cealaltă, căscă de plăcere. Adormi.

Cu viclenie şi prudenţă, dar fără a sta pe gânduri, porni pe drumul hotărât. Margraful, asta o simţea el, nu-l înghiţea. Nici nu încercă să-i câştige simpatia. În totul nu se pripi de loc. Era însă întotdeauna prezent şi în clipele potrivite, când Margareta se găsea singură, intervenea cu o familiaritate neobrăzată. În felul acesta puse mâna pe castele, seniorii, protectorate, jurisdicţii, deveni în cele din urmă majordom al curţii. Nimeni, nici chiar el însuşi nu şi-ar fi prevăzut o asemenea ascensiune. Înghiţea totul, cu impertinenţă şi lăcomie, rânjind. Ca majordom al curţii rămase ceea ce fusese şi ca ofiţer inferior. Nu respecta pe nimeni şi nimic, nu credea în nimic altceva decât în putere, bani, plăceri.

Margareta îşi anina de el, ca şi mai înainte, toate visurile. Înfăţişarea hidoasă îl făcea omul ales, îl înrudea cu ea. Trebuia, trebuia neapărat ca în acest bulgăre de carne turtit şi

scârbos să se ascundă un suflet. De la el la ea nu răzbătea însă nici o vibraţie; singura legătură dintre ei se reducea cel mult la un rânjet scârbavnic, cu gura până la urechi, de o familiaritate greţoasă. Margareta nu-şi dădea seama de acest pustiu sufletesc, sau îl tâlcuia prin resemnarea lui amară, prin muţenia voită, care ascundea şi tăinuia cu sfioşenie ceea ce era delicat şi nobil în el.

Seniorul de Schenna vedea cum, fără vreun motiv mai adânc, mai mult din nepăsare, Margareta se-ndepărta tot mai mult de margraf şi era împinsă, pe jumătate fără să vrea, spre Frauenberg, care lui îi era profund nesuferit. Îl jignea faptul că Margareta, atât de pretenţioasă când era vorba de oameni, îl alesese tocmai pe acesta ca să şi-l facă, alături de el, al doilea confident. Ce avea el, Schenna, comun cu Frauenberg? Era cu putinţă ca ducesa să pună în aceeaşi oală scepticismul lui rafinat, cultivat, cu goliciunea sufletească grosolană, ordinară şi lipsa de orice credinţă a bavarezului? Vanitatea îi era rănită de faptul că Margareta îi făcuse din Frauenberg un tovarăş în încrederea ei.

Altminteri, domnului de Schenna îi mergea acum foarte bine. Molima îl ocolise. Îi reveniseră unele moşteniri şi folosise timpul de după ciumă ca să-şi desăvârşească şi să-şi rotunjească splendidele-i domenii. Ducea, la castelele lui, o viaţă tihnită de om subţire, între zugrăveli, cărţi, obiecte de artă şi păuni, refuza ca şi mai înainte orice fel de slujbă, îşi plimba, voios şi meditativ, privirile peste întinsele lui livezi, ogoare, podgorii, devenea de la o zi la alta mai blajin, mai înţelept, se lăsa în voia unei depline odihne interioare, ca un fruct de soi, copt. Abatele Ioan de Viktring, care era acum secretarul ducelui Albrecht şi care ajunsese încetul cu încetul un bătrân nesigur pe picioare, ar fi putut să citeze, în privinţa lui, pe Horaţiu în întregime.

Smulgându-se din liniştea şi mulţumirea lui, ar fi ajutat-o cu plăcere pe Margareta. Încercă mai întâi să reînnoiască legătura dintre ea şi margraf. Pentru a înlesni aceste încercări trebuia slăbită apăsarea ce împovăra căsnicia Margaretei din pricina afuriseniei bisericeşti.

Ducele Ioan, luxemburghezul, se plictisise de mult să fie socotit de biserică un bărbat însurat, în timp ce în realitate era holtei. Prin politica iscusită a fratelui său, poziţia i se îmbunătăţise mult; se gândea să şi-o întărească deplin printr-o nouă căsătorie abilă. Mai întâi însă trebuia să se despartă legal şi în toată forma de Margareta. Îi ceru o întrevedere. Voia să găsească împreună o formulă care, convenabilă amândurora, să nu-l jignească nici pe el, nici pe ea. Interesele lor erau aceleaşi. Asta era vădit, şi Margareta se arătă gata să-l primească.

Astfel apăru Ioan ca oaspete la castelul Tirol. De astă dată, porţile se deschiseră în faţa lui. Tobe, trâmbiţe, dovezi de cinstire. Faţa prelungă a lui Ioan încă arăta ca a unui băietan. O privi pe Margareta cu ochii lui mici, scufundaţi în orbite, fără nici o sfială. Nimeri un ton de ştrengărie ostentativă, o anume camaraderie ironică, pe gustul Margaretei. Se aşezară faţă în faţă, căutară împreună motivări, se bălăbăniră încolo şi-ncoace, chibzuiră, născociră soluţii. Spre mulţumirea amândurora, ajunseră la înţelegere. Ioan – vor spune – se căsătorise cu Margareta, deşi erau rude de gradul al patrulea, fără să ştie de această înrudire. Oricâte osteneli de bună-credinţă şi-au dat amândoi să desăvârşească această căsătorie, n-au izbutit, fără îndoială din pricină că Ioan fusese legat prin vrăji. Întrucât acum Ioan ar dori foarte mult să încheie o căsnicie cu altă femeie şi să-şi perpetueze prealuminata spiţă, îl roagă pe papa să anuleze căsătoria cu Margareta. E neîndoielnic că papa, prieten al casei Luxemburg, va primi favorabil această cerere.

O dată hotărârea luată, Ioan mai fu poftit de Margareta la o gustare. Amândoi erau bine dispuşi.

— N-ai îmbătrânit de loc, pui de lup, spuse ducesa.

— Şi tu – Cristoase, Dumnezeule! – eşti, în ciuda tuturor întâmplărilor, un om de stat, ducesă Botoasa.

Fiecare se simţea, potrivit împrejurărilor, mai tare decât celălalt; lucrurile se încheiaseră cu bine; pe temelia aceasta, găseau relaţiile lor de-a dreptul plăcute. Se despărţiră prieteni, cu o familiaritate reţinută, plină de înţelegere.

6.

Prin moartea celor doi copii ai Margaretei, problema moştenirii în ţara din munţi arăta la fel ca pe vremea bunului rege Henric. Singurul moştenitor al tronului era băiatul Meinhard, a cărui sănătate, rămânea gingaşă şi ale cărui surori muriseră amândouă de mici. Din nou, aşadar, puternicii suverani germani îşi îndreptară privirile spre Tirol, întinseră într-acolo mâini lacome. Casa de Luxemburg îşi rotunjea posesiunile la Rin şi la Vltava, se retrăsese din lupta pentru ţara din miazăzi. Totuşi Wittelsbach şi Habsburg aşteptau prilejul potrivit să ridice pretenţii întemeiate, stăteau cu ochii aţintiţi, pândeau.

Habsburgul mai ales, ologul Albrecht, pregătea un plan de durată, bine înjghebat. El însuşi avea nădejde puţină să-l vadă realizat. Dar ologul, devenit prin lâncezeală mai plin de răutate şi mai înţelept, nu mai lucra de mult pentru un succes imediat, ci de perspectivă îndepărtată. După părerea lui, ori punea mâna pe Tirol, calea către apus, puntea spre posesiunile şvabe, ori renunţa la visul oricărui mare imperiu.

Mai întâi căută să-i câştige pe seniorii din teritoriile episcopale. Trientul şi Cuera trăiseră experienţe triste cu casa de Wittelsbach; erau foarte înclinate să treacă de partea Habsburgului, care le făcea hatâruri. Şi altminteri Albrecht avea ochi dulci şi mâna deschisă pentru toţi seniorii cu influenţă din Tirol. Îi dărui pe Sahenna, pe guvernatorii din Matsch, pe Frauenberg cu titluri, demnităţi, slujbe, care cereau puţină osteneală şi aduceau mulţi bani.

Încercă în toate chipurile să câştige chiar încrederea şi prietenia margrafului. Cu prilejul atacului întreprins de Carol de Luxemburg, nu-i căzuse în coastă, ba chiar mijlocise între el şi acesta. În curând se ajunse atât de departe, încât ologul Albrecht putu să-şi cunune una dintre fete cu micul, dolofanul, indolentul, molâul Meinhard, moştenitorul Tirolului. Pe deasupra, Albrecht, de felul lui foarte strâns la pungă, se arătă întotdeauna darnic cu margraful aflat

necontenit în lipsă de bani şi, astfel, îl aduse într-o dependenţă mereu mai mare.

Apoi, pe neaşteptate, când Ludovic avu odată din nou nevoie de o sumă considerabilă, consilierii financiari ai austriacului declarară că, din păcate, nu mai le e cu putinţă să-l ajute. Vistieria lor e secătuită; ba chiar, spre cea mai mare părere de rău, trebuiau să-i ceară în curând înapoierea sumelor împrumutate mai înainte. Margraful, adânc surprins, aflat într-o strâmtorare ce-l scotea din fire, voi să-i fulgere cu privirea şi să le azvârle cuvinte grele. Se stăpâni însă, îşi muşcă buzele, plecă fără o vorbă.

Se gândi să i se adreseze personal lui Albrecht. Mândria îl împiedică s-o facă. La o a doua întâlnire, consilierii financiari habsburgici declarară cu nevinovăţie consilierilor săi că ar fi găsit un excelent compromis foarte echitabil. Ca ipotecă pentru suma împrumutată mai demult şi pentru aceea cerută acum, margraful să cedeze timp de câţiva ani Austriei administraţia Bavariei de Sus. Prin economiile rezultate din administrarea în comun, mai chibzuită, Albrecht îşi va scoate cu siguranţă în curând suma ce i se datora.

Când sfetnicii săi îi aduseră la cunoştinţă propunerea austriecilor, margrafului îi pieri sângele din obraz. Îi cercetă cu privirea aspră, ascuţită, albastră. Nu, nu zâmbeau. Aveau înfăţişarea unor slujbaşi de bună-credinţă, serioşi. Înghiţi în sec, spuse că va reflecta; se înclină, îi concedie.

Rămase singur, simţindu-se greu lovit. Îşi ridică grumazul masiv. Pretenţia era o neruşinare. Dar Albrecht avea minte ageră, îi arăta prietenie, sigur că nu avusese de gând să-l jignească. Aşadar era vădit că în alt chip nu puteau fi scoşi banii. Urma să-i cedeze veniturile; veniturile nu erau ţara. Totuşi, dacă şeful casei de Wittelsbach trecea unui Habsburg ocârmuirea ţării sale de baştină, asta egala, în ciuda tuturor asigurărilor, cu o pagubă mare, aproape de neîndurat.

Când aduse chestiunea în faţa sfatului său, se arătă nepăsător, liniştit, înfăţişă totul ca şi când n-ar fi avut cine ştie ce însemnătate. Cercetă cu bănuială chipurile seniorilor, să vadă dacă vor cuteza să-şi dezvăluie rânjetul lăuntric. Ah,

dacă ar mai trăi prietenul său, Conrad de Teck! Faţă de el, această neîncredere n-ar fi avut nici un rost. Totul ar fi fost mai uşor de îndurat! Nici un sentimentalism! Spuse în două cuvinte despre ce era vorba. Nu făcu nici o apreciere. Le ceru părerea.

Cel dintâi care luă cuvântul fu Frauenberg. Ca toţi ceilalţi, şi el îşi dădea seama că austriecii îi strângeau cu uşa prin propunerea lor. Puţin îi păsa de Ludovic şi de Albrecht, de Bavaria şi de Tirol sau de Austria. Habsburgul era cel mai bogat şi cel mai isteţ; aşadar probabil că dreptatea se afla de partea lui. Întrucât pe el, pe Frauenberg, l-a cumpărat cu slujbe onorifice şi cu sume uriaşe, trebuie să bage de seamă ca Ludovic să primească propunerea. Dacă însă ar stărui pentru aceasta, Ludovic, care şi aşa nu-l putea suferi, ar deveni bănuitor. Pe de altă parte, fie că era sfătuit să primească sau să respingă propunerea, margrafului nu-i rămânea altceva de făcut decât să semneze, scrâşnind, înţelegerea umilitoare. El, Conrad de Frauenberg, îşi poate aşadar îngădui, fără ca Habsburgul să bage de seamă, gestul hazliu de-a face pe patriotul bavarez, sfătuindu-l pe principe să respingă umilitoarele pretenţii austriece.

Margareta primi cu cea mai mare însufleţire propunerile habsburgice. Vor avea foarte mulţi bani, vor putea, în sfârşit, să achite împovărătoarele datorii rămase încă de pe vremea bunului rege Henric. O dată ce va fi înlăturată povara aceasta, cum vor mai răsufla uşurate iubitele ei oraşe! Dintotdeauna, Bavaria n-a fost pentru ea altceva decât o oarecare anexă. Renunţa cu plăcere la ea de dragul banilor. Învăţase de la Schenna şi de la Mendel Hirsch ce preţ au banii. Ce foloase poate aduce un trup mare cu prea puţin sânge? Acum ţara va avea destul sânge, acum se va însănătoşi. Buna ei ţară! Dragile ei oraşe înfloritoare!

Margraful o ascultă cu chipul întunecat. Acum ieşea foarte bine la iveală cât de puţin îl înţelesese ea dintotdeauna. El era bavarez, un Wittelsbach, fiu de împărat, obişnuit cu stăpânirea lumii, obişnuit să cuprindă în gândul lui ţări întregi. Margareta era tiroleză; acolo unde se terminau munţii

ei, acolo i se închideau şi gândurile. Gândurile i se întindeau doar până la câmpie, nu mai departe. Era fiica unui mic conte tirolez, cu vederi înguste, socotit până la para, meschin. El era întâiul născut al împăratului roman, avea suflet de stăpân, cu perspective largi cât lumea, răspunzător numai faţă de Dumnezeu şi faţă de sine. Nu, între el şi Margareta rămânea doar sluţenia ei.

Luă cuvântul distinsul senior de Schenna. În clipa aceea puţin îi păsa de Ludovic. El era, fireşte, de partea Margaretei, fiind tirolez, nu bavarez. Să înzdrăvenească finanţele ambelor ţări nu era, din păcate, cu putinţă. Se ivea un prilej nimerit, ca nobilul bidiviu bavarez să fie pus, pentru scurtă vreme, la îngrăşat, în grajdul aliatului Habsburg. În felul acesta se căpăta, în sfârşit, ovăzul trebuitor pentru bunul cal tirolez. Ce altă ieşire ar mai fi?

Da, ce altă ieşire să mai existe? Asta era. N-avea nici un rost să se mai pună în lumină, fie cât de limpede, contraargumente. Propunerea Habsburgului trebuia înghiţită. Margraful îşi lăsă în jos capul, încovoind grumazul gros, ameninţător. Mulţumi consilierilor, morocănos, în puţine cuvinte. Spuse că va reflecta asupra părerilor lor. Cu toţii ştiau ce hotărâre va lua.

În cea mai proastă dispoziţie, Ludovic părăsi castelul Tirol, călare, însoţit de o mică suită, şi se îndreptă către miazănoapte, spre München, ca să pună la punct ultimele amănunte, neesenţiale, mai înainte de a trece ţara în seama ocârmuirii habsburgice. O zi tristă de octombrie. Ploaie măruntă, plictisitoare, fără sfârşit. Cu ce se alegea el de la viaţă? Domnea, era un mare principe. Dar mai tot ce avea de făcut, cele mai multe dintre aceste ceremonii solemne, manifestări, ordine scrise erau neplăcute şi-i împovărau sufletul. Să-i treacă Habsburgului administrarea ţării sale strămoşeşti, şi s-o mai facă şi cu surâsul pe buze. Să mai spună şi „bogdaproste!” Scrâşni din dinţi. Parcă vedea ochii uriaşi, de un albastru şters, ai tatălui său aţintiţi asupra lui. Ce-ar fi spus bătrânul despre toate astea?

Acasă, tirolezii se bucurau. Scârbosul de Schenna, cel uns cu toate alifiile, care-şi bătea joc de toate, cu surâsul lui impertinent, reţinut, blajin. Frauenberg, răcanul neobrăzat, care orăcăie despre demnitatea casei de Wittelsbach, despre legătura dintre Wittelsbach şi Bavaria, iar în sufletul lui e plin de-o bucurie batjocoritoare, fiindcă ştie prea bine, ciuperca asta otrăvitoare, că el, Ludovic, va trebui totuşi să înghită hapul. Botoasa, care nu se gândeşte la nimic altceva decât la Tirolul ei şi socoteşte Bavaria lui drept un obiect scos la mezat, arătându-se mulţumită să scape de ea, numai să obţină guldeni şi mărci veroneze. Sluta care a făcut, din el batjocura întregii creştinătăţi! Ce silă îi e de ea! Cum mai stă acolo şi ciuleşte urechile la orăcăitul lui Frauenberg, albinosul, lepădătura! Nevasta lui! Pricipesa lui! Pfui! Botoasa!

Cu adevărat, Dumnezeule, cu ce s-alegea el de la viaţa? N-ar putea oare în drum spre München, mai înainte de a da pe gât băutura cea amară, să facă ceva mai puţin amar? Ce-ar fi dacă s-ar abate, de-o pildă, pe la Taufers, ca să vadă cu ochii lui cum stau lucrurile pe acolo? N-ar pierde prea mult timp; şi-apoi, cu cât va ajunge la München mai târziu, cu atât va fi mai bine.

La Taufers, Agnès nu fu de loc atât de mirată cum se aşteptase el. Da, când straja de la poartă o vestise că vine margraful cu câţiva seniori, răsuflase uşurată, întinsese braţele şi un surâs de satisfacţie îi apăruse pe buzele foarte roşii. Dar pe principe îl primi cu o curtenie calmă, nicidecum cu semne de mare cinste. Chiar şi masa, pe care porunci să i-o pregătească, deşi alcătuită din feluri într-adevăr gustoase şi alese, era departe de acel lux strălucitor despre care vorbeau bârfitorii şi cu care ospătase într-adevăr seniori mai puţini puternici, ca de pildă mărunţii baroni italieni.

Ludovic o privea. Ardeau lumânări, în cămin pâlpâia un foc mic, plutea mireasma plantelor aromatice azvârlite pe cărbuni. Slugile serveau fructe şi dulciuri. Drăgălaşă fiinţă, sfinte Dumnezeule! Nici o mirare că se pălăvrăgea atâta pe seama sa. Dar prea la îndemână nu te simţeai în faţa ei. Conversaţia pe care o întreţinea era domoală, niţel ironică, nu

deschidea portiţa vreunei apropieri. Margraful, bărbat serios şi neîndemânatic, făcu două-trei încercări stângace să-i spună ceva galant. Agnès îl privi liniştită, arătându-se că nu înţelege. Nu, femeia asta era de-a dreptul de gheaţă.

Cu atât mai pe neaşteptate pică a doua zi rugămintea ei, rostită cu nepăsare, de a-i îngădui să se alăture alaiului cu care margraful călătorea spre München. Voia să-şi viziteze sora, şi mai avea şi alte treburi în Bavaria.

Margraful, încurcat, şovăi, tăcu. Rugămintea asta nu i se părea nimerită. O să iasă vorbe. Era un om serios, stăpân pe el, pe deasupra nici nu mai avea anii potriviţi pentru asemenea istorii; nu-i convenea să dea apă la moară bârfitorilor. Dar nici nu-i putea refuza doamnei – căci totuşi era o doamnă – căreia el îi ceruse găzduire, mica favoare ce i-o solicita. Cam mormăind, cu inima grea şi destul de nepoliticos, îi răspunse că se bucură să-i dea îngăduinţa.

În timpul călătoriei, Agnès, foarte la locul ei, reţinută, făcu totul ca prezenţa sa în alai să nu bată la ochi. Mai toată vremea rămase în litiera ei, cu perdeluţele trase. Singură, înapoia perdelelor, îşi rumega triumful. Cealaltă, duşmanca, şedea la castelul Tirol. Îşi avea bărbatul de care era legată trainic prin căsătorie. Îi născuse copii. Îşi, împletise viaţa cu a lui. Dar acum, aceea care călătorea prin ţara străMoşească a duşmancei era ea, Agnès de Flavon.

La München, Ludovic îşi duse la capăt treburile-i supărătoare, stânjenit, dar cu trufie. Îndată ce sosiseră, Agnès îşi luase rămas bun, mulţumindu-i cu amabilitate, dar fără exagerare. Acum, margraful şi-ar fi înseninat bucuros cu prezenţa ei serile posomorâte. Când o invită întâia oară, Agnès îl refuză, a doua oară veni. Ludovic se obişnui s-o aibă aproape. Contesa se duse la ţară, să-şi vadă sora. Margraful îşi amână plecarea, până când Agnès putu să-l însoţească în drumul spre casă. În timpul acestei călătorii, sub un cer strălucitor de toamnă târzie, frumoasa femeie nu se mai închise în litieră, ci merse călare, pe un cal împodobit, alături de margraf, ţinându-şi trufaşă capul sus.

Aurul se revărsă în ţară. Sumele uriaşe căpătate prin ipotecarea Bavariei. Meşteşugurile se înviorară. La fel, minele, ocnele. Drumurile fură refăcute, negoţul înlesnit, orânduit. Oraşele se-ntinseră, se măriră. Burghezii începură să se umfle în pene, dându-şi importanţă. Casele lor crescură în înălţime, se umplură cu mobilă scumpă, obiecte de artă, unelte. Se ridicară ca din pământ ziduri, turnuri, case ale sfaturilor, biserici. Pe masa cu veselă bună a burghezului, friptura de pasăre şi vinul dres cu mirodenii apăreau acum şi în zilele de lucru. Femeia de la oraş ieşea în lume îmbrăcată în mătase, cu panglici mândre, cu bonete uriaşe, trenă, giuvaeruri, într-un cuvânt, mult mai arătoasă decât nevestele din mica nobilime.

De când se produsese această schimbare fericită? Din ziua în care margraful fusese văzut cu Agnès de Flavon. Agnès de Flavon, frumoasa, binecuvântata. Cu siguranţă că ea fusese aceea care scornise minunatul plan de a da Bavaria, pentru a se îndruma toată puterea şi tot bănetul spre Tirol. Dumnezeu s-o aibă în paza lui pe frumoasa noastră Agnès de Flavon! Se şi vedea că e o aleasă a cerurilor. Era vădit că pe chipu-i de o frumuseţe cerească străluceau toate binecuvântările Maicii Domnului. Dimpotrivă, cealaltă, Botoasa, era însemnată cu pecetea sluţeniei. O însemnase mânia cerului. Tot ce făcea, purta povara blestemului. Copiii îi mureau. Acolo unde punea ea mâna, se năpusteau molimele, pârjolul, apa, lăcustele. Tot ceea ce plănuia, tot ceea ce făcea era blestemat. N-a pus ea la cale unirea cu Bavaria, sămânţa ruinei? Nu i-a chemat ea aici pe seniorii bavarezi grosolani, lacomi, care au supt ţara? Nu s-a agăţat ea de Frauenberg, lepădătura asta pocită? Nu l-a făcut ea majordom al curţii? Mare noroc că principele nu mai ţine la ea. În sfârşit, acum a văzut şi el care-i e drumul adevărat. Acum au început vremuri bune. Dumnezeu s-o binecuvânteze pe draga, frumoasa noastră Agnès de Flavon.

Agnès vedea poporul îngrămădindu-se pe marginea drumului pe unde trecea, tot atât de firesc cum şedeau în linie pomii şi casele, avea nevoie de ovaţiile lui cum nu se putea lipsi de giuvaeruri. Surâdea. Trecea prin mijlocul liotei de gură-cască, plini de admiraţie, nu se uita nici la dreapta, nici

la stânga, ţinea capul sus, cu buzele înguste, îndrăzneţe, mândre. Iar poporul jubila.

4.

Curând după ridicarea asediului din faţa castelului Tirol, regele Carol părăsi ţara din munţi. Cu câteva relicve, dar altminteri cu puţin câştig. Pe drumul de întoarcere nu pierdu prilejul să aţâţe împotriva brandenburghezului îndeosebi pe conţii de Görz; de asemenea, urmând exemplul tatălui său, nu uită să acorde unor principi şi seniori numeroase oraşe şi jurisdicţii tiroleze, care nu-i aparţineau, pentru ca astfel să răscolească mereu noi duşmani împotriva lui Ludovic de Wittelsbach.

Întors în Germania, fu despăgubit repede şi cu prisosinţă pentru insuccesul din Tirol printr-o răsturnare neaşteptată în lupta pentru imperiu. Când nu se gândea nimeni la aşa ceva, împăratul Ludovic de Wittelsbach muri la o goană de urşi, în apropierea capitalei sale München. Un atac de apoplexie îl doborî pe sanguinul bărbat de pe cal, o ţărancă bătrână îi închise ochii uriaşi şi candizi, călugării îi luară trupul în taină, ca să-l astruce cu binecuvântare bisericească, în ciuda excomunicării şi interdictului.

Carol de Boemia află aşadar că duşmanul său, cel care stăpânea ţări întinse şi de care depindeau oraşele, murise. Sfinţii îi veniseră în ajutor. El, Carol, era acum, la cumpăna veacului, regele german necontestat şi fără concurent.

Era trudit de-atâtea lupte cu cei din casa de Wittelsbach, iar aceştia de luptele cu dânsul. Ologul Albrecht făcu pe mijlocitorul. Carol, ca şi fratele său Ioan, renunţă la Tirol şi Carintia, îl învesti pe margraf cu aceste ţări, îi făgădui că va interveni pe lângă curia papală pentru împăcare. La rându-le, membrii familiei de Wittelsbach îl recunoscură drept rege german, îi făcură jurământ de credinţă, îi predară odoarele imperiale.

Odoarele imperiale! Carol dorise cu înflăcărare să fie ale lui. Avea multe şi scumpe moaşte, nu însă şi aceste preţioase însemne ale puterii care-i aparţinea. Câtă vreme nu le avusese şi trebuise să se mulţumească doar cu imitaţii, demnitatea

imperială şi chiar propria lui fiinţă i se păruseră goale şi lipsite de conţinut. Acum, conduse cu mare pompă aceste dragi şi nepreţuite obiecte la Praga, în trezoreria sa. Acolo se mai aflau sfânta lance, un cui de la crucificare, ca şi un braţ al sfintei Ana. Nimic nu întrecea însă în valoare, pentru el, sceptrul străvechi, globul imperial, din aur curat, galben, coroana colţurată, spada care-i fusese trimisă lui Carol cel Mare printr-un înger în lupta împotriva pagânilor. Regele puse ca odoarele să fie sfinţite în domul din Praga. Apoi le purtă el însuşi în încăperea boltită a trezoreriei. De-acum înainte rămâneau acolo, între oasele albe ale martirilor, între giuvaeruri, cărţi şi icoane scumpe, acte şi tratate, sfânta lance, spini din cununa Mântuitorului, aşchii din crucea lui Cristos. Regele cel uscăţiv şedea acum în faţa acestor comori, zâmbea cu buzele subţiri, mângâia cu mâna slabă, osoasă colţurile coroanei, ciudatele dungi ale globului imperial, de-o formă neregulată, de loc rotundă, spada boantă, ruginită a marelui Carol, cel dintâi cu numele său.

Agnès de Taufers-Flavon venea rareori la domeniile ei din Tirol. Între timp se măritase şi sora mezină, cu un senior de Castelbarco; acesta pendula politiceşte într-un chip ambiguu între episcopul de Trient, anumiţi conducători italieni de oraşe şi curtea tiroleză, dar în rest poseda protectorate şi privilegii excepţional de bogate. Agnès călătorea mult, trăgea adeseori la sora ei mai mare în Bavaria, la cea mică în Italia. După izgonirea ducelui Ioan, fu lăsată în pace; în toate problemele, din pricina cărora s-ar fi putut ajunge la ciocniri între ea şi ocârmuirea margrafului, slujbaşii săi, la indicaţiile-i înţelepte, cedaseră, mai înainte de a se ajunge la vreun conflict. Nu se ducea la curte mai des decât o cereau convenienţele, evita cu toată grija să stingherească pe cineva.

Era acum de o frumuseţe provocatoare, conştientă, aproape înspăimântătoare. În Italia i se puneau la picioare oraşe şi principate, bărbaţii se omorau pentru ea. Chiar şi greoii bavarezi pocneau din limbă, se loveau cu mâinile peste coapse, zicând: „Ah, pentru asta eşti gata să te dărâmi, zău

aşa, să te-apuci de blestemăţii." Ea păşea graţios, cu un zâmbet doar schiţat, echivoc, printre omagii, lupte, sinucideri.

Dacă apărea rar la curtea tiroleză, arăta în schimb, oriunde se afla, cel mai fierbinte interes pentru cele ce priveau Tirolul. Asculta nesăţioasă, cu buzele întredeschise, discuţii despre activitatea Margaretei. Cerea să i se aducă la cunoştinţă, să i se povestească iar şi iară despre măsurile ei împotriva nobilimii, în sprijinul oraşelor, al evreilor, despre luptele de apărare împotriva lui Ioan, voia să ştie şi cel mai neînsemnat amănunt din viaţa ducesei. Nimeni însă nu o putea prinde cu vreo vorbă, sau cu vreo faptă. Dacă cineva îi cerea părerea, se înclina, spunea ceva fără însemnătate, surâdea.

Cu mare plăcere se arăta în mijlocul norodului. Era mândră, nu răspundea la nici un salut. Nu dăruia nici o para pentru aşezămintele de binefacere din sate şi oraşe, chiar şi ţăranii de pe pământurile ei erau rău trataţi. Totuşi poporul ţinea la ea. Când trecea, lumea se îngrămădea pe marginea drumului, se minuna, o ovaţiona, îi arăta că-i e dragă. Primea adesea vizita lui *messer* Artese din Florenţa. Agnès trăia în cea mai mare risipă, avea necontenit nevoie de ajutorul umilului bancher florentin, care se ploconea mereu şi care se şi afla înarmat cu drepturi ipotecare asupra tuturor bunurilor ei. *Messer* Artese îi povestea multe despre curtea tiroleză. Nu era bine să vorbeşti despre margraf şi despre Botoasa. Desigur, Ludovic ducea mereu lipsă de bani, deoarece războaiele sale înghiţeau sume uriaşe. Dar el se împrumuta de la seniorii săi bavarezi şi şvabi, ocolea cu teamă ajutorul bunului *messer* Artese, gata oricând să slujească; da, margraful scosese din mâinile acestuia şi ultimile ipoteci, făcând chiar sacrificii pentru asta. Liniştitului, curtenitorului florentin nu-i plăcea de loc felul brutal în care locţiitorul margrafului, Conrad de Teck, obişnuia să pună mâna pe bani şi bunuri, nu-i erau nicidecum pe plac aceste confiscări şi execuţii. Să câştigi bani, desigur; banul, când nu e furat, vine de la Dumnezeu. Să nu păsuieşti datornicii zăbavnici, să iei în posesie bunurile ipotecate după ce-a expirat termenul, fireşte. Dar totul manierat, politicos, cu respectarea tuturor formelor. Închisoare, descăpăţânări –

ruşine, asta nu se face, asta nu se cade.

Cel mai mult îl amăra însă pe *messer* Artese preferinţa arătată evreului Mendel Hirsch. Cum? Lui, bărbat liniştit, modest, instruit în lătinie şi bun creştin să-i fie pus înainte un jidov împuţit, zdrenţăros, gâjâit, lipsit de obraz, înfigăreţ, sortit iadului? Nu era destul că această seminţie, care l-a chinuit şi răstignit pe Mântuitorul, a năpădit oraşele germane şi italiene? Era nevoie oare ca Botoasa asta nefericită să-i mai dea în seamă şi ţara din munţi, pentru ca jidovii să se vâre în ea? Iată-le, erau aici, gângăniile scârboase, le găseai pretutindeni, îşi ofereau oricui banii, fără să li se ceară, şi, adunătură murdară de haimanale, îndrăzneau să ceară dobânzi mai mici decât el, cetăţean florentin cinstit, onorabil, primit bine la curţile tuturor principilor şi seniorilor! Chipul bărbatului de obicei calm, cuviincios, stăpânit, se schimonosea, exprimând o ură nemăsurată.

Agnès îl asculta în tăcere. Asculta toate cele ce le spunea, le scria în memoria ei, le păstra acolo, era deosebit de binevoitoare faţă de *messer* Artese. Acesta se reculegea, îşi cerea de mai multe ori iertare, pierea lunecând în întuneric.

După înţelegerea cu regele Carol, nimeni nu mai tăgădui Margaretei şi margrafului stăpânirea Tirolului. La moartea tatălui său, Ludovic intrase în complicate şi grele conflicte de moştenire cu fraţii săi. În cele din urmă, convenise să păstreze din această moştenire Bavaria Superioară, ca posesiune reală, iar din margrafiatul Brandenburgului numai titlul şi demnitatea electivă. Eliberat de grijile Brandenburgului, domnea acum peste Tirolul aflat în siguranţă; stăpânirea lui se întindea de la Görz până în Burgundia, de la hotarele Lombardiei până la Dunăre. Purta numele de margraf de Brandenburg şi de Lausitz, primcamerier al Sfântului imperiu roman, conte palatin de Rin, duce al Bavariei şi al Carintiei, conte de Tirol şi Görz, guvernator al caselor Domnului Agley, Trient şi Brixen.

Margareta îi arăta o înţelegere cordială, aproape maternă. În conştiinţa ei se înstăpânise ideea că Dumnezeu i-a luat

toate farmecele femeieşti pentru ca să-şi poată topi întreaga feminitate în activitatea de guvernământ. Acest gând o mulţumise. Era liniştită ca faţa unei ape neatinse de vânt. În hotărârile ei se cristaliza ceva de la sine înţeles, mare şi sincer. Femeia şi suverana erau una. Sfatul ei, fapta ei nu erau niciodată învăluite, piezişe. Erau expresia unei porniri materne sincere, mature, care adeseori nu corespundea regulilor în litera lor, dar întotdeauna îşi avea sensul intim binefăcător.

Activitatea de guvernământ pe care trebuia s-o desfăşoare era grea, anevoioasă. Ţara se afla mereu în război, cu luxemburghezul, cu episcopii, cu oraşele lombarde, cu baronii rebeli. Ceea ce se reconstruise cu grijă era iarăşi dărâmat, pustiit. Pe deasupra, cutremure, inundaţii, incendii, molime, plaga lăcustelor. Finanţele rău zdruncinate prin neîntreruptele cheltuieli militare. Nu era uşor să faci viaţa să înflorească în aceste împrejurări vitrege. Dar feminitatea ei, care emana şi insufla încredere, se revărsa în ţară, o ridica din nevoie, îi dădea mereu avânt şi sevă. Iscodea compensaţii, scutea de biruri oraşe care pătimiseră din cauza războiului şi a pârjolului, îi silea pe baroni, chiar dacă bombăneau, să plătească cel puţin o parte din dări. Toate acestea se întâmplau ca de la sine înţeles şi firesc, fără zgomot şi violenţă.

Dacă avea de rezolvat probleme financiare grele, atunci îl chema pe Mendel Hirsch, să-i ceară sfatul. Acesta apărea îndată, vioi, în caftanul lui cafeniu, gras, smucit, dibaci, o asculta pe Margareta, îşi legăna capul, zâmbea, spunea că e foarte simplu, gâjâia în cuvinte ocolite o soluţie surprinzătoare. Bărbatul mărunt, hăituit, pribeag pe faţa pământului, era foarte recunoscător ducesei pentru bunăvoinţa cu care îi dăduse un adăpost oarecum sigur şi un acoperiş deasupra capului. Îi era dragă, se simţea legat de dânsa, îşi încorda toată ingeniozitatea pentru ea.

Căci era greu s-o scoţi la capăt în confuzia economică din administraţia Tirolului. E adevărat, bunul plac al seniorilor feudali băştinaşi fusese zăgăzuit, fusese înlăturat şi sinistrul

messer Artese. Dar margraful nu sta pe gânduri să împrumute de la seniorii săi şvabi şi bavarezi sumele mari de care avea nevoie. Seniorii îi cereau ca răsplată ipoteci şi poliţe cu dobânzi neruşinate, îi smulgeau cu japca mereu mai multe profituri, în aşa fel încât în cele din urmă nu se alegea cu nimic. Dimpotrivă; dacă mai înainte cei ce sugeau ţara erau cel puţin localnici, acum puneau osânză pe ei străinii, bavarezi şi şvabi. Se instalaseră în toate slujbele importante ale ţării, brutalul Conrad de Teck pusese mâna pe posesiuni uriaşe, Hadmar de Durrepberg îşi însuşise veniturile ocnei de sare de la Hall, câţiva münchenezi, Jakob Preimann, Grimoald Drexler şi alţi orăşeni minele din jurisdicţia Landeck. Şi celelalte vămi şi venituri însemnate fuseseră arendate unor bavarezi, şvabi, austrieci. Margraful nu voia să ţină seama de nici un sfat în privinţa asta. Avea încredere în bavarezii şi şvabii săi, iar aceştia ştiau să tragă toate foloasele. Totuşi, Mendel Hirsch, care se ţinea cu prudenţă în umbră, acoperit de Margareta, reuşea să strecoare în contractele cu seniorii clauze care îl apărau întrucâtva pe principe de bunul lor plac.

Margareta rămase foarte reţinută faţă de prietenii bavarezi ai soţului ei. Unuia singur îi arăta mai multă prietenie, anume acelui ofiţer cu ajutorul căruia castelul Tirol rezistase lui Ludovic, voinicul albinos cu ochi roşii, Conrad de Frauenberg. Era atât de slut, atât de urât de ceilalţi, atât de singur! Ducesa se simţea înrudită cu el, îi vorbea cu mai multă familiaritate decât altora, îi acorda favoruri. Bărbatul morocănos, al cărui fel de a vorbi semăna cu un orăcăit, se ridică repede, obţinu slujbe şi seniorii. Prin stăruinţa ducesei fu numit majordom al curţii.

Conrad de Frauenberg obţinu şi altceva: însărcinarea de a face rânduială în ţară. Fură stabilite tarife. Bunul plac şi jurisdicţiile seniorilor feudali fură restrânse şi mai mult, puterea centrală întărită, orăşenii, negoţul, meşteşugurile sprijinite. Oraşele pestriţe, pline de culoare înfloriră, se întinseră, deveniră mari, îmbelşugate. Soarta ţării nu mai era hotărâtă de castelele baronilor; hotărârile le luau magiştrii, mândrele târguri din oraşe. Se ridicară chiar şi cele mici:

Bruneck, Glurns, Klausen, Arco, Ala, Rattenberg, Kitzbühel, Lienz. Din faţa marilor burse şi pieţe din Trient, Bozen, Riva, Brixen porneau drumuri de negoţ spre toate părţile lumii. Ceea ce semănase Mendel Hirsch creştea cu spor şi înflorea.

Ducesei îi erau dragi oraşele pestriţe, lărmuitoare; frumoasele aşezări pline de viaţă erau cu adevărat opera ei. Ce bărbaţi! Ce iubire! Se putea oare trăi mai din plin, puteai să te reverşi, să înfloreşti, să vlăstăreşti mai mult decât aşa? Nu era acest du-te-vino, acest puhoi viu, fără ţintă o parte din ea însăşi? Se dărui cu totul, îşi topi fiinţa în fiinţa ţării. Putea ţara să nu simtă asta, să nu răspundă la atâta iubire, să n-o primească în inima ei? Da! Da! Da! Casele din oraşe o priveau cu ochi vii, înţelegători, străzile răsunau altfel, mai familiar, sub copitele cailor ei. Crusta i se topi, Margareta se dărui cu totul, se revărsă în ceilalţi, era mulţumită, fericită.

În seara călduţă, domnii de Schenna şi Berchthold de Gufidaun călăreau în tihnă pe drumeagul îngrijit spre cetatea Schenna. Veneau de la Meran, unde ducesa, în cadrul unei ceremonii fastuoase, orânduise alături de marele sfat un sfat inferior, lărgind efectiv drepturile burgheziei. Era un dar de mare preţ, legat pentru ducesă de mari sacrificii în bani şi influenţă. Poporul îi mulţumise cum se cuvine, ovaţionând-o şi spunând cu recunoştinţă: „*Botoasa noastră*!”

Seniorii fură nevoiţi să descalece, pentru a face loc unui mic şi elegant alai. Salutară cu multă curtenie. În litieră se afla Agnès de Flavon. Norodul se-nghesuia strigând:

— Cât îi de frumoasă! Un înger din ceruri!

Se striga în gura mare, suna cu totul altfel decât la cealaltă ceremonie, era entuziasm, însufleţire.

Domnul de Schenna fluiera un cântec italienesc. Berchthold de Gufidaun privea ţintă înainte, gânditor; ochii albaştri, pe chipul cutezător, smead, erau încruntaţi de încordare. Seniorul avea gândirea înceată.

Pe drumul lor, puţin înainte de intrarea în oraş, un grup de saltimbanci dădea o reprezentaţie în faţa unei mâini de poporeni. Un boscar cu obrajii ca focul arăta o maimuţă mare.

Maimuţa se ciucea melancolică şi grotescă, sărea după un măr. Apoi se produse o fetiţă, dansă, jonglă cu nişte mingi. Reveni maimuţa. Acum fusese îmbrăcată în mătase albastră, i se puseseră zorzoane de aur pe creştet. Şedea acolo, cu braţele lungi, grosolană, tare urâtă, rea, rânjea, arătându-şi dinţii galbeni în botul proeminent. Poporul rămase o clipă cu ochii holbaţi. Apoi oamenii izbucniră deodată, din toate părţile, chicotind, frângându-se din şale, lovindu-se peste coapse:

— Botoasa! Da, asta-i ducesa! Botoasa!

Seniorii călăriră mai departe. Berchthold, tare necăjit, respira adânc, lăsând aerul să-i şuiere printre dinţi. Fetiţa unui podgorean le ieşi înainte, cu picioarele goale, arsă de soare, drăgălaşă. Le dădu bineţe zâmbind smerită. Berchthold nici n-o văzu, Schenna îi adresă fetei câteva cuvinte glumeţe. Dar voioşia lui suna cam fals. În curând se posomorî şi el; tăcut ca şi Berchthold, îşi continua drumul, ghemuit, în ţinuta lui neglijentă, pe cal, cu faţa alungită, veştedă, schimonosită de o meditaţie cam amară.

7.

Foarte departe de soţul ei, foarte departe de fiul ei Meinhard, Margareta umbla de colo-colo, cu inima grea, pe gânduri. Nu o preocupa decât un singur lucru: Agnès şi biruinţa ei. Îl vedea pe Schenna, îl vedea pe Frauenberg. Vedea oraşele răsuflând uşurate, ridicându-se, crescând. Sămânţa ei, opera ei. I se răpise totul, era goală şi săracă. Ceea ce se îngăduia oricui, ei i se refuza. Dar, cel puţin, îşi dusese opera până la capăt. Asta, cel puţin, îi rămânea, singurul ei bun.

Cu atât mai limpede vedea lucrurile Schenna. Vedea cum poporul trecea în seama frumoasei tot ceea ce săvârşise urâta. Voia s-o cruţe de recunoaşterea faptului acestuia, de dureroasa trezire la realitate. Mai vedea cum Ludovic cade mereu mai mult în mrejele frumoasei Agnès de Taufers. Bărbatul greoi şi neajutorat, care trecea pentru întâia oară printr-o asemenea tulburare, se mai apăra încă, mirat şi suflând din greu. Toată povestea rămânea încă o aventură, trecătoare, fără urmări. Dar în curând, poate chiar în câteva săptămâni, va fi prea târziu, în curând va fi legat de ea cu buna lui voie şi pentru totdeauna.

Schenna voia să-l redea pe margraf Margaretei. Voia să-i redea Margaretei poporul. Norodul era nătâng. N-avea nici o însemnătate ceea ce gândea. Dar nu trebuia ca Margareta să se vadă părăsită şi de acest ultim reazem.

Ceea ce trebuia să obţină mai întâi era înlăturarea, în sfârşit, a acestei anateme bisericeşti care o împovăra. Excomunicarea era o pată care îndepărta de ea poporul, îl îndepărta pe soţ. Căci, deşi căsătoria cu Ioan fusese desfăcută în toată forma, astfel încât Margareta nu mai apărea în faţa bisericii ca adulteră, convieţuirea cu Ludovic nu fusese încă nicidecum sancţionată de papă. Biserica privea căsnicia ei ca pe un concubinaj, iar pe fiul ei, principele de coroană Meinhard, ca pe un bastard. Şi acum, ca mai înainte, ea şi soţul ei erau consideraţi excomunicaţi, iar ţara lor pusă sub

interdicţie. Desigur, margraful trimisese soli la Avignon, ca să declare că e gata să dea orice satisfacţie ar cere sfântul părinte, dar papa, aţâţat de împăratul Carol, se codea.

Acum, Clement răposase, iar urmaşul său, Inocenţiu al VI-lea, se afla cu totul sub influenţa casei de Habsburg. Ologul Albrecht ar trebui să aibă el însuşi tot interesul ca fiica lui să fie cununată nu cu un bastard, ci cu moştenitorul recunoscut de biserică al Tirolului. Schenna acţionă cu o promptitudine neobişnuită pentru el. Se aşternu la drum de la Ludovic la Albrecht, de la Albrecht la Margareta. De la München la Viena, de la Viena la Tirol.

Albrecht puse condiţii. Azvârlea sământă pentru viitor. Prin căsătoria cu Meinhard, fiica lui va avea drepturi asupra ţării din munţi. Dar tânărul Meinhard era un Wittelsbach. Iar casa de Wittelsbach va formula şi ea, în anumite împrejurări, pretenţii. S-a mai văzut şi altă dată că ţara asta care dă de furcă rămâne, în cele din urmă, mereu în stăpânirea aceluia pe care poporul îl socoteşte domnitor legiuit. Botoasa nu era îndrăgită, dar poporul vedea în ea, ca un fapt de la sine înţeles şi privit cu supunere religioasă, pe stăpâna de drept a ţării, fiindcă era: singura moştenitoare legitimă a bătrânului conte de Tirol. În privinţa aceasta, ea era aceea care trebuia să hotărască; poporul va fi de partea aceluia, căruia ea îi va transmite puterea. Albrecht nu ceru nimic de la Ludovic; în schimb, pretinse un testament prin care să-şi ia obligaţii Margareta. În cazul în care soţul ei Ludovic, fiul ei Meinhard ar muri fără moştenitori direcţi, ţara să treacă în stăpânirea ducilor de Austria. O chestie formală. O chestie pur formală, accentuă Albrecht în faţa seniorului de Schenna. Pe deasupra, era vorba de un caz cu totul şi cu totul improbabil şi de nedorit. În schimb, el se pune chezaş să obţină de la papa ridicarea excomunicării şi a interdictului pentru Ludovic şi Margareta.

Schenna socoti această propunere ca foarte avantajoasă. Austriecii voioşi şi sociabili îi fuseseră dintotdeauna mai plăcuţi decât greoii şi brutalii bavarezi.

Margareta şedea aplecată deasupra pergamentului, singură; era seara târziu. Aşadar, trebuia să dea ţara pe mâna Habsburgilor. Ei da, i-o mai dăduse luxemburghezului, apoi unui Wittelsbach; de ce nu şi unui Habsburg? Ologul Albrecht era fără îndoială cel mai deştept şi cel mai destoinic dintre principii germani. Iar fiul său, Rudolf, hotărât, curajos, luminat la minte. Oameni de ispravă, Habsburgii. Cu siguranţă că vor fi domnitori destoinici ai Tirolului. Aveau Austria, Carintia, Craina, regiunea din vecinătatea Suabiei, Gortz, ocârmuiau Bavaria Superioară. Nu vor administra mai rău nici Tirolul.

Tirolul! Tirolul ei! Abia l-a eliberat de Bavaria. Acum va trebui să devină, alături de alte şase ţări, o a şaptea. Un ţinut oarecare, obiect al ocârmuirii unor principi străini. Tirolul ei!

Să judece însă la rece. Astea erau lucruri foarte îndepărtate. Deocamdată fiul ei mai trăieşte. Nu-i atât de deştept şi de brav ca Rudolf, ca fiii lui Albrecht. Mai e, pe deasupra, şi un tânăr omuleţ fără însemnătate. Dar e fiul ei. Strănepotul contelui Meinhard. Ce le pasă în definitiv celorlalţi de Tirol? Şi chiar dacă fiul ei ar fi tâmpit de-a binelea, el e Tirolul.

Domol, domol. Nimeni nu vrea să i-l ia. Pentru cazul că Meinhard n-ar avea moştenitori – departe mai ţinteşte, deşteptul Albrecht, ologul, causticul. Fapt într-adevăr ciudat e că vrea semnătura ei. Soţul ei e margraf, fiu de împărat, un Wittelsbach, dar înţeleptul Albrecht vrea semnătura ei, nu a lui.

Ce-o fi gândind Ludovic despre asta? Şi el e un om de ispravă. Se înţelege bine cu Habsburgul. Curios că acesta nu l-a întrebat şi pe duce. O fi şi ştiind isteţul Albrecht cât de mult s-a îndepărtat Ludovic de ea? Altădată s-ar fi sfătuit cu el. Acum e plecat în Bavaria cu Agnès. Margareta rămâne cu ochii aţintiţi în gol, gura-i mare, urâtă se strâmbă de necaz, dar fără să exprime prea multă amărăciune. De ce să nu-şi facă Ludovic cheful cu Agnès de Flavon? E foarte frumoasă. El nu mai e aşa de tânăr. S-a spetit muncind. Acum a scăpat de Bavaria. Poate să-şi mai tragă niţel sufletul. Agnès e foarte frumoasă. De ce să nu-şi facă cheful cu ea?

Se ridică din jilţ, gemând uşor. Reciti încă o dată diata. Era lungă şi amănunţită. „*Noi, Margareta, din mila lui Dumnezeu margrafă de Brandenburg, ducesă de Bavaria şi contesă de Tirol, dăm. În veci, oricărui creştin ce va vedea epistola aceasta, o va citi sau o va auzi, acum şi mai târziu, salutul Nostru şi încunoştinţarea celor mai jos scrise. De se va întâmpla, Dumnezeu în milostenia Sa păzească-Ne, ca Noi şi prealuminatul principe, soţul Nostru multiubit, margraful Ludovic de Brandenburg, să ne săvârşim din viaţă – fără de clironomi în linie dreaptă, pe care împreună să-i fi zămislit, şi dacă şi iubitul Nostru fiu, ducele Meinhard, ar răposa, Dumnezeu fereascâ-l, fără clironomi drepţi, atunci mai sus-numitele Noastre principate şi comitate, ţări şi stăpâniri, cu castelul Tirol împreună şi cu toate celelalte castele, sihăstrii, citadele, oraşe, târguri, sate, oameni şi jurisdicţii să cadă pe de-a-ntregul şi spre dreaptă moştenire şi clironomie mai sus-numiţilor Noştri unchi preaiubiţi, ducii Austriei…*”

Tulburată, lăsă să-i scape din mână hrisovul, iar pergamentul se strânse sul, foşnind, pe masă. Părăsi încăperea. Cu paşi grei, târşâiţi îşi făcu rondul, aşa cum obişnuia în fiecare noapte mai înainte de a se duce la culcare. Femeia slută îşi târî paşii singură, în veşmintele ei splendide, care atârnau pe ea ţepene, precedată de umbra grosolană proiectată de lumânări, prin săli, odăi, coridoare.

Ajunse la încăperea războaielor de ţesut. Uşa din lemn negeluit se deschise fără mult zgomot. Slugile îşi terminaseră lucrul, mai erau acolo câţiva argaţi. Cu toţii se-nghesuiau grămadă în jurul unei slujnicuţe tinere, bondoace, care şedea stingherită, rânjind totuşi amuzată, în jurul ei, gălăgie, hohote de râs. Cum? Cu adevărat nu înţelegea? Ea era singură din tot Tirolul care nu pricepea. Aşadar, încă o dată. Zâna nenorocului era o momâie slută; pe unde se arăta, totul se veştejea, se zbârcea. Zâna norocului strălucea dumnezeieşte de frumoasă. Tot ce atingea, înflorea, sub paşii ei răsărea aur zornăitor. Cine era aşadar zâna norocului?… A… Ag… În sfârşit, chipul slujnicei se destinse, luminat de înţelegere. Agnès de Flavon! Dar fireşte! Iar zâna nenorocului? Ah! Ia te uită! Şi slujnicuţa începu şi ea acum să râdă, de sălta carnea

pe dânsa.

Din pricina strigătelor şi a larmei, ducesa nu fusese observată. Rămăsese tăcută, cu lumânările ei, în umbra uşii întredeschise. Acum, încetişor, închise uşa la loc. Îşi târî mai departe paşii pe coridoare. Înapoi, la document. Desfăcu diata în faţa ei. „*Noi, Margareta, din mila lui Dumnezeu…*" Pergamentul foşnea. Vârî cu un gest solemn pana în cerneală, semnă.

Ologul Albrecht şedea în castelul său de la Viena, în veşmânt de noapte şi înfăşurat în pături. Alături pe o masă, printre alte documente, se afla şi diata Margaretei. Fiul lui, Rudolf, se găsea de faţă, ca şi episcopul de Gurk şi abatele Ioan de Viktring, aflat la vârsta patriarhilor. Bătrânul duce primise sfântul maslu; ştia că în câteva ceasuri se va stinge. Şedea în jeţul său de olog, tremura de frig, deşi era învelit cu pături în încăperea supraîncălzită, şi simţea, cu o durere aproape plăcută, cum îl părăsea viaţa. Părea, în rest, ca întotdeauna, limpede la minte, liniştit, stăpânit de o anumită amărăciune voioasă.

Rudolf întrebă pentru a treia oară dacă nu trebuie să trimită după ceilalţi fraţi. Chipul său ferm, blond-castaniu, cu frunte colţuroasă nu prea înaltă, nas coroiat, buza de jos proeminentă, privea cu seriozitate şi aroganţă, fără sentimentalism. Ologul făcu pentru a treia oară un gest de refuz. Tinerii aveau treburi, moartea lui nu trebuia să-i tulbure.

Respira liniştit, palma mâinii sănătoase i se deschidea, se închidea, iar se deschidea. A trăit o viaţă plăcută, atât cât poate fi de plăcută o viaţă de om. A cunoscut truda şi munca. S-a bucurat de succese. A prosperat el însuşi, şi i-au prosperat ţările. Era în pace cu sine, era în pace cu oamenii, era în pace cu Dumnezeu.

Fiului său Rudolf îi rămânea o moştenire bună. Era frumos, şi un dar al lui Dumnezeu, că apucase să mai vadă documentul care îi asigura acestuia Tirolul. Acum, cercul întreg era închis, de la Suabia la Ungaria, cercul ţării

habsburgice. A domnit cu vrednicie şi creştineşte, în orânduială şi cu dreptate. Fiii săi erau bărbaţi deştepţi, zdraveni. Ştia el de ce nu-i tulbura cu moartea lui.

Aşadar pleacă şi el acum, ultimul dintre cei trei. Luxemburghezul, Ioan, a murit de-o moarte neroadă, o moarte cavalerească, nătângă, pe un câmp de bătălie unde n-avea ce să caute. Bavarezul, Ludovic, a murit de-o moarte nepregătită, uşuratică, la vânătoare, lăsându-şi treburile tulburi, în neorânduială, o moarte venită pe neaşteptate, fără vreo linie directoare şi fără chip, o moarte tot atât de meschină şi prostească şi care nu spune nimic, cum i-a fost întreaga viaţă. El, Albrecht, nu s-a numit niciodată împărat roman, n-a râvnit niciodată coroana romană, n-a avut-o niciodată şi nici n-a vrut-o. Dar dacă ai fi cântărit bine lucrurile – în clipa aceea, pe faţa lui apăru un zâmbet blajin şi viclean – cel mai puternic dintre cei trei a fost el, adevăratul arbitru al creştinătăţii, şi întotdeauna s-a întâmplat după voia lui.

Acum se simţea îngrozitor de trudit. Îl strigă – era răguşit – pe Rudolf. Acesta se întoarse repede spre el. Ologul pipăi cu mâna sănătoasă după aceea a feciorului său. Mâna îi căzu, mai înainte de a o fi găsit pe cea a fiului. Capul i se înclină pe piept.

Rudolf rămase concentrat, semeţ. Acum el era capul familiei Habsburg, cel mai puternic bărbat dintre germani. Episcopul de Gurk se ruga. Foarte bătrânul abate Ioan de Viktring netezi cu mâna uscată, cafenie pergamentul Margaretei.

— *Am durat un monument mai trainic decât arama*, cită el pe un clasic antic. Apoi îşi târşâi picioarele spre Albrecht. Văzu că era mort. Se încovoie, îşi îndreptă spatele, se clătină, îşi regăsi echilibrul. Cu câtă putere mai avea în glas, începu de mai multe ori, apoi rosti până la capăt: *Defunctus est Albertus de Habsburg, imperator romanus*.

Episcopul şi prinţul se uitară unul la altul; niciodată mortul nu avusese această demnitate, niciodată nu o râvnise. Moşneagul repetă anevoie, cu voce şovăitoare, dar solemnă:

— A murit Albrecht de Habsburg, împăratul roman.

Apoi se-ncovoie, se întoarse bâjbâind la masă, se închină, mormăind.

Micuţa capelă cu hramul sfintei Margareta, de la castelul ducal din München, este plină ochi de demnitari în haine de gală. Afară e o toamnă luminoasă, arămie. Înăuntru se freacă între ele armurile seniorilor, odăjdiile fastuoase ale clericilor; stau cu toţii înghesuiţi unul într-altul. Ducii Austriei, Rudolf, Leopold, Frederic, cancelarii şi mareşalii lor, Ioan de Platzheim, Pilgrim Strein, seniorii bavarezi şi tirolezi, mareşalii, burgravii, marii maeştri de vânătoare, majordomii curţii margrafului, Schenna, Frauenberg, Conrad Kummersbrucker, Dipold Häl. Odăjdiile principilor bisericii sunt violete şi trandafirii-gălbui. Sunt de faţă episcopii de Salzburg, Regensburg, Würzburg, decani, egumeni, parohi ai domului. Parohii din Tirol, Treisendorf, Pyber. Steaguri papale, laice. Mireasmă de tămâie. Afară norodul ţinut în loc de ostaşi. La toate ferestrele, în copacii cu veşmânt de toamnă scăldat în soare, pe toate zidurile, pe toate ieşindurile pereţilor, popor.

Înăuntru, Ludovic şi Margareta şedeau în genunchi în faţa trimişilor papali, episcopul Paul de Freising şi abatele Petru de Lamprecht. Ieri, căsătoria lor a fost desfăcută în mod formal şi li s-a dat îngăduinţa să trăiască despărţiţi. Astăzi, episcopul citea solemn decretul papal de purificare: după ce Ludovic de Bavaria, întâiul născut al răposatului Ludovic de Bavaria, care a fost împărat roman, a îndeplinit tot ceea ce i-a cerut papa, după ce şi-a recunoscut personal delictul împotriva Bisericii, el şi abatele Petru, ca trimişi papali, îi dau numitului principe şi principesei Margareta dispensă în ceea ce priveşte înrudirea prea apropiată şi le îngăduie să se cunune din nou, iar pe născutul lor principe Meinhard îl declară copil legitim. Îi purifică pe Ludovic şi Margareta de orice pată şi infamie, îi declară apţi să posede privilegii, vasalităţi, bunuri, drepturi. Îi reprimesc pe amândoi în sânul Bisericii. Înlătură de pe ţările lor interdictul.

Îndată după această solemnitate, în Bavaria şi Tirol se

redeschiseră uşile bisericilor care stătuseră încuiate multe decenii. Clopotele, rămase mute atâta vreme, începură să se legene, să sune. Poporul, însetat de înălţare sufletească, se revărsă în biserici. Bărbaţi şi femei, ajunşi la vârsta matură fără a fi luat parte la o slujbă bisericească şi fără a fi auzit bătaia clopotelor, ascultau pentru întâia oară o liturghie, erau uimiţi şi fericiţi auzind valurile cucernice ale slavei lărmuitoare, orbitoare, pline de pompă ce se aducea Sfintei treimi.

8.

— Nu mai fac nici o afacere cu Habsburgii! strigă tare, cu vocea lui aspră de ofiţer ducele Ştefan al Bavariei de Jos, şi-şi aruncă mănuşa de metal, care căzu zornăind pe masă. Se ridică, începu să se plimbe de colo-colo. Din ţeasta colţuroasă, ochii bănuitori, reci priveau cu răutate şi mânie spre fratele său margraful, care rămăsese pe scaun, ţinându-şi de oboseală capul plecat pe masă, în aşa fel încât grumazul i se umfla încă mai masiv. Marea sală din castelul ducal de la München nu se încălzise ca lumea, cu toate că focul ardea necontenit. Afară cădea o lapoviţă ce-ţi făcea silă.

— Aşadar, nu..., spuse margraful, cu vocea trudită şi deprimată. Atunci, domnule frate, las în seama dumitale să închei celălalt document, aşa cum am vorbit.

Ducele Ştefan strânse buzele sub mustaţa soldăţească, groasă, brună. Se apropie, explicând de ce era furios:

— Ne-am descurcat binişor în multele şi neplăcutele probleme legate de moştenire. Nu ne-am tras pe sfoară unul pe altul. Fiecare şi-a apărat pe faţă şi cu simţ practic interesele, fără multe vorbe şi mofturi, şi n-am stăruit să ne impunem părerea unul altuia. Fiecăruia din noi şase inima i-a dat ghes să îmbucătăţim şi să împărţim ţările, ca să facem din casa de Wittelsbach o nimica toată. De altminteri, altă cale şi altă ieşire nu era, şi noi nu ne-am răcit gura cu vorbe mari. Dar, domnule frate – aici ducele ridică vocea şi se răsti acuzator – faptul că dumneata ai dat testamentul privitor la moştenirea Tirolului în mâna Habsburgului, dumneata, şeful familiei Wittelsbach, asta mă împiedică să mai tac. E o treabă care priveşte numai şi numai Tirolul, ştiu, şi nu mă interesează; nu m-am amestecat niciodată în treburile dumitale. Dar ăsta mă doare prea tare, îmi otrăveşte sângele, şi trebuie să ţi-o spun.

Margraful nu răspunse. Ochii lui duri, pătrunzători, albaştri priveau în gol, cu nepăsare; Ludovic părea mult mai bătrân decât fratele său doar ceva mai mic decât dânsul. Fiindcă el,

care altminteri era cel ce repezea pe alţii şi nu rămânea niciodată dator cu răspunsul, continua să tacă, deprimat şi apatic, ducele zise ceva mai îmblânzit:

— Poţi să spui că era o treabă care o privea pe soţia dumitale, nu pe dumneata; poţi spune că scoaterea de sub excomunicare şi interdict a fost o bună plată pentru peticul ăsta de hârtie îndoielnic, şi ai dreptate. Dar, să fi fost în locul dumitale, nici eu, nici vreunul dintre ceilalţi fraţi şi nici tata, dacă ar fi trăit, n-am fi fost de acord cu aşa ceva.

Margraful dădu din umeri obosit, ciudat de fără vlagă. Pe fratele său îl impresionă neplăcut prăbuşirea bărbatului acestuia altminteri vârtos şi zdravăn. Vorbi din nou, aproape ca şi cum şi-ar fi cerut iertare:

— Cred şi eu că nu-i uşor să ai de nevastă pe Botoasa, şi de majordom al curţii pe Frauenberg.

Când rămase singur, margraful se simţi năpădit de o furie mută, paralizantă, neputincioasă, cum nu mai simţise niciodată. Ce-a fost asta? Se afla în palatul lui, iar fratele său mai mic, Ştefan, insul ăsta de nimic, un oarecare, o secătură, cu amărâta-i de Bavarie de Jos, s-a proţăpit în faţa lui şi l-a muştruluit ca pe un golan. Iar el – cum de a fost cu putinţă aşa ceva?... El a stat şi-a înghiţit. Ajunsese atât de departe? Se prostise aşa de rău?

Ştefan avea dreptate, asta era. Habsburgii domneau împreună, lăsaseră conducerea în mâinile isteţului Rudolf. Acesta era căpetenia lor, cu toţii împreună formau un tot, întregul grup atât de mare al ţărilor lor era cârmuit laolaltă. Casa de Wittelsbach se fărâmiţase şi se împărţise, ţara era sfâşiată în şase petice. El, cel mai vârstnic, îngăduise asta. Şi nu numai atât. Mai dăduse şi apă la moara Habsburgilor. Totul a început cu măcelărirea evreilor. Dacă şi-ar fi apărat evreii cum a făcut-o ologul Albrecht, niciodată punga lui n-ar fi ajuns atât de goală şi de găurită. Niciodată n-ar fi trebuit să cedeze Bavaria lui sfetnicilor financiari austrieci. Acum şedeau acolo, mulţi şi graşi, controlau, porunceau după bunul lor plac. Pretutindeni, jos, alături, deasupra a tot ceea ce aparţine casei de Wittelsbach, rânjeşte leul roşu al Habsburgului.

Margraful simţea aţintiţi asupra lui ochii uriaşi ai tatălui său. Oftă. Fratele său avea dreptate.

N-are de ce să-şi mai bată capul cu asta. Greşeala s-a săvârşit. Evreii erau morţi; cei rămaşi în viaţă nu se mai lăsau ispitiţi prin nici o promisiune să se întoarcă. Ţara era golaşă şi fără bani, iar cel ce o administra era Habsburgul.

Prostii! Dar nu despre asta e vorba. Nimeni nu i-a reproşat aşa ceva. Despre testament e vorba. Despre testamentul pe care şi l-a făcut nevasta lui, sluta, Botoasa. De asta trebuie să se agaţe, să se ţină. Era bucuros să azvârle vina în cârca ei. Cum a spus frate-său? Nu-i uşor s-o ai de nevastă pe Botoasa. Nu, Cristoase-Dumnezeule, nu-i de loc uşor! Se lăsă năpădit de o mânie surdă împotriva femeii. Ea era vinovată de toate, chiar şi de trecerea Bavariei sub ocârmuire austriacă. O revede cum sta atunci, printre sfetnici, ea, sluta, Botoasa, cu caraghiosul ei de ibovnic, Frauenberg, lepădătura orăcăitoare. Şedeau acolo şi făceau fărâme Bavaria lui. Batjocura Europei. Oh, câtă dreptate a avut atunci, în ziua aceea, când tatăl său îl târa de colo-colo, iar el se codea să se însoare cu muierea ăsta... Acum sta singur, privind în gol. Oftă, mormăi ceva, gemu.

Se duse la Agnès. O găsi tolănită pe o canapea. În faţa ei sta şoimarul. Agnès îşi pusese mănuşa şi se juca cu o pasăre ce-i fusese adusă de curând. Îşi dădu seama numaidecât că margraful arde de dorinţă să stea de vorbă cu ea. Dar îl lăsă să aştepte. Se ocupa de şoim, i-l arătă, părea că nici n-are de gând să-l înapoieze şoimarului.

Ludovic izbucni, spunând că astăzi n-are chef de vânătoare cu şoimi şi de distracţie. Oh, domnul margraf e prost dispus? A avut vreo supărare? Îi pare rău. Cu ducele Ştefan? Ia te uită! Domnul duce e un domn foarte drăguţ. A vorbit despre testamentul ducesei Margareta? Şi despre contractul cu Habsburgii privitor la administraţia Bavariei? Despre asta nu? Ei, totuşi, fireşte, numai aşa, în treacăt.

De l-ar trimite odată la plimbare pe insul ăsta cu şoimul! Dar nici nu se gândea la aşa ceva. Aşadar, pentru ea n-avea nici o însemnătate că Ştefan cutezase să-l supere? Şi faptul că

de la frate-său venea de-a dreptul la ea era ceva lipsit de importanţă? Pasărea îşi deschise aripile, şi le strânse, Agnès o mângâia, îi dădea nume dezmierdătoare. În sufletul ei clocotea un mare triumf tainic. Se ajunsese, în sfârşit, acolo? Lucrurile luau în sfârşit întorsătura visată? Casa duşmancei, construită cu atâta trudă, se prăbuşea, în sfârşit?

Aşadar, ducele Ştefan i-a pomenit despre contractul cu Habsburgii privitor la Bavaria? Ei, ea habar n-are de politică. Dar, serios vorbind, s-a minunat întotdeauna. Un principe atât de mare şi de înţelept – şi să lase ocârmuirea ţării sale în mâinile altuia! Rosti aceste vorbe ca în treacăt, scoţând scufia şoimului, punându-i-o iar. Apoi începu să discute cu şoimarul cam cât timp ar trebui lăsat şoimul să flămânzească. În sufletul ei jubila: trebuia stoarsă toată seva din Tirol, îndrumată altundeva, spre Bavaria, oriunde. Să nimicească opera duşmancei.

Ludovic şedea obidit, cuprins de o mare amărăciune. A fost nebun. Chiar şi copiii vedeau mai limpede decât el unde avea să se ajungă. Niciodată nu ar fi trebuit să cedeze administraţia Bavariei. Mai bine şi-ar fi ipotecat toate oraşele şi veniturile pe seama lui *messer* Artese. Cu testamentul Margaretei, nu mai era nimic de făcut. Dar cât priveşte contractul cu Habsburgii, acesta avea să ajungă la scadenţă în câteva luni: îl va rezilia. Fie ce-o fi!

Agnès continua să stea tolănită pe canapea, aproape că nu-l mai lua în seamă. Şoimarul încă nu plecase. Dacă ar fi fost singuri, s-ar fi aruncat asupra ei, ar fi zgâlţâit-o: „Ascultă, nu râde de mine! Desfac contractul! Îi azvârl afară pe slujbaşii habsburgi! Nu râde de mine, târfo!” Şi ar fi strâns-o de i-ar fi pierit râsul şi gândul la şoimi. Dar şoimarul era acolo, cu chipul lui nerod, plin de respect, iar Agnès nici nu se uita la duce.

Conrad de Frauenberg purta tratative cu consilierii episcopului de Brixen. Episcopatul căzuse într-o stare de dependenţă totală faţă de margraf, iar Conrad îi făcea pe domnii aceştia s-o simtă din plin. Albinosul orăcăitor îi privea,

cu ochii lui roşii, pe seniorii ce asudau, îi sâcâia vârtos şi cu plăcere. În cele din urmă, cu o jovialitate dispreţuitoare şi grosolană le azvârli bieţilor amărâţi câteva fărâmituri. Secretarul său, un cleric cu înfăţişare umilă, redacta protocolul în tăcere, cu deosebită scrupulozitate.

După ce domnii plecară, Frauenberg îi dădu secretarului îndrumări în legătură cu câteva scrisori pe care avea de gând să le trimită slujbaşilor de pe posesiunile sale personale. Să nu mai fie – lua-i-ar toţi dracii! – atât de molâi. Să nu-i mai păsuiască atâta pe birnici{35}. Să nu mai tot amâne termenele pentru clacă şi robotă. Şi mila asta neroadă când e vorba să hotărască pedepsele! Auzi, să pedepsească un hoţ numai cu expunerea la stâlpul infamiei şi cu închisoarea, fiindcă puşlamaua a fost împinsă de nevoie. Prostii! Toţi sunt împinşi de nevoie. Ticălosului să i se taie mâna, cum s-a făcut până acum. Să cruţi un braconier, fiindcă are familie! Şi vânatul lui are familie; a cruţat-o tâlharul? Insul să fie hăituit până cade mort. Ăsta-i vechiul şi bunul obicei. Cu omenia asta modernă o să i se ducă de râpă toată averea. Frauenberg orăcăia, tăcutul secretar scria.

Rămas singur, bărbatul cel slut îşi netezi pe spate părul albicios, se întinse, se lăsă pe pernă, îşi trosni încheieturile mădularelor, căscă, alene şi mulţumit. Lumea era în bună rânduială, iar el ştia să se descurce. A ajuns departe, sfânta pătimire a lui Cristos! Margraful e mai totdeauna plecat, la Agnès a lui, şi mai cine ştie unde. Şi de ce nu? De ce să n-o prefere Botoasei pe frumoasa Agnès? El, Frauenberg, are fireşte mult de lucru, când margraful lipseşte din ţară: Botoasa şi Tirolul. Muncă multă, muncă neplăcută. Dar plină de foloase, nu se poate tăgădui. De altminteri, Ludovic nici nu i-ar putea-o înlesni, nici nu s-ar putea înţelege cu el. Aşa, principele îl scutea de oboseala de a se mai ciondăni cu dânsul.

Îşi privi mâinile groase, roşii, cărnoase. E limpede că până acum şi-a subestimat bărbăţia. Trebuie mai întâi să crezi tu însuţi că placi femeilor, pe urmă cred şi ele. Astăzi, îi vine oricăreia de hac, numaidecât. Conrad se-ntinde, fluieră,

rânjeşte. Se ridică alene. Îşi pregăteşte tuş, pensulă, pergament. Pierdere de vreme, în orele libere, când nu doarme. Astăzi are chef, da. Schenna îl socoteşte un prost. Crede că n-are ochi pentru ceea ce e frumos. Schenna nu-i un dobitoc; dar dacă îşi închipuie că numai el singur e stăpân pe simţirea pentru ceea ce e plăcut, rotund, neted şi voluptos, se înşală înfumuratul, ţafandachele{36}. Îşi potriveşte pergamentul. Aşa! Ştie şi el foarte bine ce-i aia frumuseţea. Rânjeşte, îşi fluieră cântecul preferat, despre cele şapte bucurii ale vieţii, începe să lucreze. Botul lătăreţ i se cască, de plăcere, până la urechi, plesneşte din limbă, pleoscăie, gâjâie, orăcăie, râgâie. Trage linii, dă cu pensula. Zugrăveşte cu grijă, punând multe culori. Rochii, piepţi, un chip de femeie. Se adânceşte în lucru.

Ridică privirea. Margareta se află în spatele lui. Faţa ei slută e schimonosită de un zâmbet ciudat. Probabil că a văzut totul; de altfel, n-are nici un rost să ascundă, să nege. O priveşte fără ruşine, îşi strâmbă botul lătăreţ, orăcăie cu nepăsare:

— O amuletă.

— O amuletă? Asta? Imaginea asta reuşită şi drăguţă a ăleia?

El, naiv, insolent: Da, fireşte. Are cu ea conflicte de hotărnicie, doar o ştie prea bine. Pe deasupra, influenţa ei politică nefastă asupra margrafului.

Margareta îl priveşte încruntată, cu ochii ei pătrunzători. Frauenberg o înfruntă, rece, nepăsător. Să-i dea ei chipul desenat, spune în cele din urmă ducesa.

— De ce nu? orăcăie el.

Nu e o amuletă tocmai cucernică. Poţi să faci cu ea farmece, ca să-ţi îndeplineşti voinţa şi dorinţele. Ceea ce-i doreşte ducesa aceleia este probabil tot atât de neplăcut ca şi ceea ce-i doreşte el. Râneşte, îi întinde zugrăveala cu o închinăciune adâncă, exagerată.

Singură, Margareta priveşte îndelung imaginea, o cercetează. Părul ei auriu, ochii zgâiţi, două pete albastre, neroade; toată zugrăveala e stângace. Cu degetele-i

sulemenite, Margareta îşi scoate acul din păr. Încet, ţintind cu grijă, îl înfige în pletele albastre. Pergamentul e tare, ea înţeapă, înţeapă cu mai multă putere, acul pătrunde încet până dincolo. Pergamentul scârţâie. Până la urmă, în locul ochilor sunt două mici găuri zdrenţuite.

Margraful se ridică; convorbirea nu durase decât zece minute. Se discutaseră numai treburi oficiale. Întrebările şi răspunsurile fuseseră rostite pe un ton foarte rece.

— Mai rămâne problema Taufersului, spuse Margareta.

— Altă dată, răspunse Ludovic, cu un gest de refuz.

— S-a împlinit aproape un an de când se tot amână treaba asta, stărui Margareta. Trebuie în sfârşit rezolvată.

— Şi ce vrei? se răsti margraful.

Problema Taufersului consta în procesele de hotărnicie dintre Agnès de Taufers şi Frauenberg. Agnès se pitea în spatele episcopatului de Brixen, care o învestise pe ea, nu pe Frauenberg. Formal, dreptatea era de partea ei, în fapt, de partea lui. Margraful numai să fi vrut, că Brixenul şi-ar fi retras pe dată obiecţiile, astfel că Agnès pierdea bunurile. Consilierii episcopului presupuneau că margraful nu doreşte asta; de aceea cutezau să se opună cu îndârjire lui Frauenberg.

Margareta, împinsă de porniri duşmănoase, înşiră argumentele care pledau împotriva episcopatului. Margraful, tot atât de prost dispus şi încăpăţânat ca şi ea, înşiră motivele politice pentru care nu voia să-l supere acum pe episcop. Se măsurară, întunecaţi, hotărâţi. Niciodată nu s-ar fi înfruntat cu atâta îndârjire, dacă ar fi fost vorba de propriile lor posesiuni.

Până acum, în ciuda înstrăinării mereu mai mari, nu ajunseseră la o ceartă serioasă. Nici măcar cu o vorbă, margraful nu i-a reproşat Margaretei testamentul, nici cu o vorbă relaţiile cu Frauenberg. N-a pronunţat niciodată în prezenţa ei numele frumoasei Agnès. Acum se înfierbântară, se certară, rostind ameninţări, încăpăţânaţi, cu mult mai multă înverşunare decât se cuvenea într-o chestiune altminteri fără prea mare însemnătate. Şedeau unul în faţa altuia

clocotind de mânie. Chipul liniştit, bărbătesc al margrafului se schimonosise, luând o înfăţişare sălbatică. Ea, impunându-şi să-şi păstreze calmul, îi răspundea înţepător, ironic.

În cele din urmă, Ludovic nu se mai putu stăpâni şi-i azvârli cu o mânie făţişă, batjocoritoare:

— Toate astea numai pentru maimuţoiul tău, Frauenberg.

Chipul ducesei deveni pământiu; trase cu putere aer în piept, îl privi plină de ură. În cele din urmă îi spuse cu vocea răguşită:

— Da, da, da! Nu pot tolera ca dreptatea să fie călcată în picioare de dragul curvei tale.

Margraful îşi încleştă pumnul, ca să n-o lovească. Nu-i stătea în obicei să înjure. Acum se năpusti asupra ei cu vorbe murdare:

— Zgripţuroaico! Pocitanio! Împuţito! Stai bot în bot cu maimuţoiul tău şi trăncăneşti de-alde astea? Nu mă apasă destulă ruşine că trebuie să am o muiere pe care a însemnat-o Dumnezeu ca pe tine? Vrei să-mi faci de râs şi numele? Ţi s-au aprins călcâiele după bărbaţi care-ţi seamănă leit? Se şi potriveşte, Botoasa cu maimuţoiul! Scos din fire, margraful se repezi la ea, cu vinele umflate şi cu o înfăţişare atât de sălbatică, încât ducesa se trase dincolo de masă. Asta n-am s-o îngădui! răcni el. Îl ucid! N-am să las să fiu făcut de râs!

9.

În vremea aceasta, Frauenberg se afla la castelul Taufers, clipind din ochii lui roşii spre Agnès.

— O să ne înţelegem, orăcăia el. Dumneata eşti bogată, eu nu sunt sărac. Îţi place chiar aşa de mult viaţa la curte? Mie, nu. Pentru mine e doar un pretext, ca să te pot vedea.

Cu laba lui roşie şi butucănoasă îi mângâia mâna albă cu degete lungi. Agnès zâmbea. Ăsta era om odată, avea putere, voinţă, mergea drept la ţintă.

— Lumea e proastă, orăcăi el mai departe. Mai proastă decât ţi-ar trece prin cap.

Şedea acolo, cu faţa lui roşie, parcă jupuită de piele, căscând botul mare, lătăreţ, zdravăn, obraznic, urât.

— Aş zice că, dintre toţi, noi singuri suntem cu scaun la cap.

Degetele lui puternice, scurte, lacome se urcau pe braţul ei în sus.

Nici nu-i trecea prin minte s-o întrebe cât de cât şi pe ea ce părere are despre propunerea lui.

Buzele frumoasei Agnès schiţau necontenit un surâs de voioşie. Parcă-şi degusta triumful asupra Margaretei, parcă-l sorbea ca pe o băutură minunată. Îl robi din ce în ce mai mult pe margraf, cu nepăsare şi fără să se bage de seamă. Se cuibări în sufletul lui, îl luă în stăpânire.

Ludovic era un suveran econom, cumpănit, de loc înclinat să facă risipă. Agnès îi cerea aşa, ca în treacăt, vorbindu-i peste umăr, să facă unele cheltuieli la care, altminteri, prinţul ar fi chibzuit ani întregi. Dacă schiţa obiecţia cea mai mică, ea nu insista, se lăsa păgubaşă. Dar ştia să renunţe cu un aer de uimire batjocoritoare şi dispreţuitoare, abia vizibilă, care-l îmboldea mai mult decât ar fi putut-o face lacrimile, rugăminţile, ocările. În felul acesta reuşi treptat să-l schimbe cu desăvârşire pe bărbatul reţinut şi calculat, să-l deprindă cu luxul şi risipa, subminând şi primejduind ceea ce Margareta

realizase printr-o muncă de zeci de ani.

Şi astfel, într-o bună zi, *messer* Artese reapăru şi el. Era pretutindeni, în zece locuri o dată, cu cei trei fraţi care-i semănau leit, umil, exagerat de curtenitor. Mai înainte de a se băga de seamă, bancherul şi pusese din nou mâna pe vămi, privilegii asupra sării şi minelor. Dispreţului rece pe care i-l arăta Margareta îi răspundea cu nenumărate ploconeli. Cu o bunăvoinţă excesivă se grăbi să-l elibereze pe margraf de ipotecile faţă de administraţia habsburgică. Acum, dacă voia, Ludovic putea să desfacă acel contract. Fireşte, plata acordată florentinului fu de trei ori mai mare decât ceea ce pretindeau austriecii. Apoi, fantomatic, aşa cum venise *messer* Artese dispăru din nou.

Îşi făcu apariţia la castelul Taufers. Cine, văzându-l pe omuleţul acesta politicos, şi-ar fi putut închipui că e în stare să se dezlănţuie aşa cum s-a întâmplat atunci în salonul frumoasei Agnès? Şedeau faţă în faţă, el şi Agnès. Castelana îi zâmbea, cu un surâs slab, complice. Ei, da, frumoasă ţară, bogată, binecuvântată ţară. Vin, poame, grâne. Oraşe înfloritoare, cu bună rânduială, harnice. El voia să smulgă, ea să împungă. Împunsăturile ei erau îndreptate împotriva ducesei, a slutei. Pe florentin îl interesa mai puţin câştigul cu care îl momea dânsa: îl aţâţa să sape şi să submineze opera duşmancei, să nimicească pe deplin opera evreului răpus, spulberat. Ea o împungea pe sluta, el smulgea de la vrăjmaşul mort.

Plesnind de grăsime, Conrad Frauenberg continua să pună osânză pe el, obrazul lui, parcă julit, cu bot lătăreţ, strălucea trandafiriu. Şedea tolănit pe perne în micul salon elegant de la Taufers; Agnès sta în faţa lui. Prin ferestre pătrundea soarele, Conrad clipea, se întindea alene, căsca, îşi trosnea încheieturile mădularelor. Agnès îl ruga, îl linguşea, îl amenința, cerându-i s-o însoţească în călătoria la Trient. El spunea că nici nu se gândeşte la aşa ceva. N-are decât s-o facă margraful pe paiaţa ei. Agnès renunţă cu acel dispreţ uşor şi mirat, cu care obţinea de la margraf orice. Conrad izbucni într-un hohot de râs răsunător, arătându-şi cu bădărănie

satisfacţia. Se întoarse pe partea cealaltă. Fiindcă ea continua să tacă, începu să caşte. Se întinse pocnindu-şi încheieturile, adormi mulţumit, în tihnă şi începu să sforăie cumplit. După o oră se trezi; amurgea, Agnès şedea încă în colţul opus, jignită. Conrad se ridică, încă moleşit de somn, se întinse spre ea, o înhaţă cu o grosolănie jovială, o trase lângă el pe perne. Agnès nu schiţă nici un gest de împotrivire.

Se purtă cu ea după cum îi era cheful. O făcu să se gudure ca un câine după ce l-ai dezmierdat. O alintă cu promisiuni, pe care le rosti râzând, ca de la sine înţelese. Să-l alunge? Nu putea. Ar fi izbucnit în râs. Şi chiar ca ar fi fost caraghios. Cine mai era aşa de slut? Aşa de neobrăzat? Cu gheare atât de tari? Un al doilea nici nu mai exista.

Se întinse sub dezmierdările lui grosolane, se uită la el pieziş. Îi vedea faţa sătulă, vicleană, fălcoasă, schimonosită de un rânjet. Pocit mai era! Cât de viguros şi de josnic! O făcuse curioasă. Nu s-ar putea ca mutra asta obraznică, sigură de sine, să devină umilă şi plină de spaimă?

Agnès începu să-l aţâţe pe margraf. Cu totul pe neobservate, cu vorbe glumeţe. Sămânţa ei găsi un teren prielnic, pregătit de multă vreme, încolţi, dădu muguri, crescu. Cum spusese ducele Ştefan? Că nu-i uşor pe lângă femeia asta să-l mai ai şi pe Frauenberg majordom al curţii. O să pună capăt acestei situaţii. E sătul până-n gât. Batjocura Europei. O să-i pună capăt. La München. Va şterge pata ce-l murdăreşte. Mai întâi va încheia cu porcăria habsburgică. Apoi, cu Frauenberg, insul ăsta infam, lepădătura.

— Uită-te bine la mine, se adresă Frauenberg Margaretei şi se proţăpi umflându-se grotesc în pene. Uită-te bine la mine. Se pare că n-o să mai ai multă vreme prilejul. Cum Margareta ridică ochii la el mirată, orăcăi mai departe: Nu c-aş fi un bărbat frumos, asta o ştiu şi eu, da ca mine altul nu-i. Cine mă preţuieşte n-ar strica să caşte ochii la mutra mea, ca să-şi amintească de mine. N-o să mai mă vadă multă vreme. Se coace ceva împotriva mea. Margraful mi-aruncă nişte priviri ascuţite ca lăncile. Din păcate, dincolo de privirile astea se

află prea destule lănci adevărate. Mi-a dat ordin să-l însoţesc la München. Acolo o să-i fie mai uşor. Gufidaun, băiatul ăsta bun şi cinstit, şi Kummersbrucker nu şi-au putut ţine gura. Uită-te bine la mine, Margareto. După ce-oi pleca, bea vârtos, ca să dormi şi să mă visezi! Slujbe n-ai nevoie să pui să mi se citească. Eşti o muiere fainã, ducesă Botoasa, râse şi el şi-o bătu pe spate.

Începu să-şi fluiere cântecelul despre cele şapte bucurii şi plecă cu picioarele lui crăcănate.

Margareta nu rostise nici un cuvânt. Acum şedea singură, în faţa mesei masive, îmbrăcată somptuos în damasc verde pal, cu faţa rigidă din pricina fardurilor. În faţa ei se aflau mormane de acte şi documente. Încăperea era apăsătoare şi mohorâtă, în urechi îi stăruia cântecul fluierat de Frauenberg. Da, avea dreptate. Ce mai exista oare pe lume în afara celor şapte plăceri?

Nu cedase. Fusese doborâtă şi nimicită o dată, dar nu cedase. Din noroi şi nimic ridica o construcţie nouă, ţara, oraşele, oraşele ei pestriţe, pline de larmă şi de oameni, opera ei. Iar acum, sângele pe care li-l sporise cu trudă trebuia tras din ele, îndreptat aiurea, spre Bavaria, oriunde, prăpădit fără rost pentru târfa aceea. Margraful nu-i spusese nimic; dar o aflase din multe guri. Contractul de ipotecare cu Habsburgii avea să fie desfăcut. Oraşele ei, Tirolul ei aveau să fie despuiate, golite, supte, azvârlite de-o parte.

Şi atâta nu era de ajuns. Mai era şi restul. Frauenberg. Slutul, singuraticul. Care-i aparţinea ei. Pe care-l adusese ea. Poate că era rău, josnic, o haimana. Dar îi aparţinea ei. Dintre toţi oamenii, el. Iar Ludovic voia să i-l ia şi pe acesta. Oh, nu uitase, când se certaseră, cum îi strigase: „Îl ucid! Nu îngădui să fiu făcut caraghios!” Parcă-i auzea din nou glasul, răguşit de ură, parcă-i revedea ochii. Da, presimţirea lui Conrad era întemeiată, mirosea a crimă. Dacă se va duce la München, nu se va mai întoarce.

În sală intră bătrâna şi ofilita domnişoară de Rottenburg care tuşi ca să-şi dreagă glasul. A venit neguţătorul velş, din Palermo, chemat de dânsa. Margaretei îi păru bine că e

abătută de la gândurile ce-o chinuiau, porunci să fie lăsat să intre. Omul se opri în faţa ei, gras, cu obrazul măsliniu, cu ochi căprui, iuţi. Avea fel de fel de mărfuri. Păsări pestriţe, năframe şi ţesături fine, lucioase, pietre preţioase, esenţe rare, dulciuri exotice. Cu mişcări repezi şi mlădioase, ajutat de însoţitori, îşi întinse lucrurile în faţa ei. Margareta se uită la una, la alta. Ceru lămuriri, gândul îi era aiurea, vorbea cu mai multă însufleţire ca de obicei. Dar asta ce-i? O gărăfioară, un mic vas din piatră semipreţioasă de o culoare ştearsă, de o formă frumoasă, bine închis şi pecetluit. Ce e? O, doamna ducesă e o cunoscătoare, doamna ducesă are gustul cel mai sigur. E într-adevăr un lucru de mare preţ. Dintr-o singură bucată, şi cât de artistic lucrat, rotunjit! E opera unui mare meşter, da. Şi să aibă dânsa bunăvoinţa să observe chipurile cioplite. Aici e împăratul de Hohenstaufen, al doilea Frederic, iar aici regele iudeu Solomon, iar aici regina din Saba, şi pe a patra lături, sultanul Boabdil, un principe puternic, îngrozitor al barbarilor. Dar şi conţinutul gărăfioarei e o mare raritate: un suc delicat, fără miros, fără culoare, fără gust; cine bea măcar şi numai o picătură, într-un ceas s-a şi stins, ca un opaiţ fără oloi. Preţioasă şi de soi gărăfioară.

Împotriva obiceiului, ducesa cumpără mult, fără alegere, fără tocmeală. Năframe, rădăcini aromatice, numeroase giuvaeruri, două dintre păsările pestriţe, pe deasupra şi gărăfioara.

Apoi se aşează la masă. Mâncă. Mâncă singură de tot, gătită în veşminte superbe. Masa era de asemenea orânduită cu mare lux. În încăperea de alături cânta muzica. Slujitorii, camerierii, cei ce tăiau bucatele se mişcau cu toată graba. Mâncă vârtos. Frauenberg avea dreptate. Era una dintre cele şapte bucurii ale vieţii. În jurul ei stăteau îngrămădite lucrurile pe care le cumpărase, podoabe, năframe şi gărăfioara. Ducea mâncărurile la gură cu mâinile sulemenite: supă, peşte, friptură, dulciuri din cele scumpe, exotice, pe care le cumpărase astăzi. Înfuleca, dădea de duşcă vinul. Se lăsă amurgul, fură aprinse lumânări grele, uriaşe. Ea şedea singură, greoaie, ţeapănă, făloasă. Mânca.

Deci aşa stăteau lucrurile. Nu îndrăznise să i-o aducă el însuşi. O trimisese printr-un aprod. Era o scrisoare scurtă, politicoasă, în care o ruga să-şi depună semnătura.

Ducesa trimise numaidecât după Schenna. În faţa lui nu se mai stăpâni, îşi dădu drumul. Într-adevăr, contractul cu Habsburgul a fost desfăcut. A fost tăiat şi sfărâmat minunatul, straşnicul canal prin care trimitea sevă şi belşug în oraşele ei. Iar pe deasupra, mai trebuie să-şi depună semnătura! Sub picioarele ei, pământul se fărâmiţează, ca nisipul. Opera vieţii ei se duce, lunecând, curgând ca apa, nu poate fi ţinută pe loc. Se risipeşte totul, prosteşte, fără rost.

Schenna ascultă în linişte, cu chipul lui prelung, ofilit, mai încreţit de îngândurare ca niciodată; deznădejdea şi prăbuşirea ei îl atinseseră mai adânc decât voia s-o recunoască. Biată femeie! Biată ducesă Botoasa! Dacă gura ţi-ar fi fost cu un deget mai mică, muşchii obrazului puţin mai tari, ai fi trăit mulţumită, fericită, iar Tirolul şi Imperiul roman ar arăta altfel. Se dojeni singur. Sentimentalism nerod!

Când, în sfârşit, îi răspunse, era din nou stăpân pe el. Cu vocea lui ascuţită, obosită, întretăiată zise că n-ar fi nimic de câştigat dacă n-ar semna; formal, semnătura ei nu era obligatorie, margraful i-o cerea numai din motive de prestigiu. Dacă semnează însă, va fi obligat cel puţin să-i ceară părerea la lichidarea contractului.

Cum însă ea tăcea, ghemuită acolo, groasă, greoaie, pierdută şi prăbuşită, Schenna fu din nou mişcat. Spuse că vrea s-o ajute atât cât îi stă în putere. E tirolez; îl doare ca Tirolul voios, ager la minte, cultivat să fie dat pe seama Bavariei somnolente, stupide, brutale. Împinse lucrurile mai departe zicând că e o hotărâre gravă, că ar trebui într-adevăr să se procedeze cu energie. Ajungând aici, se ridică şi spuse, în timp ce în rostirea lui solemnă îşi şi făcuse apariţia un pic de ironie: aşadar, dacă dânsa ar mai dori-o, el e gata, pentru a salva ce se mai poate, să preia căpitănia în munţi, burgraviatul. Ducesa îşi aşeză mâna groasă, fardată pe mâna lui cu degete lungi, uscată, osoasă dar fără vlagă.

Apoi veni la ea Frauenberg, să-şi ia rămas bun. Se opri cu un zornăit, în învelişul strălucitor de fier chipul lui botos, trandafiriu, neted, parcă jupuit, obraznic, rânjea. Nu-i rămâne altceva, spuse el, decât să se scufunde în întuneric, într-o slujbă măruntă, unde margraful n-ar mai putea da de el; căci să moară n-are nicidecum de gând. Aşadar, pe drum o să dispară îndată ce se va ivi un prilej nimerit. Cine-i bărbat nu se pierde cu firea, nici când scrânciobul îl aruncă-n slăvi, nici când îl coboară. Cât o priveşte pe ea, e o muiere fainã, i-a plăcut mai mult decât oricare botişor de păpuşă. În orice caz, mai interesantă a fost. Şi cu asta, facă-se voia Domnului.

Ducesa îi spuse că el i-a dat cândva o amuletă, cu gânduri rele faţă de o anume fiinţă. Acum vrea să-şi ia revanşa. Îi întinse gărăfioară de o culoare ştearsă. Sucul e fără miros, fără gust; cine ia o picătură din el, ajunge în acelaşi ceas în iad sau în rai. Mai înainte de a se scufunda din nou în întuneric, să se gândească la asta.

Conrad apucă gărăfioara, rânji, zicând că e o muiere a naibii. Sucul n-are miros n-are gust; într-adevăr e ceva la care trebuie gândit.

Ducesa, repede: ea n-a spus nimic. Aşa a pus-o să jure sicilianul. Şi fiindcă Frauenberg însuşi crede că n-o să-l mai vadă, să-i făgăduiască asta. Să ia totul asupra lui, ea n-a spus nimic.

Frauenberg, uriaş, în armură, orăcăi din grămada de fiare că îi mulţumeşte din toată inima. Cum a mai spus-o, e o muiere a naibii. Ridică anevoie braţul de fier, o lovi pe spate, orăcăind:

— Botoasa noastră!

Se retrase, greoi, ţeapăn, în armura de fier, zornăind, rânjind cu botu-i de broască. Îşi fluiera cântecul.

De jos răsunară goarnele şi trompetele alaiului care se urnea la drum. Margraful nu-şi luase rămas bun de la ea. Să se arate la fereastră? Picioarele nu-i dădură ascultare. Se sprijini de masă, palidă, cenuşie, o moartă sulemenită.

Margraful şi seniorii lui înaintau la trap prin ruginiul

septembrie. O postaţă călăriră de-a lungul întinsului lac Chiem, cu faţa apei plumburie. Aerul era tare, munţii rămâneau în urmă, într-un cenuşiu-albastru intens.

Ludovic era cât se poate de bine dispus. Purta o platoşă uşoară, de culoare închisă, coiful îl dăduse unui băiat, vântul adia plăcut mângâindu-i creştetul cu păr tăiat scurt. Se simţea foarte tânăr, ochii duri, albaştri priveau cu mai multă vioiciune ca oricând, strălucind pe chipu-i smead, bărbătesc. Fusese bună hotărârea de a-i azvârli afară pe austrieci. Acum călărea în ţara lui ca un stăpânitor adevărat. Afară cu neruşinatul leu roşu al Habsburgului din câmpul albastru al Wittelsbachilor! Se bucura la gândul că-şi va instala proprii-i slujbaşi, că va face curăţenie.

Da, va face curăţenie. A pus bine la cale şi treaba cu Frauenberg. Chiar în noaptea asta o să-l înhaţe, să termine cu el, cavalereşte, cu arma. În ceea ce priveşte sfârşitul luptei, n-avea nici o îndoială. Pe urmă o să aibă aer, să poată respira. Margareta aproape că n-o să-l mai vadă. Nu are decât să şadă în castelul său Tirol; el îşi va lua reşedinţa la München, Innsbruck, Bozen, va guverna după cum va socoti că e nimerit. Dacă ducesa va fi de acord, bine; dacă nu, tot bine. Agnès nu va mai găsi nici un motiv să-i întoarcă spatele, în acel fel neruşinat, uşuratic, care-l tulbură atât.

Gândul că lăsase în urmă atmosfera apăsătoare, că ştia exact ce-i stătea înainte îl ungea la inimă, îl făcea să se simtă mai liber şi mai vesel decât fusese de ani de zile. Glumea cu Berchthold de Gufidaun, cu devotatul său Kummersbrucker. Ba chiar se uita cu o anumită bunăvoinţă înverşunată la Frauenberg. Acesta călărea lăbărţat, clipea şmecher şi tihnit cu ochii lui roşii spre lumea însorită, plină de desfătare – şi totuşi era ca şi mort. Margraful îl chemă la el, călăriră alături. Frauenberg povestea glume deşucheate, făcea aluzii lipsite de ruşine. Ludovic râdea în hohote, îşi însuşea tonul lui, dădură frâu liber unei discuţii soldăţeşti, ordinare, se întreţinură minunat.

Apoi se opriră, foarte devreme, să prânzească. Mâncară în aer liber, din belşug, băură, se întinseră niţel să se odihnească.

Apoi mai băură o dată, se urcară în şa. Ludovic îşi pusese acum şi coiful, aşa voia să călărească până la München. Frauenberg se ţinu în apropierea margrafului, care tocmai se uita după el. Porniră la drum. Se aflau acum la şes, munţii piereau în ceaţă în spatele lor, câmpia se deschidea largă, monotonă, când şi când strălucea în soare câte o mică reşedinţă cavalerească modestă, o curte, un sat cam sărăcăcios. Caii goneau odihniţi, încă înainte de căderea serii vor fi la München.

Convorbirea dintre margraf şi Frauenberg deveni mai anevoioasă, lâncezea. Ludovic se simţea copleşit de o oboseală ciudată, respira greu, armura uşoară îl apăsa. Băuse prea mult?

În dreapta drumului se ivi un sat, casele erau curios de rotunde, mohorâte din pricina murdăriei, în ciuda soarelui luminos, se îngrămădeau caraghios una peste alta. Cineva spuse:

— Satului ăstuia îi zice Obidiţii.

Fusese vocea lui Gufidaun sau a lui Kummersbrucker?

Deodată smuci cureaua coifului, a armurii, apoi se prăbuşi înainte pe cal, alunecând pe-o parte, coiful pe jumătate desfăcut. Îi dezgoli creştetul. Kummersbrucker îşi repezi calul spre el şi, împreună cu un băiat, îl prinseră. Coiful se rostogoli în pulbere, obrazul îi era palid, dar nu desfigurat altminteri, falca de jos îi atârna. Grumazul masiv al mortului nu mai părea ameninţător, ci doar înţepenit şi grosolan. Îl fricţionară, rostiră rugăciuni. În zăpăceala care-i cuprinsese pe seniori, scânci deodată vocea limpede, tărăgănată, ordinară a lui Frauenberg:

— Ce-ntâmplare ciudată! În câmp deschis, aproape de München. Întocmai ca tată-său.

Berchthold de Gufidaun îl privi de sus până jos, întunecat, ameninţător. Frauenberg clipi cu obrăznicie, îi făcu faţă, orăcăi:

— Ce doreşte domnul?

Gufidaun se întoarse încet, nu-i răspunse.

Cadavrul fu aşezat în capela sfânta Margareta de la curtea

din München. Ardeau multe lumânări. Ulrich de Abensberg, Hippolt de Stein şi cinci alţi baroni şedeau de priveghi. Printre ei se afla şi Frauenberg. Acesta însă începu curând să caşte, se retrase. Se întinse pe patul lui, îşi fluieră cântecul, îşi trosni mădularele, râgâi, pocni din limbă, adormi împăcat.

CARTEA A TREIA

1.

La Landshut, la curtea lui, ducele Ştefan tocmai dăduse de veste că seniorii săi vor trebui să-l însoţească la München. Voia să-şi salute fratele mai mare, pe margraf, care luase fericita hotărâre de a-i alunga din ţara lui pe Habsburgi. Ducele Ştefan se bucura cu mândrie că de fapt el provocase această hotărâre. Îşi săltă capul cu mustaţă scurtă, groasă, de culoarea nucii; e neîndoielnic că vorbele lui aprige l-au făcut atunci pe Ludovic să-şi îndrepte spinarea. Iar acum se va duce la München, să vadă dacă nu cumva e cu putinţă să pună la cale o înţelegere mai strânsă între cei din casa de Wittelsbach. De ce – pe toţi dracii! – dacă Ludovic şi el ar vrea cu tot dinadinsul – n-ar izbuti să se aducă sub acelaşi acoperiş casa de Wittelsbach, aşa cum sunt strânşi laolaltă Habsburgii? Desigur, ăia se-ncaieră ca nişte cocoşi, atunci când stau la sfat fără martori: dar când se arată în faţa lumii, stau cot la cot ca un singur om, şi de la unul la altul curge miere. Era bine că Ludovic se hotărâse, în sfârşit. El, Ştefan, nu se va lăsa acum până când nu va cârpi la loc steagul casei de Wittelsbach sfâşiat în petice.

I se dădu armura, începu să se echipeze de drum. Atunci sosi un curier care-i aduse vestea morţii margrafului. Ducele Ştefan încremeni, cu gura pe jumătate căscată, cu degetele răşchirate într-un chip curios. Apoi, cu o comandă puternică, scrâşnită îşi concedie oamenii şi, pe jumătate îmbrăcat, se plimbă cu paşi repezi de colo-colo, făcând gesturi bruşte şi poruncitoare. Faţa lui exprima zbuciumul interior, se boţea ameninţător, se netezea, mustaţa scurtă, groasă sălta o dată cu zvâcnirea buzelor.

Cele mai felurite posibilităţi îi fulgerau prin minte, îi surâdeau de colo, de dincolo. Tânărul Meinhard era un băieţandru, slab, prostănac, indolent; de altfel, îl iubeşte cu o ardoare fanatică pe fiul lui, al lui Ştefan, Frederic.

Da, soarta casei de Wittelsbach se afla acum în mâinile lui Ştefan. Să unească amândouă Bavariile. Să-i silească să se

adune laolaltă pe fraţii lui despărţiţi, pe cel din Olanda, pe cel din Brandenburg, pe cei din Palatinat. Trebuiau să înţeleagă şi ei că e nevoie să-şi dea mâna. În definitiv ce erau aceşti Ludovic Albrecht, Wilhelm, Ruprecht? Nu erau nimic; dar casa de Wittelsbach însemna mult, era totul. Le va insufla simţământul puterii, credinţa lui, voinţa lui cinstită, cuvioasă, curată se va revărsa în sufletele lor, se vor lăsa convinşi.

Ştefan se aşeză greoi în jilţ, chipul său îşi pierdu înfăţişarea ostăşească aspră, nefirească, umerii îi căzură. Ah, nimic din toate astea nu se va întâmpla. Se agăţase de o speranţă mincinoasă.. Nu era el omul care să ducă la capăt aşa ceva. Fireşte, împrejurarea era prielnică; dar povara apăsa prea greu pe umerii lui. Chiar şi tatăl său, împăratul, bărbat mai vânjos, fusese un şovăielnic, trebuise să-şi lase opera pe jumătate neterminată. Cum voia el, care era mai slab, să reunească ceea ce fusese fărâmiţat, ciuntit?

Fratele său murise pe drum. Un semn rău. Nu ţinuse cine ştie ce la Ludovic, nu schimbaseră între ei nici o vorbă despre preocupările lor intime. Toţi cei şase fraţi nu fuseseră niciodată legaţi mai strâns între ei, fiecare se uitase cu bănuială la degetele celuilalt, pentru ca nu cumva acela să pună gheara pe o halcă mai mare din moştenire. Dar Ludovic fusese un om de treabă, nu avusese o viaţă uşoară, se însurase cu Botoasa, făcuse un mare sacrificiu în folosul casei de Wittelsbach. Acum era mort, murise în floarea vârstei bărbăteşti. Casa de Wittelsbach pălea, îşi pierdea strălucirea.

Ştefan îşi reaminti cum ascultase bula papală care vestea excomunicarea tatălui său: „*Pe fiii săi să-i ajungă blestemul acesta: izgoniţi din reşedinţele lor, să cadă pradă duşmanilor şi nimicirii.*” Pe-atunci era un băieţaş, nu înţelesese cine ştie ce din cuvintele mari, ameninţătoare, patetice, dar îl umpluseră de groază şi nu-i mai ieşiseră din minte. De-atunci nu le-a mers bine celor din familia Wittelsbach. Ţările lor se prăbuşeau. Fraţii îşi scoteau ghearele unul la altul. Maica lor, împărăteasa, a domnit în nord-vest, în provinciile flandre, împreună cu Wilhelm, cel mai dăruit dintre fraţi. Au ajuns la un conflict, Wilhelm şi-a învins mama în acea sălbatică şi

sângeroasă bătălie navală de la gura Maasului, ea fugise la cumnatul său, regele Angliei. Fusese o doamnă mândră, copleşită de o tristeţe fără leac, străină de copiii ei; da, trebuia să cauţi să te stăpâneşti; întotdeauna, în prezenţa ei te simţeai deprimat. Acum era moartă, murise istovită de măreţie, suferinţă şi griji, iar Wilhelm, cel mai luminat, cel mai dăruit, cel mai prietenos dintre fraţi căzuse pradă delirului şi nebuniei, îmbolnăvit din pricina certei cu mama lui, îmbolnăvit de ţara cea străină. Nu, le mergea prost celor din familia Wittelsbach; blestemul îşi afla o amară împlinire, dacă nu în cuvintele, în înţelesul său. Ştefan privea în gol. Moartea lui Ludovic îi dădea putinţa şi îl obliga să înjghebe mai solid ţara din munţi, să menţină margrafiatul din miazăzi. Îşi privi mâinile; zăceau greoaie, moi, fără putere. Cu mâinile astea cum să...? Prostii. Băuse prea mult vin greu dres cu mirodenii la gustarea de dimineaţă, asta era tot. Asta îngroaşă sângele, tulbură mintea cu gânduri triste. Oare perspectivele nu erau excelente? Băiatul Meinhard era molâu, lesne de condus. Pe puştiul ăsta – maica ta Cristoase! – o să-l poată face dependent de el. Îşi încordă pieptul; mustaţa scurtă, groasă, de culoarea nucii, care aproape că-i acoperea buza de sus, strânsă, i se zbârli. Va reface unitatea casei de Wittelsbach şi-i va da măreţie în lume.

Porunci să i se termine echiparea. Acum avea două motive care-l determinau să se ducă la München. Vocea îi redeveni cea veche, soldăţească, aspră. Îl chemă la dânsul pe fiul său, Frederic.

Prinţul Frederic aflase de moartea margrafului. Aproape că-i plesnea capul de planuri, de energie. Meinhard nutrea faţă de el o admiraţie pătimaşă. Acum, datorită lui Meinhard, era mai tare decât tatăl său. Tânărul principe, zvelt şi cu înfăţişare aleasă, cu părul negru lăsat în jos pe fruntea lată, colţuroasă, voluntară obişnuia încă de mic să privească lumea din jur cu dispreţ. El singur era un adevărat nepot de împărat. Scrâşnind din dinţi văzuse cum casa de Wittelsbach se fărâmiţase în frânturi mereu mai mici. Cu mândrie se răzvrătise împotriva spuselor şi faptelor tatălui său, care nu avea nici pumnul, nici

pulpele destul de tari ca să ţină în frâu acest armăsar de Wittelsbach, nobil, sensibil şi nesupus. O, el, prinţul Frederic, avea şi puterea, şi simţirea pentru aşa ceva, va şti să-şi impună voinţa.

Aşa apăru în faţa tatălui său, zvelt, mândru, ostil, plin de un dispreţ tăinuit. Ducele Ştefan îl socotea pe acest principe al său mai cu har şi mai înzestrat decât era el însuşi, vedea în el împlinirea propriei lui personalităţi, îi plăceau chiar şi pripeala lui, irascibilitatea şi trufia. Nu se putea stăpâni însă când tânărul se semeţea cu obrăznicie împotriva lui; mereu se ajungea la ciocniri între ei.

Ştefan îi aduse la cunoştinţă principelui, în cuvinte scurte, soldăţeşti, răstite că margraful Ludovic a murit pe neaşteptate şi că el va pleca acum la înmormântare, la München, unde crede că va rămâne opt până la zece zile. În timpul acesta, Frederic să se îngrijească la Landshut de peceţi şi treburi, iar când va avea de rezolvat probleme mai importante să trimită olăcari la München. Frederic şedea pe gânduri. Niciodată nu-i încredinţase tatăl său atâta răspundere; ce se ascundea înapoia acestui fapt? Îl măsură cu bănuială. Ah, ducele se temea de influenţa lui pe lângă Meinhard, voia să plece singur la München, să-l îndepărteze pe Meinhard de el, să-l înlăture din calea lui. Azvârli capul pe spate, ochii castanii alunecară iute pe faţa tatălui, apoi spuse cu trufie că nici nu-i trece prin cap ca în ceasuri atât de grele să rămână departe de prietenul său Meinhard şi că va merge şi el fără-ndoială la München. În încăpere se mai aflau doi sau trei seniori, precum şi un băiat, un camerier. Ducele Ştefan, sufocat de mânie, îl întrebă cu vocea răguşită dacă nu cumva a înnebunit. Cei de faţă căscară ochii mari, într-o aşteptare încordată. Frederic răspunse că e, desigur, în toate minţile; orice principe şi senior cu scaun la cap ar trebui să-l înţeleagă, să fie de acord cu el. Ducele, zăngănindu-şi armura, se repezi ameninţător la fiul său. Tânărul stătu o clipă pe loc, apoi se întoarse şi o şterse afară. Se azvârli pe cal – nimeni nu cuteză să-i stea împotrivă – şi porni în goană spre miazăzi, către München.

Ducele izbucni în râs, mai întâi mânios, apoi cu plăcere.

Seniorii săi, bucuroşi că totul se sfârşea astfel, râseră cu el.

— E dat naibii flăcăul ăsta, Frederic! spuse ducele.

— E un flăcău dat naibii, prealuminatul prinţ! repetară seniorii.

Apoi însă, treptat-treptat, Ştefan se întunecă din nou. Nu-l poate ţine în frâu nici măcar pe propriu-i fiu. Cum să poată frânge cerbicia întregii familii răzvrătite a Wittelsbachilor?

Încălecă. Însoţit de mare alai se urni greoi pe drumul pe care principele Frederic i-o luase înainte în goana calului.

Tânărului Meinhard, vestea morţii tatălui său i-o aduse marele maestru de vânătoare, domnul de Kummersbruck. Seniorul încercă să-l anunţe cu prudenţă, pe ocolite. Osteneală zadarnică. Tânărul de optsprezece ani nu pricepu nimic, aşa că domnul de Kummersbruck trebui să-i spună simplu şi de-a dreptul: margraful a murit.

Meinhard se uită la el năucit, cu ochii lui rotunzi, naivi, suci şi răsuci vestea în capul lui mărginit şi blajin, începu să năduşească. Nu-i trecu prin minte ce urmări putea să aibă această întâmplare, ce trebuia să facă el. Acum era duce. Asta era probabil ceva istovitor, aducea cu sine muncă, necazuri. Ca mic baron de ţară s-ar fi simţit mult mai bine. De fapt, era foarte trist pentru ţară şi pentru toţi ca tatăl său murise. Fiindcă tatăl sau fusese un om de ispravă şi energic, în timp ce mamă-sa, după cum îl lămurise prietenul lui, prinţul Frederic, era o desfrânată respingătoare. Doamne Dumnezeule! În fond, nici tată-său, nici mamă-sa habar n-au avut de el. Moartea asta îi era indiferentă, nu-i aducea decât necazuri, îi cerea osteneală şi-l silea să gândească.

Scoase din buzunar mica rozătoare pe care obişnuia s-o poarte întotdeauna asupră-i, micul hârciog cu codiţă scurtă, pe care-l dresase cu multă răbdare, astfel că-l obişnuise să răspundă la numele de Petre, iar la fluieratul lui venea să mănânce şi să doarmă cu el. Privi animalul, cu ochii săi mari, mohorâţi, nefericiţi, îl mângâie.

Încet de tot se lepădă de sfiala prostească şi de stânjeneală, când băgă de seamă că cei din jurul său îi arătau mult mai

mult respect decât înainte. De la generali şi cei mai înalţi dregători până jos de tot, la lachei, feţele deveniseră mai supuse, mai atente, mai slugarnice. Când, anevoie, pricepu asta, îi făcu plăcere să verifice şi să accentueze atitudinea de supunere a oamenilor. Începu să dea ordine, fel de fel, alandala, contradictorii, privea amuzat cum erau îndeplinite cu tot zelul, îşi punea oamenii să alerge şi se desfăta văzând cum mutrele lor rămâneau mereu pline de supunere şi gata de ascultare.

Numai unul singur, în chip făţiş, nu se arătă impresionat de noua lui demnitate – Frauenberg. Dintotdeauna, ori de câte ori îl vedea pe bărbatul acesta care plesnea de grăsime, Meinhard era încercat de un simţământ neplăcut; chipul gras, parcă jupuit, cu bot de broască, cu păr albicios, cu ochii roşii i se părea primejdios şi chiar felul jovial de a fi al seniorului îl înfricoşa. Acum, Frauenberg veni la el, clipi, orăcăi cu un aer protector, părinteşte:

— Ei, tinere duce! Uşor nu e. Însă totul e să nu-ţi pierzi capul! O să ieşim noi la vopsea.

Luă cu mâna lui cărnoasă, primejdioasă, mâna dolofană şi blândă a tânărului, îl privi clipind din ochi, fără pic de respect şi supunere, mai curând cu o superioritate glumeaţă, batjocoritoare, se răsuci pe călcâie şi ieşi, fluierându-şi cântecelul.

Chiar atunci sosi furtunos, asudat, plin de însufleţire prinţul Frederic. Năvăli îndată la tânărul duce. Verii se îmbrăţişară. În prezenţa prietenului său, Meinhard se simţi izbăvit. Frederic îi povesti istoria cu taică-său, Meinhard fu entuziasmat. Prinţul subţirel şi negricios, doldora de dorul faptelor, de mândrie, de tinereţe se revărsa ca un fluviu, smulgându-l cu el la vale pe bălaiul, dolofanul, molâul Meinhard, care se uita la el fermecat cu ochii lui albaştri, modeşti, rotunzi şi se socotea fericit că are un prieten atât de minunat. Îşi deschise cu totul sufletul, îi povesti şi despre neplăcutul şi îngâmfatul fel de a fi al lui Frauenberg. Frederic fu cuprins de mânie, bătu din picior. Declară că va pune lucrurile la punct pe loc. Trimise după Frauenberg. Îndată ce acesta se înfăţişă, îi spuse peste

umăr, cu trufie, că ducele nu are nevoie de prezenţa lui la München şi că-l însărcinează s-o însoţească încoace pe ducesa văduvă, care fără-ndoială se şi afla pe drum spre Bavaria.

Frauenberg se uită la cei doi tineri principi, alene, zâmbind cu obrăznicie şi cu un aer nepăsător-ironic, apoi declară că ar fi dorit din toată inima să dea o mână de ajutor la organizarea funeraliilor margrafului trecut în nemurire şi care i-a arătat atâta bunăvoinţă, dar că se simte foarte onorat să se alăture suitei principesei, tot atât de binevoitoare faţă de dânsul. Apoi, cu o îngrijorare părintească, adăugă că speră ca tinerii domni să se descurce cu bine aici la München, fără el. Îşi plimbă privirea, clipind, de la unul la altul şi ieşi. Frederic venise cu un program politic ferm şi se strădui să obţină asentimentul vărului său, mai înainte ca între ei să intervină ceilalţi, tatăl său, Botoasa, Habsburgul. În primul rând, el nu era de loc de acord, cu metodele de guvernământ tradiţionale ale casei de Wittelsbach, care favorizau pe târgoveţi împotriva nobilimii, oraşele în paguba castelelor. Politica asta şovăielnică, prudentă, de neguţători şi coropcari{37}, care-l socotea pe cel ce nu era cavaler drept un om deplin şi respectabil, îi umplea sufletul de silă. Lumea – asta era ceva de la sine înţeles – se sprijinea pe umerii cavalerului creştin, ai principelui, care nu cunoştea alte îngrădiri decât legile liber alese ale cavalerismului. Dar principii din vremea lor şi-au pierdut mândria, făceau concesii aici, compromisuri dincolo, îşi împuţinau, în loc să-şi sporească puterea. A întări nobilimea, a-i încovoia pe cei de jos, în aşa fel încât să priceapă că nu sunt altceva decât un reazem al principilor – asta era totul. Ce bani! Ce negoţ! Ce oraşe! E nevoie să se cureţe de rugină vechile, strălucitele legi ale cavalerismului şi să se aşeze ţara şi imperiul pe temelia lor.

Tânărul Meinhard asculta cu înflăcărare expunerea exaltată a celuilalt. Frederic veni acum cu propuneri practice. Meinhard trebuie să înfăptuiască aceste principii în ţările lui. Mai sunt încă în Bavaria baroni de modă veche, care i-au privit o viaţă întreagă cu dispreţul cuvenit pe lepădăturile astea de târgoveţi. Cu el şi cu aceşti aristocraţi, Meinhard să

întemeieze o ligă de vânătoare şi turnire pe temeiul severelor statute ale vechilor grupări cavalereşti, cum au fost cercul lui Artus şi alte asemenea grupări ale marii nobilimi. Dar liga aceasta să nu slujească de loc numai jocurilor sportive, ci să ctitorească o înnoire a întregii naţiuni. Înainte de toate, să preia conducerea propriu-zisă a statului, înlăturând ocârmuirea de popi şi slujbaşi bătrâni şi închistaţi.

Meinhard era din toată inima de acord. Îndatorirea de a guverna îl înspăimântase; acum însă se simţea eliberat şi fericit că lucrurile luau o întorsătură atât de plăcută, că putea să scape de această îndatorire în tovărăşia unor cavaleri şi prieteni de sport, sub conducerea genialului şi prietenosului Frederic.

Se aşezară alături şi alcătuiră lista baronilor care urmau să fie primiţi în ligă. Ulrich de Abensberg, Ulrich de Laber, Hippolt de Stein, mai întâi. Apoi Höhenrain, Freiberg, Pinzenau, omul de încredere de la Frauenhoffen, Hanns de Gumppenberg, Otto de Maxlrain. Câte un nume li se părea îndoielnic, trebuiau să-l cântărească îndelung şi pe îndelete. Tânărul duce îşi scoase din buzunar micuţa rozătoare, care sta pe masă mişcându-şi codiţa încolo şi-ncoace şi căsca ochii, iţindu-şi capul rotofei la cei ce scriau. Tinerii lucrară până când simţiră că le fierb creierii.

Pe seară, când sosi ducele Ştefan, guvernarea Bavariei era ca şi pierdută pentru el. Frederic îşi sfătuise stăruitor vărul să fie cât se poate de prevăzător faţă de unchiul său. Aşa că ducele Ştefan îşi găsi nepotul reţinut şi îndărătnic. Voi să obţină de la el semnături pentru unele probleme de principiu privind hotarele, vămile. Meinhard îl refuză, spunându-i, la sfatul lui Frederic, că vrea să mai aştepte până când trupul tatălui său va fi redat pământului. Ducele Ştefan pricepu fireşte că înapoia acestei rezistenţe se ascunde Frederic. Îl cuprinse furia, dar se şi bucură.

Apoi sosi Margareta şi, în aceeaşi zi, cu mare pompă, ducele Rudolf de Austria. Margraful fu înmormântat cu un fast uriaş. Din nou putu Agnès de Flavon să vadă că negrul îi venea cel mai bine. În loc să privească la catafalcul mortului,

la văduva margrafului, la conţii palatini ai Rinului, la ducii celor două Bavarii şi al Austriei, toţi ochii se îndreptau mereu spre ea.

În jurul lui Meinhard se îmbulziră, gata să se ia de păr, Margareta de Tirol, ducele Ştefan al Bavariei de Jos, ducele Rudolf al Austriei, cerându-i orânduieli, tratate, confirmări, semnături. Sub influenţa lui Frederic, blajinul tânăr, atât de lesne de condus, rămase tare pe poziţie. A treia zi după înhumarea margrafului, fu întemeiată liga Artus a cavalerilor bavarezi. Maeştri erau Meinhard şi Frederic, superiori, seniorii de Abensberg, de Laber, de Stein. Membri, cincizeci şi doi de baroni din Bavaria de Sus şi de Jos. Mamei sale, ducesei, care-i da ghes, Meinhard îi răspunse că este legat prin jurământul său de cavaler să nu spună şi să nu făptuiască nimic fără a-şi consulta prietenii şi confidenţii din liga Artus. Ştefan, Margareta, Rudolf rămaseră buimăciţi. Ce era această gaşcă de nobili care pusese mâna pe tânăr? Se adulmecau bănuitori unul pe altul. Numai ducele Ştefan înţelese de la început. „Al naibii flăcău!” îşi zise el cu mânie, dar şi cu satisfacţie.

Ulrich de Abensberg era însurat cu sora mai mare a frumoasei Agnès de Flavon-Taufers. Prin mijlocirea lui, Frederic o cunoscu pe Agnès. Fu încântat. La rându-i, lui Agnès îi plăcu prinţul cel zvelt şi nemanierat. Ea preluă patronatul ligii Artus. Fu de faţă când se sfinţi steagul ligii, care-i purta culoarea. Îi spuse lui Frederic:

— Politica dumneavoastră, principe Frederic, o poţi urma din toată inima.

Când steagul fu înclinat în faţa ei, prinţul rosti din adâncul sufletului formula:

— *Pour toi mon âme, pour toi ma vie.*

Agnès se plimbă de colo-colo printre seniorii în armuri zornăitoare, având cuvinte amabile, potrivite, pentru fiecare. Ochii ei albaştri, codaţi stăruiau adesea şi cu complicitate asupra zveltului şi oacheşului Frederic, buzele-i subţiri şi îndrăzneţe îi surâdeau lui Abensberg, cu mâinile albe, cu degete lungi mângâia micuţa rozătoare a ducelui Meinhard. Toţi erau însufleţiţi şi fericiţi.

2.

— Vă pot înfăţişa, înălţimea-voastră, i se adresă Frauenbeng Margaretei, cum a murit margraful?

Margareta se îngrăşase din cale-afară. De la botul umflat ca de maimuţă, pielea îi atârna moale, în cute încâlcite; partea de sus a obrazului îi era plină de zbârcituri şi negi pe care sulimanurile nu mai reuşeau să-i acopere.

— Da, continuă Frauenberg şi râse prosteşte, margraful era neobişnuit de bine dispus când am pornit la drum. Băusem, el şi eu. Mă ţineam mereu pe lângă dânsul. A căzut de pe cal într-o rână. Nu era prea desfigurat. Ciudat că atacul l-a lovit în apropiere de München. Ca şi pe tăticu lui.

Margareta nu-i răspunse. Ochii ei, de obicei atât de grăitori, priveau ţintă, fără nici o expresie.

— Da, da, ducesă Botoasa, orăcăi Conrad, o s-o scoatem destul de lesne la capăt cu Meinhard. E cam sfios, dar încolo băiat de treabă. Bavarezul îl tot aţâţă, zic de Frederic, tuciuriu, prostovanu. Nici o grabă! Şi să nu ne pierdem cu firea. O sărutare mi se cuvine, rânji el.

Dar când răsuflarea gurii lui lăbărţate se apropie, ducesa se trase înapoi, înfiorată.

— Ei, atunci nu, spuse el fără supărare.

Cu ducele Rudolf al Austriei venise la München şi foarte bătrânul abate Ioan de Viktring. Se clătina mereu, avea obrajii scofâlciţi, tremura, ţinea mai tot timpul ochii închişi, mormăia când şi când ceva de neînţeles. O mângâie pe Margareta, pielea lui era încă mai uscată decât a ei, îi spuse: „Buna mea fetiţă”.

Ceva mai târziu, ducesa trimise să-l roage să vină la dânsa. Îi povesti despre gărăfioară, despre discuţia cu Frauenberg. Cuvânt cu cuvânt. Nu era o spovedanie şi totuşi mai mult decât o spovedanie. Bătrânul sta ghemuit în faţa ei, zbârcit, stins, nici nu ştia dacă înţelege ce-i spune. De altfel, asta n-avea nici o însemnătate, important era numai să vorbească unor urechi omeneşti. Totuşi, când ajunse la sfârşit, abatele

cită un clasic din vechime: „*Multe lucruri de spaimă sunt într-această lume, dară nimica mai de spaimă decât inima omenească*”.

Agnès încercă să-l ocolească pe Frauenberg, se arătă rece cu el, batjocoritoare. Acesta îi spuse fără supărare:

— Sunteţi prost dispusă, contesă? Nu vă mai place mutra mea? Apoi o bătu pe umeri, rânji, orăcăi: Da proastă gâsculiţă mai eşti, Agnès! Te-ai lipit de tinereii ăia, nişte bezmetici. Crezi că bătrâna corabie a luat apă. Ce proastă gâsculiţă mai eşti tu, Agnès!

O mângâie, o pipăi. Cum însă ea se trase de-o parte, Frauenberg râse fără să se necăjească, se-ntinse pe perne, se întoarse cu spatele şi căscă zgomotos.

Ducele Rudolf, Habsburgul, apucă avid documentele pe care i le întindea cu semnificativă solemnitate cancelarul său, vicleanul episcop de Gurk. Se adânci în lectura lor, le reciti de câteva ori. Bărbatul altminteri liniştit, stăpânit, se aprinse ca în febră. Mângâie pergamentele. Ascultă lămuririle pe care i le dădu cancelarul. Episcopul, priceput ca nimeni altul în treburi juridice, îi arătă ce uriaşe consecinţe are descoperirea acestor documente din punctul de vedere al dreptului statal. Rudolf le citi încă o dată. Sărută cu solemnitate şi evlavie pergamentele, îngenunche, începu să se roage. Apoi mulţumi emoţionat şi strânse cu putere mâinile episcopului, care sta recules şi nu-şi îngăduia nici cel mai mic zâmbet.

Rudolf moştenise de la tatăl său simţul solid al faptelor, privirea limpede asupra realităţilor şi posibilităţilor. El ştia că un Habsburg nu era încă destul de puternic ca să poarte pe umeri îndatoririle demnităţii de împărat, fără a se istovi sufleteşte. Apărarea prestigiului imperial obliga la un neîntrerupt zbucium interior, îţi sugea măduva. Wittelsbach şi Luxemburg trebuie să fi simţit asta. Nu avea de ales va renunţa deocamdată cu înţelepciune la această mare strălucire exterioară, dar se va întări în aşa fel sufleteşte, încât coroana împărătească să-i revină până la urmă lui, Habsburgului, ca fiind cel mai puternic. Aceasta era politica pe care a făcut-o înaintea lui cu atâta succes Albrecht.

Rudolf vedea limpede şi cu chibzuială că altă cale pentru el nu exista. Îşi impuse cu o hotărâre de fier să procedeze în consecinţă. Numai că el nu era înzestrat cu calmul tatălui său, ologul, mulţumit să se păstreze între limitele puterii sale reale de care era conştient. Pe el îl durea că deasupra lui se afla altul, care-i era suzeran şi care, pe drept cuvânt, se numea împărat roman. Dar cine era Carol, mâţa blândă, insul deşirat, cu obrajii scobiţi, cu barba lui creaţă, murdară? Şi el, Rudolf, stăpânea o ţară ca şi acela, ctitorise ca şi acela universităţi, catedrale, palate, Universitatea din Viena, domul cel mare. Acela folosise la timp o împrejurare fericită, ca să-şi asigure coroana; acum ar fi o nebunie să-ţi iroseşti forţa şi puterea de dragul unui astfel de semn exterior. Dar toate consideraţiile înţelepte nu-l împiedicau pe Rudolf să sufere, să fie ros de ciudă, să se simtă ars şi rănit, fiindcă îl ştia pe altul mai presus de el.

Era prea mândru ca să-i îngăduie cancelarului său să-şi dea seama de gândurile ce-l stăpâneau. Dar agerul episcop i le ghici, se frământă şi cumpăni în sinea lui cum să găsească balsamul cu care să-şi răcorească suveranul.

Deodată, într-o seară, în mintea lui se făcu lumină. Abatele Ioan de Viktring, cu care îi plăcea să stea de vorbă, tocmai îi urase noapte bună. Stareţul se închisese iar în odaia lui, ca în fiecare seară, ca să lucreze la cronica lumii, la care scria de-o veşnicie. Bătrânul era nemaipomenit de minuţios, ţinea manuscrisul sub cheie, în taină. În vremea din urmă, nemaiputând să scrie, adusese un frate de la mănăstirea lui. Monahul trebuise să se lege printr-un jurământ că nu va trăda nici măcar o buche. Ori de câte ori se ivea vreo divergenţă de păreri, era întrebat abatele. Ceea ce fusese consemnat în cronica lui preţuia ca adevărul adevărat, trecea drept literă de evanghelie.

După ce abatele se retrăsese, cancelarul îşi spuse: „Ceea ce scrie stareţul este socotit istorie, e chiar istorie. Şi nu-i totuşi decât hârtie. Tot ceea ce s-a făptuit, drepturi, privilegii sunt hârtie. Iar dacă au fost recunoscute, se poate construi pe temelia lor. Dacă iei lucrurile îndeaproape, lumea e durată pe

hârtie. Carol de Boemia are teologi luminaţi la minte şi învăţaţi, care au ridicat în jurul coroanei lui un meterez de privilegii din hârtie. Oare noi, cei din Viena, să fim mai puţin deştepţi şi învăţaţi decât cei din Praga?”

Stătu de vorbă cu stareţul. Îi aminti de moartea ducelui Albrecht şi cum, atunci, abatele dăduse de veste: *Defunctus est Albertus de Habsburg, imperator romanus*. Cuvântul ăsta, spuse cancelarul, arde mai departe în ducele Rudolf; arde zi şi noapte, ca veşnica lumină din biserici. Moşneagul ascultă cu ochii stinşi. Cancelarul continuă să vorbească aluziv, în jumătăţi de cuvinte, bătrânul mormăia.

Deodată apărură acele documente. Dăduse de ele învăţatul abate în cursul cercetărilor sale în arhiva curţii. Preţioasele documente zăcuseră acoperite de praf, uitate într-un colţ. De neînţeles.

Totuşi, aşa cum îl lămurea acum cancelarul pe duce, erau mult mai mult decât nişte fleacuri istorice. Aveau o însemnătate vie, uriaşă, fiind în măsură să-l aşeze pe Habsburg pe un nou soclu, înalt, magnific, în nemijlocita apropiere a împăratului roman.

Rudolf cercetă documentele tremurând de emoţie, cuprins parcă de friguri. Erau şase hrisoave. Fuseseră scrise din porunca împăraţilor romani, de Frederic I-ul, de Henric al IV-lea şi mergeau înapoi până la Cezar şi Nero. Stabileau că numita casă de Habsburg trebuie ridicată deasupra celorlalte familii princiare germane, o eliberau de îndatoriri împovărătoare, o dăruiau cu drepturi speciale, făceau din Habsburgi cei dintâi principi ai imperiului, cei mai de sus şi cei mai devotaţi.

Rudolf se uita la ele dus pe gânduri, îl privea pe cancelar. Acesta, la rându-i, îl învăluia într-o privire serioasă, de bună-credinţă. Atunci Rudolf ridică documentele de pe masă, le strânse la piept şi declară cu tărie că e gata să ia asupră-şi demnităţile şi răspunderile pe care i le încredinţa Dumnezeu prin aceste pergamente.

În cuvinte pline de avânt, el vesti toată creştinătatea de aflarea privilegiilor ce-i confereau însuşirea unei căpetenii.

Solii mari fură trimise la papa, la împărat, la toate curţile. Se slujiră liturghii solemne în toate bisericile ţării habsburgice. Rudolf, cuprins de o îngâmfare fără margini, porunci ca odaia unde se născuse el, şeful familiei Habsburg, pe care Dumnezeu îl hărăzise să readucă la lumină aceste hrisoave, să fie transformată într-o capelă.

În cancelariile principilor germani, demnitarii făcură mutre buimăcite. Juriştii lui Carol de Boemia, ai principelui de Brandenburg, ai celui din Palatinat, îşi scriseră unul altuia, se adunară în persoană, se sfătuiră, adresându-şi frânturi de fraze prudente, se priviră. Tuturor le stătea pe buze un cuvânt, dar nici unul nu cuteza să-l rostească. În cele din urmă, cuvântul veni din Italia, rostit clar şi precis de către cronicarul Villani, care îl pecetluise cu avizul cerut lui Petrarca: privilegiile casei austriece sunt nişte coţcării, falsificări fără valoare. Cu toţii se feriră însă să se folosească de avizul velşului.

Împăratul Carol privea cu nemulţumire strădaniile Habsburgului. Aproape că-i era ciudă pe relicvele lui la gândul că rivalul avea şi el asemenea documente. Se îndoia foarte de autenticitatea lor, mai ales hrisoavele lui Cezar şi Nero îi apăreau îndoielnice, în ciuda limbii latine fără greşeală în care erau scrise. Dar, în aceeaşi măsură, chiar după avizul lui Petrarca, şovăia şi nu îndrăznea, nici faţă de el însuşi, să socotească pergamentele drept nişte simple falsuri.

Ducele Rudolf şedea plecat deasupra preţioaselor documente, le recitea mereu şi mereu, se adâncea în studiul lor, îşi întipărea în inimă fiecare înfloritură caligrafică, fiecare fibră a pergamentelor. Cancelarul, abatele Ioan îşi aţinteau privirile asupra lui. Plini de înţelegere, satisfăcuţi, vedeau cum ducele îşi înscrie mereu mai adânc privilegiile în crezul său.

Reîntoarsă la Tirol, Margareta rămase sub stăpânirea încremenirii ce-i golea sufletul şi o înstrăina de lume. Treburile de guvernământ o lăsau indiferentă. Decretele trebuiau să fie trimise prin curieri tânărului duce la München, spre semnare; zăceau săptămâni şi luni întregi, fără ca ea să se ocupe de ele. Sfetnicii guvernau pe seama lor, şovăielnici, cu

jumătăţi de măsură, deoarece nu se mai ştia cine va smulge pentru sine domnia: Wittelsbach, Habsburg, Botoasa, sau liga Artus? Cele mai importante lucruri erau amânate fără a se lua o hotărâre.

Margareta era stoarsă de ultima picătură de vlagă. Cu o nemaipomenită încredere se ridicase cândva sus de tot, fusese apoi zvârlită în noroi, se smulsese şi se înălţase din nou. Totul se arătase a fi numai vorbe de clacă, totul era prostesc, înşelător, neruşinat; puritatea, virtutea, puterea, ordinea, sensul şi scopul erau cuvinte tot atât de neroade ca şi suveranitatea şi cavalerismul. Frauenberg avea dreptate: pe lume existau numai cele şapte bucurii pe care le înşira rânjind cântecul lui deşucheat, încolo nimic altceva. Cu o lăcomie aproape pedantă, femeia slută, care începuse să îmbătrânească, îşi orândui viaţa după cuvintele cântecului. Masa i se încovoia sub mulţimea bunătăţilor; ducesa îşi prelungea prânzurile ore întregi. În bucătăriile ei se luau la întrecere bucătari din Burgundia, din Sicilia, din Boemia. Bea din cupe mari vinuri grele, cu o mare câtime de alcool. Ţinea să aibă de toate, trebuia să guste din toate. Peşti, păsări, vânat, scoici, toate de soiuri rare, pregătite mereu altfel, fierte, prăjite, rumenite la cuptor, cu sosuri din lapte de migdale şi vin aromat. Cerea să i se aducă mereu altceva, nesătulă, pofticioasă, stăpânită de teama că s-ar putea să-i scape ceva din vedere, să piardă ceva. Se vâra în pat devreme, se scula târziu, dormea şi multe ore în timpul zilei. Căci somnul era lucrul cel mai bun. Se deprinsese, după pilda lui Frauenberg, să se întindă, să caşte cu zgomot, să-şi trosnească încheieturile. Şi astfel, femeia grasă, îmbătrânită, îngrozitor de slută, zăcea mult în patul ei, sforăind. Părul arămiu, aspru îi atârna în şuviţe câlţoase. Pe faţă purta o mască din aluat făcut cu lapte de măgăriţă şi făină din rădăcini de ciclame, fiindcă asta îi păstra pielea mai tânără.

Frauenberg era mulţumit de schimbarea sufletească a ducesei. Da, Botoasa era o femeie cu scaun la cap, se convinsese, recunoscuse că părerea lui despre viaţă era cea dreaptă. O bătea pe umăr aprobator. Prelua asupra lui

organizarea plăcerilor ducesei.

În oraşul Meran şi prin valea Passeier se şopteau zvonuri ciudate. Anume se spunea că, pentru a se înlesni în timpul nopţii intrarea în castelul Tirol, coşul de fier de la fereastra donjonului fusese în aşa fel meşterit, încât să poată fi coborât în curte; vizitatorul se suia în el şi era tras sus. Se mai spunea că în închisoarea din turnul castelului putrezeau de vii favoriţii care deveniseră supărători pentru ducesă. Se strâmba din nas vorbindu-se despre privilegiile acordate văii Rasseier, despre scutirea de biruri, despre îngăduinţa de a vâna şi a lua lemne din pădure.

Ducesa coborî mai către sud. Micuţul ei pavilion era în întregime de un alb strălucitor; jos, lacul foarte întins, civit{38}, scotea aburi sub soarele amiezii. Grămezi din piatră sfărâmată duceau la vale, printre tufe de rodie. Făloasă, într-o luntre mare, zugrăvită în culori vii şi împodobită, sluta aluneca pe faţa albastră-negrie a apei, la proră săreau peşti sclipitori, vâslaşii trăgeau ritmic la rame. În timp ce ea şedea tolănită pe punte, din pântecele luntrei răsuna muzică.

Inima ducesei bătea pentru micul Aldrigeto de Caldonazzo. Tânărul furtunos, violent, cu faţa fildeşie şi pătimaşă, cu nasul scurt sub ochii iuţi, mari, întunecaţi, în vârstă de şaptesprezece ani, o văzuse la Verona, apoi la Vicenza, unde Can Grande cel Tânăr, cel mai puternic senior al Lombardiei, îi făcuse o primire sărbătorească. După crâncenele şi sângeroasele lupte cu familia de Castelbarco, micul baron Aldrigeto rămăsese singurul purtător al mândrului şi bogatului său nume. El însuşi se bătuse ca un nebun în numeroase încăierări. Acum, cele mai multe dintre fortăreţele şi bunurile sale se găseau în mâna duşmanului; se refugiase la curtea marelui veronez, cerând aproape ameninţător ajutoare şi noi lupte. Era cel din urmă descendent al familiei sale străvechi. Îi stătea în sânge deprinderea de a duce orice patimă până la ultima limită. Femeilor le plăcea chipul lui de băieţandru, aspru şi fildeşiu.

O văzu pe Margareta. O văzu alături de marele della Scala urcând treptele palatului acestuia; între seniori împodobiţi,

plini de respect, între steaguri înclinate şi bătăi de clopote, sulemenită ca o mască, îmbrăcată în veşminte magnifice, grele de nestemate şi aur, nemaipomenit de slută. În acea împrejurare, tânărul simţi privirea ei ciudat de lipsită de viaţă stăruind asupră-i. Ca toată lumea, auzise şi el, fireşte, legendele deşucheate, rostite în şoaptă, ţesute în jurul ei, auzise că femeia asta, nesătulă, îşi alungase întâiul bărbat, îl otrăvise pe al doilea, apoi, stăpânită de pofte fără margini; făcuse să dispară nenumăraţi ibovnici. În Italia i se spunea Messalina nemţoaică. Dar se simţise măgulit că dânsa îi aruncase o privire. Îl vrăjea puterea ei, prin mijlocirea căreia va reuşi, poate, să-şi doboare duşmanii. Îl vrăjea primejdia despre care se şoptea că îi pândeşte pe cei ce se apropiau de ea. Era tânăr, vlăstarul târziu al unui neam străvechi. Îl vrăjea sluţenia ei.

Două luni de vară şi le petrecu ducesa pe malul marelui lac, împreună cu băieţandrul Aldrigeto. Era cumplit de cald; cei doi rămâneau afară şi nopţile. Margareta pusese să se ridice corturi pe o mică peninsulă de pe malul sud-estic, sub ruinele unor vile romane, între măslini bătrâni de când lumea. Şedeau tolăniţi în hamace, sub plase împotriva ţânţarilor. Lacul se întindea încremenit, albastru-negriu, ca de fier.

Se întâmplă în timpul acesta ceva ciudat, anume, băieţandrul cel sălbatic, cu obrazul fildeşiu începu s-o iubească pe slută. El era frumos, tras ca prin inel, ivoriu ca statuile sfărâmate care zăceau ici şi colo printre măslini. Ea era aidoma unui chip de idol mare, robust, ţeapăn, plin de vrajă, slut. Ce mai însemnau pentru el copilele subţiri în boi, fierbinţi, care răsuflau greu când se afla în preajma lor? Acelea erau nişte gâsculiţe, seci la minte şi proaste şi neroade, una la fel ca cealaltă. Ducesa era ceva cu totul deosebit, unic, doldora de ştiinţă străveche, stăpânitoare a ţării din munţi, ferecată în ciudăţenia ei singuratică, tainică, puternică. Aldrigeto îşi anină de fiinţa ei toate visurile. Ceea ce îl lega de dânsa nu mai era de mult ambiţia, interesul egoist, curiozitatea. În timp ce-i vorbea cu exaltare despre marele imperiu pe care voia să-l dureze între Pad şi Dunăre, dar ea îşi

întorcea încet spre el faţa tristă, împietrită, nespus de slută, se întâmplă să se întrerupă la mijlocul unui cuvânt, să se simtă pierdut. Ceva în acest chip îl făcea să fie cuprins de panică, îl înlănţuia tainic, de nedesfăcut. Aşa se aflau ei împreună sub arşiţa amiezilor, un animal fabulos mare, trist, bătrân, din vremi apuse, acoperit de urmele rănilor a nenumărate bătălii, trândav din pricina a câte trăise, şi el, băieţandrul subţire ca trestia şi mlădiu, ultimul strănepot, venit târziu, al unor cuceritori neciopliţi, cu ochii lui fierbinţi şi întunecaţi privind de pe chipul alb spre un viitor, care pentru ea era trecut.

Ducesa desfăcea o rodie. Sucul roşu ca sângele îi picura printre degetele sulemenite. Vârî în gura-i lăbărţată şi urâtă miezul sticlos care împroşcă zeamă printre dinţii ei piezişi, mari. „Ce curios! gândi ea. Băiatul ăsta mă priveşte şi nu-i e scârbă. Aproape s-ar părea că ţine la mine fără nici un interes. Sunt bătrână, cu sufletul gol, uscat, şi-acum vine unul şi mă iubeşte.” Cu gândul la Chrétien de Laferte mângâie cu mâna ei grosolană părul negru, lucios al lui Aldrigeto. Băieţandrul, smucindu-şi capul cu o mişcare bruscă, o muşcă de mână. Apoi râse, fără răutate. Măslinii încremeniţi păreau de argint, malurile lacului, aburind sub soarele amiezii, scânteiau tăcute, trândave, învăluite în pace.

În timp ce ducesa se afla în Italia, în Tirol bârfeala pe seama ei sporea şi se învenina mereu mai mult. E o vrăjitoare, se zicea, care suge noaptea sângele bărbaţilor şi poate fi în două locuri o dată; pe când se găsea cu trupul la Verona, cei din Tramin văzuseră o femeie călare pe un cal murg zburând prin aer. Mereu mai des ocârmuitorii se vedeau nevoiţi să poruncească biciuirea unor oameni care o vorbiseră de rău pe ducesă.

Margareta tăndălea somnolentă pe malurile lacului. Pentru ea, ora, ziua, luna încremeniseră. Când luntrea aluneca pe sub copaci, lacul murea deodată, în amurgul cald se trezeau neliniştitoare umbre îngheţate. Aşadar, băieţandrul Aldrigeto o iubea. Era zvelt, frumos, privirile femeilor se umezeau de dorinţă când îl întâlneau, iar el o îndrăgise pe dânsa; dar ei prea îi era sufletul secătuit şi gol ca să se bucure de asta. Se

gândea de departe la Frauenberg: a dormi e lucrul cel mai bun. O stăpânea o singură dorinţă surdă: să rămână mereu aşa, să plutească în amurgul acesta ciudat ce se isca în vara fierbinte, toropită, învăluită în aburii liniştei ca apa bătută de soare.

Între timp, gruparea nobilimii müncheneze, liga Artus din Bavaria, se constituise. Se desfăşurară cu mare ceremonie festivitatea inaugurală, primirea şi învestirea cavalerească a fiecărui membru în parte, sfinţirea steagurilor, încoronarea frumoasei Agnès de Flavon ca regină a ligii. Urmară un mare turnir, ospeţe festive, prelungite goane vânătoreşti.

Tinerilor şi zvăpăiaţilor seniori le plăceau grozav principiile lui Frederic. Erau împreună, erau tineri, a lor era lumea. Erau plini de fumuri, stăpâniţi de nevoia poruncitoare de a se bate, de a striga, de a zbiera, de a face la nesfârşit o larmă veselă. Voiau să umple lumea cu tinereţea lor fără ideal, să făptuiască ceva, să dea un ţel puterii lor, altminteri zadarnice şi lipsite de ţintă, setei lor de acţiune. Acum, prinţul Frederic dăruise un nume frumos, răsunător acestui impuls violent, ceva ce aducea a sens, idee, ideal. Tinerii baroni zburdalnici şi bătăioşi se simţiră dintr-o dată învestiţi cu o misiune, aveau de partea lor pe Dumnezeu, dreptatea, puterea, erau fericiţi.

Unde se bea şi se înfuleca mai vârtos decât la curtea münheneză? Unde se puneau la cale vânători mai mari? Unde mai cădeau atâţia morţi la turnire, unde răsuna mai multă larmă sărbătorească? Firimiturile azvârlite nebunilor şi piticilor ce se foiau printre picioarele oaspeţilor erau mai îmbelşugate decât mesele unora dintre principii mărunţei. Tinerii baroni erau atât de porniţi pe harţă, încât se repezeau la câte un străin venit de cine ştie unde şi îl întrebau: „Se mai află pe lume vreo femeie mai nobilă decât Agnès de Flavon?” Iar dacă cel întrebat răspundea, că n-o cunoaşte pe doamna, îl ucideau în duel. După vânători, dădeau foc la case ţărăneşti şi la păduri întregi, ca să-şi lumineze sărbătoreşte masurile de noapte sub cerul liber.

Dansurile de curte erau prea gingaşe şi plicticoase pentru

ei. De aceea, le plăcea ca în locul flautului să orăcăie cimpoiul, în locul harpei, să mormăie muzicuţele. Dănţuiau hore ţărăneşti grosolane, bătute, ţopăieli şi alte jocuri necioplite, răcnind strigături în stihuri deşucheate, plesnindu-se peste şolduri. Umblau de colo-colo ca nişte urşi, săltau femeile în aer, încât fustele le zburau peste cap, le puneau jos cu neruşinare, hohotind cât îi ţinea gura. Jucau zaruri, prosteşte, înfierbântaţi, câteodată îşi ucideau partenerii. Între timp, beau până când se clătinau pe picioare şi nu mai puteau ţine vinul în ei. Cântau cântece grosolane, murdare, umblau noaptea strâmbându-se de râs pe uliţele Münchenului, răcnind în cor cântecul lui Frauenberg despre cele şapte bucurii.

Tânărul duce Meinhard, gras, blajin, prostănac şi mulţumit, se lăsa prins în vâjâiala zgomotoasă, simţindu-se mândru că se află în centrul acestui tărăboi sărbătoresc şi vestit, ctitorit în numele său. Zâmbea fiecăruia cu bunăvoinţă şi spunea că şi în acea zi totul fusese dus la capăt deosebit de bine. Pe suplul şi oacheşul prinţ Frederic îl privea cu aceeaşi admiraţie pătimaşă. În clipele de răgaz îl mângâia pe Petre, hârciogul, povestea micului animal, care-l privea cu atenţie, că se simte grozav, că domnia e o treabă uşoară şi simplă, mult mai plăcută decât se aşteptase.

Agnès se lăsa cu plăcere în voia exaltării şi adoraţiei acestor tineri. Încet, încet, începu să bage de seamă că ici şi colo pielea i s-a asprit, că, dimpotrivă, buzele au început să i se moaie, că i-a apărut câte o cutişoară micuţă, uscată la gură şi la ochi, că i-a răsărit un fir de păr alb; simţea că mişcările i-au devenit niţeluş mai anevoioase, mai încete, mai greoaie. Avea nevoie de adoraţia tumultoasă a acestor numeroşi bărbaţi tineri, ca o confirmare a înrâuririi pe care mai putea s-o aibă, avea nevoie de veneraţia lor gălăgioasă, înota în ea, se lăsa copleşită de cultul pătimaş pe care i-l purta principele Frederic.

În toată învălmăşeala, prinţul de Bavaria-Landshut nu-şi uita planurile politice. El nu vedea hărmălaie şi grosolănie, el vedea putere; nu vedea necumpătare şi chiolhanuri, ci nobleţe şi strălucire. Împreună cu şefii ligii Artus, Abensberg, Laber,

Hippolt de Stein puse mâna pe conducerea tuturor treburilor. Tânărul duce le încredinţa orice voiau: ocârmuirea, consiliile, slujbe, peceţi. Treburile statului se hotărau în timpul mesei, la vânătoare. Cu trufie, între două cupe de vin, se anulau privilegiile unor oraşe, se hotărau pentru ţărani robote de o asprime absurdă. Vechea prescripţie care nu îngăduia ca vânatul şi peştele să apară pe masa ţăranului, fiind rezervate numai seniorului, fu reînnoită cu străşnicie. Cheltuielile de întreţinere a curţii lui Meinhard, zaiafeturile mesei rotunde erau nemaipomenit de costisitoare. Se risipiră domeniile, vămile, veniturile, banii oraşelor, totul fu smuls nevoilor publice şi prăpădit pentru scopurile ligii Artrus. Birurile fură mărite. Braconajul luă proporţii nemăsurate, dar ţăranul care încerca să iasă singur din impas era hăituit îngrozitor până când cădea mort. Unii dintre seniorii ce făceau parte din liga Artus mergeau până acolo, încât atacau caravanele neguţătorilor, mai întâi în glumă, apoi ca să pună mâna pe bogăţii. Din pricina nesiguranţei drumurilor, negoţul şi meşteşugurile lâncezeau.

Oraşele murmurau, ţăranii gemeau. Seniorii tirolezi pândeau la hotare, ducele Ştefan Habsburgul, încă în aşteptare, încruntau ameninţător sprâncenele. Când şi când, Frauenberg apărea şi el printre cei din liga Antus, ca oaspete; ca membru nu fusese primit. Cu toate acestea nu se simţea de loc jignit, făcea glume, azvârlea înţepături; nu se putea nega, ştia să-i înveselească pe seniori. Ducele Ştefan trimise printr-o solie o înştiinţare severă fiului său că, dacă nu se întoarce la Landshut, îşi va pierde dreptul de moştenire asupra Bavariei de Jos. Prinţul Frederic nu răspunse şi-i azvârli pe emisari în lanţuri.

Deşi sondă cu mai multă isteţime şi în taină, Habsburgul nu izbuti nici el mare lucru la München. Ducele Rudolf încheiase o alianţă cu regele Ungariei împotriva împăratului Carol. Printr-o scrisoare confidenţială îi ceru lui Meinhard să se alăture acestei alianţe, considerându-l pe împărat drept duşmanul firesc al casei de Wittelsbach. Numai că prinţul Frederic, urmând o nemăsurat de înfumurată politică de

prestigiu, îi dispreţuia pe toţi principii imperiului şi-l socotea numai pe împăratul roman tot atât de nobil, prin naştere, ca familia de Wittelsbach, aşa că refuză să se alieze cu un oarecare senior de ţară şi chiar cu arogantul Habsburg. Chiar dacă pledau împotrivă temeiuri politice şi economice, casa de Wittelsbach rămânea, din motive ideale, mândră şi nobilă, alături de singurul german egal cu ea prin naştere, împăratul roman.

La masă, un nebun de la curte, cocoşat, îmbrăcat în haine bălţate îşi înfipse măciuca în scrisoarea confidenţială a Habsburgului, cel dintâi, cel mai de sus, cel mai devotat principe al imperiului. Piticul înveşmântat în petice alergă de la un oaspete la altul, cu multe şi adânci ploconeli, arătând în vârful măciucii lui epistola tainică a austriacului, răuvoitoare şi defăimătoare pentru împărat. După aceea, Frederic, din însărcinarea lui Meinhard, trimise scrisoarea, găurită şi mânjită, împăratului, la Praga, însoţind-o cu câteva rânduri pompoase ca de la egal la egal.

3.

Cu o barcă, foarte bătrânul Ioan de Viktring sosi pe peninsula din sud-estul lacului. Era însoţit de doi fraţi monahi şi aducea cu sine, ferecată într-un sipet, cronica lui, *Cartea despre anume istorii*, pe care o încheiase deplin.

Moşneagul era acum uscat de tot şi foarte înţelept. Văzuse atât de multe, potrivise tuturor, oamenilor şi evenimentelor stihuri frumoase, cântărise toate lucrurile şi le trecuse pe răboj în cartea lui. Ceea ce avea să se mai întâmple nu putea fi altceva decât nişte variante la cele pe care le descrisese. Pe deasupra, mai aflase că un italian, un anume Giovanni Villani din Florenţa, lucra la o cronică proiectată tot atât de cuprinzător şi temeinic ca şi a lui. Oricât se afla el acum mai presus de zadarnicele clocote şi zbuciumări sufleteşti, se simţise totuşi mâhnit când oameni înţelepţi şi pricepuţi lăudaseră opera italianului. Ambiţiosul literat velş nu se înhămase la o treabă grea ca a lui; aşternea descrieri împodobite cu amănunte senzaţionale, ca să obţină efecte tari, în timp ce el, învăţatul cu un viu sentiment al răspunderii, şlefuia, rotunjea, bizuindu-se temeinic pe date şi fapte, având mereu în ochi întregul. Acum, aşadar, se hotărâse să pună punct. Dictă fratelui secretar: *„Eu însă las pe seama celor ce vor veni să povestească întâmplările viitoare mai bine decât mine şi sfârşesc aici însemnările mele pe carele, cum însumi cel puţin mi-e drag să cred, le-am scris cu peana într-un chip nimerit şi vrednic de istorie.”* Mormăi ceva, chicoti, puse mâna uscată pe umărul fratelui secretar şi-i dictă mai departe cea din urmă frază, plin de o falsă şi simulată smerenie: *„Iară dacă vor fi mai puţin nimerite, să mi se ierte, ca unuia ce m-am trudit spre slava sfintei şi nedespărţitei treimi, care cinstită, lăudată, slăvită şi preamărită fie în veci. Amin.*”

Acum, deci, bătrânul împovărat de ani şedea sub măslini şi ruine milenare şi-i înmâna ducesei opera, nădăjduind să afle înţelegere la sârguincioasa lui şcolăriţă de altădată. Margareta sta tolănită în hamac şi-şi clătea gura mare cu suc de năramze

răcit la gheaţă; lenevos, zvelt, alb, băieţandrul Aldrigeto se întindea, privind cu un aer batjocoritor la moşneagul cel ştirb.

Când se lăsă înserarea şi se făcu mai răcoare, ducesa îi ceru fratelui secretar să-i citească din cronică. Vocea deprinsă cu aşa ceva, surdă, egală a monahului recită închinarea şi predoslovia stareţului. Sprijinindu-se pe multe citate, acesta spunea cum viaţa şi realitatea se preschimbă în istorie, cum din viaţa şi făptura omului nu mai rămâne altceva decât istorie, istoria fiind ţinta supremă a tuturor faptelor şi cea mai bună temelie a lor. Ce mai rămâne de pe urma marilor bărbaţi decât amintirea, aşa cum mireasma corăbiilor încărcate cu mere stăruie pe malul nostru, multă vreme încă după ce corăbiile au şi ajuns la celălalt ţărm? În acest înţeles începea el să desfăşoare tabloul ultimilor o sută douăzeci de ani, un tablou despre scurtimea vieţii omeneşti, despre grăbita trecere a tuturor celor din natură, despre nestatornicia norocului, despre repedea şi fugara schimbare a slavei omeneşti.

Margareta gândea: „Toate astea le ştiu, şi nu mă mai ating. Programul meu a rămas undeva, departe, în urmă.” Dar treptat, pe măsură ce vocea surdă, egală a monahului pătrundea mai departe în hăţişul evenimentelor, pe măsură ce istorisirile multicolore, naive, isteţe, neruşinate, blânde, mari şi mici luau locul una alteia, toate eliberate de orice patimă, bine aduse din pană, fiecare scoasă la iveală şi apoi părăsită ca şi cea dinainte, ca şi cea următoare, treptat se simţi scufundată şi smulsă de fluviul acesta al timpului zugrăvit. Meinhard, marele conte de Tirol, puternicul, vicleanul, hotărâtul: era o parte din el. Aceste ţinuturi, care fuseseră atâta vreme despărţite: ea făcuse totul, pentru a le reuni în chipul cel mai drept. Aceste oraşe, care începuseră ca nişte mici aşezări vrednice de râs: ea făcuse totul, pentru ca să crească şi să devină înfloritoare.

Iar acum era despărţită, desfăcută de fluviul ce curgea, se asemăna unui braţ de apă sălcie, încremenită, moartă. Dintr-o dată viaţa pe care o ducea pe mica peninsulă îi apăru ca ceva prostesc. Măslinii, vechile ruine, livada de portocali, ce erau toate acestea altceva decât un decor meschin, stupid, fudul?

Cum era cu putinţă să te ascunzi în vara aceasta moartă, fierbinte, însingurată, în timp ce afară, în ţara ei, se petreceau lucruri furtunoase, năprasnice, nimicitoare, în timp ce principii germani se încăierau pentru bietul, caraghiosul, prostănacul ei fiu? Ce avea ea în locul tuturor acestora? Îl avea pe băieţandrul Aldrigeto, un tinerel drăguţ.

Toată ziua următoare citi din *Cartea despre anume istorii*. Moşneagul strălucea de bucurie, bău împotriva obiceiului vin, vărsând mai mult de jumătate din pricina tremurului mâinii şi clătinându-şi fără întrerupere capul. Apoi ducesa trimise un olăcar la Vicenza, la Can Grande, ca să-i dea de veste că are a-i vorbi ceva grabnic.

Îşi luă rămas bun, cu un surâs cald, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic, de la Aldrigeto, îi netezi părul negru lucios, îi mângâie chipul pătimaş, ivoriu. Spuse că în trei zile va fi înapoi. Băieţandrul îi primi gingăşiile alintându-se, apoi, deodată, îi prinse în glumă încheietura, strângând-o dureros cu degete puternice şi, zâmbind, o lăsă să plece.

La Vicenza, ducesa avu o scurtă convorbire cu domnul della Scala. Înţeleptul şi energicul senior ţinea la ea, fiindcă era o femeie cu care se putea discuta pe şleau şi fără risipă de vorbe. Ducesa îi spuse că episodul cu micul Aldrigeto s-a încheiat; va păstra băiatului o bună şi prietenoasă amintire. Însă, pentru că vrea să-i păstreze o astfel de amintire, domnul della Scala să-i arate bunăvoinţa, îngrijindu-se ca acela să dispară. Can Grande o privi atent şi plin de înţelegere cu ochii săi holbaţi, căprui, pe faţa mare şi cărnoasă, apoi se înclină curtenitor.

Smulgându-se din arşiţa verii în care se scufundase, Margareta ieşi la iveală în aerul mai proaspăt din munţii natali. Fu întâmpinată fără entuziasm. Ţara pătimea. Domnia müncheneză a cavalerilor lui Artus, împinsă încolo şi-ncoace, într-un chip aventuros, de toanele frumoasei Agnès, îşi exercita, spre încercare, puterea opresoare ici şi colo în Tirol, îmbolnăvea ţara. Oraşele decădeau, ţăranul adus la sapă de lemn, mârâia. „Botoasa ne duce la nimicire, se spunea. Ne

suge sângele. Acum, când margraful a răposat, se vede limpede că tot binele de la el ne venea, de la ea tot răul.” Margareta apucă hăţurile cu mână viguroasă. Înlătură neajunsurile cele mai rele. Îndulci aplicarea hotărârilor venite de la München. Poporul începu să răsufle: „Ah, în sfârşit, s-a aşternut la treabă Agnès de Flavon! Frumoasa, binecuvântata Agnès! Îngerul nostru, mântuitoarea noastră.”

Margareta şedea în loggia castelului Schenna, împreună cu castelanul. Pe pereţi păşeau în veşminte pestriţe cavalerii, Garel din Valea înflorită, cavalerul cu leul.

— Ce bine că v-aţi trezit la viaţă! spuse domnul de Schenna.

Munţii se înălţau luminoşi şi prietenoşi, proptindu-se unul în altul, ca nişte valuri. Adia un vânt proaspăt. Poamele şi ciorchinii de struguri dădeau în pârg, bătute de soare.

— De ce nu m-aţi trezit mai devreme? spuse Margareta.

— Trebuia să treceţi prin vara asta singură, ducesă Margareta, răspunse Schenna.

Frauenberg orăcăi:

— Păcat c-ai pus capăt poveştii ăleia, ducesă Botoasa! Era un flăcău frumos cu pielea gălbuie, cum sunt ăştia de la miazăzi. Şi ţi se robise cu totul. Aşa ceva nu se iveşte în fiecare zi. Şi-aici ce ai? Muncă, gunoi, rahat. Lasă-i pe golanii ăia de la München să-şi petreacă până la sfârşit carnavalul. O să crape singuri, de propria lor nebunie.

În ianuarie, ducesa întreprinse o călătorie, anevoioasă din pricina zăpezilor mari, până la München, ca să vadă la faţa locului cum arată această zurlie ligă bavareză Artus. În capitală fu primită cu bănuială, reţinere şi curtenie rece. Când îl strânse cu uşa, încercând să afle de la el lucruri mai clare, Meinhard dădu din colţ în colţ, zâmbind prosteşte, îi spuse că el conduce ţara împreună cu camarazii săi cavaleri, bâlbâi ceva despre guvernarea muierească, se bătu în cele din urmă în piept, declamând câteva cuvinte ale prinţului Frederic despre principiile aristocratice, care trebuie impuse în locul politicii moderne ce se sprijinea pe gloată şi boccegii{39}. Ducesa avu o convorbire şi cu prinţul din Landshut. Acesta îi

declară cu un surâs subţire, politicos, însă trufaş că, după ştiinţa lui, ducele Meinhard e major. E treaba lui cui vrea să-şi încredinţeze sigiliul. Sfatul ei de mamă va fi întotdeauna ascultat. Mai departe, ducesa nu ajunse.

Pretutindeni dădu de Agnès. Culorile ei, deprinderile ei, toanele, modele, gusturile ei îşi puneau pecetea asupra curţii, hotărau cum să fie guvernată ţara.

Agnès făcu ducesei vizita cerută de etichetă. Mlădie, modestă, se află faţă-n faţă cu sluta, greoaia, sulemenita, făloasa Margareta. Ochii adânci, albaştri surâdeau curtenitor, pironiţi, cu sentimentul unui triumf de la sine înţeles, în ochii celeilalte, care răspundeau cu o privire ascuţită şi ameninţătoare. În cămin duduia un foc straşnic, mireasma lemnului de santal ars în căţuie{40} umplea marea încăpere întunecată.

— Locuiţi acum tot timpul în Bavaria, contesă Agnès? întrebă Margareta.

— Nicidecum, doamnă ducesă, răspunse Agnès, iar vocea ei cam ascuţită sună strident în comparaţie cu glasul cald şi catifelat al Margaretei. Am de gând ca săptămânile viitoare să mă duc la Taufers. Fireşte, prezenţa mea acolo nu e chiar necesară; am slujbaşi vrednici, pe deasupra, domnul de Frauenberg a avut bunăvoinţa să ia asupra sa administraţia averii mele.

Ducesa o contemplă pe Agnès cu calm şi atenţie. Găsi că se împlinise doar puţin; pielea îi era însă netedă de tot. Rămăsese subţire şi sprintenă; din rochia de culoare închisă gâtul i se arăta delicat şi fără nici o cută. Adoraţia tuturor acestor tineri era, pare-se, pentru dânsa un izvor de tinereţe, mai bun decât băile şi sulimanurile. Era atât de sigură de sine şi conştientă de victorie, încât din jurul buzelor îi pierise aproape orice urmă de ironie.

— Vă ocupaţi în ultima vreme foarte mult cu politica? întrebă Margaretă.

— O, nu, milostivă doamnă, spuse Agnès, care devenise foarte atentă şi sta la pândă. Domnul duce şi prinţul Frederic îmi cer când şi când părerea. Nu-i pot refuza; şi de ce aş face-

o? Dar e părerea unei femei proaste şi n-are rost să le-o mai spun.

Vorbea pe un ton neasemuit de îndatoritor.

— Părerea dumneavoastră nu mi se pare întotdeauna bună, contesă Agnès, spuse Margareta. Ba, cinstit vorbind, sunt chiar convinsă că uneori e de-a dreptul păgubitoare pentru ţară. Aş vrea să vă propun ceva, adăugă ea pe un ton vesel, aproape glumeţ. Ce-ar fi dacă v-aţi mărgini părerile numai asupra Bavariei?

Agnès răspunse cu multă vioiciune şi cu aceeaşi uşoară şi prietenoasă voie bună ca şi Margareta:

— Sunteţi suverana mea, milostivă doamnă. Dar ducele Meinhard nu e şi dânsul suveranul meu? Dacă vrea să-mi ştie părerea asupra unor treburi privitoare la Tirol? Oricât de bucuroasă aş fi să îndeplinesc toate cerinţele alteţei-voastre, pot eu să-mi ferec gura, când principele mi-ar cere părerea, o părere fără îndoială neroadă? Iar dumneavoastră, dintr-o singură suflare, puteţi spulbera cât colo neroada mea părere.

Cele două doamne se uitară una la alta, amândouă zâmbiră. Poate că biruinţa se arătă oleacă mai vădit în jurul buzelor şi în ochii frumoasei. Apoi vorbiră despre altele. Despre transformările aduse clădirii castelului de reşedinţă de la München, despre plasele de păr, care apăruseră din nou, aduse de la Praga. Peste părul aspru, uscat, vopsit în arămiu, Margareta purta o împletitură grea de aur. Agnès îşi aruncă ochii cu nepăsare la părul ţepos şi strălucitor; ducesa n-avea de ce să se bucure de moda cea nouă.

Împăratul Carol se stabilise cu mult fast la Nürnberg. Punea la cale ospeţe de gală, turnire. Primea în audienţă pe domnii din sfatul oraşului, artişti şi învăţaţi străini. Avea cu ei lungi, plăcute şi interesante convorbiri. Se odihnea departe de capitala lui şi de afacerile de stat. Luă parte la marile serbări ale carnavalului, organizate de bogatul oraş în cinstea maiestăţii-sale romane.

Barba împăratului, de forma unei pene boante de despicat lemne, începuse să încărunţească, pielea obrazului uscăţiv îi

devenise cenuşie şi se boţise. Dar ochii iuţi priveau cu viclenie şi foarte treji pe deasupra nasului cam turtit, trupul lung îi rămăsese vioi şi sigur în mişcări.

Împăratul era mulţumit. Aşteptase până când se proptise vârtos în şaua puterii. Abia atunci se hotărâse să aibă un copil. Dumnezeu îi binecuvântase chibzuita prevedere: era un fiu, un băiat voinic, sănătos, care putea moşteni imperiul. Fericitul tată trimisese greutatea copilului în aur curat la Aachen, ca danie; apoi îngenunchease între relicvele sale şi vestise sfintele mădulare: „*Eu, Carol al IV-lea, împărat roman, am un fiu şi moştenitor. Dragi şi cinstiţi sfinţi, prealuminaţi martiri! Rugaţi-vă pentru Wenzel, fiul meu*!”

Acum, voios, şedea la Nürnberg, se bucura împreună cu poeţii şi arhitecţii săi, ocolea treburile politice, discuta liber şi fără să-şi bată capul cu cancelarul său, încercatul şi umblatul teolog, despre fel de fel de lucruri lumeşti şi bisericeşti, îşi mărea colecţia de relicve şi alte obiecte de preţ, se veselea plimbându-se cu sania, punând la cale mascarade şi turnire.

Cu totul pe neaşteptate, în aceste zile de destindere, apăru ducesa Botoasa. Împăratul, şi seniorii fură foarte miraţi. După ce Carol o asediase în castelul Tirol, Margareta întreţinuse cu el relaţii reci, formale. Sosirea ei la Nürnberg, îi scrise cancelarul prietenului său, arhiepiscopul de Magdeburg, va fi fiind unul dintre cele cincisprezece semne uluitoare ce vestesc sfârşitul lumii. Cancelarul glumea straşnic pe seama acestei Messaline germane, a acestei Kriemhilde moderne, care a venit la curte, după ce o viaţă întreagă şi-a scufundat ţara şi poporul în necazuri şi mizerie din pricina egoismului şi a urii sale. O descria cum sta în lojă, la turnir, alături de frumoasa principesă Hohenlohe, femeia asta grosolană, umflată ca o broască râioasă, groasă ca un berar.

Împăratul, bine dispus, o primi pe fosta lui cumnată cu bunăvoinţă şi ironie. Ei da, fuseseră cândva amândoi tineri. Pe vremea aceea, când pusese capăt aventurii din Italia a tatălui său, avusese cu ea câteva convorbiri pline de miez. Margareta era pe atunci o principesă deşteaptă, dar totuşi nu prea cumpănită. Nesătulă, voise să aibă din toate, aşa că până la

urmă prăpădise totul. În ceea ce-l priveşte, îşi înfrânase cu înţelepciune pornirile, era împărat roman şi avea un fiu, căruia putea să-i lase moştenire o domnie solid înjghebată. Ea rătăcea de colo-colo prin lume, iar ducele Meinhard, un tânăr slab la minte, nereuşit, minge de joacă în mâna oricui ştia cum să-l ia, îi prăpădea ţările. Lui Ioan Margareta îi trântise în chip batjocoritor şi ruşinos uşa în nas, izgonindu-l din Tirol, apoi fusese nevoită să sucească în aşa fel lucrurile la curia papală, încât să reiasă că din căsătoria cu acest principe nu se putea naşte un adevărat moştenitor. Împăratul nu rezistă ispitei de a-i prezenta pe fiul lui Ioan, un băiat chipeş şi frumuşel. Cine avea un moştenitor adevărat, ea sau Ioan?

Poveşti vechi. Poveşti vechi. Margareta primi ironia şi umilinţa cu calm, cu liniştea omului de afaceri, pe care o deprinsese poate de la evreul Mendel Hirsch, cu o impasibilitate care o ajuta să suporte fără supărare formulele introductive, pentru a ajunge apoi la ţel. După aceea începu să se plângă. Se plânse de violenţele nebuneşti ale cavalerilor din liga Artus, care ruinau ţara. Împăratul o ascultă; în sufletul lui se aprinse ca în tinereţe o bucurie răutăcioasă, pe limbă îi şedeau cuvinte pline de maliţie. O asigură de interesul său personal, dar accentuă că, după atât de mulţi ani de guvernare încordată, îşi îngăduia să se odihnească vreo câteva săptămâni. La urma urmelor, cele despre care-i vorbea erau treburi ale casei de Wittelsbach. Cu toate acestea, după ce se va întoarce la Praga, le va lua în considerare cu toată bunăvoinţa. Nici la o a doua încercare stăruitoare, Margareta nu obţinu nimic mai mult; se umilise fără folos. După cum se părea, Carol era hotărât să privească slăbiciunile casei de Wittelsbach de pe o poziţie de neutralitate, zâmbind pe sub mustaţă.

În rest, împăratul, care începuse şi el să îmbătrânească, se purtă faţă de ea cu o galanterie amuzată, aproape parodistică, atitudine care altădată ar fi scos-o din fire pe Margareta. Îi făcea plăcere că veselia dezlănţuită a acestor zile de vacanţă şi de carnaval, fericirea şi succesele lui erau poleite prin prezenţa acestei ambiţioase care, în fond, eşuase în viaţă. Cu

cancelarul său glumea aproape cu bunăvoinţă pe seama Botoasei. Aceasta se arăta fără nici o sfială, în plină lumină, alături de împărat, încărcată de podoabe ca o statuie de idol. Poporul căsca la ea ochii mari. Ei nu-i păsa de nimic altceva decât de ţelul pe care-l urmărea: Tirolul, oraşele. S-o alunge pe Agnès, să smulgă ţara din mâinile ei. Era atât de plină de aceste gânduri, încât nici nu băgă de seamă cât de cât ce reprezenta dânsa pentru curte şi oraş: era încununarea grotescă a acestui carnaval.

Agnès era foarte tulburată de convorbirea cu Margareta. Ducesa îi propusese un compromis, declarase că nu va înceta lupta. Pe ocolite, o înştiinţase că o va nimici.

Agnès ştia că liga Artus singură nu va putea stăpâni multă vreme ţara. Oraşele, toată nobilimea câtă nu făcea parte din ligă se răzvrăteau. La hotare pândea Habsburgul, ameninţa Wittelsbach. Dacă se mai adăuga acum şi presiunea dinspre miazăzi a Botoasei, atunci ar fi fost într-adevăr o nebunie să mai vrei să ţii ţara fără a încheia alianţe.

Prinţul Frederic nu împărtăşi această părere. Zvelt, oacheş, încăpăţânat, rămase pe poziţia lui, declamând cu convingere cuvinte trufaşe despre spada şi dreptul lui. Grozav îi mai plăcea frumoasei Agnès prinţul. Dar îi venise în minte Frauenberg, care, fără o vorbă, numai cu surâsul lui jovial şi prevestitor de primejdii, spulbera ca un nimic toată exaltarea aceasta băieţească. Scoase un suspin, un suspin uşor şi alintat, îl mângâie pe prinţ pe părul negru şi începu, cu toată grija, să-i sugereze o împăcare cu tatăl lui, ducele Ştefan, pentru ca familia de Wittelsbach să se afle unită în faţa Habsburgului şi a Botoasei. Ca înţepat cu un bold, prinţul sări în sus, şi, adânc jignit, îi adresă cuvinte de dojana că i-a trecut prin cap să-i ceară aşa ceva. Agnès tăcu, surâse cu buzele ei îndrăzneţe şi continuă să-l mângâie pe păr.

Peste numai câteva săptămâni, Ştefan al Bavariei de Jos şi conţii palatini Ruprecht bătrânul şi tânărul încheiară la Rin, cu sfatul şi orăşenii din München, cu alte unsprezece oraşe bavareze, precum şi cu douăzeci şi doi de baroni bavarezi o

alianţă îndreptată împotriva acelora care se numeau cavaleri ai lui Artus şi îl înstrăinau pe Meinhard de ţările şi poporenii lui. Revocară recunoaşterea miniştrilor care îl lipsiseră pe Meinhard de autoritatea lui de suveran, de dreptul de a-şi rosti cuvântul în sfat şi a-şi ocârmui ţara, declarară sigiliul statal aflat în posesia ligii Artus ca nevalabil, iar legile şi dispoziţiile emise de ligă ca neavenite. Totodată, îşi asumară obligaţia de a-l smulge pe tânărul duce din starea ruşinoasă în care îl aduseseră năbădăioşii cavaleri şi a face în aşa fel, încât Meinhard să dispună şi să se folosească mai bine de puterea lui princiară.

Cavalerii din liga Artus răspunseră cu vorbe mari şi zbierete, azvârliră la gros{41} câţiva cetăţeni din München, luaţi ca ostatici, şi declarară că vor pune ca răzvrătiţii să fie spânzuraţi de picioare, ca nişte câini râioşi. În timpul acesta, în câteva oraşe din ţara de sus trupe ale ligii Artus fură dezarmate şi luate prizoniere, iar slujbaşii veniţi să adune biruri, bătuţi măr. Cavalerii mesei rotunde se răzbunară pe ostatici, îi schingiuiră, le porunciră să spele podeaua cu limba, pe doi din ei îi batjocoriră spânzurându-i cu capul în jos. Asta nu împiedică însă ca trupele baronilor să scadă de la o zi la alta, în timp ce la miazănoapte ducele Ştefan aduna o oaste numeroasă. Seniorilor îndărătnici nici nu le trecea prin cap să-şi autodizolve de bunăvoie liga. Dimpotrivă, se adunară în marea sală a Curţii din München şi, încrucişându-şi spadele, jurară solemn să rămână uniţi şi să lupte până la cea din urmă suflare. Ducele Meinhard luă parte la acest act, răpit cu totul, entuziasmat, nerod şi inutil; în taină îl mângâia pe Petre, hârciogul, apoi, în cor cu ceilalţi, răcni jurământul că nu se vor supune niciodată, niciodată, niciodată!

Începu acum pentru duce o sălbatică viaţă de pribegie, al cărei înţeles nu-l pricepea decât în foarte mică măsură. Fu cărat pe la castelele cavalerilor din liga Artus, mereu de la unul la altul. Trecu pe la castelul Laber, Pinzenau, Maxlrain, Abensberg. Pretutindeni se puseră la cale vânători, beţii. Ici şi colo se lua cu asalt castelul vreunui baron rebel. Cuceriră castelul Worth, două citadele ale marelui maestru de

vânătoare de Kummersbruck, omul de încredere al Margaretei. Măsurile pe care le semna ducele erau din ce în ce mai sălbatice şi mai absurde. Un iarmaroc, a cărui dare pe venituri fusese mai mică decât aceea aşteptată, fu făcut una cu pământul, Kummersbruck, care se declarase neutru, fu decapitat fără judecată. Această execuţie împinse toată nobilimea neutră în tabăra duşmanului.

Meinhard, nu prea robust, abia putu face faţă aventuroasei pribegii fără odihnă. În timp ce seniorii ceilalţi beau vârtos la zaiafeturi; el şedea trist şi apatic, câteodată chiar adormea în jilţ. Călătoriile lui semănau din ce în ce mai mult cu o fugă. În tot sudul, cavalerii ligii Artus nu mai stăpâneau nici un oraş, nici un castel. Erau împinşi mereu mai mult spre Dunăre, acolo unde se aflau castelele lor cele mai puternice. Totuşi continuau să emită edicte trufaşe şi să-i ameninţe pe răzvrătiţi cu cele mai îngrozitoare pedepse. Fugiră la Neuburg, apoi în ţinutul episcopului de Eichstätt, care le era supus. Trupele ducelui Ştefan ocupară întreaga Bavarie de Sus, iar în cele din urmă îl asediară pe Meinhard şi pe ultimii săi partizani în castelul Feuchtwangen din Altmühltal. Episcopul de Eichstätt încercă să străbată cercul asediatorilor, împreună cu ducele Meinhard, travestiţi. Cu acest prilej, tânărul duce se arătă foarte încântat; îi plăcea grozav să se costumeze şi habar n-avea despre ce era vorba. Dar chiar la marginea cetăţii fură recunoscuţi de nişte ţărani, prinşi şi trimişi ducelui Ştefan la Ingolstadt.

Feuchtwangen căzu în luptă. Prinţul Frederic şi cei din urmă cavaleri din liga Artus fură luaţi prizonieri.

În palatul princiar din Ingolstadt, ducele şi prinţul Frederic se aflau faţă în faţă. Era acolo şi Agnès de Flavon. Ducele, în armură, spumega de furie. Fuseseră nimicite oraşe şi sate, ucişi oameni, risipiţi bani. Totul din pricina acestui tânăr dobitoc. Pe sub mustaţa lui groasă şi de sub obrăzarul de fier, Ştefan tuna şi fulgera în graiul lui soldăţesc. Tânărul stătea în picioare, zvelt, palid, cu ochii întunecaţi, sălbăticiţi, rănit la un braţ, pe care-l avea legat în eşarfă.

— Ai să-ţi ceri iertare, în biserică, în faţa întregului popor,

ai să cazi în genunchi! porunci tatăl.

Tânărul nu făcu altceva decât să râdă batjocoritor.

— Am să te las să putrezeşti în cea mai împuţită dintre temniţele mele! tună ducele.

Agnès aluneca de la unul la altul.

— Trebuie schimbat pansamentul, spuse ea îngrijorată, apoi pipăi braţul în jurul rănii.

— Doctorii ăştia tâmpiţi! înjură ducele. Nişte cârpaci sadea. Alergă el însuşi după medic şi pansamente, bombănind: Un tânăr dat naibii!

Încet, încet, tânguindu-se cu violenţă, în care timp Agnès făcu pe mijlocitoarea, căzură la înţelegere. În jurul fiecărui cavaler din liga Artus, pentru graţierea lui sau pentru stabilirea pedepsei, se dădură bătălii aprinse, cu izbucniri şi spumegări de mânie. De două ori porunci ducele Ştefan călăului să fie gata. În cele din urmă ajunseră de bine de rău la pace. Meinhard îşi va avea reşedinţa la München; prinţul Frederic va rămâne mai departe purtător al sigiliului, totuşi dispoziţiile sale vor trebui să aibă contrasemnătura unui consilier din Bavaria de Jos sau din Palatinat. Între München şi Landshut-Ingolstadt, mijlocitoare rămase până la capăt Agnès de Flavon.

Ducele Meinhard zâmbi dulce şi cu recunoştinţă. Era bucuros că, după atâtea săptămâni fără astâmpăr, putea să se odihnească. Îşi mângâia micuţa rozătoare.

4.

Margareta ţinea sfat cu miniştrii ei. Erau de faţă guvernatorul Ulrich de Matsch, parohul Henric de Tirol, contele Egon de Tubingen, mai-marele ordinului Cavalerilor teutoni în Boemia, Iacob de Schenna, Berchthold de Gufidaun, Conrad de Frauenberg.

Ce era de făcut, după ce ducele Ştefan pusese mâna pe putere şi influenţă în Bavaria de Sus?

Se puteau duce tratative cu ducele de Wittelsbach. Se putea conveni cu el ca nu Bavaria să fie guvernată din Tirol, ci Tirolului din Bavaria. Se putea stabili ca adevăratul domnitor, ducele Ştefan, să stea nu la München ci la Ingolstadt sau la Landshut, întrucât reşedinţa lui nefiind atât de aproape de Tirol, iar centralizarea şi unificarea administrativă fiind astfel îngreunată, ţara din munţi şi-ar fi putut păstra o anumită autonomie.

Dar se putea face apel şi la Habsburg împotriva ducelui Ştefan. Acela abia aştepta. Dependenţa într-o formă oarecare nu putea fi evitată, fireşte, nici în cazul acesta. Se obţinea, însă, o protecţie puternică şi statornică.

Argumentele se bălăbăneau încolo şi-ncoace, cu încăpăţânare, dar fără a se ajunge la o hotărâre. Margareta asculta, pradă unei proaste dispoziţii surde. Aşadar nimănui nu-i trecea prin minte soluţia cea mai la îndemână. Se arătase ea oare atât de nepricepută? Îşi îndreptă privirile spre Schenna, spre Gufidaun. Cu feţele trudite şi inexpresive, aceştia se uitau în gol.

Ciudat, cel care propuse planul aşteptat de dânsa fu Frauenberg. Rânjind cu toată gura şi voios, acesta începu să-l expună: dacă tânărul duce este într-adevăr atât de nesigur pe propriile lui picioare şi are nevoie să fie condus, de ce să nu se încredinţeze această conducere tutoarei fireşti, maică-sa, ducesa, care o scosese la capăt în împrejurări mult mai grele? De ce să se încheie mai întâi un acord cu Wittelsbach? Meinhard să fie adus la Tirol. Dacă seniorii bavarezi l-au putut

târî cu ei prin vizuinile lor pe unde şi-a dus mutul iapa, e limpede că va putea fi adus, cu voia lui Dumnezeu sau a diavolului, şi la Tirol, unde îi e de altminteri locul. După ce îl vor avea în ţară, vor putea conduce de aici Bavaria. Ducele Ştefan va trebui să se gândească bine, mai înainte de a cuteza să se aventureze, pornind de la Dunăre, într-un război împotriva ţării din munţi. Şi chiar şi atunci, Tirolul va avea un reazem în Habsburg, ca aliat firesc. În cel mai rău caz, se va renunţa formal la Bavaria de Sus, în schimbul unor despăgubiri, limitându-se la un Tirol, mare şi autonom.

Da, un Tirol autonom. Acesta era şi planul Margaretei. Bavaria să rămână o simplă anexă, sau, la nevoie, să se renunţe la ea. Dar Tirolul să fie al tirolezilor.

Se încercă mai întâi ca Meinhard să fie scos de sub influenţa ducelui Ştefan, fiind adus de la München la Tirol. După înscăunare, tânărul duce nu mai fusese în ţara din munţi. Poporul avea dreptate să ceară să-l vadă, în sfârşit.

Prin străduniile lui Schenna şi Gufidaun se organiză la Bozen o mare adunare. Veniră bărbaţi blonzi, robuşti, cu nasul mic şi lătăreţ, cu priviri leneşe şi viclene, bărbaţi uscăţivi, cu bărbi negre, oacheşi, cu nasul coroiat, îndrăzneţ, cu priviri iuţi şi pătrunzătoare. Veniră cei trei pârcălabi, cel de la Tirol, cel de la Etsch şi cel de la Inn, veniră majordomii Curţii, guvernatorii şi burgravii. Veniră baronii, cei mari şi cei mici, reprezentanţii oraşelor, protectoratelor şi jurisdicţiilor. Erau o sută cincizeci şi trei de seniori şi bărbaţi. Ţinură adunare două zile, două zile albastre strălucitoare de vară târzie, în multicolora şi vesela piaţă a târgului din Bozen. Chibzuiră, se sfătuiră pe îndelete, anevoie, cu prevedere, în graiul lor aspru, gutural. Se priveau unul pe altul în ochi, cu sinceritate, dar cercetător; mişcările lor erau ceremonioase, colţuroase, naive, îşi ştergeau sudoarea de pe faţă cu pulpanele groase ale hainelor. Munţii se înălţau roşii-cafenii şi violeţi, cu crestele albe.

Se luă hotărârea să se trimită tânărului duce o scrisoare. În numele tuturor, scrisoarea fu semnată de şapte baroni, cei mai în vârstă: Ulrich de Matsch, Schenna, Trostburger, Henric de

Kalter-Rottenburg, Gufidaun, Frauenberg, Botsch de Bozen, iar patru oraşe îşi puseră sigiliul: Bozen, Meran, Hall, Innsbruck.

Scrisoarea suna aşa: „*Scumpul şi milostivul nostru stăpân! Dăm de ştire Domniei-Voastre că ne-am adunat laolaltă la Bozen şi ne-am învoit să Vă rugăm ca, spre cinstea şi folosul Domniei-Voastre şi al ţării, să veniţi la noi, carii de multă vreme vroiam să Vă vedem, cum şi drept este, Domnia-Voastră fiind doară iubitul şi legiuitul nostru Domn. Şi aici la noi, Vă veţi găsi locul ce vi se cuvine şi Vă veţi bucura de mai multă cinstire şi veţi fi mai bine apărat de primejdii decât s-a întâmplat, după cum ni se spune, în Bavaria, iară ţara şi oamenii ei se vor strădui să Vă mântuie de strâmtorările în care Vă aflaţi acolo. La noi aici în munţi, totul se află, din mila Domnului, întru dreptate şi bună înţelegere, tot aşa cum au fost în fericitele vremuri ale tatălui Vostru; şi pacea domneşte în ţară şi la hotare. Milostive stăpâne! Vă rugăm să ne daţi toată crezarea, ca unora ce Vă vrem binele. Bizuiţi-Vă pe noi, carii suntem gata a ne jertfi bunurile şi sângele, şi nu Vă mai încredeţi în nimeni altcineva.*”

Frauenberg duse epistola la München. Sosi acolo cu o suită impunătoare şi înmână documentul într-o audienţă solemnă. Nimeni nu se aştepta însă nici la cea mai mică reuşită, ci se ştia că vor trebui folosite alte mijloace.

La masă, prinţul Frederic povesti că iubitul său duce şi văr Meinhard a primit din provincia lui, Tirol, un document foarte curios, pe care nu vrea să-l tăinuiască nobililor domni. Atunci se dădu citire scrisorii. Mai întâi, cei de faţă zâmbiră pe sub mustaţă, apoi izbucniră. Cu toţii începură să râdă, în cascade, mereu mai furtunoase. Agnès surâdea, doamnele râdeau, seniorii se tăvăleau hohotind, lacheii pufneau de râs cu mâna la gură, hârciogul Petre chiţăia, camerierii guiţau.

— Măi să fie, tirolezii ăştia! exclamau bavarezii, sufocaţi de cât se zbuciumaseră râzând.

— Da, tirolezii noştri! zise Frauenberg, tihnit, trandafiriu, gras, şi clipi din ochii lui roşii.

— Şi domnia-voastră, domnule duce, găsiţi tot atât de caraghioasă scrisoarea ţării voastre din munţi? întrebă

Frauenberg.

Deşi îndatorirea de a înmâna scrisoarea se încheiase, rămăsese la München şi se ţinea mult în apropierea lui Meinhard.

Dintotdeauna, tânărul duce se simţise copleşit de un simţământ neplăcut ori de câte ori se afla în preajma lui bărbatul acesta cu bot de broască şi obraz trandafiriu, parcă jupuit; felul jovial de a fi al lui Frauenberg îi inspira teamă. Dar nu putea pur şi simplu să dispară, când venea el; omul masiv, pornit pe râs şi cu voce orăcăitoare îi impunea; vorbea cu totul altfel decât ceilalţi, fără nici un respect, firesc, spunând lucrurile pe şleau. În faţa lui, se simţea, într-un chip supărător, neajutorat, dominat. Blândul, dolofanul, prostănacul duce se tot învârtea în jurul albinosului, plin de o curiozitate mereu nouă, amestecată cu înfiorare.

Lui Meinhard, scrisoarea tirolezilor săi nu i se păruse de loc caraghioasă, dimpotrivă, îi răsunase plăcut şi drag în auz. Se văzuse nevoit să râdă şi el, numai pentru că ceilalţi hohotiseră atât de teribil şi găsiseră că scrisoarea ar fi neroadă şi arogantă. Faptul că Frauenberg, bărbatul acesta solid şi deştept, părea să ia atât de mult în serios înştiinţarea tirolezilor era ceva mângâietor şi plăcut pentru principele hăituit şi ţinut din scurt. Din scrisoarea prietenoasă ce i se adusese respira ceva simplu şi liniştitor; pentru câteva clipe, parcă nu mai existase pentru el nici un fel de München, nici un fel de ceremoniale cavalereşti obositoare, nici un fel de ligă Artus şi nici un fel de Wittelsbach. Trebuie să fie frumos să stai tolănit într-o poiană de munte, între vaci mari, să nu auzi altceva decât vântul uşor, zgomotul blând şi răsuflarea vitelor care rod iarba.

Frauenberg sta în faţa lui, clipind. Meinhard trebui să se apropie de dânsul.

— Cât mă bucur, spuse el, privindu-l cu ochii lui limpezi, rotunzi, că nu găsiţi prostească scrisoarea tirolezilor mei!

— Cum să fie prostească! orăcăi zelos Frauenberg. Fiecare cuvânt e la locul lui! Fiecare buche e bine nimerită! Proşti sunt ăia care au râs de ea! Că dacă ar fi fost altminteri, n-aş fi

semnat-o şi eu. Azi şi oricând sunt gata s-o semnez din nou, cu amândouă mâinile!

Parcă pipăind podeaua, Meinhard se mai apropie cu un pas de bărbatul cel îndesat.

— Sunt aşa de trudit şi de hărţuit, se jelui el. Frederic nu mă mai priveşte cu atâta prietenie ca mai înainte. La început, m-am gândit că e uşor să guvernezi. Acum trage unul hăis şi altul cea, iar cu toţii mă smucesc pe mine.

Albinosul îi puse pe umăr mâna cărnoasă, ameninţătoare, orăcăind:

— Băieţaş! Nu mai îngădui ăstora să te umilească, băieţaş!

Meinhard tremura sub mâna rotofeiului bărbat, voi să se tragă de-o parte, dar se plecă sub apăsarea ei.

— Aveţi prieteni adevăraţi, tinere duce, orăcăi Frauenberg clipind spre el cu sinceritate, rânjind ca un om vrednic de încredere.

A doua zi îi spuse:

— La urma urmelor, de ce să rămâneţi aici, tinere duce? Dacă aveţi încredere în scrisoarea tirolezilor dumneavoastră, de ce nu-i daţi urmare?

Ieşiseră să se plimbe călare, era în zori de zi, devale, Isarul curgea vâjâind, verde şi proaspăt, printre numeroase insule de prundiş, o plută mare înainta cu băgare de seamă în strigătele şi larma plutaşilor. Pasul calului se încetini, Meinhard sta ghemuit, moale, gras, pradă confuziei, pe şargul lui.

— Asta nu se poate, spuse el. Asta nu pot s-o fac.

— De ce nu puteţi? stărui Frauenberg. Îşi împinse calul foarte aproape de el, îi ridică bărbia, ca unui copil. Cine e aici stăpân, adăugă el, ducele Ştefan sau domnia-voastră?

— Da, murmură Meinhard, cine e aici stăpân?

Dar cuvintele lui nu răsunară de loc energic, ci melancolic şi visător. Încrederea în albinos îi pierise cu totul, era trist, întocmai ca Isarul ce-şi deschidea drum la vale, se sfia de Frauenberg şi mai că se gândea ca după-amiază să-l roage pe prinţul Frederic să-i facă vânt acestuia.

În dimineaţa următoare, albinosul nu mai suflă un cuvânt despre planul de a părăsi Bavaria. Şedea tolănit împreună cu

Meinhard în iarbă, sub pomi încărcaţi cu fructe pârguite. Îşi cântă cântecul despre cele şapte bucurii, îl comentă pe un ton părintesc, binevoitor şi savuros. Tânărului principe, această concepţie asupra lumii îi fu foarte pe plac, îşi mângâie hârciogul, era mulţumit. Frauenberg se întinse, îşi trosni mădularele, se-ntoarse pe-o parte, căscă şi adormi sforăind din fundul bojocilor. Da, a dormi era lucrul cel mai bun. Cu simpatie, dar încă întunecat şi sfios, Meinhard îl contemplă pe nepăsătorul şi trupeşul bărbat care sforăia.

Agnès i se adresă albinosului:

— Sunteţi de mult în München, domnule Frauenberg. Doar aveţi funcţii importante, acolo, în Tirol. Nu vi se duce lipsa?

Frauenberg rânji, o pipăi cu privirea ochilor săi roşii, încât o făcu să respire greu, orăcăi:

— Am rămas aici, fireşte, numai de dragul mătăluţă, contesă Agnès.

Se întâlniră, Frauenberg se tolăni pe pernele ei, era o vară apăsătoare, în încăpere aerul era înăbuşitor şi teribil de fierbinte. Agnès îi mângâia pielea trandafirie, netedă din pricina grăsimii.

— Ei, zâmbi, am ales oare greşit? Mi se pare că m-am asigurat bine.

El rânji:

— O să vedem, puicuţo, o să vedem!

„Asta înseamnă pentru ea că s-a asigurat bine!” gândi Frauenberg. Bine asigurat era el. Dacă va putea să-l ia acum pe băieţaş în Tirol, o va avea în buzunar pe mamă prin mijlocirea fiului, pe fiu prin mijlocirea mamei. Adevăratul domnitor al Tirolului era dânsul. Ei, da, chiar dacă cineva ar fi fost încă mai slut, tot ar scoate-o bine la capăt cu niţică înţelepciune, spirit realist şi noroc.

În felul său voios, calm şi dezlânat, Frauenberg continuă să-l aţâţe pe tânăr. Îl momi, îl împunse, îi dădu ghes. Îl prindea vârtos cu mâinile lui boante, roşii. Spre Tirol! Meinhard trebuia să meargă în Tirol, să se arate ţării sale.

— Aşadar, să fug? întrebă Meinhard, cu sfială.

— Ei, asta-i! Dar cine se gândea la fugă? Numai că nu era nevoie să se facă mare tămbălău în jurul acestei călătorii. S-o pornească la drum doar Meinhard, el, doi-trei slujitori. Fără multe vorbe. S-au risipit prea multe vorbe în Bavaria şi Tirol; asta complică până şi lucrurile cele mai simple. La sfârşitul săptămânii, prinţul Frederic va pleca la Ingolstadt, la tatăl său. Atunci o vor lua şi ei din loc. În sens opus, către sud, spre Tirol. Hârciogul trebuie să-şi revadă munţii.

— Fiul meu vine, Schenna! spuse Margareta şi ochii întunecaţi îi străluceau plinii de viaţă. Printr-un curier, primise de la Frauenberg înştiinţarea că îl va aduce pe Meinhard.

— Cum vă mai bucuraţi, doamnă ducesă! zise seniorul cel înalt, se înclină, o privi cu bunătate, cu ochii lui cenuşii, foarte bătrâni. Nu mai nădăjduiam că v-aţi putea încă bucura astfel.

Margareta nu-l auzi.

— Ştiu, spuse ea, că nu e un tânăr înzestrat. De-a lungul şi de-a latul ţării sunt mii mai înzestraţi decât el. Dar e fiul meu. E născut din pământul ţării ăsteia, din aerul, din munţii ei. Credeţi-mă, Schenna, el va vedea piticii.

Da, Margareta ridicase din nou, sus de tot, steagul ciuruit al speranţelor, pe care-l coborâse de mult. Toată voinţa, toată viaţa i se concentra în aşteptarea fiului. Cu mâinile-i groase, sulemenite mângâia portretul tânărului blând, gras, prostănac.

Cu un slujitor înainte şi altul în urmă, Meinhard şi Frauenberg călăreau în trap iute spre miazăzi. Ploua, drumul rău trecea adesea prin păduri dese, pierea cu totul de-a dreptul în noroi. Nu era uşor să ţii calea bună, în noaptea întunecoasă şi umedă; de facle nici nu putea fi vorba din pricina ploii.

Cei doi seniori nu purtau armuri. Asudau grozav în hainele ude, din pieptarele şi glugile de piele se ridica un iz greu. Călăreau în tăcere; uneori, când treceau prin vreo aşezare învăluită în întuneric, câte un câine hămăia după ei.

În satul Lenggries făcură popas. După câteva ore, Frauenberg fu de părere să-şi continue drumul. Dar Meinhard se simţea istovit şi bolnav, mai mult din pricina emoţiei decât a lungului drum parcurs călare. Partea cea mai grea a călătoriei abia urma; era cuminte ca, ocolindu-se locurile populate, să se pătrundă în Tirol prin pustietăţile sălbatice. După dorinţa lui Meinhard, grupul îşi căută adăpost la hanul din satul Lenggries.

Frauenberg şi Meinhard se trântiră pe sacii umpluţi cu paie din încăperea întunecată. Odaia era joasă, focul scotea fum, dar nu dădea căldură, aerul era sufocant. Prin crăpăturile ferestrelor pătrundeau ploaia şi vântul. Frauenberg începu să sforăie zgomotos; într-un colţ ronţăia un şoarece: Meinhard şedea întins pe spate, mădularele îl dureau din pricina oboselii, dar nu putea să doarmă, pielea îl mânca, ochii îl usturau. Se simţea strâmtorat, nefericit şi dintr-o dată nu mai ştiu ce căuta în Tirol; i-ar fi plăcut mai mult să rămână la München. Se temea de întâlnirea cu mama lui, care era atât de grasă, de slută şi violentă. Trase cu ochiul spre albinos, care zăcea alături, masiv, liniştit, sforăia, dormea. Îi era teamă de el, dar Frauenberg era totuşi singurul om care-l putea ajuta. Trase fără chef o înghiţitură de bere searbădă din cana grosolană pe care o avea lângă el, privi un muscoi care umbla pe obrazul lui Frauenberg; acesta nu părea să-l simtă. În cele din urmă spuse încet:

— Domnule de Frauenberg!

Majordomul se trezi pe loc şi orăcăi cu vocea lui aspră:

— Ce s-a-ntâmplat?

— Nu s-a întâmplat nimic, zise cu un aer de căinţă tânărul. Numai că aici e aşa de neplăcut. Nu pot să dorm.

— Atunci s-o pornim mai departe, hotărî Frauenberg şi sări în picioare.

— Nu, nu, se rugă Meinhard. N-aş vrea decât să vorbesc niţel cu domnia-ta. După aia sigur că o să mă liniştesc.

— Băieţaş prostuţ, bombăni Frauenberg.

— Tata, îl întrebă Meinhard, a ţinut mai mult la Tirol, sau la Bavaria?

Frauenberg clipi din ochi:

— Mai mult la Tirol, pe urmă la Bavaria.

— Şi pe urmă a murit? întrebă tânărul duce.

— Da, răspunse Frauenberg, pe urmă a murit.

Când se trezi după câteva ore de somn zbuciumat, Meinhard nu-l mai găsi pe Petre, hârciogul. Tânărul duce şi slujitorii îl căutară, Frauenberg bombănea că întârzie. În sfârşit, micul animal fu găsit mort în paiele pe care dormise Frauenberg. Probabil că plecase de la stăpânul său, iar bărbatul cel gras îl strivise în timpul somnului. Meinhard rămase cu ochii pironiţi în gol, aiurit. Îl copleşise o tristeţe grea, care-l paraliza. Cu o înfiorare surdă şi incapabil să se opună, văzu cum albinosul îi ia din mână micuţul animal atât de caraghios, care-i fusese drag, şi cum, cu o lovitură de picior, îl aruncă fluierând într-un colţ.

— Şi-acu pe cai! orăcăi Frauenberg.

Călăriră mai departe, pe râu în sus. Valea deveni mai strâmtă, cu multe cotituri; drumul îngust şi mizerabil urma cu nesfârşite întortocheri râul grăbit, de un verde albicios. Pădure deasă, copaci din care picura apa de ploaie. Jos, spumegând, verde ca sticla, despicată de numeroase insule de grohotiş, apa zgomotoasă şi iute, printre vârfurile brazilor, sus un cer trist, cenuşiu-murdar. Pereţii de stâncă se apropiau adesea atât de mult, încât caii erau cuprinşi de spaimă şi nu puteau fi mânaţi mai departe decât anevoie.

Apoi drumul se desfăcu în mai multe ramuri; pătrunseră într-o pădure bătrână, deasă, fără sfârşit. Continuară să călărească de-a lungul râului zgomotos, tot mai îngust, care-şi făcea drum prin pădurea întunecoasă, limpede şi zglobiu. Împrejurimile erau tăcute şi pustii de tot. Ploaia continua să cadă, uniform, exasperant, chiar şi fluieratul lui Frauenberg îşi pierdu vioiciunea, se stinse, în tristeţea înconjurătoare, cenuşie şi umedă.

În cele din urmă un masiv muntos închise valea râului de-a lungul căreia merseseră până acum. Ajunseseră într-un fel de arenă de circ semicirculară, formată din pereţi de stâncă uriaşi, înspăimântător de goi, albi-cafenii. Dincolo de masivul

acesta se afla Tirolul. Făcură popas de noapte în valea aceasta aflată la mare înălţime. Frauenberg şi slujitorii se culcară în aer liber, cuibărindu-se cum putură mai bine. O colibă minusculă, părăginită, care se găsea acolo, fu lăsată ducelui, să-l adăpostească de ploaie.

În coliba aceasta, pe jumătate cinchit, pe jumătate culcat, se vârî deci băieţandrul Meinhard, duce de Bavaria, margraf de Brandenburg, conte palatin de Rin, conte de Tirol. Trase cu urechea, îşi ascuţi privirea, ca să-şi dea seama dacă ceilalţi îl pot zări, dacă au şi adormit. Când se crezu singur, nu se mai putu stăpâni. Îi era teamă, se simţea prăpădit, nespus de nefericit. Lacrimi mari începură să-i curgă din ochii inocenţi şi rotunzi, alunecându-i încet pe obrajii graşi, nerozi. Plângea pentru că Frauenberg i-l strivise pe Petre, hârciogul, plângea pentru că pereţii de stâncă, pe care trebuia să-i urce a doua zi, erau atât de înalţi.

Agnès rămase uimită de felul atât de simplu, dar meşteşugit, în care Frauenberg îl luase cu sine, de-a dreptul îl răpise cu neruşinare pe duce. Fapta aceasta îi impunea, albinosul nu era un fitecine, asta nu se putea contesta. Fără chef, fără grabă şi fără vreo speranţă de succes, trecu la contramăsuri. I-ar fi plăcut mai mult să lase totul pe seama prinţului Frederic, dar acesta era la Ingolstadt. Aşadar trebui să organizeze singură urmărirea.

Trimise curieri la hotare, mici patrule de oameni înarmaţi. Trebuia ca totul să se desfăşoare în taină, nu era îngăduit să se facă vâlvă. Nu putea fi vorba ca prinţul să fie împiedicat făţiş cu forţa de a vizita comitatul său Tirol.

După ce lăsă în urmă micuţa colibă de vânătoare din Karwendel, Frauenberg se şi crezu scăpat de primejdie. Dar numai cu câteva ceasuri înainte de a atinge pasul uşor de la Achensee, se întâlniră cu chervanul unui neguţător de lemne, care lucrase prin aceste meleaguri şi care, odată, mai de mult, fusese biciuit din porunca albinosului, fiindcă refuzase să încheie cu sila anumite tranzacţii. Mai întâi Frauenberg se

gândi să-l atace pe neguţător şi să-l azvârle de-o parte; îşi spuse însă că vreunul dintre cei şase slujitori ce însoţeau chervanul şi-ar putea totuşi deschide drum, şi-atunci ducele s-ar afla într-o primejdie şi mai mare. Aşadar, Frauenberg se hotărî să-l lase pe neguţător să-şi vadă de drum şi, în ciuda îndoielii slujitorilor săi care cunoşteau bine locurile, să încerce trecerea nu prin pasul Plumser, mai lesnicios, ci pe drumul mai greu şi mai neobişnuit peste Lamsenjoch, către Schwaz sau Freundsberg.

Smuciră frâiele cailor şi cotiră scurt în faţa peretelui de stâncă spre o vale lăturalnică. Pârâul care tăiase această vale urma un povârniş dulce, adesea pierea cu totul, curgea pe sub pământ. Slujitorul care cunoştea drumul călărea în frunte. Dădură de crânguri de sălcii şi de terenuri mlăştinoase. Ploaia tot nu contenise. Apoi, pe neaşteptate, valea se lărgi. Spre mirarea lor, în cale îi întâmpină un arţar. Mai mulţi. O întreagă pădurice. Copacii bătrâni şedeau nemişcaţi şi vânjoşi în ploaie. Prin perdelele de ploaie abia se întrezăreau, tulburi, pereţii uriaşi, albicioşi, de piatră, care închideau complet, de jur împrejur valea, până departe şi erau aşa de înalţi, încât vârfurile nici nu li se vedeau printre copaci. Nu adia pic de vânt, se auzea doar murmurul liniştit şi uniform al ploii căzând de pe frunzele copacilor bătrâni şi îngălbeniţi.

Meinhard nu mai putu să continue drumul. Se opriră sub ploaia care bura fără întrerupere, prânziră din mâncarea luată cu ei. Lui Meinhard îi fu cu neputinţă să guste ceva. Îl înspăimânta faptul că vârfurile pereţilor de stâncă nici nu se zăreau. Nu va ajunge niciodată acolo sus, şi niciodată nu va răzbate dincolo; erau ferecaţi în valea aceasta, sub copacii stranii, parcă morţi, ca la capătul pământului.

Începură suişul. La început nu fu greu. Urcară domol, cu ocolişuri mici, de-a lungul unui torent. Slujitorii mergeau înainte, căutând poteca cea mai lesnicioasă. Meinhard mai făcuse drumuri grele; dar acum parcă ologise. Picioarele îi erau ca nişte buşteni, asuda sleit de puteri, răsufla anevoie. Aluneca pe stânca udă, Frauenberg îl sprijinea, simţindu-l cum zvâcneşte la fiecare atingere. Cu cât răzbateau mai sus, cu atât

peretele de stâncă i se părea mai înalt, mai batjocoritor, mai de neînvins. Rododendroni înfloriţi, tufe târâtoare de jnepeni, zăpadă. Slujitorii tropăiau cu paşi uniformi înainte. Alunecând cu picioarele-i nesigure, gâfâind, ducele îi urma poticnindu-se. Deodată, unul dintre slujitori se opri, ascultând şi aruncând o privire spre Frauenberg. Acesta auzise şi el, dar îşi înfrână orice tresărire a obrazului. Aşadar, negustorul de lemne dăduse totuşi alarma.

— Oameni, sau vite scoase la păscut, spuse albinosul cu nepăsare.

Porni mai departe. Slujitorii grăbiră şi ei pasul.

Meinhard nădăjduise că vor face popas. Îl exaspera că nimeni nu se gândea la asta. Apoi căzu într-un fel de letargie tulbure, se lăsă târât mai departe, somnolent, de bărbatul cel gras. Când se oprea o clipă, îl pişcă frigul aspru. Zăpada deveni mai groasă, tânărul duce se poticnea greoi la fiecare pas.

Frauenberg cântări lucrurile cu capul limpede. Dacă n-ar fi fost zăpadă, ar fi reuşit să-l care dincolo. Aşa însă era cu neputinţă să ajungă de partea cealaltă a stâncilor cu zdreanţă asta jalnică. Pe deasupra, Meinhard devenise parcă îndărătnic. Se lăsa mereu mai greu, refuzând să mai facă vreun efort.

Slujitorii o luaseră cu o postaţă bună înainte. Frauenberg se opri:

— Ei, tinere duce? orăcăi el. Obosit?

Meinhard se prăbuşi vlăguit în zăpadă, respirând precipitat. Frauenberg începea să-şi fluiere cântecelul. Îşi frământa mintea. Va să zică lucrurile ieşiseră prost. Se şi hotărâse. Cum să o scoată la capăt? Să-l lase pe Meinhard să cadă iar în mâinile prinţilor Wittelsbach? După această încercare nereuşită de fugă, ar fi pus şi mai vârtos gheara pe el. Bine-ar fi fost dacă-i izbutea planul. Să-l fi putut folosi pe Meinhard împotriva Botoasei. Dar n-a mers. Atunci mai bine cu Botoasa singură şi înlăturând o dată pentru totdeauna pretextul datorită căruia casa de Wittelsbach îşi exercita împovărătorul control.

Frauenberg continua să fluiere. Trase o duşcă de vin din

plosca lui. Îi întinse şi lui Meinhard să bea.

— Trebuie s-o pornim mai departe, tinere duce, zise el.

Îi dădu mâna ca să-l ajute să se ridice.

— Nu mai pot, se vaită Meinhard, după ce se sculă anevoie în picioare. Şi nici nu mai vreau, adăugă el cu îndărătnicie.

— Aşa?! rânji Frauenberg. Bine, fie, băieţaş, spuse el.

Orăcăise fără supărare, ca-ntotdeauna, totuşi ceva din vocea lui îl sili pe Meinhard să-şi întoarcă privirea spre el. Albinosul nu mai clipea, căta dur, concentrat, se uită mai întâi după slujitorii care se aflau departe înainte, apoi la tânărul duce. Ochii inocenţi, rotunzi ai lui Meinhard se holbară de groază, din gâtlej nu-i ieşi decât un sunet scurt, răguşit. Se agăţă cu mâinile scurte, grăsuţe, copilăreşti, de ramurile unui rododendron, îşi înfipse picioarele în zăpadă. Frauenberg rânji calm, spuse:

— Ei hai, tinere duce!

Apoi, desfăcu încet, cu mâinile-i roşii şi cărnoase, degetele ţepene ale tânărului ce-ncerca să se agaţe de stâncă, îl săltă în aer, îl ţinu o clipă deasupra prăpastiei, orăcăi: „Adio, băieţaş!” şi-i dădu drumul.

Trupul se izbi de câteva ori de stâncă, nu căzu prea departe, rămase nemişcat.

Cu un fluierat puternic şi strident, Frauenberg îi chemă înapoi pe slujitori şi le arătă, fără o vorbă, în jos. Slujitorii coborâră, leşul era zdrobit rău, căpăţâna grasă, moale plesnise în două locuri. Aşteptară pe urmăritori. Erau doi ofiţeri şi mai mulţi slujitori. Frauenberg spuse că ieşise cu tânărul duce să prindă hârciogi, iar aici ducele alunecase în prăpastie. Trupeş, sta acolo, în pieptarul lui de piele, ud leoarcă, urât mirositor, şi clipea din ochii roşii. Pe corpul neînsufleţit al lui Meinhard cădea, nepăsătoare şi rece, lapoviţa. Se pornise un vânt uşor, îngheţat. Îşi scoaseră cu toţii glugile şi şedeau tăcuţi, cu picioarele cufundate în zăpadă, în jurul mortului cu trupul zdrobit.

5.

Prin sălile şi coridoarele castelului Tirol, rătăcea clătinându-se o femeie, lălăia, urla, se prăbuşea, se ridica iar, pornea mai departe, bălăbănindu-se. Falca, nemăsurat de mare, diformă, îi atârna, părul îi cădea în laţe, parte vopsit într-un arămiu fără luciu şi urât, parte decolorat, alb-gălbui. Pe trupul bondoc, umflat, peste sânii mari şi căzuţi atârna, târându-se în urmă pe podele, un halat, un fel de veşmânt de noapte. Mai întâi slugile o luară pe muierea asta care urla, se clătina şi lălăia, drept o beţivă, apoi însă o recunoscură pe ducesă.

Curierul ce adusese vestea morţii lui Meinhard sosise în zorii zilei, Margareta primise înştiinţarea în pat. Atunci se dăduse jos, nu prea repede, urlând, trecuse pe lângă cameristele şi fetele în casă care o priveau încremenite şi sfioase, ţeapănă, oarbă, târându-şi după ea halatul.

Schenna o aduse înapoi. Acum sta ghemuită în iatac, privind în gol, în timp ce prin minte îi treceau crâmpeie de gânduri.

Calea ei era presărată cu morţi. Capul lui Chrétien de Laferte, sucul fără gust, fără miros, care-l ucisese pe margraf, cele două fetiţe ale ei, cu buboaiele mari de ciumă, negre, sparte, evreul Mendel Hirsch, cu veşmântul de rugăciune, zâmbind, băieţandrul Adrigeto, Meinhard. Toate acestea, pentru că ea era atât de slută; aici era pricina pentru care moartea îi dădea târcoale şi din toate colţurile îşi holbau la ea gâvanele hârci goale, fildeşii.

Sta ghemuită şi nu se mai ridică. Veni amiaza. Veni seara. Domnişoara ei de onoare, veşteda de Rottenburg o întrebă dacă nu vrea să mănânce, să se îmbrace. Nici nu se mişcă. Drumul ei, presărat cu morţi. Fiindcă era aşa de slută.

În timpul acesta, Frauenberg însoţea cadavrul lui Meinhard, prin Mittenwald, spre Tirol. Rânjea: lui îi revenea mereu îndatorirea să-şi însoţească, unul după altul, suveranii morţi.

Ţara din munţi îşi primi principele buimăcită, îl rugase,

într-o adunare solemnă să vină. Iar acum venea, aşa. La trecerea convoiului, oamenii stăteau la marginea drumului, în ploaie şi zăpadă. Clopotele băteau, clericii în odăjdii, baronii feudali, judecătorii, protectorii, cu capul descoperit. Sicriul era purtat prin faţa lor, pe muntele Zirler, în sus, în jos, prin Innsbruck, în sus prin pasul Brenner, în jos, prin Jaufen, Passeier. În timp ce-şi făcea cruce, privind în urma convoiului, poporul începea să fie cuprins, încet, de gânduri grele, îngrijorătoare. Acesta era cel din urmă conte de Tirol. N-au mers bine lucrurile cu Botoasa. Pe cel dintâi bărbat îl alungase, al doilea murise într-un chip atât de ciudat, fiul ei se stinsese din viaţă mai înainte de a-şi vedea ţara. Pe deasupra, războaie, răzvrătiri, revărsări de ape, pârjoluri, molime. Nu, Tirolul n-a trăit o epocă fericită sub domnia Botoasei.

Încremenită ca o stană de piatră, ducesa aştepta convoiul mortuar la poarta castelului. Sulimanul alb făcea un contrast izbitor cu veşmintele cernite. Prin curţile castelului păşi alături de năsălie, singură. Ningea. În urma năsăliei venea cu paşi grei, masiv, în armură, Frauenberg.

La München, ştirea morţii lui Meinhard iscă mare emoţie. Nimeni nu credea aici într-un accident, cel mult se întrebau dacă Frauenberg acţionase din proprie iniţiativă, sau la dorinţa Botoasei. Totuşi, nimeni nu cuteza să rostească făţiş această convingere. Numai florentinul Giovanni Villani, cronicarul ahtiat de senzaţional, care tocmai se găsea atunci la München, pentru unele cercetări de arhivă, concurentul bravului Ioan de Viktring, susţinea că înlăturarea prin violenţă a tânărului duce era o faptă mai presus de orice îndoială. Înşiră cu grijă şi aprinzându-se toate temeiurile ce putuseră şi trebuiseră să ducă la această faptă. O relată şi într-un capitol elegant şi convingător din cronica lui, pe care-l citea oricui voia să-l asculte.

Ştefan, Frederic, Agnès erau copleşiţi de consternare şi furie. La un deznodământ atât de barbar şi cinic nu se gândise nimeni. Pentru întâia oară de când se cunoşteau, Agnès şi Frederic se repeziră cu reproşuri unul la altul. Prinţul, zicea

ea, trebuia să-l fi luat la goană pe Frauenberg şi să nu fi plecat din München câtă vreme acela se mai găsea aici. Agnès, spunea Frederic, trebuia să-l supravegheze mai bine pe Meinhard; cum lipseşte el o zi, totul se dă peste cap; nu poate avea încredere în nimeni. Ducele Ştefan şedea destul de nefericit între cei doi. Ştiuse el că soarta nu-i e prielnică, nu vrea să redea casei de Wittelsbaah măreţia în lumea creştină. După ce se certară până obosiră, se înţeleseră ca, deocamdată, să-şi îndrepte toată atenţia în direcţia păstrării Bavariei; ca să încalce hotarele şi să atace Tirolul nu se simţeau destul de tari în oşti. Dimpotrivă, Agnès fu de părere să se ducă la Tirol, să vadă cum stau lucrurile acolo.

Ajunse la castelul Tirol cu o foarte mică suită. Încă în aceeaşi zi fu primită de Margareta. Trandafirie, cu pielea netedă, tânără, blondă, într-o rochie foarte simplă neagră, o găsi pe ducesă sulemenită cu farduri de un alb bătător la ochi, cu mâinile şi gâtul otova, grele de pietre sclipitoare, înveşmântată pompos în atlas şi brocart. Cu voce afectată şi ceremonioasă, ducesa îi spuse că e foarte drăguţ din partea ei că nu s-a dat înapoi de la această călătorie grea în timp de iarnă şi a venit să-l conducă pe fiul său pe cel din urmă drum. Netulburată şi privind-o dulce, Agnès îi răspunse că aceasta era o firească datorie faţă de casa de Tirol, de la care se alesese cu atâta bine. Pe de altă parte, se aflase deosebit de aproape de răposat. Nici nu-i poate descrie ducesei ce lovitură îngrozitoare a fost pentru dânsa teribila veste. Margareta ţinea întoarsă spre ea, nemişcată, faţa ei albă, lată, mare, sulemenită ca o mască; o întrebă dacă vrea să-l vadă pe duce. Agnès, şovăind puţin, fiindcă nu-i plăcea să vadă morţi, răspunse afirmativ. Cele două femei păşiră spre capelă; cea îmbrăcată în brocart, târându-se greoaie, cealaltă, călcând uşor şi zvelt. Tânărul duce zăcea pe un catafalc magnific, în juru-i pluteau nori groşi de tămâie, nobili cu platoşe de argint ţineau priveghiul. Ducesa făcu un semn, capacul greu al sicriului fu ridicat, şi iată-l pe tânărul principe, zdrobit îngrozitor şi fără suflare, arătându-şi din armură chipul gras şi prietenos. Leşul intrase în descompunere şi, în ciuda

balsamurilor şi a aromelor, dinăuntrul armurei strălucitoare răzbătea un miros greu. Agnès se clătină, păli. Ducesa o conduse afară.

Când cele două doamne se aşezară din nou în faţa căminului, Margareta spuse într-o doară:

— Acuma, ultima noastră convorbire a rămas fără obiect, contesă Agnès. Fiul meu se află iarăşi la mine, nu la München.

Agnès, neştiind încotro vrea s-ajungă, nesigură din pricina tonului uşor, nu răspunse, căscă ochii, rămase în aşteptare.

Ducesa, mereu pe acelaşi ton înspăimântător de simplu, ca într-o conversaţie convenţională, continuă:

— V-aţi căsătorit cu Chrétien de Laferte, iar el a murit. Miaţi făcut iubitele mele oraşe dependente de Bavaria, şi-acum aproape că s-au ruinat de tot. Aţi sucit capul soţului meu, iar el a murit. Aţi devenit confidenta fiului meu, iar acum e mort şi el. După toate, n-a fost o cutezanţă cam mare să veniţi la mine la Tirol?

Rosti toate acestea ca şi când nu le-ar fi dat nici o însemnătate, surâse cu gura ei urâtă, proeminentă, ca de maimuţă, chipul sulemenit şi cadaveric i se schimonosi ca să exprime o prefăcută amabilitate, ba chiar se înclină înainte şi, ceea ce nu mai făcuse niciodată, îşi puse mâna, cu o familiaritate ce da fiori, pe braţul celeilalte. Aceasta rămase încremenită, palidă.

— Nu ştiu ce vreţi, se bâlbâi ea.

— E drăguţ din partea dumneavoastră, continuă Margareta, că aţi venit de bunăvoie. Altminteri, ar fi trebuit să vă poftesc aici; credeţi-mă, v-aş fi poftit în aşa fel, încât aţi fi venit.

— Dar nu înţeleg de loc, spuse, cu buzele albe, Agnès.

— Da, izbucni deodată Margareta şi se ridică, rămâneţi aşadar oaspetele meu, până când ducele va fi înhumat. Va mai dura niţel, pregătirile sunt complicate.

— Mă gândeam, de fapt, ca între timp să stau la Taufers, spuse Agata.

Devenise mică, înspăimântată, vocea îi era nesigură.

— Nu acolo, nu acolo! spuse repede ducesa. Rămâneţi aici. N-aţi fost dumneavoastră şi ai dumneavoastră de-atâtea ori

oaspeţi la Tirol? Nici să nu vă treacă prin gând să plecaţi, încheie dânsa în timp ce-o conducea pe Agnès spre uşă. Călătoria ar fi foarte neplăcută.

Un servitor o conduse pe Agnès, care se clătina, în odaia ei. În faţa uşii se găseau ostaşi înarmaţi, care-i prezentară lăncile când trecu pragul.

Margareta, singură, se plimbă încolo şi-ncoace. Mersul îi era parcă înaripat, un dans grotesc.

Ce păcat că aia i se dăduse în mână atât de uşor. Ar fi fost mai bine şi plin de farmec întâi s-o momească încoace anevoie, să frământe aluatul, înainte de-a mânca plăcinta. Dar aşa erau păpuşile astea. Frumoase şi proaste.

Margareta ieşi în aer liber, singură. Pe terasa acoperită cu viţă de vie tropăi, se căţără pe troienele de nea. Se lăsă în zăpadă. Îşi vârî mâna în puful moale, rece, făcu un bulgăre, îi dădu drumul, frământă altul.

S-o îngenunche, s-o distrugă, s-o facă pulbere, s-o nimicească, s-o strivească, încât să nu mai rămână din ea decât un boţ de carne putredă. Să-şi răcorească sufletul cu spaima ei, cu zbuciumul ei fără scăpare, cu jalea ei, până când va vedea frumuseţea asta zăcându-i la picioare, duhnind ca fiul său, colo în capelă.

Când, după un timp, uscata domnişoară de Rottenburg veni s-o caute, auzi ceea ce nu mai auzise de mulţi ani. Ducesa cânta. Cânta cu vocea ei gravă, caldă, plină, cânta în gura mare, răsunător, lăsând să-i vibreze coardele vocale cum n-o mai făcuse de atâta vreme.

Mai întâi, îl chemă la dânsa pe Schenna. Îi spuse: de accidentul care dusese la moartea lui Meinhard era vinovată, fără îndoială, contesa de Flavon-Taufers. Ea, ducesa, n-avea de gând să treacă această crimă cu vederea. Mai mult chiar, era hotărâtă să aplice o pedeapsă exemplară. Schenna, adânc neliniştit, îi răspunse îndată că el o sfătuieşte să n-o facă. Poporul ţine la Agnès, pe cât de mult, pe atât de fără temei. Ar fi primejdie să se ia vreo măsură împotriva ei. Mai bine ar fi să i se ştirbească ceva din avere, din putere şi influenţă;

raţiunea politică interzice să se meargă mai departe.

Margareta, aţâţată şi nervoasă, răspunse că ştie cât e de nepopulară ea însăşi. Mai rău nici n-ar putea fi. Nu risca, aşadar, nimic.

— Totuşi! răspunse cu o neobişnuită asprime Schenna. Riscaţi totul.

Seniorul îi arătă că riscă să se işte o răscoală, binevenită pentru casa de Wittelsbach. Ducesa nu se mai putu stăpâni, izbucni. Orice s-ar întâmpla, nu mai poate tolera în continuare să-şi împartă domnia cu fiinţa asta. Mai curând abdică. Îşi pironea ochii în gol, înfierbântată, ferecată faţă de orice sfat menit s-o liniştească. Schenna se agita de colo-colo, cu paşii lui mări, săltăreţi. Dacă totuşi stăruie în hotărârea ei, spuse seniorul după o vreme, cu chipul întunecat şi cu o grimasă ciudată, atunci, pentru numele lui Dumnezeu, să instituie o curte de judecată. Pentru nimic în lume să nu întreprindă ceva împotriva contesei fără o sentinţă şi o condamnare judecătorească.

Ducesa îl convocă pe Frauenberg, apoi, câte unul, pe seniorii feudali cei mai influenţi. În cele din urmă îşi dădu seama cât se poate de limpede: toţi erau împotriva ei, toţi erau de partea celeilalte. Dar, cu puţine excepţii, se arătau gata să-şi schimbe părerea, contra plată. Considerau pornirea Margaretei împotriva contesei Agnès drept o toană. Bine, erau gata să-i îngăduie toana asta, dar găseau că se cuvine ca ducesa să le cumpere scump bunăvoinţa.

Toţi cereau, toţi formulau pretenţii. Margareta îşi simţea inima grea, scrâşnea din dinţi. Seniorii şedeau în faţa ei, supuşi, loiali, plini, de sentimente patriotice. Dincolo de toate acestea, rânjea batjocura: de nu ne dai, nu-ţi dăm nimic.

Baronii se înţeleseră între ei, îşi puseră de acord pretenţiile. Frauenberg îi prezentă ducesei cererile lor comune. Erau făţişe, neruşinate. Margareta trebuia să formeze un cabinet cu nouă miniştri. Erau propuşi: Frauenberg, Schenna, Berchthold de Gufidaun, cei doi seniori de Matsch, pârcălabul şi guvernatorul, căpetenia cavalerilor teutoni Egon de Tubingen, Henric de Kaltern-Rottenburg, Diepold Häl, Hans de

Freundsberg. Aceşti seniori, care urmau să îndeplinească şi funcţia de judecători în procesul contesei de Flavon, trebuiau să constituie autoritatea judecătorească şi administrativă supremă a ţării. Margareta trebuia să se oblige ca, fără consimţământul lor, să nu întreprindă nici un act de guvernământ, să nu încredinţeze şi să nu retragă nimănui vreo funcţie, să nu ducă tratative cu nici un principe străin, să nu încheie nici o alianţă, nici un tratat. De asemenea, nu-i era îngăduit să înlocuiască un ministru; dacă vreunul dintre ei îşi lăsa locul liber prin deces sau altcumva, nu principesa, ci cabinetul urma să-i hotărască urmaşul.

Margareta sta aplecată deasupra documentului, singură. Îşi încreţise fruntea atât de tare, încât masca de suliman îi crăpase fărâme. A-şi pune semnătura pe acest document însemna: a ceda oraşele, a azvârli ţara în ghearele neobrăzaţilor baroni, gata să-şi înfigă dinţii lacomi în ea, ca să rupă fiecare câte o bucată. A-şi pune semnătura pe acest document însemna: a lăsa Tirolul să decadă fărâmiţându-se într-un şir de mici ţinuturi aflate sub suveranitatea câte unui nobil, a nimici într-un chip ruşinos opera pentru care strămoşii ei şi ea îşi măcinaseră sute de ani avutul, nervii, viaţa.

În gândurile ei apăru deodată fiinţa aceea bărboasă pe care o zărise cândva între stâncile din preajma castelului „Botoasa”. Piticul se ploconi de mai multe ori, o privi cu ochii lui gravi, străvechi, deschise gura.

Cu un gest violent îl izgoni. La naiba, ţara! La naiba, oraşele! Pleacă-te, grumaz! Supune-te în faţa trufiei vasalilor! Trebuie să se hotărască o dată, între ea şi aceea. Ar fi absurd să respingă acum cererile baronilor şi s-o cruţe pe contesă. Agnès ar sfredeli, ar submina mai departe opera Margaretei, ar nimici-o. Frumoasa era cariul ţării, tot răul venea de la frumuseţea ei desfrânată, plină de voluptate. Trebuie să piară, să dispară, să fie ştearsă de sub soare şi de pe faţa pământului. Ţara din munţi nu va avea pace, câtă vreme aceea va mai fi în viaţă.

Când se va afla în faţa Domnului, va putea să spună: n-a

fost oră, zi, săptămână, în care s-o fi stăpânit vreun gând, cât de fugar, plin de vanitate, ci numai voinţa curată şi limpede de a se pleca, de a-şi îndeplini îndatoririle ce i se hărăziseră. Şi, necontenit, iar şi iar, vanitoasa, seaca aceea, ca în joacă, sfărâmase tot ceea ce săvârşise ea cu trudă, umilinţă şi jertfire de sine, fără să fie în stare, aceea, să înţeleagă o fărâmă din chinul şi suferinţa ei. Drept era asta? Drept era ca acel cap sec, proasta, reaua aceea, fiinţa aceea ordinară, numai pentru că era o gânganie frumoasă, să o acopere pe ea, să nu mai lase loc celei ce-şi făcea datoria şi pătimea fiindcă era înzestrată cu înţelepciune? Nu, Dumnezeu nu putea voi aşa ceva. Lupta trebuia dusă până la capăt. Margareta, sfâşiată de gheara durerii, simţea cât era de înlănţuită de femeia aceasta frumoasă, cât era de hotărâtă să termine o dată. Nu mai era cu putinţă nici o amânare, nici un compromis, nu mai putea să se dea de-o parte, să-şi pună o mască, să şovăie în faţa ţelului înalt. Trebuia să ia în spate şi povara asta.

Frauenberg veni să-i afle răspunsul. Mâna ducesei zăcea, grosolană, deasupra documentului cu cererile baronilor. Margareta îşi înălţă ochii, îl privi pe Frauenberg, spuse liniştită, fără a ridica vocea:

— Golani! Tâlhari!

Frauenberg îi replică, jovial şi nepăsător:

— Da, doamnă ducesa, ieftini nu suntem.

Margareta îşi puse semnătura.

Când rămase singură, Agnès se prăbuşi, părăsită de puteri. Pentru numele lui Dumnezeu, ce fusese în stare să facă? Se dăduse ea însăşi, zâmbind prieteneşte, în mâna duşmancei. Unde-i fusese capul? Moartea lui Meinhard era desigur o pierdere şi o lovitura pentru Botoasa, dar era o lovitură şi mai grea pentru ea însăşi. Prin înlăturarea lui Meinhard şi prin renunţarea înţeleaptă şi neaşteptată la Bavaria, Botoasa ieşise victorioasă. În această situaţie, Agnès nu înţelegea cum de putuse veni în casa duşmancei, pentru a-i încununa triumful.

Se afla singură de tot şi pierdută. Odaia era rău încălzită, îngheţa. Asta însemna să îngheţi? Un simţământ pe care nu-l

cunoscuse în toată viaţa ei i se cuibărea în suflet, o dobora, o sugruma. Fusese întotdeauna plină de îndrăzneală, fusese mereu stăpână pe situaţie, îi mânase pe bărbaţi încolo şi-ncoace după cum avusese chef. Acum era neputincioasă, duşmanca putea face cu ea orice ar fi vrut. O copleşeau teama şi frigul. Ochii adânci, albaştri nu mai erau de loc cutezători, ci goi şi stinşi, trupul sprinten i se încovoiase, mâinile-i albe se acoperiseră de încreţituri, obrazul neted îi era răvăşit de cute mici, aspre, uscate.

Stătu aşa până se lăsă amurgul. Atunci i se aduse lumină, se aţâţă focul, i se puse pe masă mâncare. Îşi adună puterile, mâncă, se simţi înviorată. Ei, ce! Asta şi era scopul celeilalte, s-o vadă umilită, scâncind, părăsită de curaj. Cu siguranţă că nu va îndrăzni să întreprindă împotriva ei nimic serios. Nu-i stă oare toată ţara alături? Fiindcă e slută, ducesa vrea s-o vadă pe ea, Agnès, dovedindu-se laşă. Nici nu-i trece prin gând să-i facă voia. Îşi îndreptă spinarea, în ochi i se reaprinse privirea nepăsătoare, îndrăzneaţă, de totdeauna. Mâncă bine, cu poftă, mai ceru o porţie, glumi cu servitorii. Dormi zdravăn, liniştit, până târziu.

Când, a doua zi, Frauenberg veni s-o vadă, o găsi mulţumită, sugând bomboane şi zdrăngănind cu lăuta un cuplet frivol. Îşi îngădui observaţii ironice cu privire la aranjamentul de modă veche al odăii. Frauenberg rânji şi zise că, fireşte, casa Botoasei nu era pusă la punct atât de modern şi confortabil ca a ei. O mângâie cu mâna-i cărnoasă. Clipi la ea şi-i spuse, pe un ton părintesc, că o prevenise la timp să nu se înhăiteze cu zăbăucii ăia, fiindcă o să iasă prost. Agnès îl întrebă într-o doară dacă se află acolo din însărcinarea Botoasei. N-are nici un rost s-o înspăimânte. Să-i spună ce au de gând. Cât de mult o să lungească gluma asta. Albinosul orăcăi că va fi adusă în faţa unei Curţi supreme. Ea-i răspunse că asta ar trebui să se întâmple mai repede, fiindcă la castelul Tirol e foarte plictisitor. Adăugă că ar vrea să i se trimită camerista şi croitoreasa, ca să poată apărea în faţa judecăţii într-o rochie cuviincioasă. Frauenberg zise că n-are decât să poruncească şi i se va împlini voia. Rămasă singură, continuă

să sugă bomboane şi să zdrăngăne din lăută.

6.

Ducesa ceru ca înaltul tribunal ce avea s-o judece cu uşile închise pe Agnès să fie instituit cu mare pompă. Trei încăperi de jur împrejur fură străjuite de oameni înarmaţi, pentru a se păstra secretul judecăţii. Cei nouă seniori se aşezară tăcuţi şi întunecaţi în jilţuri; printre ei, trona greoaie Margareta însăşi, cu însemnele domniei.

Agnès purta o rochie simplă, de-un roşu stins, potrivită pentru o recepţie sau o mică festivitate. Ţinuta ei vădea nepăsare, încredere. Era convinsă că Botoasa nu va îndrăzni să se atingă de ea, că pomposul şi complicatul ceremonial al judecăţii era menit doar s-o bage în sperieţi. Toate acestea se întâmplau numai pentru ca ea, frumoasa, să se umilească în faţa slutei. Nu, nu era de loc dispusă să-i facă Botoasei cheful.

Parohul de Tirol, care îndeplinea funcţia de grefier, dădu citire actului de acuzare. Contesa de Flavon-Taufers s-a străduit dintotdeauna să-şi exercite influenţa nefastă asupra lui Meinhard şi asupra ţării Tirolului. Când tânărul principe era pe cale să se întoarcă în Tirol, pentru a se smulge de sub înrâurirea ei, şi când înţelegerea principelui cu credincioşii şi bine intenţionaţii săi supuşi ameninţa să-i strice planurile, ea a încercat să intervină cu forţa; în urma acestei încercări, ducele şi-a pierdut viaţa.

Agnès spuse că se miră cum nişte domni atât de înţelepţi şi puternici pot răstălmăci aşa de rău o stare de lucruri simplă şi clară. Da, a fost în cele mai bune şi prieteneşti relaţii cu tânărul principe, la fel cum şi tatăl acestuia a onorat-o cu prietenia şi încrederea sa. Când şi când, după slaba ei minte de femeie, a dat un sfat sau altul, cu conştiinţa curată şi ca bună supusă şi creştină, spre folosul şi ridicarea principelui şi a ţărilor lui. Atunci când prinţul a plecat spre Tirol, ducele Ştefan tocmai şi-a vestit neîntârziata sosire la München, astfel că ea a trimis curieri călări după cel plecat, cu o scrisoare, prin care îi spunea că, în aceste împrejurări, întoarcerea sa la München ar fi neapărat de dorit. Din nefericire, curierii nu l-

au putut găsi pe duce decât mort. Toate acestea sunt lucruri foarte limpezi şi nu pot fi răstălmăcite. În încheiere, spuse zâmbind că e cu adevărat o mare păcătoasă, dar că, în relaţiile sale cu ducele Meinhard, nu s-a rostit şi nu s-a făptuit nimic care, după umila ei părere femeiască, să nu poată fi mărturisit fără sfială în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Toată această declaraţie o făcu şezând, liniştită, cu vocea ei răspicată şi clară. În faţa judecătorilor solemni şi sumbri, era tânără, frumoasă, senină şi plină de încredere, în rochia ei modestă de un roşu şters.

Margareta declară că, la München, îi ceruse contesei de Flavon să nu se amestece în treburile Tirolului; contesa refuzase. Agnès răspunse că doamna ducesă o înţelesese greşit. Parohul de Tirol dădu citire unei declaraţii luate sub jurământ, prin care călăreţii contesei mărturiseau că ea însăşi le dăduse însărcinarea de a-l aduce pe principe înapoi la München cu forţa. Cu toţii îşi întoarseră privirile spre Frauenberg, singurul căruia i se putea datora această mărturisire. El însă se uita, străin de toate, în gol. Agnès spuse că această declaraţie a călăreţilor, dacă nu cumva e un fals, este o pura defăimare. Frauenberg rânji.

Ducesa şedea în jilţul ei, ţeapănă, revărsată, rochia neagră de brocart era înfoiată în juru-i, însemnele de aur ale puterii străluceau. Pe neaşteptate, într-o clipă de tăcere, fără s-o privească pe Agnès sau pe altcineva, deschise gura, începu să vorbească. Cu o voce monotonă spuse totul, în cuvinte simple şi fără emfază. Pretutindeni unde acţionase ea în această ţară din munţi, la Etsch şi la Inn, de la lacurile velşe până la Isar, pretutindeni această contesă de Flavon se arătase şi pusese piedici şi lucrase împotrivă. Ducesa vorbea încet şi nu ridica vocea, vorbi despre oraşe şi despre măsurile ei şi cum această contesă de Flavon li se opusese. Vorbi despre orânduielile ei în ceea ce priveşte finanţele şi cum această contesă de Flavon îl rechemase în munţi pe bancherul velş, *messer* Artese, alungat de ea. Vorbi despre autonomia tiroleză şi cum această contesă de Flavon dăduse mereu ţara pradă Bavariei, lipitoare lacomă de sânge. Vorbi despre liga Artus, despre Ingolstadt şi

Landshut. Încet, din gura ei urâtă şi mare, cuvintele ieşeau limpezi şi precise. Cădeau ritmic, monoton; picurau ca nişte grăunţe grele de nisip, fără oprire, îngropând-o pe gingaşa, strălucitoarea Agnès, încât aceasta deveni mereu mai palidă, mai jalnică şi mai încremenită. Când ducesa ajunse la sfârşit, se lăsă o linişte apăsătoare, în cămin trosneau butucii, seniorii şedeau trişti şi cenuşii şi încovoiaţi.

Agnès spuse că n-a căutat niciodată să influenţeze pe cineva. A vorbit numai când a fost întrebată, iar atunci numai cu ezitări, şi n-a încercat să impună cuiva vreo părere de-a ei. Frumoasa femeie băgă de seamă că vorbele sale zburau în vânt, nu convingeau pe nimeni. Atunci se ridică, rămase în picioare, voioasă, netulburată, senină, mândră, îi privi pe seniori, unul după altul, şi spuse: Dacă a săvârşit vreun păcat, acela se află doar în faptul că există pe lume. Aşa a creat-o Dumnezeu. Câtă vreme va fi în viaţă, nu va putea împiedica pe nimeni să întoarcă după ea capul, sau să o placă.

O privire cu toţii, chiar şi pana grăbită a parohului de Tirol încetă să mai scârţâie. Schenna o măsură de sus până jos cu ochii lui obosiţi şi cenuşii, uscăţivul, cinstitul Egon de Tübingen o privi concentrat în ochii adânci, albaştri, integrii, blajinul Berchthold de Gufidaun gâfâia, suspina, Frauenberg clipea din ochii lui roşii. Agnès îşi dădu seama că vorbele ei din urmă nu mai pieriseră în vânt. Scosese la iveală o parte din fiinţa ei, o înălţase sus de tot cu amândouă mâinile, o arătase bărbaţilor, mândră, în faţa duşmancei: Iată! Priviţi! Aceasta sunt eu! Acum savură efectul acelor vorbe, respiră.

Deodată observă că şi Botoasa o privea. Ochii albaştri ai frumoasei se scufundară adânc în cei căprui ai urâtei. Iar Agnès văzu că Margareta zâmbea. Da, un zâmbet slab tăia o cută pe masca de suliman izbitor de alb a ducesei, şi nu era un zâmbet prefăcut, ci adevărat. Abia atunci înţelese Agnès că Margareta se îngrijise de toate dinainte, că ducesa se aşteptase la acest triumf ce-o otrăvea şi că era pierdută. Începu brusc să tremure, se ofili într-o clipă, picioarele i se muiară, trebui să se aşeze.

În încăperea celor osândiţi, apăru neanunţată, surprinzător, ducesa. Agnès ascultase sentinţa cu sânge rece, senină, netulburată. Chiar şi după ce rămăsese singură, îşi spusese că Botoasa nu va îndrăzni să meargă mai departe. Apoi, însă, se gândise la zâmbetul grăitor al Margaretei şi simţise din nou, răscolindu-i măruntaiele, acea senzaţie chinuitoare care o îngheţa şi pe care n-o mai cunoscuse niciodată. Acum, când ducesa veni la ea, se reculese numaidecât, se ridică în picioare, curtenitor, dar fără grabă, o rugă să şadă. Margareta spuse:

— Aţi lăsat să se înţeleagă, contesă, că între mine şi dumneavoastră ar fi şi altceva decât asprimea principesei împotriva uneia dintre supusele sale care s-a răzvrătit şi a păgubit ţării. Înţelegeţi, totuşi, rogu-vă, că eu nu pot fi altceva decât principesă, fiindcă ţara jignită se află în mine, impulsurile ce mă mişcă sunt ale ţării.

Spuse acestea cu calm, ca un lucru de la sine înţeles, convingător, cu măreţie. Agnès o ascultă atent, cu politeţe. Nu înţelegea ce urmărea cealaltă. Înţelegea doar atât: „Ah, ducesa vrea ceva de la mine. Vrea să se explice cu mine. Vrea să se justifice. Cât de şubredă trebuie să-i fie poziţia! Simte că ea e cea învinsă. Vrea să mă tragă pe sfoară. Să nu mă las păcălită. Să spun nu. Orice mi-ar făgădui, să spun nu.”

Margareta vedea că cealaltă n-o înţelege. Făcu o nouă încercare. Pe un ton obosit, puţin nerăbdător, totuşi împăciuitor, zise:

— Aţi avut succese, contesă. Vă invidiez. Bucuraţi-vă mai departe de asta. Încercaţi să credeţi că gândurile şi ambiţia mea ţintesc în cu totul altă parte. Vreau să am garanţia că nu veţi mai păgubi Tirolul. Nimic altceva. Recunoaşteţi faţă de martori şi sub semnătură că activitatea dumneavoastră a fost funestă pentru ţara mea. Juraţi pe Evanghelie să vă ţineţi de aci înainte departe de orice activitate politică. Dacă o veţi face, voi casa condamnarea la moarte. Feudele dumneavoastră revin sub administraţia mea. Sunteţi liberă şi părăsiţi ţara.

Iată, deci, cursa. Agnès gândi cu dispreţ: „Niciodată nu va îndrăzni să mă ucidă. Mă crede atât de proastă, încât vrea să-

mi smulgă o plată pentru laşitatea ei.” Spuse:

— Un asemenea document nu pot semna. Singura mea activitate politică a fost într-adevăr că m-am născut pe lumea asta, că am existat. Mă puteţi pune să jur orice vreţi. Dar nu puteţi împiedica, şi nici eu nu pot, ca un bărbat să acţioneze după părerea mea, nu după a dumneavoastră.

O privi ţintă pe Margareta de sus până jos; ochii ei albaştri alunecau peste întreaga-i fiinţă, cântărind-o, sfidător. Îşi băteau joc de gura de maimuţă, proeminentă, urâtă, de obrajii căzuţi care atârnau în multe cute, de bărbia enormă, de corpul grosolan, gras. O iscodeau, pătrundeau prin sulemeneli, îi pipăiau batjocorite pielea aspră, plină de negi, crăpată.

Ducesa, mai adânc atinsă decât oricând, îşi stăpâni cu greu exasperarea fără margini şi încurcătura. Spuse, cu o ironie forţată:

— Lăsaţi în grija mea, contesă, să judec dacă e necesar să vă dau pe mâna călăilor sau nu. Mi se pare că vă supraestimaţi. Îmi e destul dacă semnaţi declaraţia cerută.

Ce lipsită de vlagă şi de convingere fu această replică! Ea însăşi îşi dădu seama. Iar Agnès îi simţi cu satisfacţie şi mândrie slăbiciunea. Acum era pe deplin convinsă că ducesa nu va cuteza niciodată să traducă în faptă sentinţa. Să-şi recunoască vinovăţia! Să-i dea în scris dovada! Doar nu e nebună!

— Îmi pare foarte rău că nu vă pot îndeplini dorinţa, spuse ea, savurând tonul convenţional, dulce, ştrengăresc cu care-şi exprimase regretul.

Ducesa se ridică. Nu mai avea nici o îndoială: fiinţa aceasta trebuie nimicită! O cere ţara. O vrea Dumnezeu. Trebuie să piară de sub lumina soarelui, să dispară de pe faţa pământului. Câtă vreme femeia aceasta mai respira, se mai mişca, aerul era otrăvit, pământul ardea. Margareta se târî spre ieşire, un animal bolnav, lovit, slut, trist. Agnès o conduse sprintenă, plină de curtenie.

Miniştrii o rugară stăruitor pe Margareta s-o graţieze pe contesă. După acest proces, spuneau ei, Agnès se va feri să mai ţească intrigi împotriva Tirolului. Sub nici un motiv,

ducesa nu trebuie să întreprindă ceva împotriva ei acum, câtă vreme situaţia în Tirol e atât de puţin consolidată. Miniştrii se îngrijiră ca în ţară să nu pătrundă nici măcar un zvon cât de slab despre cele întâmplate, despre arestare, proces, condamnare.

Schenna îi atrase Margaretei atenţia că norodul nu va crede niciodată ceva rău despre Agnès, că, de se va atinge de ea, va isca împotrivă-i o ură fanatică. Nici un verdict şi nici un comunicat al miniştrilor nu-i va împiedica pe oameni să trăncănească despre omor şi crimă. Orice nor, orice furtună, orice molimă între vite va fi tălmăcită ca un semn al cerului împotriva ducesei. Privind-o stăruitor cu ochii lui cenuşii inteligenţi, o rugă, o conjură să nu se pripească, să amâne totul măcar până după înmormântarea lui Meinhard.

Ducesa răspunse liniştită:

— Nu se poate, Schenna. Lupta trebuie dusă până la capăt, Schenna.

Frauenberg şedea singur şi bea. Era noapte. Ordonanţa lui se întinsese într-un colţ, sforăia. Îi dădu un picior şi-i porunci să aţâţe focul. Îi întinse o cană de vin. Începu să fluiere, să cânte. Reflectă concentrat. Logic! Logic! Dacă Margareta nu-şi va schimba hotărârea, iar Agnès va i arsă cu fierul roşu sau chiar dusă la spânzurătoare, ca vinovată de înaltă trădare, atunci va izbucni revolta şi era îndoielnic ca, după cum stăteau lucrurile, domnia baronilor să mai rămână în picioare. Dacă i se vor împotrivi, Botoasa, încăpăţânată cum era, are să le-o reproşeze mereu; niciodată nu se vor putea bucura în linişte de ceea ce obţinuseră. Aşadar, ce era de făcut? Logic! Logic! Îşi bătu un timp capul. Se lumină. Rânji. Îi dădu ordonanţei să bea. Orăcăi. Adormi.

A doua zi se duse la Agnès. O găsi foarte senină şi bucuroasă de venirea lui. Îi spuse că acum nu se mai poate plânge de plictiseală. Vizite, cel puţin, primea cu prisosinţă. Astăzi el, ieri ducesa. Da, minţi albinosul – ducesa nu-i spusese, firește, nimic – a auzit că doamnele s-au înţeles foarte bine. Agnès îl privi cam cu îndoială. Frauenberg clipi şi începu să-şi bată joc de Margareta. Adusese cu el o băuturică dulce. Îi

dădu să bea, ea bău. Şedea trântită pe perne, grumazul alb, delicat îi vibra de râs. Frauenberg îi făcu puţină curte. Agnès se simţea mulţumită, parcă prinsese aripi. Lichiorul adus de el era într-adevăr ceva de soi şi se suia repede la cap. Frauenberg ăsta o păcălise, ei, da, i-l suflase de sub nas pe Meinhard. Dar nu putea să-i poarte pică din pricina acestei înfrângeri. Era singurul bărbat care-i impunea.

Şedea tolănită pe perne, cuprinsă de o plăcută moleşeală.

Ce scunde erau odăile în castelul Tirol. Tavanul începu să coboare. Mereu mai jos. Propteşte tavanul, Conrad! Te sufoci, tavanul ăsta te striveşte. Agnès râse hohotind. Sau era un horcăit?

Frauenberg clipi spre ea, rămase în aşteptare. O observă cu ochi de cunoscător. O privi, clătinând din cap, cum se rostogoleşte pe-o parte, cum se întoarce din nou pe spate, cum râde, începe să gâfâie, să horcăie, apoi cum i se schimonoseşte chipul, cum bate aerul cu braţele, alunecă de pe perne într-o rână.

Fără grabă Frauenberg chemă femeile. Îi vesti pe ceilalţi membri ai cabinetului că disputa în legătură cu graţierea contesei de Flavon a rămas fără obiect, întrucât contesa, desigur din cauza, emoţiilor, a murit în urma unui atac.

Când auzi despre moartea contesei, Margareta avu senzaţia surdă şi paralizantă că sufletul i-a rămas gol. Fusese plină de un singur gând: Agnès. Acum totul se dusese, era ca o păstaie seacă.

Încet, îşi adună din toate colţurile minţii petice de gânduri. N-ar trebui, oare, să se simtă eliberată, uşoară, plutind în slavă, fericită, acum când aceea care semănase în juru-i pierzania murise, nu-i mai sta în drum, nu mai era primejdioasă pentru ţară? Nimic din toate acestea. O furie surdă, fără sens o năpădea mereu mai copleşitor. Voise să vadă prăbuşirea duşmancei. Dusă cu solemnitate spre moarte, Agnès trebuia să recunoască: sunt învinsă, sunt o bucăţică de om, ridicolă şi nemernică, iar tu eşti principesa, tu te afli undeva sus de tot, de neatins, eşti aleasa lui Dumnezeu. Nu

moartea trufaşei Agnès avea însemnătate; însemnătate avea recunoaşterea aceasta. Iar acum, într-un chip batjocoritor şi neruşinat, femeia pe care o urâse îi fusese smulsă de sub nas şi dusă departe pe un ţărm la care nu mai putea s-ajungă niciodată. Ea rămăsese aici, jalnică, necioplită, greoaie, înşelată, în timp ce aceea zburase departe, uşoară, zâmbind, neînvinsă.

Margareta era turbată de furie. Pentru ce-a făcut toate aceste jertfe? Şi-a prăpădit ţara, şi-a prăpădit opera strămoşilor, s-a încovoiat în chip ruşinos în faţa lăcomiei neobrăzate a baronilor cu pofte de lup. Iar cealaltă s-a dus, batjocorind-o, râzând.

Îl potopi pe Frauenberg cu cele mai murdare ocări. Bărbatul cel gras sta în faţa ei, lăbărţat, nepăsător, neatins. Pe obrazul lui trandafiriu, ca jupuit, blestemele alunecau ca nişte stropi de apă.

Ducesa convocă sfatul miniştrilor. Abia înfrânându-se, ea cea altminteri atât de stăpână pe sine, ceru cu voce răguşită, inegală, întretăiată, să se dea veste în ţară despre proces şi sentinţă, iar moartei să i se facă o înmormântare infamantă. Dacă nu s-ar proceda astfel, atunci moartea aceasta subită va fi pusă pe seama ei. Miniştrii se opuseră într-un glas, din toate puterile. Cei mai mulţi credeau, ca şi ţara întreagă, că Margareta e într-adevăr vinovată de această moarte petrecută în condiţii sumbre şi ciudate. Erau sincer revoltaţi de pretenţia uşuratică şi fără Dumnezeu a ducesei de a înfăţişa acum asasinarea concurentei ca o faptă dreaptă şi patriotică. În această comportare a ducesei, seniorii găseau o justificare morală deplină a lăcomiei cu care îi storseseră profituri; se vădise limpede că împotriva acestei femei lipsite de măsură şi gata de orice ticăloşie nici o garanţie nu era îndestulătoare. În rest, îşi simţeau inima uşoară datorită neaşteptatului deznodământ al conflictului şi nu voiau să îngăduie ca lucrurile să se încurce din nou. Orăcăind, Frauenbeng rosti, făţiş, şi tăios, părerile tuturor. Ce mai doreşte doamna ducesă? Dumnezeu luase în mâinile sale pedepsirea ticăloşiei. Acum, păcătoasa aceea era moartă, înlăturată din drum. Mai mult

decât atâta nici principesa nu dorise, nu putuse să dorească. Ar fi necreştineşte să se împingă ura şi dincolo de moarte. Nu s-ar putea lua în nume de rău poporului, dacă s-ar răscula într-o asemenea împrejurare. Seniorul de Matsch spuse: Da, norodul îşi îngăduie vorbe necuviincioase pe seama ducesei. După ştirile lui, ici şi colo, ca urmare a morţii contesei, s-au şi produs mişcări. Dar, întrucât ei, miniştrii, stau hotărâţi alături de principesă, o vor scoate lesne la capăt cu asemenea mici răzmeriţe. Au şi fost înşfăcaţi câţiva răzvrătiţi; vor fi bătuţi cu vergile în public, ceea ce le va închide celorlalţi gura. Dacă, însă, s-ar face moartei o îngropăciune infamantă, rebeliunea va fi atât de generală, încât el nu ar mai putea garanta nimic. Cinstitul Gufidaun, care, după un lung zbucium, ajunsese la convingerea că ducesa nu e vinovată, îşi dădu pe faţă părerea, vorbind cu vădite sforţări: Ticăloasa a murit. Mai mult decât cu viaţa, nimeni nu-şi poate plăti păcatele în faţa judecătorilor pământeşti. Să mânjească memoria morţilor nu e un gând pe care să-l poată avea o femeie superioară şi atât de nobilă cum e ducesa. Zicând acestea, Gufidaun se aşeză, stingherit; vorbea rar. Toţi ceilalţi îl aprobară.

Ducesa îl privi pe Schenna. Zgâria nervos, cu degetele lui uscate, tăblia mesei; rămase tăcut.

Margareta stărui. Declară în cuvinte aprinse, poticnite, fără nici o orânduială, iar şi iar, că nu renunţă, că trebuie să se-ngrijească de prestigiul ei, că le cere cu insistenţă să dea urmare voinţei sale.

Totuşi, miniştrii nu cedară. Se referiră la învoiala pe care ducesa o semnase, îşi arătară colţii, declarară că niciodată nu-şi vor da aprobarea necesară pentru măsuri împotriva moartei. Margareta făcu spume la gură de ciudă şi de furie. Miniştrii răspunseră că, fiind cu sufletul împăcat, primesc cu calm reproşurile ei. Conştiinţa le spune că opoziţia lor este în interesul ţării şi a ducesei însăşi; sunt convinşi, de asemenea, că respectul arătat memoriei celei moarte ar primi încuviinţarea întregii creştinătăţi.

Margareta trebui să se dea bătută.

Se zbuciumă plină de mânie, neputincioasă, învinsă.

Miniştrii ăştia, nemernicii, laşii! Cât de bucuroşi fuseseră că pot să nu i se supună! Cu câtă neruşinare au tras-o pe sfoară! Au înşelat-o pe ea şi ţara, iar apoi s-au sustras cu sofisticării murdare obligaţiei de a respecta învoiala. Nemernici, pungaşi, şantajişti. Se gândi să ceară ajutor de peste hotare. Dar casa de Wittelsbach ţinea foarte mult la Agnès, iar Habsburgul era prea isteţ ca să se facă de la început nepopular prin măsuri împotriva moartei.

Mai cuteză o supremă încercare deznădăjduită de a o învinge pe moartă. În ultima clipă potrivi în aşa fel lucrurile, încât înhumarea lui Meinhard să aibă loc o dată cu aceea a contesei Agnès. Cine se ducea la Taufers, la îngropăciunea contesei, trebuia să lipsească de la funeraliile principelui ţării. Îndărătnică, disperată, ceru astfel ţării să aleagă între ea şi moartă.

Tăcută, sfruntând lumea, sălbăticită, Margareta şedea la castelul Tirol şi aştepta să vadă cine va veni la ea, cine la Agnès. În adâncul sufletului, ducesa ştia tot atât de bine ca oricare că, murind, Agnès o învinsese, că lupta luase sfârşit şi că până la morţi nu se mai poate ajunge nici prin putere, nici prin viclenie.

7.

Seniorii din cabinet se înţeleseseră între ei cine să ia parte la funeraliile tânărului duce, şi cine să se ducă la Taufers. Se învoiră ca fiecare să hotărască şi să-şi ia răspunderea pentru sine. Cei mai mulţi se deciseră să se ducă la contesa de Flavon. Nu erau mâinile lor nepătate de acest sânge? De ce să n-o arate? Frauenberg, Egon de Tübingen, maestrul cavalerilor teutoni, loialul şi greoiul Gufidaun se hotărâră să rămână la Tirol.

Seara târziu, Iacob de Schenna şedea încă treaz. Dar nu citea din cartea pe care o desfăşurase înainte-i. Se plimba de colo, colo, cu paşii lui ţepeni şi inegali. Avusese de gând la început să facă pe bolnavul şi să nu se ducă nici la Tirol, nici la Taufers. Politica îi era indiferentă. Nu-i păsa de părerile şi fierberea plebei, avea, în ceea ce-l priveşte, prea puţină ambiţie ca să mai ţină socoteală de acest sentiment. Dar conflictul dintre cele două femei îl tulburase dintotdeauna; îl mişca încă şi mai adânc, de când continua între cea moartă şi cea vie. Margareta îi ceruse ajutorul; pentru întâia oară o refuzase. Nu voia să se lase atras în această luptă, nu voia să ia partea nici uneia. Nu mai voia nimic.

Poate că iară era aproape singurul care pătrundea până la tainica legătură dintre lucruri. Margareta, principesa, avea dreptate. Agnès fusese geniul răului, era o binecuvântare pentru Tirol că pierise. Dar lovitura o dăduse oare Margareta principesa, ori Margareta femeia? Trebuise oare Agnès să moară fiindcă păgubea ţării, sau pentru că era frumoasă? Nu cuteza să decidă. Un lucru era sigur: Agnès fusese cea mai frumoasă femeie de la Pad până la Dunăre. El, Schenna, era un senior care îmbătrânise. Numai de aceea, poate, nu cuteza să decidă?

Nu voia să se dedea tihnei; nu voia să fie bătrân. Ceea ce le ceruse Botoasa nu fusese drept. O acceptase aşa cum era, cu gura ei urâtă, cu obrajii căzuţi, cu toată jalnica ei sluţenie. Dar ura împotriva moartei nu o accepta. Un simţământ simplu, de

dreptate, se punea împotrivă. Trebuia să depună mărturie pentru frumuseţe. Se va duce la Taufers.

Dinspre Pustertal, peste Bruneck se revărsa noian în valea de la Taufers. Niciodată munţii aceştia nu mai văzuseră atâta omenime. La început coborâşul fu anevoios prin zăpada înaltă, dar în curând mulţimea bătători un adevărat drum. Oamenii maseră sub cerul spuzit de stele, în gerul limpede şi tăios. Apăru un oraş de corturi, care creştea mereu. Se îngrămădeau mii şi mereu alte mii de oameni. Femei, copii, neluând în seamă oboseala şi primejdiile iernii. În aerul îngheţat răsunau blesteme la adresa Margaretei, vrăjitoarei, celei însemnate de Dumnezeu. Talpa-iadului nu-şi găsise liniştea până când n-o ucisese mişeleşte pe blânda şi dulcea Agnès. Acuma, contesa zăcea pe catafalc, în capela de la Taufers, un înger al lui Dumezeu, o sfântă de ceară, trandafirie şi frumoasă. Un convoi nesfârşit se perinda prin faţa ei, oameni de toate stările, vârstele, înfăţişările, baroni, ţărani, târgoveţi, dar cu toţii reculeşi, mişcaţi, plini de compătimire, cu sufletul greu de o mânie sălbatică împotriva ducesei.

În timpul acesta, cel din urmă conte de Tirol, răposatul Meinhard, zăcea părăsit în capela castelului. Rămăseseră pe loc numai slujbaşii curţii şi ofiţerii care n-ar fi putut în nici un caz să plece.

Zgârcită la vorbă, închisă în ea, glacială, Margareta cerceta grupul celor ce se adunară, remarca lipsurile, lua, parcă străină de lume, cele din urmă dispoziţii privitoare la funeralii. Domnul de Schenna nu era aici? Nu, până acum nu venise. După prânz: tot n-a venit? Nu, domnul de Schenna n-a venit. Trimise un olăcar la castelul Schenna. Domnul de Schenna plecase într-o călătorie. Spre Taufers.

Şi Schenna...

Duhoarea grozavă pe care o răspândea leşul lui Meinhard răzbătea prin toate parfumurile şi mirodeniile. Celor din capelă li se tăia răsuflarea, ofiţerii care şedeau de gardă trebuiau să fie schimbaţi din oră în oră.

Pe la ceasul trei după-amiază, Margareta intră în capelă. Mută, îngenunche lângă fiul ei care putrezea, duhoarea descompunerii n-o alungă. Gărzile fură schimbate, o dată, a doua oară, a treia oară; ea continua să stea ghemuită lângă mort, nu se mişca.

Şi Schenna...

O chemă de faţă pe duşmancă, pe moartă, o chemă prin poruncă domnească. Agnès se înfăţişă. Se răfui cu ea. Aceea zâmbea, nu voi să vorbească. Îi puse înainte tot ceea ce sfărâmase, fără rost, vanitoasă, neobrăzată, în joacă, bucurându-se într-un chip ruşinos de frumuseţea ei poleită şi zadarnică. Aici, în capela unde se odihneau conţii de Tirol, care ctitoriseră şi strânseseră mănunchi această ţară din munţi puternică, îmbelşugată şi vestită, îi puse înainte duşmancei moarte tot ceea ce nimicise, spulberase, stricase. Aceea aluneca încolo şi-ncoace, de neatins, duhoarea putreziciunii se dădea de-o parte din jurul ei, Agnès surâdea, aluneca, nu vorbea.

Şi Schenna...

Aceea ieşise biruitoare. Margareta avea de partea ei dreptatea, dar aceea ieşise biruitoare. Margareta o nimicise, dar aceea ieşise biruitoare. Era nimicită, era moartă, dar ieşise biruitoare. Toţi se duceau la ea. Şi Schenna.

Apoi, a doua zi, norii de tămâie plutiră în aer, răsunară coruri funebre, sicriul fu coborât, lespedea alunecă, grea, în rosturile ei, închizând mormântul. Dar solemnitatea rămase fără nici un ecou în sufletele celor de faţă. Corurile nu mişcară inimile, ceremonia nu impresionă pe nimeni, asistenţa puţin numeroasă şedea ţeapănă, parcă stânjenită, tremurând de frig.

În oraşul de corturi de lângă Taufers luase fiinţă o mare tabără de priveghi. Oamenii se încălzeau la focuri uriaşe, aprinse în aer liber, frigeau carne, beau vârtos. Graniţele rigide dintre stările sociale se şterseră. În loc de morcovi şi varză acră, ţăranul înfuleca vânat şi peşte, care altminteri îi erau oprite prin străşnicia legilor. Orăşeanul îşi aducea şi el partea: cârnaţi şi friptură de porc. În aerul rece şi sărbătoresc

se încinse un praznic uriaş, însufleţit, la care se mâncă şi se bău fără măsură. Beţi turtă, oamenii, pomeniră în vorbiri nesfârşite frumuseţea îngerească, blândeţea, bunătatea răposatei contese de Flavon; blesteme fură rostite împotriva Botoasei, talpei-iadului, ucigaşei. Agnès, moartă, rămase pentru norod transfigurată şi învăluită într-un nor sărbătoresc, de neatins altădată, format din miresmele cărnii fripte şi aburii vinului.

Singură în castelul Tirol, Margareta se aşeză la praznicul plin de fală al mortului. Stătu ţeapănă, sulemenită, singură, sub steaguri, drapele ostăşeşti, stindarde, la masa încărcată cu veselă scumpă, aur şi nestemate. Frauenberg, rânjind cu oarecare reţinere, Gufidaun, maestrul cavalerilor teutoni, luară ei felurile de mâncare de la camerieri şi slujitori şi le purtară ceremonios la masă. Margareta şedea ţeapănă, încremenită. Mâncărurile erau aduse în cantităţi uriaşe, apoi luate de pe masă neatinse. Aşa ţinu Margareta praznicul mortului, trei ore întregi.

Secretarul lui Frauenberg, tăcutul, umilul cleric avu de lucru. Miniştrii se folosiră cu cea mai făţişă neruşinare de acordul pe care îl smulseseră contesei, îşi împărţiră ţara între ei. Zburau hrisoave de danie, daruri, favoruri, privilegii, prescripţii. În comparaţie cu jefuirea în stil mare a Tirolului pusă la cale de acest cabinet al Botoasei, domnia cavalerilor bavarezi din liga Artus fusese moderată.

Frauenberg vârî în buzunarul lui, rânjind, moştenirea răposatei Agnès, pe deasupra cetatea şi protectoratul Pergine şi castelul Penede, de la răsărit de Riva; Henric de Kaltern-Rottenburg puse mâna pe citadela Cagno de pe Nonsberg, ca şi pe satul cu acelaşi nume; Hans de Freundsberg luă citadela şi protectoratul. Strassberg de lângă Sterzing. Seniorii de Matsch întrecură măsura. Cerură Naudersul, oraşul şi jurisdicţia Glurn, stăreţia Eyer, castelul Jufal de la gura văii Schnal.

Berchthold de Gufidaun şi maestrul cavalerilor teutoni,

Egon de Tubingen, priviră la toate acestea cu dezaprobare şi, luaţi în râs de ceilalţi pentru naivitatea lor, îşi păstrară mâinile curate.

Schenna îşi clătină capul, mâhnit, în faţa lăcomiei colegilor săi. Sfârşi prin a-şi spune: mai bine eu decât un altul. Trist şi făcând o alegere de cunoscător, îşi însuşi protectoratul şi jurisdicţia Sarntheim, mai puse mâna pe castelul şi protectoratul Reineck, apoi pe fortăreaţa şi jurisdicţia Eppan, în cele din urmă, copleşit de tristeţe din pricina unei slăbiciuni atât de mari şi a neputinţei de a se stăpâni, înhăţă şi ţinutul Lugano, mai sus de Cavalese.

Margareta, împietrită şi tăcută, semnă tot ceea ce i se ceru. În decurs de treisprezece zile ipotecase şi dăduse jumătate de ţară.

Peste muntele Tauern, luptând cu asprimea unui ianuarie sălbatic, îşi deschideau drum cu greutate cinci bărbaţi. Se scufundau în troiene, se chinuiau până să iasă, îşi zdrobeau mâinile şi feţele lovindu-se de gheaţă şi stânci. Moartea, cu sute de chipuri, tăcută, îi pândea din râpe, din mormanele înşelătoare de zăpadă. Doi urşi le călcau pe urme, la distanţă, se făceau nevăzuţi, se apropiau iarăşi, adulmecând. Aşa se trudiră timp de trei zile cei cinci, bărbaţi, până când ajunseră iarăşi la o aşezare omenească, satul Prettau.

Erau Rudolf, duce de Austria, seniorul de Rappach, majordomul său, seniorul de Lansberg, camerierul, şi doi slujitori.

Aflându-se în Stiria, la Judenburg, Habsburgul primise, trimisă printr-un curier grabnic, o depeşă a cancelarului său, care zăbovea în ţinutul de margine al Suabiei, la hotarul tirolez. Episcopul Ioan de Gurk îl vestea de tulburările ce izbucniseră în Tirol la moartea lui Meinhard şi-i cerea, pe cât de smerit, pe atât de stăruitor să vină cu toată graba în ţara din munţi.

Rudolf reflectă repede: desigur, cei din casa de Wittelsbach se dondăneau acum în jurul moştenirii bavareze a lui Meinhard, nu aveau timp pentru Tirol. Da, cancelarul avea

dreptate, era foarte important ca el să apară la curtea Margaretei, pe drumul cel mai scurt şi pe neaşteptate, evitând Bavaria. Să se întoarcă mai întâi la Viena? Să adune oaste? Nu, de la Judenburg porni călare de-a dreptul spre Radstatt, în Pinzgau, nu dădu ascultare celor ce-l preveneau de marile greutăţi care-i stăteau în cale, acum iarna, la trecerea muntelui Tauern, răzbătu anevoie, luptând să nu piară, prin trecătoare, ajunse la Prettau, la Ahrental. Nimeri, necunoscut, la Taufers, în fluviul participanţilor la înmormântare, care acum plecau. Auzi vorbindu-se despre noul minister, despre nemaipomenitele lui împuterniciri, despre jafurile lui. Ajunse la Bruneck. La douăzeci ianuarie, în cea de-a patrusprezecea zi de când Margareta rămăsese singură în scaun, intră în Bozen.

Acolo făcu popas. Ţara, ţara lui, pentru stăpânirea căreia el şi tatăl său se trudiseră zeci de ani, se afla în mâna brutalilor baroni feudali, era fărâmiţată mereu mai jalnic de la o zi la alta. Se găsea acolo singur de tot; întreaga lui armată se compunea din doi ofiţeri şi doi slujitori. Desigur, lăsase ordine în Austria ca trupele să se îndrepte spre hotarul tirolez. Dar până când asemenea măsuri să-şi dea roadele, ţara din munţi putea fi făcută bucăţi. Şi era cât se poate de limpede în ce situaţie plină de primejdii se afla. Era cu putinţă ca baronii scăpaţi din frâu, sălbăticiţi să nu se sfiască înaintea sfinţitei lui persoane şi, oricât de repede ar fi pierdut apoi totul, să pună stăpânire pe el, să-l constrângă să le dea consimţăminte şi recunoaşteri. Dar, ca întotdeauna, nu putea să aştepte. Sufletul îi era plin ochi de dorinţa de a-şi îndeplini misiunea, de încredere în sine. Totul depindea de intervenţia sa personală.

Frauenberg rugă să fie primit. Venea ca reprezentant al ministerului. Stătu, pânditor, în aşteptare în faţa ducelui. Acesta era rezervat şi rece. Frauenberg vru să vadă cum stau lucrurile. Clipi la Rudolf cu familiaritate, spuse jovial: cabinetul ar fi, la rigoare, gata să recunoască acel testament al Margaretei în favoarea casei de Habsburg, dacă Rudolf garantează că privilegiile şi decretele lor rămân valabile cel puţin doisprezece ani.

Rudolf îl măsură cu privirea pe omul acesta masiv, gras şi

dezgustător care se afla în faţa lui. Frauenberg clipea la el ştrengăreşte şi complice, aşa cum face un pungaş şi un neguţător de mărunţişuri când încheie cu bine un târg murdar. Habsburgul spuse cu trufie: Se vede că în Tirol s-au înstăpânit obiceiuri ciudate şi concepţii neobişnuite. În ţara hahsburgică nici un om care ar fi vrut să-şi păstreze capul pe umeri nu ar fi cutezat să facă suveranului său asemenea propuneri. După câte ştia, el era un principe german răspunzător în faţa lui Dumnezeu şi, poate, înaintea împăratului, ba chiar, după privilegiile casei de Habsburg, nici chiar înaintea acestuia. Frauenberg rămase nepăsător şi aşteptă să vadă dacă, după această introducere generală, teoretică, va urma ceva deosebit, practic. Ducele încheie rece, spunând că e gata să cerceteze în ce măsură ar putea fi îndreptăţite privilegiile baronilor. Albinosul căscă botul lui de broască, orăcăi cu neruşinare, liniştit şi mulţumit: Pe o asemenea temelie vor putea cădea desigur la înţelegere. Contează pe faptul că ducele va proceda cu generozitate. Cei din Tirol fuseseră întotdeauna destul de generoşi, ca să nu se îndoiască niciodată de privilegiile casei de Habsburg scoase la iveală atât de târziu şi în împrejurări atât de ciudate.

În clipa aceea se întâmpla ceva cu totul extraordinar. Încet, calm, tânărul duce ridică mâna subţire, puternică, osoasă. Cu dosul negricios al palmei lovi mutra grasă, ca jupuită, trandafirie a celuilalt, de două ori, de la stânga şi de la dreapta.

Frauenberg rămase nemişcat. Faţa lui lovită nu exprima nici un fel de simţământ de jignire, era doar nemaipomenit de buimăcită. Ochii roşii fără pleoape se aţintiră asupra principelui, privindu-i fruntea joasă, colţuroasă, hotărâtă, nasul coroiat, buza de jos lăsată deasupra bărbiei, puternice. Albinosul clipi, clipi mai tare, îşi înclină capul, dădu din umeri ca şi când şi-ar fi cerut iertare, făcu o plecăciune, ieşi.

Rudolf, rămas singur, respiră, adânc, îşi desfăcu braţele, zâmbi, râse.

Frauenberg îşi spuse: „L-aş putea da de-o parte. Dar n-ar merge tot aşa de lesne cum a fost cu ceilalţi. Cu siguranţă că

şi-a şi luat măsuri din vreme, iar în spatele lui se află mulţi. E mai înţelept să nu te pui cu el. Păcat de frumuseţea asta de domnie pe care o pusesem la cale. Dar când ai a face cu un ins cu asemenea grumaz şi cu asemenea bărbie... Ei, am şi înhăţat destule. Cine mi-ar fi prevestit o astfel de carieră? Trebuie să mă-ngrijesc să păstrez cât mai mult cu putinţă. Şi pentru ce lăcomia asta veşnică? Nu-s un dobitoc. Riscul fiind prea mare, mă resemnez. Cu toate astea, păcat. Dar cu asemenea nas coroiat...”

Îşi fluieră cântecul, se întinse, căscă zgomotos, îşi trosni încheieturile, adormi.

Rudolf păşi în faţa ducesei, tânăr, viguros, semeţ, dar cu respectul cuvenit. O salută, pe femeia ţeapănă, închisă în sine, îşi exprimă condoleanţele şi prin cuvinte. Apoi, numaidecât, cu fraze amabile, însă hotărâte se-ndreptă spre ţelul ce-l adusese. Toate curţile o cunosc ca pe o principesă înţeleaptă şi puternică. E cu atât mai de mirare că, în numai câteva zile de când a rămas singură la domnie, ţara a ajuns în asemenea impas. Cu siguranţă că durerea încercată prin moartea fiului, petrecută la un răstimp aşa de scurt după pierderea soţului, a tulburat-o nemăsurat de mult, făcând-o incapabilă să-şi mai pună în lucrare marile însuşiri cu care e înzestrată. Acum, însă, ţara din munţi are nevoie mai mult decât oricând de o mână viguroasă. La hotare, ameninţa Bavaria, seniorii lombarzi n-ar rămâne nici ei inactivi dacă s-ar produce un atac din partea casei de Wittelsbach, înăuntru domneşte neruşinata lăcomie a baronilor. De aceea o roagă să chibzuiască dacă nu cumva a sosit clipa în care să acorde casei de Austria încrederea arătată cândva în testamentul ei, trecând asupra lui guvernarea ţării.

Bătrâna femeie greoaie rămase nemişcată în faţa tânărului principe. Gura lată, urâtă nu se deschise, mâinile grosolane, sulemenite zăceau moarte pe damascul greu, negru al rochiei.

Rudolf îşi îndreptă spre ea ochii duri, limpezi, cenuşii, aşteptă, apoi reîncepu să vorbească: Nu vrea s-o momească cu făgăduinţe vagi. Stăpânirea habsburgică s-a arătat până acum

dreaptă, tare, puternică. Tirolul n-ar fi mai privilegiat decât celelalte posesiuni habsburgice. Dar el garantează, ca un principe în faţa unei principese, că va fi guvernat la fel cu celelalte, energic, cu dreptate şi iscusinţă. În ceea ce priveşte propria ei persoană, cu siguranţă că se va purta de grijă nevoilor ei cu mai multă dărnicie şi mai regeşte decât sub guvernarea baronilor.

Margareta continua să tacă, privind în gol cu ochii rătăciţi. Rudolf încheie spunându-i că n-o grăbeşte. Să ţină sfat cu sine însăşi şi cu Dumnezeu. O roagă să aibă încredere în el şi să cugete la cuvintele lui fără idei preconcepute.

Margareta rosti cu vocea răguşită:

— Nu mai e nevoie de nici o cugetare. Am încredere în dumneavoastră. Recunosc întru totul că gândurile vă sunt cât se poate de chibzuite.

Se ridică în picioare, îşi întoarse în afară mâinile sulemenite, cu o mişcare înceată, ciudat de lipsită de viaţă, le lăsă în jos. Lăsă să alunece, lăsă să cadă. Căzură de la ea Tirolul, oraşele, opera ei, opera strămoşilor, a lui Albert, a lui Meinhard, cel Puternic, cel Aprig, a lui Henric, a ei. Acuma era săracă de tot şi goală.

Rudolf nu era de loc înclinat spre gesturi sentimentale sau chiar patetice; dar se simţi adânc şi straniu mişcat de înfăţişarea acestei femei slute, cum sta înaintea lui, despuiată de toate, umilită, istovită de măreţia şi destinul ei. Se lăsă într-un genunchi şi spuse că primeşte ţara ca pe o feudă pe care i-o încredinţează cu mâna sa; nu va uita niciodată că e doar guvernatorul Tirolului, învestit de ea.

Curierii goniră în toate direcţiile cu scrisori şi decrete ale ducesei. În ele, Margareta declara că, date fiind împrejurările şi ca urmare a slăbiciunii stirpei femeieşti, ea nu mai e în putere să-şi ocârmuiască ţara cum o cere binele acesteia şi să stea tuturora şi ei însăşi întru apărare, după cuviinţă. De aceea, după sfatul miniştrilor săi şi a reprezentanţilor poporului, trece în mâinile scumpului ei văr şi ruda cea mai apropiată, ducele de Austria, vrednicele şi nobilele sale

comitate Tirol şi Görz, regiunile şi ţinuturile de pe Etsch şi valea Innului, cu castelul Tirol şi cu toate celelalte cetăţi, sihăstriile, oraşele, văile, munţii, târgurile, jurisdicţiile, satele, cătunele, gospodăriile, provinciile administrate de guvernatori, tarapanalele, vămile, zeciuielile, accizele, câştiurile{42}, dările, veniturile, crângurile, câmpiile, pădurile, colinele, viile, ogoarele, lacurile, apele curgătoare, iazurile cu peşte, locurile de vânătoare, într-un cuvânt întreaga ei moştenire părintească. Şi porunceşte cu străşnicie şi solemn ca toţi prelaţii şi abaţii ei şi toată preoţimea, apoi conţii, protectorii, guvernatorii şi toate autorităţile din Tirol şi din toate părţile şi ţinuturile, apoi întregul popor să se supună şi să jure credinţă astăzi şi pentru totdeauna ducelui de Austria, ca legiuitul lor principe şi stăpân.

Mai întâi, depuseră cu toţii, fără rezistenţă, cerutul jurământ de credinţă şi supunere. În a treia zi din februarie jură oraşul Bozen, în a cincea Meran, în a noua Sterzing, în a zecea Innsbruck. Numai printre baroni unii nu se resemnară cu atâta înţelepciune ca Frauenberg. Încercară să opună o rezistenţă fără speranţă, uneltiră cu casa de Wittelsbach, se străduiră să răscoale ţinuturile din nord împotriva Habsburgului. Când apăru la Hall să primească jurământul oraşului, se ajunse la răzvrătiri făţişe, şi ducele însuşi îşi văzu viaţa în primejdie. Dar burghezii din Hall ţinură piept lefegiilor baronilor, oraşul Innsbruck trimise ducelui ajutoare, vădindu-se astfel că oraşele erau hotărâte să se opună, în orice condiţii, despotismului nobililor băştinaşi, sprijiniţi de iscoade bavareze. Câteva zile mai târziu, austriacul putea să-i dea de veste cu mândrie prietenului său, dogele Veneţiei, Lorenzo Celsi: „*Pe cale paşnică, fără multă împotrivire, am intrat în stăpânirea ţării din munţi, a căreia moştenire Ni se cuvine dinspre partea tatălui Nostru. Nobili şi oameni din popor Ne-au jurat credinţă şi Ne-au recunoscut ca stăpânul lor. Toate drumurile şi trecătorile de către Germania spre Italia sunt, prin milostenia Celui Preaînalt, în mâna Noastră*.”

Margareta se îngriji cu o scrupulozitate deplină de treburile neplăcute, încâlcite ale predării puterii. Dar ea primi numai pe

cei cu care trebuia să stea neapărat de vorbă şi nu rosti nici un cuvânt mai mult decât cele oficiale. Apoi, voi să părăsească ţara fără ştirea lumii, numai cu uscăţiva, domnişoară von Rottenburg şi doi slujitori. Rudolf nu primi însă s-o lase să plece aşa, fără zgomot şi fără nici o ceremonie. Porunci să se arate principesei care pleca toată cinstirea cu putinţă. La hotarele ţinuturilor ei îi ieşiră în întâmpinare baronii feudali, la barierele oraşelor, autorităţile bisericeşti şi laice. Dar litiera ducesei rămase închisă. Putu fi abia zărită printre perdele, încremenită, nemişcată, clătinându-se în pasul cailor. Poporul iscodi cu sfială şi curiozitate, nu văzu nimic. Pleca, aşadar, bolnavă, zdrobită, ticăloasa, vrăjitoarea, târfa, nesătula, sluta, Botoasa. În urma ei se răspândeau legende înfiorătoare şi murdare. Nu zăngăneau şi zdrăngăneau într-un chip înfiorător armele rămase în castelele ei? Nu hohoteau prin beciuri şi temniţe scheletele celor ucişi de ea? Oamenii se fereau de locurile pe unde îi plăcuse să facă popas, zicând că pe-acolo umblă stafiile. Copiii erau speriaţi: „*Dacă nu sunteţi cuminţi, vă ia Botoasa*”. Vitele nu erau lăsate să mănânce iarba frumoasă, grasă de pe păşunea din preajma castelului „Botoasa”.

După ce trecu de oraşul Innsbruck, ducesa auzi, în litieră, o voce micuţă, subţire care rosti în faţa ei:

— Rămâneţi cu bine, doamnă ducesă.

Margareta se sperie, o întrebă pe uscăţiva domnişoară de Rottenburg:

— Cine-i aici?

Domnişoara nu auzise nimic. Ducesa iscodi prin perdele. Atunci văzu două fiinţe de-o şchioapă, bărboase. Călcau cu paşi mărunţi pe marginea drumului, o priveau cu ochi serioşi, bătrâni de când lumea, îşi scoaseră căciulile cafenii-murdare, aşa cum se purtaseră cândva, de demult, se ploconiră respectuoşi de mai multe ori. Atunci încremenirea Margaretei luă sfârşit, umerii i se muiară, femeia cea slută, grasă se făcu ghem.

Ajunse la hotarul către Chiemgaul bavarez. Aici era aliniată o companie de onoare. Ostaşii prezentară lăncile. Steaguri înclinate, muzică. Perdelele rămaseră lăsate, litiera trecu,

legănându-se, peste hotar, în Bavaria. Îndată ce ieşi din vederea lor, ostaşii de la vamă dădură jos, după ordinele pe care le aveau, steagul frumos şi greu al contesei de Tirol şi, nepăsători, căscând, fluierând, ridicară în locul lui drapelul nou, sobru, curat, cu leul roşu al Habsburgului.

Slujnica voinică trăgea încet la rame, făcând să alunece luntrea grosolană şi greoaie de la mica insulă Frauen peste Chiemsee. Era în nămiez, arşiţă, faţa apei se-ntindea până departe, plumburie, liniştită. Cei doi prelaţi din luntre, cancelarul, episcopul Ioan de Gurk, şi abatele Viktring, tare bătrân, erau rău dispuşi. Cronicarul florentin, Giovanni Villani, concurentul abatelui, răspândise zvonul senzaţional că Margareta, ducesă a Bavariei, margrafă de Brandenburg, contesă de Tirol trăieşte, după abdicare, în cea mai neagră mizerie, Habsburgul lăsând-o să sufere de foame. În sărăcie şi lipsuri, ca o oarecine. Din însărcinarea ducelui Rudolf, cei doi prelaţi fuseseră la Frauenchiemsee, unde trăia acum Margareta, ca s-o hotărască să se pună în mişcare, să ţină curte, aşa cum se cuvine, la Viena, sau în oricare alt oraş i-ar plăcea. Nu i-a trecut pe numele ei Habsburgul cele mai mari venituri, cele patru reşedinţe Gries din Bozen, Stein din Ritten, Amras, Sankt Martin din Zirl, veniturile citadelei Strassberg, ale văii Passeier, ale oraşului Sterzing, pe deasupra o rentă anuală de şase mii de pfunzi veronezi? Curtea ducesei s-ar fi putut lua la întrecere cu a oricăreia dintre principesele germane. Dar nici argumentele curtenitoare şi înţelepte ale episcopului, nici citatele pe lătinie ale abatelui şi pildele lui scoase din istorie nu putură s-o urnească.

— Inima i s-a făcut stană de piatră, se vaită în latineşte episcopul. Nu-i mai pasă nicidecum dacă în Tirol e pace sau război. I-am povestit despre năvălirea Wittelsbachului, despre sălbatica pârjolire şi jefuire a văii Innului. M-a ascultat, de parcă i-aş fi vorbit despre cum e vremea.

Lacul se întindea într-o nemişcare deplină, scânteind argintiu, vâslele se scufundau ritmic. Moşneagul tăcea.

— În timpul acesta, veniturile ei se îngrămădesc, începu din

nou cancelarul. Îi sunt vărsate la zi, nu se atinge nimeni măcar de-o para. Aurul se adună în stive prin castelele ei. Trebuie să fie de o bogăţie neînchipuită. Pe Hercule! încheie cu năduf, italianul ăla e un defăimător şi un nemernic, un pamfletar ticălos.

La aceste ocări adresate concurentului său, inima moşneagului numai piele şi os începu să bată mai tare.

— Drept grăieşte eminenţa-voastră, rosti el anevoie, cu gura ştirbă. Cine s-ar fi putut îndoi vreodată că ăla-i un palavragiu josnic şi vrednic de plâns?

Pe malul micii insule, neîngrijită, cu obrazul acoperit de un suliman izbitor de alb, ducesa şedea jos, sub iederă şi flori ţărăneşti viu colorate, uitându-se după barcă. Domnea o linişte deplină, zumzăiau gâze, o pasăre de apă strigă cu glas adormit. În aerul fierbinte şi încremenit urca un miros tare de peşte, de năvoade şi ierburi de apă. Luntrea se îndepărta încet de tot, coti după vârful insulei mai mari din faţă, pieri din vedere.

Uscăţiva domnişoară de onoare ieşi din însorita casă pescărească scundă gălbui-cenuşie şi o pofti pe ducesă la masă. Margareta se ridică, se îndreptă anevoie din şale şi porni cu paşii ei grei, târşâiţi spre căsuţă. Gura îi era proeminentă ca de maimuţă, obrajii îi atârnau moi, enormi, diformi, sulimanurile nu-i puteau ascunde negii. Domnişoara, tăcută, umilă, îi deschise uşa negeluită. Mirosul peştelui prăjit răzbi în nori deşi. Margareta îi adulmecă pofticioasă, intră în căsuţă.

CÂTEVA CUVINTE DESPRE DUCESA SLUTA ŞI CONTEMPORANII EI

Apărut în 1926, romanul *Ducesa slută* ilustrează profundele cunoştinţe istorice, de specialist ale lui Feuchtwanger şi se remarcă printr-o concizie puţin obişnuită în epica sa.

Cum epoca şi locurile în care se desfăşoară acţiunea sunt mai puţin cunoscute, mi se pare util a spune câteva cuvinte despre localităţi, eroi etc.

Acţiunea romanului se desfăşoară în secolul al XIV-lea, când Tirolul îşi trăieşte ultimele decenii de viaţă independentă şi sfârşeşte prin a trece sub stăpânirea austriacă.

Unele denumiri geografice apar în roman în vechea formă germană. Întrucât le-am păstrat în text, în majoritate, ca atare, iată mai jos corespondentele actuale, precum şi alte lămuriri, pentru o sumară orientare geografică.

Bozen, Brixen, Meran, Trient sunt astăzi localităţi italiene, numindu-se respectiv: Bolzano, Bressanone, Merano, Trento. Friaul, în italiană Friuli, formează, împreună cu Venezia Giulla, o regiune din nordul Italiei. Görz, tot e provincie din nordul Italiei, se numeşte Gorizia. Văile Pustertal şi Taufers (senioria frumoasei Agnès de Flavon-Taufers), poartă numele de Val Pusteria, respectiv Campo Turcs. Tramin, pe Adige, este italianul Termano, locul de baştină al vinului „traminer”. În roman, fluviul Adige e menţionat cu denumirea germană de Etsch.

Brünn este numele german al oraşului Brno, capitala Moraviei.

Chiemsee, cel mai mare lac din Bavaria, are trei insule, dintre care romanul aminteşte una, Frauenchiemsee, pe care se află o veche mănăstire de călugăriţe benedictine.

Cuera, cu un episcopat înfiinţat în 452, aparţine astăzi Elveţiei şi este capitala cantonului Graubunden.

La Hall, localitate din Tirolul austriac, la sud de capitala actuală a regiunii, Innsbruck, se extrage şi acum sare.

Alte localităţi de oarecare însemnătate în roman: Ingolstadt, pe Dunăre, în Bavaria Superioară; Landshut, pe Isar, capitala Bavariei Inferioare, în secolele XIV-XVII reşedinţă a arhiducilor de Bavaria-Landshut.

Maas este numele flamand al fluviului Meuse.

Dintre personaje, reţinem pe cele mai importante, care au o existenţă istorică reală.

Margareta, ultima suverană independentă a Tirolului, a purtat realmente porecla de Maultasch, pe care am tălmăcit-o prin Botoasa (în italiană: *boccalarga,* în franceză: a *la grande bouche)*. S-a născut în 1318 şi a murit la 3 octombrie 1369, la Viena, ceea ce înseamnă că, după intervenţia celor doi clerici, din finalul romanului, ea a dat totuşi, urmare îndemnului de a se stabili în capitala Austriei. Cu Ioan (Henric) de Luxemburg s-a cununat în 1330. Şi-a izgonit soţul în 1341, iar după numai un an s-a căsătorit cu Ludovic de Brandenburg. Excomunicarea celor doi soţi a fost ridicată abia după şaptesprezece ani de la nuntă, în 1359. Margraful Ludovic a murit în ziua de 17 septembrie 1361, iar Meinhard al III-lea, fiul lui şi al Botoasei, la 13 ianuarie 1363. După nici două săptămâni, la 26 ianuarie, ducesa îşi ceda ţara Austriei.

Margareta aparţinea familiei Meinhard *(die Meinhardiner),* conţi şi duci, dintre care cel dintâi este menţionat în documente în 1130, cu titlul de conte de Görz. Tirolul l-au obţinut în 1253, prin moştenire; atunci, al patrulea Meinhard a devenit Meinhard I-ul de Tirol. Carintia a intrat sub stăpânirea lor în vremea lui Meinhard al II-lea, tatăl lui Henric şi bunicul ducesei slute. Henric a preluat conducerea ţărilor în 1295. Fiind cumnat al regelui Venceslav al II-lea, la moartea acestuia, stingându-se dinastia Prcmysl, a fost încoronat ca rege al Boemiei, în 1307. Peste numai trei ani, a fost alungat din Boemia de către aventurosul Ioan de Luxemburg. A murit la 2 aprilie 1335, când Margareta împlinise şaptesprezece ani.

Cel dintâi soţ al Botoasei a rămas un personaj obscur, spre deosebire de tatăl său, amintitul Ioan de Luxemburg, rege al Boemiei, şi de fratele său, Carol. Lupta cu englezii, descrisă în roman, a avut loc la Crécy, în 1346. Regele orb, a cărui vitejie

a făcut mare impresie în Europa, abia intrase în al şaselea deceniu de viaţă. Fiul său, împăratul Carol al IV-lea, a domnit între 1347 şi 1378. De numele lui se leagă în principal două evenimente: întemeierea, în 1348, a primei universităţi germane, la Praga, şi emiterea „*Bulei de aur*" (1356), prin care se statorniceau modul de alegere a împăraţilor germani, drepturile principilor electori etc.

Tatăl celui de-al doilea soţ al Margaretei, împăratul Ludovic al IV-lea, Bavarezul, născut la 1287, a ocupat tronul regal în 1314 şi a murit subit, la o vânătoare lângă München, în 1347. Conflictul său cu papa a fost de o violenţă extremă. Fiindcă sprijinise marile familii aristocratice din Italia (Visconti din Milano este amintit şi în roman) şi, mai ales, fiindcă şedea în scaun fără confirmarea lui, papa Ioan al XXII-lea (1316-1334) l-a excomunicat în 1324. Împăratul nu s-a lăsat impresionat, ci, acuzându-l pe papă de erezie, a cerut convocarea unui conciliu. În 1327, s-a dus în Italia (reşedinţa papală era la Avignon) şi la 17 ianuarie 1328 s-a încoronat la Roma ca împărat „din voinţa poporului". Îndată după aceea l-a declarat demis pe Ioan al XXII-lea şi a ridicat în locul lui pe un călugăr minorit, sub numele de papa Nicolae al V-lea, de asemenea ca un „ales al poporului". Fireşte, biserica nu l-a recunoscut pe acest papă. Ludovic şi Ioan au rămas duşmani până la moarte, iar papii următori au menţinut hotărârea de excomunicare vreme de încă vreo trei sute de ani!

În lupta sa împotriva papalităţii, Ludovic s-a bucurat de sprijinul celor mai vestiţi teologi ai vremii sale, dintre care pe Marsilius de Padova şi Wilhelm de Okkam îi cunoaştem şi din roman. Cel dintâi, al cărui nume era Marsiglio dei Mainardini, a trăit între 1290 şi 1342 (sau 1343) şi a scris, în colaborare, lucrarea *Defensor pacis (Apărătorul păcii),* prin care apăra independenţa statului faţă de domnia lumească a bisericii. Scrierea lui Marsilius de Padova, cerută de împărat în legătură cu căsătoria fiului său, poartă titlul de *De iurisdictione imperatoris in causis matrimonialibus (Despre dreptul de judecată al împăratului privitor la cele ale căsătoriei)*. Wilhelm de Okkam era englez. Călugăr franciscan (aprox. 1290-aprox. 1349), a

fost acuzat de erezie, ceea ce l-a determinat să se refugieze la curtea împăratului Ludovic, în sprijinirea căruia a scris şi el câteva tratate.

Albrecht al II-lea de Habsburg, supranumit Ologul *(der Lahme)* şi înţeleptul *(der Veise),* a trăit între 1298 şi 1358. Duce de Austria (asociat cu fratele său Otto), a favorizat cu mult succes dezvoltarea economică a ţării sale, precum şi a Carintiei şi Crainei, pe care i le-a smuls Margaretei în 1335. Fiul său, ducele Rudolf al IV-lea, prezentat de istorici ca un om excesiv de orgolios, avea numai douăzeci şi patru de ani atunci când a obţinut din mâinile Margaretei Tirolul. Tânărul duce are meritul de a fi continuat construirea domului Sfântul Ştefan şi de a fi fundat, în 1365, Universitatea din Viena. A murit în acelaşi an, 1365, la Milano.

Dintre celelalte personaje, îl mai notăm pe cronicarul florentin Villani. Dar acesta nu poate fi Giovanni Villani, cel mai ilustru reprezentant al familiei, mort în 1348, cu prilejul teribilei epidemii de ciumă descrise şi în roman, ci ori fratele său mai mic, Matteo, ori fiul acestuia, Filippo, care i-au continuat letopiseţul până în 1363, respectiv 1364.

Lecturile propuse Margaretei de către seniorul Iacob de Schenna, ca şi frescele cu care acesta îşi împodobise pereţii castelelor ne duc spre poemele medievale brodate îndeosebi în jurul cavalerilor Mesei rotunde: Tristan, Lanzelot (Lancelot), Parzival (Parsifal), Erec, Cavalerul cu leul *(Löwenritter,* alt nume al lui Iwein, Yvain), regele Artus (Arthur) însuşi. Ce ecou puteau să aibă aceste poeme, prelucrate de scriitori germani (Gottfried de Strassburg, Wolfram de Eschenbach etc.) după modele franceze, reiese şi din episodul întemeierii ligii Artus la München, din iniţiativa prinţului Frederic. Asemenea ligi, puse sub egida legendarului rege al Britaniei, au luat fiinţă în diverse centre până în secolul al XV-lea. După modelul lor, au apărut chiar şi grupări în afara aristocraţiei, constituite de locuitori ai oraşelor.

I.R.

{1} În ziua de 24 august (n.t.)
{2} *Otcup* – (Înv.) Bun sau venit al statului dat în arendă. (dex)
{3} *Clironom* – (Înv.) Moștenitor (al unui bun, al unui drept). (dex)
{4} *Șvăbesc* – Din *Suabia* (veche regiune din Germania). (dex)
{5} *Tălaniță* – (Înv.) Femeie de moravuri ușoare. (dex)
{6} *Străvestit* – Travestit. (dex)
{7} *Roșu-gotcă* – Foarte roșu. (dex)
{8} Cavalerii apăreau în arenă cu fața acoperită de obrăzare, de aceea singurul mijloc de recunoaștere era blazonul (n.t.).
{9} *Tarapana* – Monetărie. (dex)
{10} Numele a doi regi ai Iudeii. Sub Ieroboam I (932-915 î.e.n.), țara s-a împărțit în două (n.t.).
{11} Probabil Albert, episcop de Liege, asasinat în anul 1192 de către trimișii împăratului Henric al VI-lea (n.t.).
{12} *Vels* – denumirea dată de germani popoarelor romanice (îndeosebi italian și francez – n.t.).
{13} *Ghibelin* – (În sec. XII-XV) Membru al unei grupări politice din Italia, care sprijinea pe împărații germani în lupta acestora împotriva puterii papale și a guelfilor.(dex)
{14} *A-și face veacul* (popular) – A trăi (într-un anumit fel). (dex)
{15} *Băcan* – Colorant roșu, obținut prin fierberea unui lemn de culoare roșiatică al unui arbore exotic. (dex)
{16} *Curie* – Administrație pontificală a Bisericii romano-catolice. (dex)
{17} *Annata* era redevența egală cu venitul unui an, pe care o plăteau papei cei ce obțineau arenda vreunui beneficiu (n.t.).
{18} *Gnomic* – De la *gnom* – Spirit despre care se credea că locuiește în interiorul pământului, păzind bogățiile lui ascunse. (dex)
{19} *Astrucat* – Înmormântat. (dex)
{20} În sens poetic, personificarea dragostei cavalerești (n-t.).
{21} Prin mila lui Dumnezeu ducesă a Carintiei, contesă de Tirol și Görz și apărătoare a bisericilor din Aquileia, Trient și Brixen (lat.– n.t.).
{22} *Loggie* – Galerie exterioară încorporată unei clădiri, acoperită și deschisă către exterior printr-un șir de arcade sprijinite pe coloane sau pe stâlpi. (dex)
{23} *Tonos* – Cu toane, capricios. (dex)
{24} Pentru tine sufletul meu, pentru tine viața mea! (Fr. – n.t.)
{25} *Boi* – Trup, statură, înfățișare, fizionomie. (dex)
{26} *Ahotnic* – Dornic, pasionat pentru cineva sau ceva. (dex)
{27} *Venzi* – Triburi slave, răspândite dela Baltica până la Alpi. (dex)
{28} În ziua de 2 februarie (n.t.).
{29} În fapt (lat. – n.t.).
{30} În mitologia greacă, Deucalion și soția lui, Pyrrha, au fost singurii supraviețuitori ai potopului prin care Zeus a vrut să nimicească neamul omenesc (n.t.).
{31} Personaje biblice, doi dintre fiii lui Iosif (n.t.).
{32} Mărire întru cei de sus (lat. – n.t.).
{33} *Pohfală* – Pompă, fast, strălucire. (dex)
{34} *Prolix* – Care este lipsit de concizie. Confuz. Complicat. (dex)
{35} *Birnic* – Persoană care plătește bir. (dex)
{36} *Țafandache* – Tânăr sclifosit și ridicol; fante. (dex)

{37} *Coropcar* – Negustor ambulant. (dex)
{38} *Civit* – Albastru-închis; vânăt. (dex)
{39} *Boccegiu* – Negustor ambulant de mărunțișuri (pânză, ace, ață); tolbaș, coropcar, marchitan. (dex)
{40} *Căţuie* – Vas de metal sau de pământ în care se ard mirodenii. (dex)
{41} *Gros* – Temniță. (dex)
{42} *Câștiu* – Sumă de bani plătită cuiva la date fixe și care reprezintă de obicei o rată din arenda unei moșii. (dex)